

PREUGOVOR ALARM

IZVEŠTAJ O NAPRETKU SRBIJE U KLASTERU 1

Jelena Pejić Nikić, ur.

Beograd, novembar 2025.

5

23

32

24

18

PREUGOVOR

PREUGOVOR ALARM

IZVEŠTAJ O NAPRETKU SRBIJE U KLASTERU 1

Urednica:
Jelena Pejić Nikić

Beograd, novembar 2025.

PREUGOVOR ALARM: IZVEŠTAJ O NAPRETKU SRBIJE U KLASERU 1

Novembar 2025.

Izdavač

Beogradski centar za bezbednosnu politiku
Đure Jakšića 6/5, Beograd
www.bezbednost.org

Urednica

Jelena Pejić Nikić

Autori (abecednim redom)

Miša Bojović, Miloš Đorđević, Zlata Đorđević, Gordana Grujičić, Tanja Ignjatović, Milan Igrutinović,
Miroslava Jelačić Kojić, Miloš Jovanović, Nemanja Nenadić, Danijela Nikolić, Jelena Pejić Nikić,
Predrag Petrović, Goran Sandić, Isidora Stakić

Dizajn i prelom

Marko Zakovski

ISBN 978-86-6237-263-5

Svi pojmovi koji su u tekstu upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod
lica na koja se odnose.

O PREUGOVORU

Koalicija prEUgovor jeste prva koalicija organizacija civilnog društva, koja je osnovana radi praćenja realizacije politika koje se odnose na pregovore o pristupanju Srbije Evropskoj uniji, sa posebnim naglaskom na političke kriterijume i poglavlja 23 (Pravosuđe i osnovna prava) i 24 (Pravda, sloboda i bezbednost) pravnih tekovina Evropske unije. Koalicija se sastoji od sedam organizacija civilnog društva sa iskustvom u tematskim oblastima koje obuhvata Klaster „Osnove”, i formirana je 2013. godine sa zadatkom da predlaže mere za podsticanje unapređivanja oblasti koje su relevantne za pregovarački proces. Cilj joj je da pomogne da se proces pristupanja Evropskoj uniji iskoristi za postizanje bitnog napretka u daljoj demokratizaciji srpskog društva.

www.preugovor.org

www.facebook.com/prEUgovor

www.twitter.com/prEUgovor

Organizacije članice prEUgovora su:

Akcija protiv trgovine ljudima (ASTRA)

www.astra.rs

Autonomni ženski centar (AŽC)

www.womenngo.org.rs

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP)

www.bezbednost.org

Centar za primenjene evropske studije (CPES)

www.cpes.org.rs

Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS)

www.cins.rs

Grupa 484

www.grupa484.org.rs

Transparentnost Srbija (TS)

www.transparentnost.org.rs

O PREUGOVOR ALARM IZVEŠTAJU

PrEUgovor Alarm: Izveštaj o napretku Srbije u Klasteru 1 je redovni, polugodišnji izveštaj iz senke, koji zajednički izrađuje i objavljuje sedam organizacija civilnog društva koje čine koaliciju prEUgovor. Alarm izveštaji predstavljaju kamen temeljac rada koalicije od njenog osnivanja i bave se praćenjem napretka i učinka Vlade Srbije u sprovođenju reformi vezanih za vladavinu prava. Izveštaji se prvenstveno fokusiraju na odabrane oblasti javnih politika u okviru Političkih kriterijuma, Poglavlja 23 (Pravosuđe i osnovna prava) i Poglavlja 24 (Pravda, sloboda, bezbednost) procesa pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji, odnosno u okviru Klastera 1 po novoj metodologiji proširenja.

Alarm izveštaji prate u kojoj meri nadležni organi ispunjavaju svoje obaveze predviđene akcionim planovima za poglavlja 23 i 24, kao i druge srodne inicijative relevantne za vladavinu prava (npr. Izveštavanje Ujedinjenim nacijama i Savetu Evrope o pojedinim konvencijama). U Alarmima, članovi prEUgovora ocenjuju stepen ispunjenja relevantnih preporuka, aktivnosti i pridržavanje vremenskog okvira, pružaju kvalitativnu analizu zakonodavnih i političkih inicijativa i procenjuju u kojoj meri su ove odredbe usklađene sa regulatornim okvirom EU. Izveštaji ne pokrivaju sve oblasti javnih politika iz Klastera 1, niti imaju nameru da pruže sveobuhvatnu ocenu vladinog programa reformi. Izveštaji se fokusiraju na ključne politike iz navedenih oblasti, one koje odgovaraju oblasti stručnosti svake organizacije članice i u kojoj poseduju relevantno znanje i iskustvo. Dodatno, Alarmi se fokusiraju na najznačajnije probleme u konkretnom periodu, zbog čega se njihov sadržaj i dužina mogu razlikovati u zavisnosti od reformskih prioriteta.

Prilikom pisanja izveštaja koalicija prEUgovor oslanja se isključivo na javno dostupne podatke, koji su relevantni za tekuće reformske procese. To uključuje zakone, podzakonske akte, strateške dokumente, analize i izveštaje državnih organa i međunarodnih organizacija, medijske izveštaje, zvanične izjave itd. Pored toga, prEUgovor se oslanja na nalaze drugih organizacija civilnog društva, istraživačke novinare, svedočenja i intervjue relevantnih aktera. Na kraju, članovi prEUgovora pribavljaju značajnu količinu podataka tokom svog svakodnevnog rada i istraživanjima koja sprovode, što je inkorporirano u Alarm izveštaje i služi obogaćivanju nalaza te doprinosi informisanoj debati. Svaki izveštaj pisalo je nekoliko autora iz svake od sedam organizacija članica prEUgovora zajedničkim naporima.¹ U zavisnosti od aktuelnosti i značaja drugih tema u okviru Klastera 1, koalicija nastoji da angažuje i spoljne autore iz drugih organizacija civilnog društva koje imaju ekspertizu u tim temama. Uspostavljene su najbolje prakse u vezi sa kontrolom kvaliteta, proverom činjenica, revizijom i uređivanjem nalaza. Međutim, ako se uprkos tome u izveštaju pojave greške ili propusti, to nije zbog zle namere autora, već zbog izazova u vezi sa obavljanjem posla ovog obima.

¹ Koalicija prEUgovor se zahvaljuje stažistima BCBP-a Nataliji Rosić i Vuku Radišiću Višnjiću na pomoći u prikupljanju podataka.

Sadržaj

O prEUgovoru	3
O prEUgovor Alarm izveštaju	4
Spisak skraćenica	8
Uvod sa sažetkom	10
1. DEMOKRATIJA	13
1.1. Izbori	13
1.1.1. Uprkos nepostojanju uslova za rad Radne grupe, postignut dogovor o jedinstvenom biračkom spisku	13
1.1.2. Lokalni izbori u Kosjeriću i Zaječaru: izborni propusti i odsustvo odgovora nadležnih	14
1.1.3. Izbori u Mionici i Negotinu – test primene poboljšanih izbornih procedura u praksi	16
1.1.4. Režirani kontraprotesti i prikrivanje stranačke odgovornosti	17
PREPORUKE	18
1.2. Rad Narodne skupštine	19
1.2.1. Parlament na marginama političkog sistema	19
1.2.2. Nezavisnost Regulatornog tela za elektronske medije – kamen spoticanja vlasti i ogledalo stanja institucija ISTAKNUTO: Evropski parlament sve oštrije o političkoj situaciji u Srbiji	21
PREPORUKE	24
1.2.3. Parlamentarni nadzor nad sektorom bezbednosti postoji samo na papiru	24
PREPORUKE	26
1.3. Položaj civilnog društva	27
ALARM: Tortura nad studentima u zgradi Vlade Srbije	29
PREPORUKE	30
2. REGIONALNA PITANJA I DOBROSUSEDSKI ODNOSI	31
2.1. Pitanja ratnog nasleđa	31
2.2. Odnosi Beograda i Prištine: lokalni izbori i učešće srpske zajednice	32
2.3. Multilateralni odnosi: nastavak fokusa na Zajedničko regionalno tržište	33
2.4. Bilateralni odnosi: pogoršavanje sa nekoliko suseda, nastavljena bliskost sa jednim	34
PREPORUKE	36
3. JAVNI DISKURS O EVROPSKOJ UNIJI	37
4. POGLAVLJE 23 – PRAVOSUĐE I OSNOVNA PRAVA	43
4.1. Borba protiv korupcije	43
4.1.1. Reforme „na kašičicu”: Vlada ne mari za GRECO, EU traži ispunjenje, ali ne prioritizuje u praksi	43
PREPORUKE	46
4.1.2. Gonjenje korupcije na visokom nivou u Srbiji i dalje bez vidljivih efekata	46
PREPORUKE	48
4.1.3. Dok se čeka reforma zakona, pristup informacijama sve teži	48
PREPORUKE	49
4.1.4. Javne nabavke	49
PREPORUKE	51
4.2. Osnovna prava	52
4.2.1. Sloboda okupljanja	52
ALARM: Pokušaj kriminalizacije građanskih protesta izmenama Krivičnog zakonika	54
ALARM: Prekomerna upotreba sile prema učesnicima antivladinih protesta	55
PREPORUKE	57
4.2.2. Načelo nediskriminacije i položaj osetljivih (ranjivih) društvenih grupa	58
ALARM: Politička, verska i rasna diskriminacija u porastu	63
PREPORUKE	64

4.2.3. Rodna ravnopravnost i nasilje prema ženama	64
PREPORUKE	68
4.2.4. Prava deteta	68
ALARM: Maloletničko pravosuđe – ponovno predloženo smanjenje prava dece žrtava	70
PREPORUKE	71
4.2.5. Zaštita podataka o ličnosti	71
ALARM: Širi se upotreba biometrijskih kamera uprkos nedostatku pravnog osnova	73
PREPORUKE	74
5. POGLAVLJE 24 – PRAVDA, SLOBODA I BEZBEDNOST	75
5.1. Reforma policije	75
ALARM: Smene, penzionisanja i nezakonita imenovanja u vrhu MUP-a	78
PREPORUKE	81
5.2. Migracije i azil	82
ALARM: Unapređenje raspodele sredstava za mere protiv trgovine ljudima u uslovima promenljivih migracionih tokova	86
PREPORUKE	87
5.3. Borba protiv organizovanog kriminala	88
ALARM: Vlast vodi kampanju protiv Tužilaštva za organizovani kriminal zbog politički osetljivih istraga	88
PREPORUKE	93
5.4. Suzbijanje i borba protiv trgovine ljudima	94
5.4.1. Kritički osvrt na javnu raspravu o Nacrtu zakona o trgovini ljudima	94
5.4.2. Značajni događaji u oblasti trgovine ljudima iz druge polovine 2025. godine	95
ISTAKNUTO: Srbija više nije na Listi za praćenje Stejt Departmenta Sjedinjenih Američkih Država	96
5.4.3. Trendovi u oblasti trgovine ljudima	98
ALARM: Nadležno ministarstvo opstruira funkcionisanje ASTRA SOS telefona za žrtve trgovine ljudima	98
5.4.4. Statistika ASTRA Tima za podršku žrtvama u 2025. godini	101
PREPORUKE	102
5.5. Borba protiv terorizma i nasilnog ekstremizma	103
5.5.1. Vladajuća partija – glavna antisistemska ekstremistička snaga	103
ALARM: Paravojni kamp lojalista između Predsedništva i Skupštine	107
5.5.2. Netransparentno, ali i suviše usvajanje strateških dokumenata	108
PREPORUKE	108

Spisak istraživačkih priča

Istraživačka priča 1: Dan izbora: finansiranje kampanje i nepravilnosti	15
Istraživačka priča 2: Kućni pritvor za demonstranta uprkos tvrdnjama odbrane da snimak osporava optužbe	53
Istraživačka priča 3: Audio analiza jasno ukazuje na usmereni sonični napad na protestima 15. marta	56
Istraživačka priča 4: Kad pendreci sevaju: Policijsko nasilje tokom protesta	78
Istraživačka priča 5: Da li je policija mogla da spreči tešku saobraćajnu nesreću?	80
Istraživačka priča 6: Pogrešna identifikacija: Kada ime postane teret	93

Spisak tabela

Tabela 1: Statistički podaci o azilu za Srbiju za period januar–jul 2025.	84
Tabela 2: Pregled žrtava trgovine ljudima koje je identifikovala ASTRA po polu i uzrastu (2022–2025)	101

Spisak ilustracija

Ilustracija 1: Opredeljenja građana prema članstvu u BRIKS, EU i NATO-u.	37
Ilustracija 2: Opredeljenja građana prema tome ko su glavni spoljni partneri Srbije	38
Ilustracija 3: Opredeljenja građana država Zapadnog Balkana o integraciji regiona u Evropsku uniju	38
Ilustracija 4: Opredeljenja građana Zapadnog Balkana po pitanju spoljnopolitičkog kursa i odnosa prema NATO	39
Ilustracija 5: Opredeljenja građana Srbije o stranim zemljama	39
Ilustracija 6: Opredeljenja studenata beogradskih fakulteta po pitanju članstva Srbije u EU	40
Ilustracija 7: Stavovi građana Srbije o Evropskoj uniji	40
Ilustracija 8: Opredeljenja građana o pristupanju i šansama za članstvo u EU	41

SPISAK SKRAĆENICA

ANEM	Asocijacija nezavisnih elektronskih medija
AP	akcioni plan
AP 23	(revidirani) Akcioni plan za Poglavlje 23 pristupnih pregovora Srbije i Evropske unije
AP 24	(revidirani) Akcioni plan za Poglavlje 24 pristupnih pregovora Srbije i Evropske unije
BIA	Bezbednosno-informativna agencija
BiH	Bosna i Hercegovina
BIRN	Balkan Investigative Reporting Network
CDS	Centar za društvenu stabilnost
CEDAW	Komitet Ujedinjenih nacija za eliminaciju diskriminacije žena
CEFTA	Centralnoevropska zona slobodne trgovine
CESID	Centar za slobodne izbore i demokratiju
COPO	Centar za osnovnu policijsku obuku
CRM	Common Regional Market / Zajedničko regionalno tržište
DIF	Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja
DRI	Državna revizorska institucija
DUNP	Državni univerzitet u Novom Pazaru
EK	Evropska komisija
EP	Evropski parlament
EKLJP	Evropska konvencija o ljudskim pravima
EU	Evropska unija
EXPO	Međunarodna specijalizovana izložba EXPO 2027
FATF	(međunarodna) Radna grupa za finansijske mere u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma
Frontex	Agencija Evropske unije za graničnu i obalsku stražu
FSB	Federalna služba bezbednosti Ruske Federacije
GRECO	Grupa država protiv korupcije (u okviru Saveta Evrope)
GRETA	Grupa eksperata za suzbijanje trgovine ljudima
GREVIO	Grupa eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (u okviru Saveta Evrope)
HPV	Humani papiloma virus
IOM	Međunarodna organizacija za migracije
IPA	instrument pretpristupne pomoći Evropske unije
IRI	američki Međunarodni republikanski institut
JZO	Jedinica za zaštitu određenih ličnosti i objekata (unutar MUP-a)
KIRS	Komesarijat za izbeglice i migracije Republike Srbije
KZ	Krivični zakonik
LGBTIQ+	lezbejke, gej, biseksualne, transrodne, interseksualne, kvir osobe i dr.
LRAD	akustični uređaj velikog dometa (eng. Long-Range Acoustic Device)
MKTJ	Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju
MONEYVAL	Grupa eksperata za procenu mera za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma (u okviru Saveta Evrope)
MRMKS	Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove
MSP	Ministarstvo spoljnih poslova
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova

NDNV	Nezavisno društvo novinara Vojvodine
NIS	Naftna industrija Srbije
NKEU	Nacionalni konvent o Evropskoj uniji
NPS	Narodni pokret Srbije
NVO	nevladina organizacija
OBI	Otvoreni Balkan (inicijativa)
OCD	organizacija civilnog društva
ODIHR	Kancelarija OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
OJT	osnovno javno tužilaštvo
PMF	Prirodno-matematički fakultet
PU	policajska uprava
RA	Reformska agenda Republike Srbije
RG	radna grupa
REM	Regulatorno telo za elektronske medije
RTS	Radio-televizija Srbije
SAJ	Specijalna antiteroristička jedinica (unutar policije)
SAD	Sjedinjene Američke Države
SBPOK	policajska Služba za borbu protiv organizovanog kriminala
SDA	Stranka demokratske akcije
SEPA	Jedinstveni evropski platni prostor
SLAPP	strateške parnice protiv učešća javnosti (eng. strategic lawsuit against public participation)
SNS	Srpska napredna stranka
SNSD	Savez nezavisnih socijaldemokrata (BiH)
SOP	Standardne operativne procedure
SSP	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
SUK	Sektor unutrašnje kontrole u MUP-u
TIP	Trafficking in Persons Report (Godišnji izveštaj Stejt departmenta SAD o trgovini ljudima)
TOK	Tužilaštvo za organizovani kriminal
TRZ	Tužilaštvo za ratne zločine
UASC	maloletnici bez pratnje (eng. Unaccompanied and Separated Children)
UG	udruženje građana
UK	Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske
UKP	Uprava kriminalističke policije
UN	Ujedinjene nacije
UNHCR	Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbeglice
USAID	Američka agencija za međunarodni razvoj
v.d.	vršilac dužnosti
VJT	više javno tužilaštvo
WBCAP	Instrument podrške za izgradnju kapaciteta za readmisiju na Zapadnom Balkanu
YIHR	Inicijativa mladih za ljudska prava
ZKP	Zakonik o krivičnom postupku
ZSO	Zajednica srpskih opština

UVOD SA SAŽETKOM

U proteklih šest meseci (maj – oktobar 2025) u Srbiji se produbila erozija demokratskog poretka koja zemlju udaljava od ambicije članstva u Evropskoj uniji. Dok se masovni građanski i studentski protesti za odgovornost, funkcionalne institucije i slobodne i poštene izbore nastavljaju, država odgovara rastućom represijom, koja obelodanjuje sistemski oslabljene mehanizme kontrole i ravnoteže vlasti. Vladajuća stranka je intenzivirala praksu podriivanja ustavnog poretka kroz marginalizaciju parlamenta, pritiske na civilno društvo, medije i akademsku zajednicu, zloupotrebu bezbednosnih institucija i jačanje političkog uticaja na pravosuđe. U ključnim oblastima – od izbora i ljudskih prava do borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala – beleži se stagnacija ili nazadovanje, uz niz alarmantnih slučajeva.

Bez rezultata prolaze novi rokovi iz Reformske agende, i stari iz akcionih planova za poglavlja 23 i 24, ponovo pokazujući nedostatak volje vlasti u Srbiji da reši hronične probleme demokratije i vladavine prava. Politički kompromisi oko utvrđenih prioriteta prave se u poslednji čas pod pritiskom Evropske unije, ali je njihov kvalitet upitan a posledice se tek očekuju. Kasni se i sa izradom neophodnih propisa, ali još više zabrinjava to što predložena rešenja smanjuju dostignute standarde i utiru put snažnijoj represiji.

U međuvremenu, sve oštrije poruke stižu iz Brisela. One se najjasnije vide u rezolucijama Evropskog parlamenta¹, ali i u novom izveštaju Evropske komisije,² izveštaju o vladavini prava u Srbiji,³ te u javnim nastupima evropskih zvaničnika. U novom paketu proširenja Srbija se prepoznaje kao zarobljena država, koja se u ključnim oblastima svrstava uz Tursku i Gruziju na začelju pristupnog procesa, dok njeni susedi Crna Gora i Albanija napreduju ubrzanim tempom. Eksplicitno se navodi da visoki zvaničnici Srbije šire antievropski narativ, i da im se u tim uslovima, uz duboku društvenu polarizaciju, ne veruje u obećanje da će ispuniti sve kriterijume za članstvo do kraja 2026. godine. Vlasti uporno najavljuju otvaranje pregovaračkog Klastera 3 iako nema suštinskog napretka koji bi dao zeleno svetlo za takvu odluku u Savetu EU.

Prosečne ocene napretka tokom protekle godine i ukupnog nivo spremnosti za članstvo za 33 od 35 poglavlja ostale su gotovo nepromenjene.⁴ U poglavljima 23 (Pravosuđe i osnovna prava) i 24 (Pravda, sloboda i bezbednost), koje redovno prati koalicija prEUgovor, napredak je pao za jedan poen na skali. Prvi put je zabeleženo da uopšte nema napretka u Poglavlju 23, kao i da je stanje slobode izražavanja nazadovalo.

Opšta percepcija Evropske unije i dalje je pod uticajem tekućih studentskih i građanskih protesta, koji su, takođe, i razlog značajno pogoršane retorike glavnih predstavnika vlasti prema EU. Njihova najčešće ponavljana mantra za unutrašnju publiku je da protesti predstavljaju „obojenu revoluciju”, što implicira da pokret nije autentičan, već finansiran i navođen sa Zapada, a uz pomoć organizacija civilnog društva. S druge strane, evropskoj publici se predstavljaju kao štit proevropske orijentacije zemlje naspram navodnog proruskog (ili u najmanju ruku, nedovoljno evropskog) sentimenta unutar protestnog pokreta.

Izuzetno je važno to što je komesarka EU za proširenje Marta Kos prepoznala preklapanje zahteva srpskih studenata i građana sa zahtevima EU, a koji se svode na poštovanje vladavine prava, demokratije i podele vlasti, zaštitu osnovnih prava i sloboda i borbu protiv korupcije. Neophodno je da evropski zvaničnici unaprede komunikaciju prema srpskoj javnosti i snažnije se uključe u rešavanje aktuelne političke krize u zemlji kako bi povratili poverenje građana u svoju normativnu i transformativnu moć. Koalicija prEUgovor podseća na to da verodostojnost politike proširenja zavisi i od tempa kojim se Unija priprema za buduće uvećano članstvo, te apeluje da se taj tempo ubrza, a države kandidati uključe u debate o neophodnim reformama.

POLITIČKI KRITERIJUMI

Na ulicama traju protesti građana koji zahtevaju raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora. Vlast je organizovala kontraproteste pod paravanom nevladine organizacije kako bi prikrla stranačku ulogu i finansiranje, uz pritiske na građane da učestvuju i bez reakcije nadležnih institucija. U međuvremenu, usvojen je Zakon o reviziji biračkog spiska, dok izostaju napor da se unaprede ostali **izborni uslovi**. Predstavnici vlasti su promovisali desetak verzija nacрта izmena i dopuna Zakona o jedinstvenom biračkom spisku, organizovali su javna slušanja, tražili mišljenja ODIHR. Tokom kampanje za lokalne izbore održane početkom juna u Zaječaru i Kosjeriću zabeleženi su brojni

1 European Parliament resolution of 22 October 2025 on the polarisation and increased repression in Serbia, one year after the Novi Sad tragedy, [P10_TA\(2025\)0248](#).

2 European Commission, [Serbia 2025 Report](#), 4. 11. 2025.

3 European Commission, [2025 Rule of Law Report – Country Chapter on the rule of law situation in Serbia](#), SWD(2025) 931 final, 8. 7. 2025.

4 Koalicija prEUgovor, „[Zaostajanje Srbije više se ne može ignorisati](#)”, 12. 11. 2025.

primeri kršenja kako međunarodnih preporuka, tako i domaćih propisa. Zabeležene su zloupotrebe javnih resursa kao i tzv. funkcionerske kampanje, na koje nadležne institucije – javno tužilaštvo, Agencija za sprečavanje korupcije i REM – nisu reagovala. U Zaječaru, pravne procedure dovele su do poništavanja konstitutivne sednice lokalne skupštine, ali vladajuća stranka odbija da sprovede sudsku odluku. Test primene poboljšanih izbornih procedura u praksi biće lokalni izbori u Mionici, Negotinu i Sečnju, zakazani za 30. novembar.

Marginalizacija parlamenta je ušla u novu fazu u kojoj vladajuća većina više ni ne pokušava da simulira njegovu funkciju. U prethodnih šest meseci održane su samo dve sednice, jedna vanredna i jedna redovna. Opozicione stranke nemaju zajednički nastup po pitanju ovog problema, neke učestvuju u parlamentarnim raspravama, a neke bojkotuju u cilju slanja političke poruke o eroziji parlamentarne uloge. **Narodna skupština** nije više samo mehanizam u rukama izvršne vlasti, njegove prioritete sada diktiraju i dogovori političkih aktera sa međunarodnim organizacijama (EU, ODIHR i dr). Na samo dve sednice bile su 94 tačke dnevnog reda, svi usvojeni po hitnom postupku i većina bez obavezne javne rasprave. Hitni postupci, objedinjene rasprave, odsustvo kontrole nad Vladom i sporadični incidenti u sali ilustruju pad standarda parlamentarizma u Srbiji. Kombinacija pasivnosti narodnih poslanika, proceduralne rutine i selektivne retorike vlasti ukazuje na ozbiljan deficit parlamentarne kontrole nad sektorom bezbednosti.

Paralelno sa masovnim studentskim i građanskim protestima protiv korupcije i nekažnjivosti, istim intenzitetom nastavljeni su i napadi i pritisci vlasti na **civilno društvo**, uključujući nevladine organizacije, nezavisne novinare, aktiviste, ali i građanke i građane koji učestvuju u protestima. Zbog toga i dalje traje obustava formalne saradnje velikog dela civilnog društva sa izvršnom i zakonodavnom vlasti.

U prethodnih šest meseci **regionalni odnosi** Srbije su ostali na trasi iz prethodnog izveštajnog perioda, pokazujući kombinaciju stagnacije i pogoršanja. Deo ovog trenda se i dalje može pripisati zvaničnim odgovorima na tekuće studentske i građanske proteste, koji se dotiču odnosa sa nekoliko suseda. Nije bilo opipljivog napretka u procesu normalizacije odnosa između Beograda i Prištine niti održive primene ranije dogovorenih stavki, ali se učešće srpskih stranaka i lokalne zajednice na lokalnim izborima na Kosovu u septembru ističe kao pozitivan razvoj događaja.

POGLAVLJE 23

Srbija sve više zaostaje u sprovođenju reformi usmerenih ka efikasnijoj **borbi protiv korupcije** i primeni međunarodnih preporuka. Do sada je sprovedena samo jedna GRECO preporuka iz petog kruga evaluacije, i to uprkos tome što su rokovi odavno istekli. Novi akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije za period 2026–2028. godine nije adekvatan ni za ostvarenje zacrtanih skromnih ciljeva. Pristup informacijama postaje sve teži, a organi vlasti pored ćutanja uprave često pribegavaju davanju lažnih tvrdnji da ne poseduju tražene dokumente. I dalje se zaobilazi primena Zakona o javnim nabavkama u gotovo svim kapitalnim projektima, uključujući i pripreme za EXPO 2027, primenom posebnih zakona i međudržavnih sporazuma, što ograničava konkurenciju i nadzor. Ustavni sud još nije razmatrao inicijativu za ocenu ustavnosti posebnog zakona o EXPO. Nema napretka ni kada je reč o gonjenju korupcije, a istraga Tužilaštva za organizovani kriminal, koja obuhvata i dva bivša ministra u slučaju rekonstrukcije pruge stagnira zbog opstrukcija.

Od maja do oktobra 2025. **sloboda okupljanja** ostala je jedna od glavnih tema u Srbiji. Studentski i građanski protesti ostali su masovni, uz ciklične eskalacije i vidljiv prelaz države sa „pasivne agresije” (slaba zaštita od trećih lica, administrativni pritisci) na otvoreniju i sistemsku represiju. Pored i dalje prisutne stigmatizacije demonstranata, zabeleženi su: administrativna odmazda u javnom sektoru, novi obrasci prekršajne represije, eskalacija nasilja trećih lica, kao i značajna upotreba nasilja od strane policije. Univerziteti su ostali žarište: nasilni ulaz privatnog obezbeđenja u Novom Pazaru uz pasivnost policije, kao i intervencije policije i upotreba hemijskih sredstava u Novom Sadu. Ipak, postoje i pozitivni primeri bez većih incidenata. Novom verzijom nacрта izmena Krivičnog zakonika vlast pokušava da kriminalizuje građanske proteste, posebno u formi blokade saobraćajnica.

U oblasti **borbe protiv diskriminacije**, rodne ravnopravnosti i zaštite osoba s mentalnim invaliditetom nije bilo vidljivog napretka u okviru Akcionog plana za Poglavlje 23, dok je blago poboljšanje formalno zabeleženo u oblasti prava deteta. Uprkos porastu govora mržnje i nasilja, reakcije nadležnih ministara uglavnom su izostale, a rad nezavisnih institucija poput Zaštitnika građana i Poverenice za zaštitu ravnopravnosti ostaje potcenjen. Zakon o rodnoj ravnopravnosti i dalje je suspendovan, dok je GREVIO upozorio na nedostatak napretka u zaštiti žena, jačanje anti-rodnog narativa, digitalno nasilje i višestruku diskriminaciju Romkinja. Nakon javnog pritiska najavljeno je uvođenje novog krivičnog dela za neovlašćeno deljenje intimnih snimaka, ali su druge važne prilike za usaglašavanje propisa sa standardima EU propuštene. I dalje su prisutni ozbiljni problemi u procesuiranju seksualnog nasilja, proceni rizika od porodičnog nasilja i tretmanu žrtava.

Istovremeno, obrazovni sistem pogođen je smenom direktora i neprodužavanjem ugovora nastavnicima, što može ugroziti kvalitet kadra, dok je rasprava o „političkoj zloupotrebi dece” otvorila pitanje granica **prava deteta** na javno izražavanje. Predložene izmene maloletničkog krivičnog zakonodavstva smanjuju dostignuti nivo prava maloletnih žrtava nasilja, dok se propušta prilika da usaglašavanje sa EU i međunarodnim standardima. Iako je usvojen Zakon o alimentacionom fondu, porodice sa decom sa teškim smetnjama u razvoju ostale su bez neophodne institucionalne podrške.

Dok se neophodne zakonske izmene u oblasti **zaštite podataka o ličnosti** odugovlače, nastavlja se praksa zloupotrebe ličnih podataka studenata, novinara i aktivista, učesnika učestalih antivladinih protesta. Nezakoniti nadzor telefona i upotreba špijunskog softvera i dalje nemaju pravni epilog. Raste broj javnih institucija koje nabavljaju biometrijske kamere i nadzorne sisteme bez zakonskog osnova, stvarajući rizik od formiranja mreže masovnog nadzora u uslovima zarobljene države.

POGLAVLJE 24

Stanje **reformе policije** u Srbiji pokazalo je ozbiljne sistemske nedostatke. Kasni se sa izradom novog Zakona o unutrašnjim poslovima. Selektivno i nezakonito postupanje policije tokom aktuelnih građanskih protesta i studentskih blokada širom zemlje ukazuje na nedostatak operativne autonomije i ozbiljno narušavanje integriteta policije. Zabeleženi su nesrazmerna primena sile, upotreba hemijskih sredstava, fizičko i psihološko zlostavljanje, kao i koordinacija sa neformalnim bezbednosnim strukturama, a izostala je reakcija Sektora unutrašnje kontrole. Tajnost akta o sistematizaciji MUP-a i njegove česte izmene, praćene kadrovskim promenama, dodatno potvrđuju snažnu političku kontrolu.

Tokom izveštajnog perioda u Srbiji je porastao obim radnih **migracija**, ali uz brojne nedostatke u pravnoj zaštiti stranih radnika, naročito onih angažovanih preko međunarodnih kompanija, podugovarača i agencija za zapošljavanje, što ih izlaže povećanim rizicima i istovremeno podstiče negativne društvene narative. Istovremeno, broj neregularnih migranata opada, ali krijumčarske mreže ostaju aktivne i sve nasilnije, dok se i dalje beleže slučajevi nezakonitog i nasilnog vraćanja migranata sa severnih granica, uz izbegavanje azilnog sistema. Organizacije civilnog društva pozivaju na uspostavljanje nezavisnog mehanizma nadzora granica i jačanje ranog prepoznavanja ranjivih grupa.

Tokom 2025. godine Tužilaštvo za **organizovani kriminal** vodilo je više politički osetljivih istraga, koje su uključile hapšenja visokih funkcionera i optužbe za zloupotrebu službenog položaja. Zbog toga se našlo na meti negativne kampanje koju vode predstavnici vlasti i provladini mediji. Rasformiranje Udarne grupe koja je asistrala Tužilaštvu otvorilo sumnje u nameru vlasti da obustavi istrage koje vode do visokih zvaničnika. Nedavni slučaj u kojem je za krivični progon opozicionih aktivista korišćen tajno snimljeni razgovor koji je načinila Bezbednosno-informativna agencija potvrđuje hitnu potrebu da se eliminiše uloga službi bezbednosti u krivičnim istragama. Srbija i dalje zavisi od međunarodne saradnje u ovoj oblasti, a većina presuda predmetima organizovanog kriminala i dalje se zasniva na sporazumima o priznanju krivice.

Formalno je nastavljen rad na ključnom zakonu za **borbu protiv trgovine ljudima**, ali proces i dalje pati od ozbiljnih proceduralnih i institucionalnih slabosti, uključujući kratku i neinkluzivnu javnu raspravu. Problem ostaje i u nedovoljnoj koordinaciji između institucija, posebno Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima i policije. Opstrukcije prilikom licenciranja ASTRA SOS telefona i netransparentna raspodela finansijskih sredstava dodatno otežavaju delotvornu podršku specijalizovanih nevladinih organizacija. Iako je Srbija uklonjena sa Liste za praćenje Stejt departmenta, uočen je porast radne eksploatacije stranih radnika, uz sve manju dostupnost zvaničnih statistika.

Tokom izveštajnog perioda postalo je jasno da je vladajuća partija glavna antisistemska ekstremistička snaga u Srbiji koja svojim nasilnim delovanjem urušava poredak definisan Ustavom i zakonima Srbije. Za nju su karakteristični: protivustavno delovanje; nacionalističko-autoritarni okvir „Srpskog sveta”; delegitimizacija pluralizma; legitimizacija nasilja prema neistomišljenicima, oslanjanje na paravojne i huliganske strukture kojima se garantuje nekažnjivost. Višemesečni paravojni kamp lojalista opstaje između Predsedništva i Narodne Skupštine mimo svih propisa. U takvim okolnostima obesmišljava se izrada strateških akata, predviđenih Reformskom agendom, radi prevencije i **suzbijanja terorizma i nasilnog ekstremizma**.

1. DEMOKRATIJA

1.1. IZBORI

Na ulicama traju protesti građana koji zahtevaju raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora. U međuvremenu, usvojen je Zakon o reviziji biračkog spiska, dok izostaju napor da se unaprede ostali izborni uslovi. Predstavnici vlasti su promovisali desetak verzija nacrtu izmena i dopuna Zakona o jedinstvenom biračkom spisku, organizovali su javna slušanja, tražili mišljenja ODIHR. Opozicioni poslanici su uporedo sa tim, dali svoj predlog, polazeći od novog predloga organizacije Crta. Aktivno uključene ODIHR, ali i zainteresovanost predstavnika EU doprineli su poboljšanjima u samom tekstu i spremnosti dela aktera iz civilnog sektora i opozicije da učestvuju u procesu, nakon čega je SNS formalno predložio ovaj zakon. Iako predstavnici vlasti u razgovorima sa evropskim institucijama ponavljaju opredeljenost za sprovođenje preporuka ODIHR-a, predizborna praksa u Zaječaru i Kosjeriću pokazala je suprotno. Tokom kampanje za ove lokalne izbore održane početkom juna zabeleženi su brojni primeri kršenja kako međunarodnih preporuka, tako i domaćih propisa. Zabeležene su zloupotrebe javnih resursa kao i tzv. funkcionerske kampanje, na koje nadležne institucije – javno tužilaštvo, Agencija za sprečavanje korupcije i REM – nisu reagovale.

1.1.1. Uprkos nepostojanju uslova za rad Radne grupe, postignut dogovor o jedinstvenom biračkom spisku

Radna grupa za unapređenje izbornog procesa (RG) nema uslova za odlučivanje i nije funkcionisala tokom ove godine, iako formalno nije ukinuta. Opozicija je svoje članove povukla još u januaru, a civilno društvo ih je ubrzo sledilo u februaru. Skupštinski odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo je organizovao niz diskusija na kojima su učestvovali predstavnici vladajuće većine u Skupštini, drugih institucija (Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave) uz ponekog predstavnika opozicije. Članovi RG iz vlasti održali su i jedan sastanak koji je nazvan sastankom Radne grupe, iako je bilo jasno da zbog odsustva kvoruma, na njemu neće biti donošene odluke.⁵

U periodu od 27. januara 2025. godine do 18. jula 2025. godine održano je devet javnih slušanja.⁶ Članica koalicije prEUgovor, Transparentnost Srbija (TS) je u više navrata dostavljala svoje predloge za poboljšanje dokumenta predstavljenog na javnom slušanju, budući da je ovaj nacrt evoluirao kroz čak 11 verzija.⁷ Ta javna slušanja imala su i formalne nedostatke,⁸ pored suštinskog – činjenice da vlast na ovaj način nije ni želela da unapredi nacrt zakona, već samo da pronađe način da međunarodnoj javnosti prikaže da je proces konsultativan. U stvarnosti se čekalo da nacrt zakona dostigne minimum nakon kojeg bi ODIHR za njega dao zeleno svetlo.

Paralelno, opozicija i civilno društvo nastavili su sopstvenu inicijativu, organizujući otvorene rasprave o reviziji biračkog spiska.⁹ Kao rezultat tog procesa poslanici Narodnog pokreta Srbije (NPS), Novog lica Srbije, Ekološkog ustanka i Stranke demokratske akcije (SDA) Sandžaka podneli su Skupštini Srbije 12. oktobra predlog izmena i dopuna Zakona o jedinstvenom biračkom spisku, navodeći da on u potpunosti ispunjava preporuke ODIHR-a. Ovaj predlog se oslanja na unapređeni predlog koji je u međuvremenu objavila Crta.¹⁰

5 Narodna skupština, [Radne grupe](#), [pristupljeno 11. 11. 2025.]

6 Narodna skupština, [javna slušanja](#), [pristupljeno 11. 11. 2025.]

7 Transparentnost Srbija, [komentari na zakon o JBS](#), 3. 7. 2025.; [komentari na zakon o JBS](#), 25. 7. 2025; [komentari na zakon o JBS](#), 12. 9. 2025; [komentari na zakon o JBS](#), 22. 10. 2025.

8 Transparentnost Srbija je, u okviru svoje reakcije na poziv za deveto javno slušanje održano 18. jula, na kojem su prisustvovali članovi vladajuće većine, opozicije, predstavnici civilnog društva, međunarodnih delegacija i diplomatskog kora, istakla da ovaj događaj ne može biti označen kao „Deveto javno slušanje na temu: Predstavljanje nacrtu zakona o izmenama i dopunama Zakona o jedinstvenom biračkom spisku”, koji je Odboru za ustavna pitanja i zakonodavstvo 14. jula 2025. godine podneo narodni poslanik Uglješa Mrdić, član Radne grupe. Transparentnost Srbija naglašava da su prethodnih osam javnih slušanja na temu revizije biračkog spiska organizovani povodom drugih nacrtu poslanika Mrdića, a ne akta koji je dostavljen Odboru 14. jula 2025. godine.

9 Narodni pokret Srbije, [Poziv na okrugli sto](#), jul 2025.

10 Nedeljnik, [Opozicija predala Skupštini predlog izmena Zakona o biračkom spisku](#), 12. 10. 2025.

Presudna tačka sporenja suprotstavljenih strana odnosila se na predlagače članova Komisije za reviziju biračkog spiska. Nacrt Zakona, prema verziji poslanika SNS Uglješe Mrđića, predviđa pet članova koje imenuje vladajuće većina, tri koje imenuje opozicija i dva iz civilnog društva. Crta je predlagala ravnomernu zastupljenost sva tri sektora po tri člana, što je ocenila kao važan instrument transparentnog i nepristrasnog nadzora. Konačno, rešenje iz 11. verzije Nacrta predstavnika vlasti, sa kojim su se saglasili Crta i CESID, a koji je prihvatio i deo opozicionih stranaka, jeste ono u kojem je zadržan sastav komisije 5 plus 3 plus dva, ali je uveden mehanizam glasanja koji predviđa da za svaku odluku mora da glasa bar po dva člana iz svake kategorije. Prema rečima predstavnika opozicije i civilnog društva, poslednji nacrt usvaja i pojedine važne zahteve koji se tiču izvršnih ovlašćenja Komisije i prekršajne odgovornosti.¹¹

Rad Radne grupe za unapređenje izbornog procesa tokom 2024, i potonja dešavanja pokazuju duboke slabosti u pogledu inkluzivnosti i poštovanja utvrđenih pravila rada. Povlačenje opozicije i civilnog društva zbog nepoštovanja procedura jasno ukazuje da na ovim sastancima nije obezbeđena dovoljna reprezentativnost predstavnika vlasti, niti volja da se u tom formatu obezbedi dijalog o svim suštinskim pitanjima. Javna slušanja i konsultacije koje su usledile su imale pre za cilj da se proces prikaže konsultativnim, nego da se stvarno unaprede tekstovi o kojima je diskutovano. Iako je na kraju, makar kod dela aktera, postignut kompromis oko sastava i mehanizma glasanja Komisije za reviziju biračkog spiska, naredni izazov je primena ovog zakona u praksi – da li će omogućiti delotvornu reviziju, ili će postati žrtva opstrukcija, bilo unutar Komisije ili van nje.

Transparentnost Srbija ukazuje da u okviru preporuka ODIHR (kao i zajedničkih preporuka ODIHR i Venecijanske komisije iz 2022) postoje i druga pitanja koja su od većeg značaja od same revizije biračkog spiska, a čije bi rešavanje doprinelo pravovremenom unapređenju izbornih uslova, uključujući brojne probleme u finansiranju izbornih kampanja, vođenju funkcionerskih kampanja i zloupotrebi javnih resursa, pri čemu se sa njihovim rešavanjem još nije ni počelo. Iako je ispunjavanje „svih ključnih preporuka” ovih institucija ušlo i u Reformsku agendu Srbije, na njima u praksi nije rađeno ništa, niti se stiče utisak da je u tom smislu bilo nekih zahteva od strane EU zvaničnika. Svi reformski naponi u proteklom periodu bili su usmereni na donošenje izmena Zakona o jedinstvenom biračkom spisku.

1.1.2. Lokalni izbori u Kosjeriću i Zaječaru: izborni propusti i odsustvo odgovora nadležnih

Lokalni izbori održani su u opštinama Kosjerić i Zaječar u nedelju, 8. juna 2025. godine, u okolnostima koje odskaču od uobičajenih izbornih procedura u Srbiji. Iako se radi o lokalnim izborima, pažnja javnosti proširila se van granica ovih gradova, a posmatračke misije, aktivisti i studenti učestvovali su u praćenju izbornih radnji na terenu. Preliminarni rezultati ukazali su na pobedu Srpske napredne stranke (SNS) u Kosjeriću sa razlikom od 51 glasa, dok je u Zaječaru SNS osvojila 27 od 50 odborničkih mesta. Inicijalno, postojala je percepcija među građanima da je opozicija pobedila u obe opštine, ali naknadni rezultati i službena potvrda rezultata ukazali su na obrnuto stanje.

Organizacija Crta, koja je imala svoje posmatrače na terenu, ocenila je da izbori u Kosjeriću nisu bili ni slobodni ni poštjeni, dok je situacija u Zaječaru posebno problematična jer je na 19% biračkih mesta zabeležen „teški oblik nepravilnosti”, uključujući glasanje preminulih osoba, glasanje po nevažećim boravištima i prisustvo duplih biračkih spiskova.¹² Transparentnost Srbija je u svojim saopštenjima naglasila da su kampanja i izborni proces u oba grada vođeni bez adekvatne kontrole, što povećava rizik od zloupotreba i postavlja ozbiljna pitanja u pogledu integriteta lokalnih izbora. Transparentnost Srbija je ocenila da se najočigledniji primeri zloupotrebe resursa države i lokalnih samouprava, za promociju izbornih lista iza kojih stoji aktuelna republička i lokalna vlast, tiču izvođenja i promocije javnih radova, kao i kroz funkcionersku kampanju, to jest, navodno redovne aktivnosti javnih funkcionera koje se ciljano sprovode baš u ova dva grada i u ovom periodu. Članovi Vlade Srbije su od raspisivanja izbora posetili Zaječar više puta nego tokom cele 2024. godine, dok su u Kosjeriću, samo u maju ove godine, ministri boravili više nego tokom četiri godine koje su prošle od prethodnih lokalnih izbora u toj opštini. Suprotno zamerka ODIHR iz juna 2024, i na ovim izborima se lokalne izborne liste promovisu preko imena i lika predsednika Republike.¹³

11 N1, Jakovljević: Predlog zakona o biračkom spisku koji je predala opozicija se "izgubio", vlast ipak najvećim delom implementirala preporuke, 16. 10. 2025.

12 Crta, Završni izveštaj – Lokalni izbori u Kosjeriću i Zaječaru, 31. 7. 2025.

13 Transparentnost Srbija, Zaječar i Kosjerić – kampanja i zloupotrebe bez kontrole, 2. 6. 2025.

Istraživačka priča 1: Dan izbora: finansiranje kampanje i nepravilnosti

CINS je analizirao poreklo finansiranja kampanje Srpske napredne stranke (SNS), fokusirajući se na 58 miliona dinara (nešto manje od pola miliona evra) potrošenih tokom lokalnih izbora 2025. u Zaječaru i Kosjeriću, koje su mnogi posmatrači videli kao test javnog raspoloženja.

CINS-ov video objašnjava da je samo mali deo sredstava došao iz državnog budžeta, dok je većina novca skinuta sa operativnog računa stranke¹⁴. Ovakvu praksu omogućila je izmena Zakona o finansiranju političkih aktivnosti iz 2014. godine, koju je inicirala SNS, zahvaljujući čemu je kasnije ostvarila finansijsku prednost u odnosu na druge partije.

Izbori u Kosjeriću i Zaječaru obeleženi su nizom veoma neregularnih i sumnjivih aktivnosti¹⁵. Tokom izbornog dana građani su prijavljivali brojne neobične okolnosti, uključujući prisustvo vozila bez registarskih tablica i lica koja su se predstavljala i kao policajci i kao članovi biračkih odbora, a bez odgovarajuće identifikacije. Situacija se zaoštrila kada su građani blokirali određene lokacije, poput privatne firme u Kosjeriću za koju se sumnjalo da služi kao logistička baza vladajuće stranke, uz izveštaje o paralelnim biračkim spiskovima i navodnoj kupovini glasova. Na kraju, ozbiljnost situacije istakla je misija za praćenje izbora CRTA, koja je dokumentovala značajne nepravilnosti na velikom procentu biračkih mesta: nepravilnosti su zabeležene na 86% biračkih mesta u Zaječaru, odnosno 55% u Kosjeriću.

Uprkos brojnim uočenim zloupotrebama i kršenjima zakona tokom izborne kampanje i procesa, nije bilo adekvatnog odgovora institucija. Agencija za sprečavanje korupcije je odbacila prijave TS protiv predsednika opštine Kosjerić i zamenika gradonačelnika Zaječara.¹⁶ U oba slučaja, prijave su odbačene bez osvrta na ono što je bio njihov predmet. U slučaju iz Kosjerića, povod za prijavu¹⁷ je bio video prilog u kojem predsednik opštine govori o predizbornom asfaltiranju predsedniku svoje stranke. U slučaju iz Zaječara, Agencija je zaključila da zamenik gradonačelnika nije povredio obavezu javnog funkcionera da postupa u skladu sa propisima¹⁸, i pored toga što su u prijavi¹⁹ citirani propisi iz kojih se vidi da obilazak gradilišta na projektima koji se finansiraju iz republičkog budžeta ne spada u delokrug rada lokalnih funkcionera. Nakon dodatne intervencije Transparentnosti Srbija²⁰, u slučaju predsednika opštine Kosjerić, Agencija je naknadno utvrdila da je bilo povrede Zakona o finansiranju političkih aktivnosti i izdala meru upozorenja SNS.²¹ Transparentnost Srbija je takođe utvrdila da je dve trećine asfaltiranja lokalnih puteva koje je izvodilo nacionalno javno preduzeće Putevi Srbije izvedeno u ove dve opštine u periodu tokom predizborne kampanje.²²

Agencija poverovala SNS-u – bez provera o spotovima vrednim milion evra

Povodom prijave Transparentnosti Srbija, članice koalicije prEUgovor, da su na više TV stanica emitovani promotivni spotovi sa pozivom na miting Srpske napredne stranke u Nišu, čiji je potpisnik Centar za društvenu stabilnost (CDS),²³ Agencija je zaključila da Centar za društvenu stabilnost nije u vezi sa SNS, niti da je političkoj stranci na ovaj način učinjena besplatna usluga. Iako je reč o reklamama čija bi vrednost mogla biti i veća od milion evra, Agencija, koja je organ nadležan za kontrolu finansiranja stranaka, svoj zaključak je zasnovala isključivo na izjašnjenju punomoćnika stranke, bez ikakvih provera kod TV stanica koje su emitovale oglas, Regulatornog tela za elektronske medije ili CDS.²⁴

14 Nina Čolić, „Odakle SNS-u 58 miliona?“, CINS, avgust 2025.

15 Nina Čolić, „Kosjerić i Zaječar: Šta se desilo?“, CINS, jun 2025.

16 Agencija za sprečavanje korupcije, [Rešenje](#), 3. 6. 2025.

17 Transparentnost Srbija, [Prijava](#), 21. 5. 2025.

18 Agencija za sprečavanje korupcije, [Obaveštenje o ishodu postupanja po prijavi](#), 29. 4. 2025.

19 Transparentnost Srbija, [Prijava](#), 28. 4. 2025.

20 Transparentnost Srbija, [Prijava](#), 06. 6. 2025.

21 Agencija za sprečavanje korupcije, [Rešenje](#), 3. 6. 2025.

22 Putevi Srbije, [Odgovor na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja](#), 31. 5. 2025.

23 Transparentnost Srbija, [Prijava](#)

24 Agencija za sprečavanje korupcije, [Rešenje](#), 3. 6. 2025.

Poništeni izbori i ponovljene sednice: problemi u lokalnom izbornom procesu u Kosjeriću i Zaječaru

Lokalni izbori u Kosjeriću i Zaječaru predstavljaju primer kako izborni proces u uslovima političkih tenzija može da dovede do dugotrajnih kriza legitimnosti, čak i kada formalne procedure postoje. U Kosjeriću su 1. jula održani ponovljeni izbori na jednom biračkom mestu, gde je SNS osvojila 14 od 27 odborničkih mesta, samo jedno više od opozicije.

U Zaječaru, pravne procedure dovele su do poništavanja konstitutivne sednice lokalne skupštine. Viši sud u Zaječaru 2. septembra odlučio je da je prvobitna konstitutivna sednica nelegitimna. Vlast je potom zakazala novu sednicu 3. septembra, ali je i ona prekinuta zbog odbijanja opozicije da učestvuje. Konstitutivna sednica održana je 24. septembra bez obzira na odluku suda, „u skladu sa Mišljenjem Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave”,²⁵ uz jaku prisutnost policije, dimne bombe i pokušaje opozicije da sprovede sudsku odluku. I pored toga, vladajuća većina je izabrala gradonačelnika i formirala lokalnu vlast. Viši sud u Zaječaru usvojio je žalbu koalicije „Promena u koju verujemo” i presudom ponovo poništio odluku Skupštine Zaječara kojom su potvrđeni mandati odbornika, od 24. septembra.²⁶

1.1.3. Izbori u Mionici i Negotinu – test primene poboljšanih izbornih procedura u praksi

Predsednica Skupštine Srbije Ana Brnabić raspisala je 1. oktobra lokalne izbore u Mionici i Negotinu za 30. novembar. Poslednji redovni izbori u Mionici i Negotinu održani su 17. oktobra 2021. godine.²⁷ Ovi izbori predstavljaju novi test spremnosti izbornog sistema u Srbiji da se primene poboljšani izborni uslovi u praksi. Iskustva iz Kosjerića i Zaječara jasno pokazuju da formalno postojanje procedura i zakonskih okvira ne garantuje slobodne, poštene i transparentne izbore, posebno u okolnostima političkih pritisaka, zloupotrebe resursa vlasti i nedovoljne reakcije nadležnih institucija. U Mionici, gde se očekuje veći broj opozicionih lista, nadzor i kontrola izborne kampanje i samog izbornog procesa postaće ključni za očuvanje integriteta izbora i povratak poverenja građana u lokalne institucije. Rezultati ovih izbora poslužiće kao pokazatelj koliko su prethodne preporuke za unapređenje izbornog sistema zaista implementirane u praksi i koliko su institucije sposobne da prepoznaju i spreče potencijalne zloupotrebe.

Izbori u opštini Sečanj raspisani su iznenada 17. oktobra i planirani da se održe istog dana kad i izbori u Mionici i Negotinu – 30. novembra. Za razliku od izbora u Mionici i Negotinu koji se održavaju u redovnom terminu, u Sečnju je trebalo da se redovni izbori održe na narednog proleća, kada odbornicima ističu mandati. Sečanj je jedino mesto u Vojvodini u kojem se izbori održavaju u novembru, nakon ostavke predsednika opštine.²⁸ Predsednica Skupštine Srbije Ana Brnabić, koja je raspisala lokalne izbore, navela je da je u Sečnju reč o vanrednim izborima, jer je vlada 16. oktobra donela odluku o raspuštanju skupštine te opštine.²⁹

Lokalni izbori u ove tri opštine biće važan pokazatelj stvarne spremnosti vlasti za unapređenje izbornog procesa i institucija da obezbede ravnopravne uslove za sve učesnike. Iznenadno raspisivanje vanrednih izbora u Sečnju, bez jasnog obrazloženja razloga za raspuštanje lokalne skupštine, dodatno je pojačalo sumnje u političku instrumentalizaciju izbornog procesa.

25 N1, [Mišljenje ministarke važnije od odluke suda: Zakazana nova konstitutivna sednica Skupštine Zaječara](#), 22. 9. 2025

26 N1, [Viši sud u Zaječaru ponovo poništio mandate odbornicima](#), 22. 10. 2025

27 RTS, [Raspisani lokalni izbori u Mionici i Negotinu za 30. novembar](#), 1. 10. 2025

28 N1, [Miris svežeg asfalta ukazuje na jedno: Izbori u Sečnju raspisani užurbano i iznenada](#), 4. 11. 2025.

29 RTV, [Raspisani lokalni izbori u Sečnju za 30. Novembar](#), 24. 10. 2025.

Sumnja na nezakonito finansiranje SNS donacijom iz Kine

Nakon prijave „Lokalnog fronta” od 30. decembra 2024, Transparentnost Srbija je 9. januara 2025. uputila Agenciji dopis³⁰ u kojem navodi moguće kršenje Zakona o finansiranju političkih aktivnosti od strane političkog subjekta Srpska napredna stranka. Prijava se zasniva na objavama Gradskog odbora SNS u Kraljevu da je stranka primila prilog od Narodne Republike Kine i Komunističke partije Kine, koji je, kako se navodi, upotrebljen za opremanje stranačkih prostorija. Član 12. stav 1. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti zabranjuje primanje priloga od „stranih država” i stranih pravnih lica, te takva donacija budi sumnje u pogledu povrede zakona. TS je skrenula pažnju da je moguća povreda nastala trenutkom prijema priloga, te da je praćenje isključivo kroz kontrolu godišnjih finansijskih izveštaja nedovoljno i nedopustivo odlaganje utvrđivanja odgovornosti. U godišnjem izveštaju o finansiranju za 2024. godinu, objavljenom na sajtu Agencije, nema navoda o priložima koji bi poticali od pravnih lica ili međunarodnih političkih udruženja, što ukazuje na moguće utajivanje podataka ili dodatne prekršaje. Takođe, prisustvo člana predsedništva SNS na promociji i njegova jasna izjava o donaciji upućuju da rukovodstvo stranke nije bilo van znanja o navedenom.

TS je u više navrata pozvala Agenciju za sprečavanje korupcije da odmah pribavi podatke od SNS, dobavljača i naznačenih donatora, proširi provere i utvrdi da li je slično finansiranje korišćeno i u drugim gradovima, te da o nalazima i odlukama obavesti javnost.³¹ Agencija je u odgovoru na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja³² obavestila TS da je vodila postupak po prijavi protiv SNS i da je postupak pred Agencijom okončan podnošenjem zahteva za pokretanje prekršajnog postupka prekršajnom sudu u Beogradu. Međutim, propustila je da navede da li je proširila krug svojih provera i da utvrdi da li je na došlo do (nove) povrede Zakona prilikom izrade i podnošenja godišnjeg finansijskog izveštaja političkog subjekta SNS za 2024. godinu.

1.1.4. Režirani kontraprotesti i prikrivanje stranačke odgovornosti

Kao reakcija na skupove studenata i građana, vlast je organizovala seriju javnih okupljanja „protiv blokada” u više gradova širom Srbije i tokom nekoliko vikenda, počev od avgusta 2025. godine.³³ Zajedničko za ove javne skupove jeste to što ih je formalno organizovala organizacija Centar za društvenu stabilnost, a ne vladajuća SNS, iako je na mnogo mesta zabeleženo da su okupljanja vršena ispred prostorija te i drugih vladajućih stranaka, i da su nacionalni i lokalni funkcioneri iz reda vladajućih stranaka predvodili ove skupove. Pored toga, u više slučajeva su objavljivani snimci plaćanja učesnika ili informacije o pritiscima na zaposlene u javnom sektoru kako bi na njima učestvovali. Za pojedine javne skupove organizovan je prevoz učesnika, kao i profesionalno snimanje događaja. U svakom slučaju, reč je o troškovima koji nisu zanemarljivi, a za koje, na osnovu dosadašnje prakse, postoji sumnja da neće biti prikazani u stranačkim finansijskim izveštajima. Agencija se ovim povodom nije samostalno oglašavala niti je reagovala na podnete prijave.

Slične sumnje postoje i kada je reč o okupljanjima u „Ćacilendu”, gde su formalni organizatori „prijavljenih javnih skupova” u šatorskim naseljima između Predsedništva i Narodne skupštine fizička lica – Miloš Pavlović ispred „Studenata koji žele da uče” i Darko Glišić, koji je inače ministar za javna ulaganja i predsednik izvršnog odbora SNS. Pored toga, primetno je da ovi skupovi uživaju i logističku podršku od strane javnih preduzeća i drugih organa vlasti.

Zanimljivu ulogu u ovim događajima ima Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP). Upadljivo je da posle ovih vikend okupljanja pristalica vlasti uvek sledi naglašavanje da je reč o „prijavljenim okupljanjima” i da se iznose procene o visokoj posećenosti, koje posmatrači dovode u sumnju. MUP, umesto da te sumnje razveje, odbija da dostavi svoje procene broja okupljenih po svakom od gradova, ili da objavi dokaze koje bi potkrepili ranije iznete tvrdnje (npr. video snimke).

30 Transparentnost Srbija, [Postupanje po prijavi „Lokalnog fronta” zbog mogućeg kršenja Zakona o finansiranju političkih aktivnosti od strane političkog subjekta „Srpska napredna stranka”](#), 9. 1. 2025.

31 Transparentnost Srbija, [Postupanje Agencije po prijavi „Lokalnog fronta” zbog mogućeg kršenja Zakona o finansiranju političkih aktivnosti od strane političkog subjekta „Srpska napredna stranka”](#), 19. 9. 2025.

32 Agencija za sprečavanje korupcije, [Odgovor na zahtev TS za pristup informacijama od javnog značaja](#), 24. 10. 2025.

33 Blic, [Skupovi protiv blokada u više desetina gradova Vučić u Rumi, Vučić u Ubu: „Ljudi se oslobađaju, više ne mogu i neće da trpe teror”](#), 23. 8. 2025.

PREPORUKE

- Vlada i Skupština treba bez odlaganja da preduzmu sve neophodne mere za unapređenje Zakona o finansiranju političkih aktivnosti i Zakona o sprečavanju korupcije tako što će tokom konsultativnog procesa u obzir uzeti sve preporuke ODIHR-a i organizacija civilnog društva.
- Odluke Agencije za sprečavanje korupcije o odbacivanju prijava tokom kampanje moraju biti podvrgnute kontroli, a sama Agencija treba da ima zakonsku obavezu da kontrolu zakonitosti postupanja stranaka, funkcionera i drugih lica tokom kampanje vrši po službenoj dužnosti.
- Tužilaštvo treba da deluje proaktivno na početku izborne kampanje; treba da edukuje javnost o krivičnim delima vezanim za izbore, kupovini glasova i nezakonitom finansiranju kampanje, kao i da ih informiše o otvorenim mehanizmima za prijavljivanje zloupotreba.
- Tužilaštvo bi trebalo da ispita sve sumnje u vezi sa izbornom kampanjom iz 2023, 2024. i 2025. godine, koje se odnose na kupovinu glasova i nezakonito finansiranje kampanje, bez obzira na to da li je bilo krivičnih prijava ili samo optužbi u medijima ili na društvenim mrežama, kao i da obavesti javnost o postupanju po podnetim krivičnim prijavama i po službenoj dužnosti.
- Agencija i tužilaštvo bi trebalo da ispituju pitanje finansiranja i oglašavanja stranačkih javnih skupova čiji organizator formalno nije politička stranka, kao i medijske navode o plaćanju naknade građanima koji su učestvovali na tim javnim okupljanjima, vršenju pritiska na zaposlene u javnom sektoru u istom cilju ili učešća javnih preduzeća u organizaciji ovakvih događaja.
- Prostor za funkcionersku kampanju treba smanjiti izmenom člana 50 Zakona o sprečavanju korupcije, odnosno ograničavanjem promotivnih aktivnosti funkcionera u službenom svojstvu tokom čitavog trajanja kampanje.
- Kako bi se sprečila zloupotreba javnih resursa radi sticanja naklonosti birača u vidu skrivene/indirektne kupovine glasova, treba zabraniti svaku vanrednu podelu novca i socijalnih davanja (uz strogo regulisane dozvoljene izuzetke). U ovo bi morali biti uvršteni i otpis dugova i zapošljavanje u javnom sektoru (uz striktno regulisane moguće izuzetke).
- Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave treba da objavljuju statističke podatke o promeni prebivališta lica tako da omoguće analizu i utvrđivanje mogućih manipulacija preseljavanjem birača.
- Trebalo bi obezbediti punu primenu izmena Zakona o jedinstvenom biračkom spisku. EU bi trebalo da pokaže jednako interesovanje za sprovođenje zakona i njegove učinke kao što je pokazala za njegovo usvajanje.
- Krivični zakonik treba izmeniti kako bi se uključili svi poznati načini/modaliteti kupovine glasova, koji su do sada identifikovani u praksi, a potrebno je uskladiti ga i sa zakonima koji regulišu izbore.
- Izmenama zakona propisati da tužilaštva zadužena za suzbijanje korupcije imaju nadležnost da deluju u slučajevima nezakonitog finansiranja kampanja.
- Potrebno je revidirati sistem raspodele budžetskih sredstava za kampanju kako bi se omogućila raspodela sredstava u ranoj fazi kampanje, s tim da pojedinačni iznos po učesniku u kampanji ne treba da bude povezan sa ukupnim i konačnim brojem učesnika, kako je to propisano važećim pravilima.
- Potrebno je precizno regulisati zloupotrebu javnih resursa putem interneta i društvenih medija ministarstava, drugih institucija i državnih organa radi pozitivnog ili negativnog promovisanja političkih opcija.
- Izveštaje o finansiranju kampanja treba objaviti u formatu koji je prilagođen korisnicima, tako da ih je moguće pretraživati na internet stranici Agencije za sprečavanje korupcije.
- Potrebno je unaprediti obrazac za podnošenje izveštaja o finansiranju kampanje kako bi se uvrstili novi mehanizmi promocije (kao što su društvene mreže, internet platforme itd.).

1.2. RAD NARODNE SKUPŠTINE

Marginalizacija parlamenta je ušla u novu fazu u kojoj vladajuća većina više ni ne pokušava da simulira njegovu funkciju. U prethodnih šest meseci održane su samo dve sednice, jedna vanredna i jedna redovna. Opozicione stranke nemaju zajednički nastup po pitanju ovog problema, neke učestvuju u parlamentarnim raspravama, a neke bojkotuju u cilju slanja političke poruke o eroziji parlamentarne uloge. Narodna skupština nije više samo mehanizam u rukama izvršne vlasti, njegove prioritete sada diktiraju i dogovori političkih aktera sa međunarodnim organizacijama (EU, ODIHR i dr). Na samo dve sednice bile su 94 tačke dnevnog reda, među kojima su pregršt zaduživanja i Zakon o legalizaciji, izmene Zakona o EXPO 2027 i tri medijska zakona – svi usvojeni po hitnom postupku i većina bez obavezne javne rasprave (osim izmena Zakona o EXPO 2027). Hitni postupci, objedinjene rasprave, odsustvo kontrole nad Vladom i sporadični incidenti u sali ilustruju pad standarda parlamentarizma u Srbiji. Uprkos deklarativnom pozivanju na evropske integracije, skupštinska praksa ostaje u suprotnosti sa osnovnim načelima transparentnosti, vladavine prava i odgovornosti.

1.2.1. Parlament na marginama političkog sistema

Redovno prolećno zasedanje Narodne skupštine (mart-maj) završeno je 30. maja 2025. godine, u atmosferi gotovo potpunog institucionalnog mirovanja. Po obimu aktivnosti, teško bi se moglo naslutiti da je redovno zasedanje uopšte bilo u toku – broj održanih sednica i usvojenih akata bio je izuzetno nizak, dok je većina poslaničkih grupa, uključujući i one iz vladajuće koalicije, bila pasivna. Ipak, kraj redovnog prolećnog zasedanja označio je početak intenzivnijeg zakonodavnog ritma. Nova grupa predloga zakona, među kojima su i tri medijska, ušla je u skupštinsku proceduru 16. maja, a predsednica Narodne skupštine, Ana Brnabić, najavila je da će se o njima raspravljati na vanrednom zasedanju početkom juna. Takav obrt, politička aktivacija tek po završetku redovnog perioda rada, postao je pravilo u praksi ovog saziva, čime se dodatno narušava predvidivost i smisao redovnog zakonodavnog ciklusa.³⁴

Peto vanredno zasedanje: Hitno zbog obaveza prema EU

Peto vanredno zasedanje, održano od 10. do 16. juna, imalo je 46 tačaka dnevnog reda i trajalo svega četiri radna dana.³⁵ Skupština je usvojila svih 46 tačaka, uključujući 24 zakona, od kojih je 15 međunarodnih sporazuma, bez ijednog prihvaćenog amandmana.³⁶ O svim tačkama dnevnog reda, što je postala već uobičajena praksa parlamenta, raspravljalo se u objedinjenoj raspravi. Na dnevnom redu našli su se zakoni o novim zaduživanjima, izmene zakona o stambenim kreditima za mlade i tri medijska zakona: Zakon o javnom informisanju i medijima, Zakon o elektronskim medijima i Zakon o javnim medijskim servisima. Dva od tri medijska zakona usvojena su po hitnom postupku, uz obrazloženje da je reč o ispunjavanju međunarodnih obaveza i usklađivanju s pravom EU, bez obavezne javne rasprave. Evropska komesarka za proširenje, Marta Kos, pozdravila je usvajanje ovih zakona³⁷, uprkos kritikama domaće javnosti i civilnog sektora. Medijska udruženja i sindikati su upozorili da je Srbija iskoristila preporuke Evropske komisije kako bi opravdala donošenje zakona po hitnoj proceduri i bez javne rasprave. Kao pozitivan pomak navode da je iz konačne verzije nestala odredba koja kriminalizuje novinare koji pišu o krivičnim postupcima, ali da je ostavljen prostor za bacanje para na politički favorizovane medije.³⁸ Transparentnost Srbija, članica koalicije PrEUgovor, ocenila je da predložene izmene Zakona o javnom informisanju i medijima neće sprečiti zloupotrebe kod nabavke medijskih usluga i oglašavanja javnog sektora.³⁹

Na vanrednom zasedanju našlo se mesta da se rasprava održi i o zaostalim redovnim godišnjim izveštajima nezavisnih institucija, pa su na dnevnom redu bili tri izveštaja Zaštitnika građana za 2022, 2023 i 2024. godinu, tri izveštaja Poverenika za informacije od javnog značaja za 2022, 2023 i 2024. godinu, tri izveštaja Poverenika za zaštitu ravnopravnosti za 2022, 2023 i 2024. godinu i izveštaji Državne revizorske institucije, Agencije za sprečavanje korupcije, Fiskalnog saveta i Komisije za kontrolu državne pomoći za 2024. godinu. U kratkom vremenskom intervalu održan je niz sednica odbora na kojima su razmatrani izveštaji nezavisnih institucija koji su godinama čekali na dnevni red. Poslednji put kada su ovi izveštaji bili na dnevnom redu plenuma bio je u

³⁴ Crta, Skupštinski nedeljnik, 29. 5. 2025.

³⁵ Narodna skupština, [Peto vanredno zasedanje Narodne skupštine Republike Srbije u četrnaestom sazivu](#), 10. 6. 2025.

³⁶ Crta, Skupštinski nedeljnik, 19. 6. 2025.

³⁷ Marta Kos, [X](#), 17. 6. 2025.

³⁸ N1, [Medijski zakoni su, prema Vučiću, za elitu, a ne "nas obične građane": Zašto EU pristaje na igranku s vlastima?](#), 18. 6. 2025.

³⁹ Transparentnost Srbija, [Loš predlog za nabavke medijskih usluga](#), 10. 6. 2025.

februaru 2023. godine, i to za izveštajnu godinu 2021. Zaključci nadležnih odbora koji su usvojeni u plenumu i dalje ne daju nikakve precizne smernice institucijama izvršne vlasti niti ih pozivaju na odgovornost.⁴⁰ Praksa je pokazala da njihova uopštena formulacija ni na koji način ne doprinosi unapređenju stanja u ovim oblastima, niti obezbeđuje podršku sprovođenju predloga i preporuka iz izveštaja nezavisnih institucija, čime se obesmišljava kontrolna uloga parlamenta.

Situacija je ista i sa zaključkom povodom predstavljanja Izveštaja Evropske komisije o Republici Srbiji za 2024. godinu, koji je takođe razmatran i usvojen na ovoj sednici. Iako Srbija svake godine, u okviru procesa pristupanja EU, dobije precizne preporuke šta je potrebno unaprediti kako bi se kvalifikovala za članstvo u EU, Parlament u svom Zaključku po pravilu konstatuje, uvaži stav Evropske komisije, pozdravi pojedine naizgled dobre nalaze i podrži i ohrabri Vladu. Tako formulisan zaključak ne odražava ustavnu podelu vlasti u okviru koje je Narodna skupština najviše predstavničko telo koje kontroliše i usmerava rad Vlade.

Jesenje zasedanje – samo jedna sednica u oktobru

Redovno jesenje zasedanje počelo je 1. oktobra, a prva sednica održana 7. oktobra, s 48 tačaka dnevnog reda.⁴¹ Na dnevnom redu su se, između ostalog, našli: Predlog zakona o posebnim uslovima za evidentiranje i upis prava na nepokretnostima („Zakon o legalizaciji”), Predlog izmena Zakona o posebnim postupcima radi realizacije međunarodne specijalizovane izložbe EXPO BELGRADE 2027 (Zakon o EXPO 2027), kao i niz zakona o novim zaduživanjima i potvrđivanju međunarodnih sporazuma.

Zakon o legalizaciji predviđa pojednostavljenu proceduru za legalizaciju bespravno izgrađenih objekata. Prve informacije o ovim zakonskim izmenama saopštene su na konferenciji za štampu predsednika Republike, iako nadležnost tog državnog organa postoji tek nakon što Skupština usvoji zakon, a ne pre nego što ga ministarstvo uopšte izradi. Zakon je u Skupštini usvojen po hitnom postupku, bez sprovedene javne rasprave koja je u ovom slučaju bila obavezna.⁴² Hitnost i tajnovitost usvajanja se pravda sprečavanjem „buma divlje gradnje”. Navodi o hitnosti nisu opravdani u kontekstu činjenice da je sličan zakon aktuelna vlast usvojila 2015. godine. S obzirom da je tada pominjano 1,5 milion, a sada više od četiri miliona nelegalnih objekata, čini se da taj zakon nije doneo željene rezultate i nema nikakvog razloga očekivati da će nakon usvajanja ovog zakona biti drugačije.⁴³ Predlog zakona nije prošao ni obaveznu analizu rizika od korupcije. Tim povodom Transparentnost Srbija je podnela prijavu Agenciji za sprečavanje korupcije protiv više javnih funkcionera zbog kršenja Zakona o sprečavanju korupcije budući da je prema ovom Zakonu organ državne uprave dužan da Agenciji dostavi nacrt zakona iz oblasti posebno rizične za nastanak korupcije, radi davanja mišljenja o proceni rizika od korupcije. Na osnovu člana 2. Zakona, „oblast posebno rizična za nastanak korupcije” je oblast koja je kao takva određena strateškim dokumentom, a taj strateški akt⁴⁴, kao jednu od rizičnih oblasti prepoznaje „građevinarstvo i prostorno planiranje”.⁴⁵ Predložena zakonska rešenja *de facto* nagrađuju vršenje krivičnih dela, što građenje bez dozvole jeste, od 2009. godine.⁴⁶

Izmene Zakona o EXPO 2027 omogućavaju korišćenje objekata bez upotrebne dozvole, na osnovu izveštaja privatne komisije, što predstavlja korak ka daljoj deregulaciji i potencijalnom riziku po bezbednost i javni interes. Ovaj Zakon je usvojen u Skupštini po hitnoj proceduri. Ustavni sud još uvek nije razmotrio inicijativu Transparentnosti Srbija (TS) da oglasi neustavnom odredbu Zakona o EXPO 2027 kojom je isključena primena Zakona o javnim nabavkama. Poslednja analiza TS pokazuje da su ovaj propust Ustavnog suda, posebna EXPO preduzeća iskoristila da ugovore poslove vredne preko 330 miliona evra, uz zanemarljiv nivo konkurencije – u čak 86% slučajeva podneta je samo jedna prihvatljiva ponuda – i da je najveći deo javnih radova koji se vezuju za ovu manifestaciju (npr. „nacionalni stadion”) ugovoren bez ikakvog oglašavanja i nadmetanja – direktnim dogovorom sa kompanijom Power China. Poseban zakon za EXPO 2027 usvojen je u proceduri u kojoj nisu poštovani Zakon o državnoj upravi, Zakon o sprečavanju korupcije, kao i poslovnici Vlade i Skupštine, krajem 2023. godine.⁴⁷

40 Crta, Otvoreni parlament, [Akta](#) [pristupljeno 4. 11. 2025.]

41 Narodna skupština, [Prva sednica Drugog redovnog zasedanja Narodne skupštine Republike Srbije u 2025. godini](#), 7. 10. 2025.

42 Na osnovu Zakona o državnoj upravi i Poslovnika Vlade javna rasprava je obavezna u slučaju donošenja ili izmene zakona ukoliko je ispunjen makar jedan od dva uslova – da se zakonska materija uređuje na bitno drugačiji način ili da je reč o pitanju koje posebno zanima javnost.

43 Transparentnost Srbija, [Zakon o legalizaciji objekata – kršenje pravila i koruptivni rizici](#), 25. 9. 2025.

44 Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije za period od 2024-2028. godine, [Službeni glasnik RS](#) br. 63/2024.

45 Transparentnost Srbija, [Prijava protiv više javnih funkcionera zbog kršenja Zakona o sprečavanju korupcije](#)

46 Transparentnost Srbija, [Zakon o legalizaciji objekata – kršenje pravila i koruptivni rizici](#), 25. 9. 2025.

47 Transparentnost Srbija je već u januaru 2024. podnela argumentovanu inicijativu Ustavnom sudu kojom se ukazuje na neustavnost načina na koji je članom 14. posebnog zakona za EXPO isključena primena Zakona o javnim nabavkama, kao i na suprotnost u odnosu na Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Srbije i EU. I dalje nema naznaka o tome kada bi ona mogla biti razmotrena. Transparentnost Srbija, [Dok Ustavni sud čuti poslovi za EXPO se ugovaraju bez konkurencije](#), 4. 9. 2025.

Ovoga puta nije vođena objedinjena rasprava o svim tačkama dnevnog reda već je rasprava vođena kroz tri objedinjene rasprave po više tačaka dnevnog reda. Sednica je trajala devet dana i završila se 22. oktobra usvajanjem svih tačaka dnevnog reda. Prisustvo opozicije na sednici bilo je raznoliko. Demokratska stranka nastavila je bojkot kao vid podrške studentskom protestu i izraz doslednosti u zahtevu za smenom vlasti, raspisivanjem izbora i stvaranjem uslova za promenu režima. Nasuprot tome, Zeleni levi front i Pokret slobodnih građana odlučili su da učestvuju u radu sednice, smatrajući da je važno argumentima braniti svoje stavove i iskoristiti parlamentarnu raspravu da se građanima predstavi alternativa. Pojedine grupe, poput koalicije NADA, zauzele su srednju poziciju – prisustvovala su početku sednice, ali su je potom napustile, ocenjujući da bi punim učešćem doprinele normalizaciji političke situacije koja, po njihovom mišljenju, to još ne zaslužuje.

1.2.2. Nezavisnost Regulatornog tela za elektronske medije – kamen spoticanja vlasti i ogledalo stanja institucija

Srbija je bez Saveta Regulatornog tela za elektronske medije (REM) godinu dana, jer je prethodnom sazivu, nakon donošenja izmena i dopuna Zakona o elektronskim medijima, istekao mandat 4. novembra 2024. godine. To u praksi znači da niko već godinu dana ne donosi odluke o radu elektronskih medija, uključujući i sankcije zbog kršenja pravila emitovanja. Nakon neuspešnog pokušaja izbora novog Saveta REM-a iz novembra 2024. i dvonedeljne blokade RTS-a, koju su pokrenuli studenti i građani sa zahtevom da se postupak ponovi, proces je ponovo pokrenut u aprilu 2025. godine, nakon pola godine zastoja. U samo šest meseci novog procesa, opozicija je nekoliko puta napustila sednice Odbora, povukli su se pojedini predlagači i kandidati, prekršene su procedure izbora i na kraju posle svih nedaća ipak je utvrđena lista kandidata. Proces je tekao na sledeći način:

- 28. aprila, na predlog Odbora za kulturu i informisanje, doneta je nova Odluka o pokretanju za predlaganje kandidata za izbora članova Saveta Regulatornog tela za elektronske medije i stavljena van snage prethodna od 25. novembra 2024. godine.⁴⁸
- 30. maja na 10. sednici Odbora za kulturu i informisanje razmatran je i usvojen, bez poslanika opozicije, izveštaj o listi kandidata i predlagača za članove Saveta Regulatornog tela za elektronske medije i odredio 5. jun kao rok da jedanaest kandidata i sedam organizacija dopuni dokumentaciju. Uoči glasanja poslanici opozicionih stranaka napustili su sednicu. Poslanik opozicije zatražio je od predsedavajuće objašnjenje kako se prilikom glasanja može omogućiti da se to telo izjasni o spornim kandidatima, na šta je ona odgovorila da nema pravni osnov da to dozvoli.⁴⁹
- 6. juna na 11. sednici Odbora za kulturu i informisanje razmotrene su dopune predloga kandidata za članove Saveta REM-a.⁵⁰
- 11. juna na 13. sednici Odbora za kulturu i informisanje razmotrene su dopune predloga kandidata za članove Saveta REM-a i na predlog predsednice Odbora Nevene Đurić, doneta je Odluka o organizovanju javnog slušanja na temu: „Javni razgovor sa predloženim kandidatima za članove Saveta Regulatornog tela za elektronske medije”.
- 13. juna iz procesa izbora članova Saveta REM-a istupilo je 78 ovlašćenih predlagača i 16 kandidata i kandidatkinja. Ovlašćeni predlagači su kao razloge u dopisu Skupštini naveli da je odluka usledila je nakon što nijedan od ukupno 30 prigovora koje su podneli legitimni predlagači nije razmotren, a upozorenja na gruba kršenja zakona i pogrešna tumačenja osnovnih pravnih normi ostala su ignorisana. „Na sednici Odbora za kulturu i informisanje, održanoj 6. juna 2025, odlučeno je da se zanemari Zakon o elektronskim medijima i prihvate svi nelegalni predlagači i kandidati. Ni na kasnijim sednicama održanim 9. i 11. juna prigovori nisu razmatrani. Time su Narodna skupština i nadležni odbor svesno sproveli niz postupaka koji su u suprotnosti sa zakonom, pravnim standardima i principima javnog interesa.”⁵¹
- 23. juna na 14. sednici Odbora za kulturu i informisanje razmatrano je mišljenje nadležnih ministarstava o primeni zakonskih odredaba u postupku predlaganja kandidata za članove Saveta REM-a, kao i predlog za odlaganje javnog slušanja na temu „Razgovor sa kandidatima za članove Saveta REM-a”. Opozicioni poslanici napustili su sednicu pre okončanja glasanja o odlaganju javnog razgovora sa kandidatima, ocenjujući da bi

48 Narodna skupština, [Deveta sednica Odbora za kulturu i informisanje](#), 28. 4. 2025.

49 Narodna skupština, [Deseta sednica Odbora za kulturu i informisanje](#), 30. 5. 2025.

50 Newsmaxbalkans, [Sednica za izbor Saveta REM: Rok 5. jun da 11 kandidata i sedam organizacija dopuni dokumentaciju](#), 30. 5. 2025.

51 N1, [Iz procesa izbora članova Saveta REM istupilo 78 ovlašćenih predlagača i 16 kandidata i kandidatkinja](#), 13. 6. 2025.

prisustvo dalo legitimitet procesu u kojem su kandidati predloženi od strane, kako su naveli, nelegitimnih predlagača.⁵²

- 30. juna na 15. sednici Odbora za kulturu i informisanje razmatrano je mišljenje Ministarstva informisanja i telekomunikacija od 27. juna 2025. o primeni odredaba Zakona o elektronskim medijima u postupku predlaganja kandidata za članove Saveta REM-a. Na sednicu nije došao niko od predstavnika opozicije, prisustvovalo je samo 11 članova Odbora iz redova vladajuće većine.⁵³
- 1-2. jula na 16. sednici Odbora za kulturu i informisanje razmatrani su podneti prigovori na listu kandidata i listu organizacija za izbor članova Saveta Regulatornog tela za elektronske medije. Sednici Odbora, koja je bila otvorena za javnosti, prisustvovala je predsednica Narodne skupštine Ana Brnabić. Nakon burne rasprave između vlasti i opozicije, odlučeno je da se javno slušanje kandidata odloži na neodređeno vreme, čime je proces ponovo ušao u institucionalni vakuum. Sednica je prekinuta, a predsednica Odbora Nevena Đurić najavila je da će o datumu nastavka članovi Odbora i javnost biti blagovremeno obavešteni.⁵⁴ Ovakva situacija podseća na prethodni ciklus izbora, tokom kojeg su se pojedini kandidati povlačili iz procedure uz obrazloženje da ne postoje uslovi za nepristrasan izbor.
- Uprkos političkim tenzijama, pod pritiskom domaće i međunarodne javnosti, proces je tokom jeseni ipak napredovao. Na sednici održanoj 14. oktobra, Odbor za kulturu i informisanje usvojio je liste ovlašćenih predlagača i kandidata, čime je konačno otvoren put ka izboru novog Saveta. U postupak su, po prvi put nakon više godina, uključene i organizacije koje su ranije bile isključene iz procesa – udruženja scenarista, filmskih reditelja, dokumentarista i filmskih pisaca.⁵⁵
- Nedelju dana kasnije, 21. oktobra, stručna služba Narodne skupštine uključila je u glasanje i devet saveta nacionalnih manjina koji nisu predložili kandidate, što je izazvalo kritike organizacija civilnog društva. One su ovaj potez ocenile kao kršenje Zakona o elektronskim medijima i pokušaj obezbeđivanja prorežimske većine u Savetu REM-a. Organizacije su tražile od predsednice Skupštine da utvrdi važeće listiće i objavi rezultate zasnovane samo na glasovima legitimnih predlagača. Rasplet u kategoriji „saveti nacionalnih manjina” mogao bi presudno da utiče na odnos snaga u okviru Saveta Regulatornog tela, jer u najmanje četiri (od devet ukupno) kategorije kandidati nisu pod uticajem vladajuće većine.⁵⁶

Prolongirani i kontroverzni proces izbora novog Saveta REM-a tokom 2025. godine pokazao je duboku politizaciju institucija i nespremnost vlasti da obezbedi stvarnu nezavisnost medijskog regulatora. Uprkos brojnim upozorenjima stručne i međunarodne javnosti, Odbor za kulturu i informisanje i Narodna skupština nisu uspjeli da obezbede transparentan i inkluzivan postupak, u skladu sa zakonom i javnim interesom. Česta odlaganja, ignorisanje prigovora i učešće nelegitimnih predlagača dodatno su urušili poverenje u institucije i podstakli sumnje u politički uticaj na REM. Iako je u završnoj fazi procesa došlo do formalnog pomaka, uključujući šire učešće profesionalnih udruženja, suštinska pitanja nepristrasnosti, zakonitosti i javne odgovornosti ostaju otvorena, čime se nastavlja višegodišnja saga o izboru Saveta REM-a – simbola slabosti institucionalnog poretka i odsustva političke volje za uspostavljanje stvarne nezavisnosti medijskog regulatora. Izbor novog Saveta REM-a predstavlja i jednu od obaveza iz Reformske agende Srbije koja je trebalo da bude sprovedena do kraja 2024. godine. Nastavak procesa izbora, koji je nakon duže stagnacije odblokiran, vremenski se poklopio sa dolaskom predsednice Evropske komisije, Ursule fon der Lajen u Beograd, koja je kao ključne oblasti u kojima se mora videti napredak istakla vladavinu prava, elektronske medije i izborne zakone.

52 N1, [Žustra rasprava o izboru Saveta REM – opozicija napustila sednicu skupštinskog odbora](#), 23. 6. 2025.

53 N1, [Sednica skupštinskog Odbora o REM-u bez opozicije, Bakarecu žao što nisu tu](#), 30. 6. 2025.

54 Narodna skupština, [16. sednica Odbora za kulturu i informisanje](#), 2. 7. 2025.

55 Crta, [Skupštinski nedeljnik](#), 16. 10. 2025.

56 Cenzolovka, [Hajdinović: Falsifikovali izveštaj Odbora kako bi na usaglašavanje došlo 9 neovlašćenih predlagača za Savet REM-a](#), 21. 10. 2025

ISTAKNUTO: Evropski parlament sve oštrije o političkoj situaciji u Srbiji

Evropski parlament (EP) je 7. maja 2025. godine usvojio rezoluciju o izveštajima Evropske komisije o Srbiji za prethodne dve godine⁵⁷. U dokumentu se ističu raširena sistemska korupcija, nepotizam, manjak adekvatnih mehanizama nadzora, kao i zarobljeni i nedostupni mediji. Posebno je naglašena potreba za nepristrasnom istragom tvrdnji da je tokom protesta 15. marta korišćena nepoznata tehnologija za kontrolu mase, pri čemu je više osoba povređeno.⁵⁸

Dan pre usvajanja rezolucije, izvestilac za Srbiju Tonino Picula predstavio je izveštaj u EP, ističući da je izrađen „u uslovima obeleženim nediplomatskom praksom, neutemeljenim optužbama, manipulacijom i ličnim napadima”.⁵⁹ Tokom njegove posete Srbiji u februaru predstavnici vlasti su odbili da se sastanu sa njim – tadašnji premijer Vučević, predsednik Vučić i narodni poslanik Milenko Jovanov, dok je predsednica Skupštine Brnabić primila Piculu nevoljno.⁶⁰

Nova rezolucija EP o Srbiji usvojena je samo šest meseci kasnije 22. oktobra, povodom tragičnog događaja – godišnjice pada nadstrešnice u Novom Sadu. Rezolucija poziva na pravdu za žrtve, naglašava pravo građana i studenata na miran protest, i drži političko vođstvo odgovornim za represiju i slabljenje demokratije. Posebno se ističe potreba za ciljanim i individualnim sankcijama prema onima koji krše vladavinu prava, a učesnici EXPO 2027 pozivaju se da uzmu u obzir dokaze o raširenoj korupciji i neusklađenosti sa građevinskim standardima. Koalicija prEUgovor smatra izuzetno značajnim što se u rezolucije Evropskog parlamenta govori daleko jasnije i određenije o ključnim problemima korupcije u Srbiji, nego u rezolucijama koje je ta institucija EU do sada usvajala. Izuzetno je značajno to što Evropski parlament prepoznaje da je „moguća korupcija” u vezi sa ugovaranjem i izvođenjem radova prilikom rekonstrukcije železničke pruge, deo šireg problema – činjenice da Srbija ugovara najvrednije infrastrukturne radove bez primene Zakona o javnim nabavkama. U Rezoluciji se izričito pominje u tom kontekstu međudržavni sporazum Srbije i Kine, ali je problem znatno širi, jer Srbija na sličan način ugovara poslove i sa firmama iz drugih država.⁶¹

Rezolucija je naišla na pozitivnu reakciju opozicije i civilnog društva u Srbiji. Reakcije vlasti bile su sasvim drugačije. Na dan kada je usvajana Rezolucija, 22. oktobra, predsednica Skupštine Ana Brnabić je otputovala u Brisel, gde se sastala sa direktorom Generalnog direktorata EK za proširenje Gertom Janom Kopmanom, ističući reforme u oblasti vladavine prava, uključujući Zakon o jedinstvenom biračkom spisku i skoro završen izbor novog Saveta REM-a.⁶²

Dve rezolucije Evropskog parlamenta usvojene tokom 2025. godine predstavljaju najjasniju do sada artikulaciju zabrinutosti evropskih institucija zbog stanja demokratije, vladavine prava i borbe protiv korupcije u Srbiji. Njihov sadržaj ukazuje na sve manju toleranciju prema autoritarnim praksama i nepostojanju institucionalne odgovornosti, kao i na spremnost Evropske unije da otvorenije koristi političke i potencijalno sankcione mehanizme prema pojedincima koji ugrožavaju osnovne demokratske standarde. Oštar ton izveštaja Tonina Picule, kao i rezolucije usvojene u oktobru, jasno odražavaju pad poverenja u reformske namere vlasti u Srbiji. Istovremeno, reakcije zvaničnika Srbije, od odbijanja dijaloga sa izvestiocem EP do samohvalnih izjava o napretku u oblasti vladavine prava, potvrđuju duboku institucionalnu i političku defanzivu režima prema evropskim kritikama. Dok Evropski parlament sve direktnije ukazuje na sistemska korupciju, zarobljene medije i zloupotrebu državnih resursa, vlast u Srbiji pokušava da međunarodni pritisak amortizuje selektivnim prikazivanjem formalnih reformi i izbegavanjem suštinskih promena. Time se jaz između deklarativnog evropskog puta i realne prakse produbljuje, a proces evropskih integracija sve više liči na prazan okvir bez političke volje da se ispuni konkretnim sadržajem.

57 European Parliament resolution of 7 May 2025 on the 2023 and 2024 Commission reports on Serbia, 07. 5. 2025.

58 BBC, Izveštaj Tonina Picule o Srbiji: 'Poruka koju treba ozbiljno shvatiti', 7. 5. 2025.

59 N1, Picula predstavio izveštaj o Srbiji u EP: Pad nadstrešnice postao simbol sistemske korupcije i nepotizma, 06. 5. 2025.

60 Radio Slobodna Evropa, Picula za vlast u Srbiji nerado viđen gost, 27. 2. 2025.

61 Transparentnost Srbija, Značaj rezolucije Evropskog parlamenta za borbu protiv korupcije, 22. 10. 2025

62 Newsmabalkans, Brnabić na sastanku sa Kopmanom o reformama u oblasti vladavine prava: "Čini mi se da EK veruje u kapacitete Srbije", 22. 10. 2025.

PREPORUKE

- Narodna skupština treba da prekine praksu vođenja objedinjenih rasprava o nepovezanim temama, jer se na taj način degradira kvalitet rasprave i ograničava suštinska diskusija o pitanjima koja su od javnog interesa.
- Predsednica Skupštine treba da obezbedi poštovanje zakona i Poslovnika, kao i to da nadležni odbor počne da razmatra izveštaje o kršenju Etičkog kodeksa. Takođe, treba da obezbedi jednak tretman i poštovanje svih poslanika, bez obzira na njihovu političku pripadnost, kao i red na sednicama i raspravu o tačkama dnevnog reda.
- Skupština treba da obezbedi da svi predlozi zakona u potpunosti imaju obavezne elemente i da zahteva od predlagača – najčešće Vlade – da izvrši neophodne ispravke u slučajevima odstupanja od propisa.
- Poslanici bi trebalo da daju veći prioritet raspravi o izveštajima nezavisnih državnih institucija, uz poštovanje rokova koji su propisani Poslovníkom, te da usvajaju zaključke kojima se jasno utvrđuju mere, državni organi odgovorni za njihovu primenu i rokovi za realizaciju.
- Čak i ako je isključena iz Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije, Skupština bi trebalo da osmisli sopstvene mere za borbu protiv korupcije i da traži mišljenje o rizicima od korupcije za svaki novi zakon.

1.2.3. Parlamentarni nadzor nad sektorom bezbednosti postoji samo na papiru

I tokom ovog izveštajnog perioda, parlamentarni nadzor nad sektorom bezbednosti u Srbiji pokazao je niz sistemskih slabosti, a posvećenost tom nadzoru ostaje uglavnom deklarativna. Na sednicama odbora nadležnih za parlamentarni nadzor formalno su usvajani izveštaji Ministarstva odbrane, Ministarstva unutrašnjih poslova i Bezbednosno-informativne agencije. Nijedan narodni poslanik nije iskoristio institut poslaničkih pitanja, iako Poslovnik Narodne Skupštine jasno predviđa ovaj mehanizam kontrole. Sednice Odbora za odbranu i unutrašnje poslove protekle su u podelama između poslanika opozicije i vlasti: opozicioni poslanici ukazivali su na ozbiljne slučajeve policijske torture tokom aktuelnih protesta, dok su poslanici vladajuće koalicije preusmeravali diskusiju na nasilje demonstranata prema policijskim službenicima, potiskujući ključna pitanja o odgovornosti policije. Ova kombinacija pasivnosti narodnih poslanika, proceduralne rutine i selektivne retorike vlasti ukazuje na ozbiljan deficit parlamentarne kontrole nad sektorom bezbednosti. Istovremeno, pokazuje širu institucionalnu krizu u radu Narodne skupštine.

Odbor za odbranu i unutrašnje poslove Narodne skupštine u periodu od maja do avgusta 2025. godine održao je četiri sednice (tri otvorene i jednu zatvorenu). Dvanaesta sednica Odbora za odbranu i unutrašnje poslove, održana 28. maja, bila je zatvorena za javnost. Na ovoj sednici ministar odbrane Bratislav Gašić predstavio je informacije o radu Ministarstva odbrane za period oktobar-decembar 2024. godine i za period januar-mart 2025. godine.⁶³ Na trinaestoj sednici, održanoj 17. juna, ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić izneo je informacije o radu Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) za tri kvartala (period od jula 2024. godine do marta 2025. godine). Tom prilikom Odbor je razmatrao i izveštaje o radu Sektora unutrašnje kontrole (SUK) za 2023. i 2024. godinu.⁶⁴

Trinaesta sednica Odbora pokazala je duboke podele između poslanika opozicije i vlasti u pogledu policijske torture. Opozicioni poslanici Zdravko Ponoš i Bogdan Radovanović izneli su niz primera policijskog nasilja – od smrti Dalibora Dragijevića do slučajeva prebijanja i torture nad građanima i pripadnicima LGBT+ zajednice. Na te navode ministar Ivica Dačić poručio je da „nema zaštićenih” i da će svi odgovorni, ako se dokaže prekoračenje ovlašćenja, odgovarati. Rasprava je, međutim, skrenula u političke optužbe i retoriku o „obojenoj revoluciji” i hibridnim udarima na Srbiju. Na taj način je suštinsko pitanje – odgovornost policije i nadzor nad njenim radom – ponovo potisnuto u drugi plan. Uprkos oštrim tonovima, Odbor je bez izmena usvojio navedene dokumente.⁶⁵

Rad SUK-a posebno je značajan, jer je nadležan za nadzor zakonitosti rada policijskih službenika i drugih zaposlenih u MUP-u. Iako je izveštaj o radu SUK-a za 2024. godinu razmatran u junu pred nadležnim parlamentarnim odborom, zakon propisuje da izveštaj treba da bude objavljen u roku od tri meseca od isteka

63 [Dvanaesta sednica Odbora za odbranu i unutrašnje poslove](#), Narodna Skupština Republike Srbije, 28. 5. 2025.

64 [Trinaesta sednica Odbora za odbranu i unutrašnje poslove](#), Narodna Skupština Republike Srbije, 17. 6. 2025.

65 [„Opozicija na sednici Odbora za odbranu i unutrašnje poslove o policijskoj torturi, Dačić odgovara: Nema zaštićenih”](#), N1, 17. 6. 2025.

kalendarske godine.⁶⁶ Taj izveštaj nije objavljen do kraja izveštajnog perioda. Slična situacija je i sa tromesečnim informacijama o radu MUP-a. Prema zakonu o policiji, MUP je u obavezi da na svojoj internet prezentaciji objavi i tromesečne informacije o radu, koje je usvojio nadležni odbor Narodne skupštine. U praksi, međutim, te informacije nikada nisu javno dostupne, što dodatno ograničava mogućnost kontrole i uvida u rad ovog ministarstva.

Na petnaestoj sednici Odbora za odbranu i unutrašnje poslove, održanoj 1. avgusta, raspravljalo se o Informacijama o radu MUP-a za period od aprila do juna 2025. godine, kao i o izveštajima o stanju bezbednosti u Republici Srbiji u periodu od jula do decembra 2024. godine, odnosno od januara do juna 2025. godine. Ministar Dačić je i ovoga puta predstavio navedene dokumente, a poslanici su ih nakon diskusije usvojili. Zapisnik sa sednice ne beleži ozbiljniju diskusiju.⁶⁷ Zapravo, navedeni dokumenti mogli su da posluže kao osnova za raspravu o ključnim pitanjima – od borbe protiv kriminala i stanja javne bezbednosti, do poverenja građana u policiju; nažalost, takva diskusija je izostala.

Dve nedelje nakon ove sednice Odbora, lider Narodnog pokreta Srbije Miroslav Aleksić, podneo je zahtev za hitno sazivanje sednice Odbora za odbranu i unutrašnje poslove. Naime, na dnevnom redu te sednice trebalo bi da bude razmatranje izveštaja MUP-a o aktuelnoj društveno-političkoj krizi i postupanju policije. Tačnije, kako je naveo, „ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić i direktor policije Dragan Vasiljević dužni su da ispostave račun narodnim poslanicima i narodu u čijem interesu radi policija, koga štite i ko dozvoljava kriminalizovanim policijskim jedinicama da kidnapuju građane sa ulica”.⁶⁸

Ubrzo nakon ovog zahteva Miroslava Aleksića, predsednik skupštinskog Odbora za odbranu i unutrašnje poslove Milovan Drecun najavio je da će sednicu Odbora sazvati početkom septembra. On je naglasio da će, bez obzira na, „pojedine laži opozicionih političara”, tražiti sve relevantne informacije od MUP-a, Ministarstva odbrane i Bezbednosno-informativne agencije (BIA) o napadima na policiju tokom blokada i eventualnim nepravilnostima u radu policijskih službenika. Drecun je posebno kritikovao inicijativu opozicionog poslanika Miroslava Aleksića, ocenjujući je zloupotrebom Odbora, jer Aleksić, po njegovom tumačenju, ne može sam da traži sazivanje sednice niti da određuje dnevni red. Kako je dodatno objasnio, taj zahtev predstavlja još jednu zloupotrebu opozicije kako bi napadali predstavnike vlasti.⁶⁹

Opozicioni poslanici su ocenili da će sednica, ako uopšte bude održana, biti tek još jedan pokušaj da se simulira institucionalni dijalog i prikrije brutalnost policije tokom višemesečnih protesta. Umesto da se hitno razmotri odgovornost policije za prekomernu upotrebu sile, fokus vlasti premešta se na nasilje demonstranata, čime se relativizuju brojni snimci brutalnosti i svedočenja građana. Kako su naveli predstavnici opozicije, najavljena sednica je pokušaj vladajućeg režima da kontroliše narativ i prikrije zloupotrebe unutar MUP-a.⁷⁰ Do kraja izveštajnog perioda ova sednica nije održana.

S druge strane, Odbor za kontrolu službi bezbednosti Narodne skupštine tokom oktobra 2025. godine održao je dve uzastopne zatvorene sednice. Na sednici 8. oktobra Odbor je većinom glasova usvojio redovne izveštaje o radu BIA, uz ocenu da Agencija profesionalno obavlja zadatke. Dodatno, na ovoj sednici usvojeni su i izveštaji BIA o stanju bezbednosti u Republici Srbiji. Direktor BIA Vladimir Orlić izneo je podatke o bezbednosnoj situaciji u zemlji, dok je predsednik Odbora Igor Bečić naglasio potrebu za većim angažovanjem službe i boljim materijalnim uslovima za njihov rad.⁷¹ Samo nedelju dana kasnije, 15. oktobra, Odbor je na još jednoj zatvorenoj sednici usvojio redovni izveštaj o radu generalnog inspektora službi Ministarstva odbrane. U ovom izveštaju rad Vojnobezbednosne i Vojnoobaveštajne agencije ocenjen je kao zakonit. Ni u ovom slučaju nisu saopšteni detalji o sprovedenom nadzoru niti eventualne primedbe članova Odbora.⁷² Time je nastavljen obrazac u kojem se parlamentarni nadzor nad službama bezbednosti svodi na formalno usvajanje izveštaja i ponavljanje ocena o „pozitivnom radu”, bez javnog uvida i stvarne kritičke kontrole.

66 „Zakon o policiji”, Službeni glasnik RS, br. 6/2016, 24/2018 i 87/2018, član 224, stav 3.

67 Petnaesta sednica Odbora za odbranu i unutrašnje poslove, Narodna Skupština Republike Srbije, 17. 6. 2025.

68 „Aleksić traži hitnu sednicu Odbora za odbranu”, *Danas*, 15. 8. 2025.

69 „Drecun: Sednica početkom septembra, Aleksić zloupotrebljava Odbor u političke svrhe”, *Radio televizija Vojvodine*, 21. 8. 2025.

70 Nestručno, farsično i neprimereno Skupštini: Opozicija o Drecunovoj najavi sednice Odbora za unutrašnje poslove, *Danas*, 25. 8. 2025.

71 Deveta sednica Odbora za kontrolu službi bezbednosti, Narodna Skupština Republike Srbije, 8. 10. 2025.

72 Deseta sednica Odbora za kontrolu službi bezbednosti, Narodna Skupština Republike Srbije, 15. 10. 2025.

Tokom izveštajnog perioda narodni poslanici nijednom nisu iskoristili institut poslaničkih pitanja, iako Poslovnik Narodne skupštine jasno predviđa ovu mogućnost. Prema Poslovniku, narodni poslanici mogu, usmeno ili pismeno, postavljati pitanja ministrima ili Vladi tokom sednica ili između njih, preko predsednika Narodne skupštine.⁷³ Kada su u pitanju aktuelne teme, poslaničke grupe podnose predsedniku Narodne skupštine uredan predlog sa precizno navedenom temom i imenom nadležnog ministra, najkasnije tri dana pre dana odgovaranja. Predsednik određuje dan odgovaranja, najčešće jednom mesečno, a redosled zavisi od vremena pristizanja urednih predloga. Odgovaranje na aktuelne teme se obavlja uz direktan televizijski prenos, a pravo postavljanja pitanja imaju svi narodni poslanici prema propisanom redosledu i vremenskim ograničenjima.⁷⁴ Od oktobra 2025. godine počelo je drugo redovno zasedanje, a u junu je održano jedno vanredno zasedanje Narodne skupštine. Tokom ovih zasedanja, poslanici nisu koristili ovaj mehanizam kontrole izvršne vlasti, i to u trenutku kada se u Srbiji intenzivira politička i društvena kriza, vidljiva kroz masovne proteste i izraženo nezadovoljstvo građana prema vlastima. Tokom tih protesta evidentirani su slučajevi upotrebe prekomerne sile od strane policije, što je ostavilo prostor da akteri sektora bezbednosti deluju bez parlamentarne kontrole i odgovornosti.

PREPORUKE

- Odbor za unutrašnje poslove i odbranu treba u najkraćem roku da održi tematske sednice o postupanju policije tokom protesta, na koje bi bili pozvani ministar unutrašnjih poslova, direktor policije i načelnik Sektora unutrašnje kontrole, radi razmatranja postupanja policije u aktuelnoj krizi i jačanja parlamentarnog nadzora nad sektorom bezbednosti.
- Evropska unija treba više da prati rad Narodne skupštine i da reaguje ukoliko budu ponovljene zloupotrebe skupštinskih procedura, koje onemogućavaju narodne poslanike da efikasno nadziru sektor bezbednosti.
- Poslanici treba da iskoriste institut poslaničkih pitanja za vršenje efektivne kontrole nad institucijama sektora bezbednosti i da se pozivaju na izveštaje nezavisnih državnih institucija i civilnog društva kako bi bili pripremljeni i informisani tokom relevantnih diskusija.
- Nadležni odbori (Odbor za odbranu i unutrašnje poslove i Odbor za kontrolu službi bezbednosti) treba redovno da održavaju sednice, da u većoj meri koriste svoje nadležnosti i da predlažu relevantne teme iz svoje nadležnosti o kojima će se diskutovati na sednicama.
- Da bi mogli pažljivo da razmatraju izveštaje o radu bezbednosnih institucija, prate trošenje budžeta i planiraju kontrolne posete, članovi skupštinskih odbora nadležnih za sektor bezbednosti treba da pribave sertifikate za pristup poverljivim informacijama.

73 Poslovnik Narodne Skupštine (prečišćeni tekst), članovi 204-205.

74 Ibid., članovi 209-215.

1.3. POLOŽAJ CIVILNOG DRUŠTVA

Talas građanskih protesta koje je pokrenuo tragični pad nadstrešnice na Železničkoj stanici u Novom Sadu, 1. novembra prošle godine, nastavljen je i tokom izveštajnog perioda. Istim intenzitetom nastavljani su i napadi i pritisci vlasti na civilno društvo, uključujući nevladine organizacije, nezavisne novinare, aktiviste, ali i građanke i građane uključene u proteste protiv korupcije i nekažnjivosti. Zbog toga i dalje traje obustava formalne saradnje velikog dela civilnog društva sa izvršnom i zakonodavnom vlasti.

Formalna saradnja između civilnog društva i države je obustavljena

Od početka 2025. godine formalna saradnja između civilnog društva i države je obustavljena. Savet za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva, koji je Vlada Republike Srbije osnovala u septembru 2023. godine i koji je zamišljen kao telo u čijem radu učestvuju predstavnici države i organizacija civilnog društva (OCD), tokom izveštajnog perioda nije održao nijednu sednicu. Članovi Saveta koji dolaze iz OCD su još u januaru 2025. godine zamrzili svoje učešće u aktivnostima ovog tela zbog sve intenzivnijih pretnji i pritisaka na civilno društvo u Srbiji.⁷⁵ Iz istih razloga i u isto vreme, široka koalicija organizacija civilnog društva koje se bave vladavinom prava, ljudskim pravima i demokratizacijom zamrzla je saradnju sa zakonodavnom i izvršnom vlašću Republike Srbije,⁷⁶ a Programski savet NKEU obratio se Evropskoj komisiji, navodeći da politička kriza u Srbiji sprečava organizacije civilnog društva da nastave da učestvuju u aktivnostima vezanim za pristupanje Evropskoj uniji, koje uključuju saradnju sa donosiocima političkih odluka, jer ih smatraju odgovornim za trenutno stanje u vezi sa evropskim integracijama.⁷⁷ Ova situacija traje do danas.

Važno je podsetiti i da je u februaru 2025. godine srpska policija po nalogu tužilaštva izvršila raciju u kancelarijama četiri organizacije civilnog društva sa sedištem u Beogradu – Crta, Građanske inicijative, Centar za praktičnu politiku, Fondacija Trag i KOMS – zbog navodnih mogućih zloupotreba američke razvojne pomoći.⁷⁸ Ovakvi postupci, praćeni tabloidnom kampanjom, ukazuju na izrazito neprijateljski odnos države prema civilnom društvu.

Rezolucija Evropskog parlamenta: Oštra osuda nedemokratskih praksi

Evropski parlament je 22. oktobra 2025. godine usvojio rezoluciju o Srbiji koja predstavlja do sad najoštriju osudu nedemokratskih praksi srpskog režima.⁷⁹ Između ostalog, Evropski parlament je ovim dokumentom izrazio snažnu podršku organizacijama civilnog društva u Srbiji, braniteljima ljudskih prava i nezavisnim aktivistima koji rade na jačanju demokratije i vladavine prava, osudio sve oblike zastrašivanja, uznemiravanja ili administrativnog pritiska na nevladine organizacije i aktiviste i naglasio vitalnu ulogu civilnog društva u promovisanju transparentnosti, praćenju demokratskih standarda i pozivanju javnih vlasti na odgovornost. Takođe, Evropski parlament je Rezolucijom osudio nezakonita hapšenja aktivista, odsustvo nepristrasne i transparentne istrage svih navoda o nesrazmernoj upotrebi sile i policijskoj torturi, kampanje blaćenja koje se šire putem provladinih kanala, kao i mnoge druge postupke srpskih vlasti koji ugrožavaju vladavinu prava i demokratiju.

Međunarodna mreža CIVICUS, koja prati stanje (ne)slobode civilnih društava širom sveta, istakla je u julu ove godine zabrinutost zbog značajnog urušavanja građanskih sloboda u Srbiji, koja je zadržana na listi za praćenje.⁸⁰

75 „Članovi i članice Saveta za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva zamrzavaju članstvo zbog ugrožavanja rada OCD”, KOMS, 25. 1. 2025.

76 “Obustava saradnje sa zakonodavnom i izvršnom vlašću u Srbiji”, BCBP, 4. 2. 2025.

77 „NKEU uputio pismo predsedniku EK: EU ne bi trebalo da okreće leđa građanima Srbije”, NKEU, 4. 2. 2025.

78 PrEUgovor Alarm: Izveštaj o napretku Srbije u klasteru 1, Koalicija PrEUgovor, maj 2025, str. 36-37.

79 European Parliament, European Parliament resolution of 22 October 2025 on the polarisation and increased repression in Serbia, one year after the Novi Sad tragedy (2025/2917(RSP)), 22. 10. 2025.

80 July Watchlist 2025, CIVICUS, 30. 7. 2025.

Fizički napadi na demonstrante i aktiviste

Studentski i građanski protesti protiv sistemske korupcije i nekažnjivosti nastavljeni su tokom izveštajnog perioda u istom obliku – kao blokade, plenumi, šetnje, građanski zborovi, okupljanja itd. U ovom periodu, vladajuća Srpska napredna stranka (SNS) počela je da organizuje kontra skupove svojih pristalica. U gore pomenutoj rezoluciji, Evropski parlament izrazio je duboku zabrinutost zbog brojnih izveštaja da su osobe sa kriminalnom prošlošću mobilisane od strane vladajuće stranke za aktivnosti kontraskupova.

Svi nenasilni vidovi protesta garantovani su domaćim i međunarodnim pravnim normama kao osnovno građansko pravo. Međutim, građanke i građani koji protestuju protiv sadašnje vlasti su u mnogo navrata bili meta fizičkih napada kako od strane lica povezanih sa vladajućom SNS, tako i od strane policije. Uspostavljen je i novi neformalni obrazac postupanja policije – nereagovanje u slučajevima kada pristalice SNS napadaju druge građanke i građane.

Sredinom jula u Novom Sadu, na građane koji su krenuli u protestnu šetnju ispaljena su pirotehnička sredstva iz prostorija SNS, uključujući vatromet i topovske udare.⁸¹ Prema medijskim izveštajima, oko 60 okupljenih pristalica ove stranke demonstrante je gađalo i flašama i kamenicama. Policija po dolasku na mesto događaja nije reagovala na fizičke napade pristalica SNS-a, nego ih je faktički zaštitila kordonom, a na nasilje odgovorila tek kasnije, kada su demonstranti razbili izloge stranačkih prostorija.⁸²

U ranim jutarnjim satima 29. jula, grupa od dvadesetak maskiranih muškaraca upala je na Državni univerzitet u Novom Pazaru i počela nasilno da izbacuje studente i studentkinje u blokadi. Naknadno se ispostavilo da su maskirani muškarci pripadnici privatnog obezbeđenja iz drugih gradova a koje je unajmila rektorka novopazarskog univerziteta. Policija koja je kasnije došla ispred fakulteta nije reagovala i nije nasilnike izbacila iz zgrade.⁸³

Građanski protest protiv policijske brutalnosti koji je pod nazivom „Srbijo, da li se čujemo?” održan 5. septembra u Novom Sadu obeležili su napadi policije na demonstrante. Pripadnici policijskih jedinica, uključujući Žandarmeriju i Jedinicu za obezbeđenje (JZO), sukobljavali se sa građanima na više lokacija u Novom Sadu, bacili velike količine suzavca i uhapsili više desetina lica.⁸⁴ Studenti u blokadi Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu izneli su neposredno nakon protesta tvrdnju da je MUP na protestu 5. septembra koristio CN suzavac, čije je dejstvo jače i opasnije po ljude od uobičajenog CS suzavca, a MUP je potom negirao korišćenje ovog sredstva.⁸⁵

Pored napada na demonstrante i učesnike studentskih blokada, u izveštajnom periodu dogodili su se i brojni pojedinačni napadi na aktiviste širom Srbije: predsednik opštine Vlasotince napao je aktivistu neformalne grupe „Bitka za Vlasinu” Petra Ilića, polomio mu mobilni telefon i uputio mu niz uvreda;⁸⁶ više maskiranih osoba pretuklo je aktivistu iz Valjeva Ljubišu Čulića nanevši mu teže povrede;⁸⁷ nakon što je policija odbila da obezbedi aktivistički događaj „Prajd karavan” u Kruševcu, grupa huligana je napala i nanela povrede članicama feminističkog kolektiva „Peščanik”;⁸⁸ aktivistkinji Emiliji Stojanović iz Odžaka nepoznati vandali su bacili crvenu farbu na fasadu kuće u kojoj živi.⁸⁹ Ovo su samo neki od fizičkih napada na aktiviste i njihovu imovinu čiji počinioци nisu procesuirani.

Hapšenja, privođenja i optužbe protiv demonstranata i aktivista

Prema bazi podataka inicijative „Pustite ih sve”, tokom izveštajnog perioda uhapšeno je ukupno 853 ljudi u vezi sa protestima protiv aktuelnog režima.⁹⁰ Hapšenja su pompezno najavljivana i prenošena u provladinim medijima, kako bi se demonstranti predstavili kao nasilnici i teroristi, a protesti kao „obojena revolucija”.⁹¹ U najvećem broju slučajeva, uhapšeni su puštani na slobodu u roku od 48 sati, često bez podizanja ikakve optužnice,⁹² što ukazuje na to da državne institucije koriste hapšenje kao mehanizam zastrašivanja.

81 Beta, „Sukob demonstranata i pristalica SNS-a u Novom Sadu: Ispaljena pirotehnička sredstva na građane”, *Danas*, 13. 8. 2025.

82 „Haos u Novom Sadu: SNS protiv građana”, *Vreme*, 13. 8. 2025.

83 „Student DUNP-a: Privatno obezbeđenje upalo na fakultet, nije bilo požara, narušena univerzitetska autonomija”, *Insajder*, 29. 7. 2025.

84 „Protest u Novom Sadu: Skoro 600 policajaca na pobunjen narod”, *Vreme*, 24. 9. 2025.

85 Nemanja Rujević, „Zločudni suzavac CN: 'Državni terorizam' ili 'laži blokadera'?”, *Vreme*, 15. 9. 2025.

86 JUGpress, „Predsednik Opštine Vlasotince napao aktivistu 'Bitke za Vlasinu': Polomio mu telefon i vređao ga”, *N1*, 17. 5. 2025.

87 „Valjevci uz aktivistu: Održan protest na gradskom trgu zbog napada na Ljubišu Čulića”, *N1*, 18. 5. 2025.

88 N1, „'Prajd karavanu' huligani prekratili put, poručivali im da se neće živi vratiti iz Kruševca”, *Danas*, 11. 8. 2025.

89 „Uništena kuća aktivistkinje u Odžacima: Nepoznati vandali išarali fasadu crvenom bojom, ostavili i otiske crvene šake”, *Danas*, 16. 9. 2025.

90 „Baza podataka svih hapšenja u Srbiji od 1. novembra 2024. godine”, *Pustite ih SVE!*

91 „Objavljena baza podataka: 920 privedenih od 1. novembra”, *Mašina*, 16. 9. 2025.

92 Isto.

Neki od uhapšenih terete se za teška dela protiv ustavnog uređenja i bezbednosti države, kao što su krivična dela „napad na ustavno uređenje” i „pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja” za koja je zaprećena kazna i do osam godina zatvora. Do kraja izveštajnog perioda nije doneta nijedna pravosnažna presuda protiv uhapšenih demonstranata i aktivista.

Šestoro aktivista iz Novog Sada proveli su dva meseca u zatvoru i preko četiri meseca u kućnom pritvoru nakon što je u medijima objavljen njihov prisluškivani razgovor o protestu 15. marta. Oni su u oktobru pušteni da se brane sa slobode, dok se šestoro preostalih aktivista grupe STAV koji su prisustvovali spornom sastanku nalaze u egzilu.⁹³

ALARM: Tortura nad studentima u zgradi Vlade Srbije

Nakon protesta 14. avgusta, pripadnici Jedinice za obezbeđenje (JZO) priveli su nekoliko studenata u garažu zgrade Vlade Srbije. Više privedenih studenata optužilo je pripadnike JZO da su ih te noći maltretirali, tukli, pretili metkom u glavu i silovanjem.⁹⁴

Jedna od privedenih, studentkinja Nikolina Sindelić, navela je da ju je komandant JZO Marko Kričak šamarao i udarao joj glavu o zid. „Govorio je kako će da me skine i da me siluje pred svima, da će to svi gledati, ja sam bila besna vidno. Rekao je: ‘Treba da me zamoliš da prestanem da te bijem’, a dečku je rekao da će nasilje tek da usledi”, rekla je Nikolina.⁹⁵

Ministarstvo unutrašnjih poslova je demantovalo navode privedenih studenata samo nekoliko dana posle incidenta,⁹⁶ što ukazuje da adekvatna istraga nije sprovedena, a predsednik Srbije se u pismu predsednici Evropske komisije Ursuli fon der Lajen žalio na to da je Nikolina Sindelić iznela teške optužbe bez medicinske dokumentacije i pokušao da je diskredituje njenim članstvom u opozicionoj političkoj partiji.⁹⁷

Protiv Sindelić pokrenuta je i medijska kampanja blaćenja, između ostalog, uz neovlašćeno deljenje njenih privatnih fotografija na društvenim mrežama, a zatim njihovo komentarisanje na prorežimskoj televiziji „Informer”.⁹⁸

Nikolina Sindelić je podnela krivičnu prijavu protiv komandanta JZO Marka Krička optuživši ga za fizičko i seksualno zlostavljanje prilikom privođenja nakon protesta 14. avgusta u Beogradu, a Kričak je protiv nje podneo prijavu za povredu ugleda i časti.⁹⁹

Medijske kampanje blaćenja

Prorežimski mediji nastavili su sa pokušajima blaćenja i diskreditacije civilnog društva i svih građana uključenih u proteste protiv sadašnje vlasti. Najčešće ponavljana mantra je da masovni građanski protesti predstavljaju „obojenu revoluciju”, što implicira da pokret nije autentičan, već finansiran i navođen iz inostranstva, a uz pomoć organizacija civilnog društva. Ovu frazu često koristi i predsednik Srbije Aleksandar Vučić, tvrdeći najpre da je pobedio „obojenu revoluciju”, a potom da nikada nije proglasio ovakvu pobedu.¹⁰⁰ Ovakvo etiketiranje usmereno je pre svega na izazivanje straha kod jednog dela populacije, mahom starijih ljudi koji se informišu putem TV kanala sa nacionalnim frekvencijama.

U junu 2025. godine, glavni urednik televizije „Informer” Dragan J. Vučićević optužio je u programu ove televizije organizacije CRTA i Proglas da pripremaju „najstrašnije nasilje i krađu izbora” u Kosjeriću i Zaječaru, zbog čega

93 „Aktivisti PSG-a Davor Stefanović, Mladen Cvijetić i Srđan Đurić pušteni da se brane sa slobode”, *Mašina*, 24. 10. 2025.

94 Beta, „Slučaj Kričak: Zaštitnik građana kaže da snimci iz garaže zgrade Vlade ne govore u prilog studentskim optužbama”, *Danas*, 1. 10. 2025.

95 „Od žrtve do optužene: Marko Kričak tužio Nikolinu Sindelić”, *Vreme*, 6. 11. 2025.

96 „Dačić kaže da studentkinja Nikolina Sindelić laže”, *Vreme*, 19. 8. 2025.

97 „Na koga se sve Vučić žalio u pismu Ursuli fon der Lajen: Posebno ga ‘žulja’ slučaj Nikoline Sindelić”, *N1*, 4. 9. 2025.

98 Filip Đorđević, „Slučaj Nikoline Sindelić: Privatne fotografije kao oružje”, *DW*, 22. 8. 2025.

99 <https://www.021.rs/info/srbija/425989/marko-kricak-tuzio-nikolinu-sindjelic-za-povredu-ugleda>

100 „Nisam proglasio pobedu nad ‘obojenom revolucijom’”, *Istinomer*, 5. 11. 2025.

je CRTA protiv Vučićevića podnela krivičnu prijavu za izazivanje panike lažnim vestima.¹⁰¹ Ovaj postupak je u toku. U julu je prorežimski tabloid „Kurir” optužio aktivistu iz Užica Radovana Cicvarića da preko nevladine organizacije Užički centar za prava deteta „dobija milione iz inostranstva za rušenje države”.¹⁰² Televizija „Informer” pokrenula je i serijal emisija „Na merama” u kojima zaposleni u ovom tabloidu snimaju pripadnike opozicije i civilnog društva na javnim mestima, ali bez njihovog znanja, a sve u pokušaju diskreditacije kritičara aktuelnog režima.¹⁰³ Član glavnog odbora SNS Siniša Vučinić je u programu uživo na televiziji „Informer” izjavio da ima saznanja da „blokaderi” planiraju da ubiju aktivistu i studenta Pavla Cicvarića i da za ubistvo okrive vlast, kako bi se izazvali veliki neredi u Srbiji.¹⁰⁴ Vučinić se naknadno izvinio zbog ove izjave, ali ni tužilaštvo ni MUP nisu reagovali na najavu ubistva.

PREPORUKE

- Tužilaštvo i policija treba delotvorno i neselektivno da istraže sve napade na aktiviste kako bi učinioci bili adekvatno procesuirani.
- Policija i tužilaštvo moraju da obustave istražne i krivične postupke protiv učesnika protesta, koji su koristili svoje pravo na mirno okupljanje i slobodu izražavanja.
- Državni zvaničnici i svi politički akteri treba odmah da prestanu sa svim oblicima pretnji, pritisaka i kampanja usmerenih protiv organizacija civilnog društva koje kritikuju vlast ili koje učestvuju u mirnim protestima.
- Vlada Republike Srbije i Savet za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva moraju da izrade posebnu strategiju, koja bi se bavila sprečavanjem napada na branitelje ljudskih prava.
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, kao i Vlada Republike Srbije moraju dosledno i bez izuzetka da osude sve napade i pritiske na organizacije civilnog društva i branitelje ljudskih prava.

101 Krivična prijava protiv Dragana J. Vučićevića, CRTA, 6. 6. 2025.

102 “KO STOJI IZA NEREDA U UŽICU? Porodični klan Cicvarić preko NVO sektora dobija milione iz inostranstva za rušenje države”, Kurir, 10. 7. 2025.

103 Emisija “Na merama”, Informer.

104 Uglješa Bokić, “Vučinić izneo ‘saznanje’ da će Pavle Cicvarić biti ubijen: Zašto MUP i tužilaštvo čute?”, Danas, 18. 9. 2025.

2. REGIONALNA PITANJA I DOBROSUSEDSKI ODNOSI

U prethodnih šest meseci regionalni odnosi Srbije su ostali na trasi iz prethodnog izveštajnog perioda, pokazujući kombinaciju stagnacije i pogoršanja. Deo ovog trenda se i dalje može pripisati zvaničnim odgovorima na tekuće studentske i građanske proteste, koji se dotiču odnosa sa nekoliko suseda. Nije bilo opipljivog napretka u procesu normalizacije odnosa između Beograda i Prištine niti održive primene ranije dogovorenih stavki, ali se učešće srpskih stranaka i lokalne zajednice na lokalnim izborima na Kosovu u septembru ističe kao pozitivan razvoj događaja.

2.1. PITANJA RATNOG NASLEĐA

Nakon konkursa poništenog 2024. godine, novi konkurs za glavnog javnog tužioca u Tužilaštvu za ratne zločine (TRZ) još uvek nije okončan. U međuvremenu je protiv prethodne glavne javne tužiteljke Snežane Stanojković, koja je ponovo konkurisala za isto mesto, u oktobru 2025. godine Tužilaštvo za organizovani kriminal povelu istragu po prijavi zbog zloupotrebe službenog položaja.¹⁰⁵

Tužilaštvo za ratne zločine je tokom 2025. usporilo tempo podizanja novih optužnica za ratne zločine u ratovima 1990-ih. Do sada je potvrđena samo jedna optužnica, naspram osam u 2024.¹⁰⁶ Ova optužnica je podignuta protiv jednog pripadnika hrvatskih (para)vojnih snaga za zločin nad jednim civilom u Osijeku 1991¹⁰⁷, što je deo zločina grupe Branimira Glavaša koji je u javnosti već poznat.¹⁰⁸ Optuženi je uhapšen pri prelasku granice Srbije. Iako je slučaj bio pravno procesuiran u Hrvatskoj a optuženi u tom slučaju bio svedok, u Srbiji je optužnica podneta po pravnoj osnovi učešća u grupi koja je specifično organizovana zbog vršenja krivičnih dela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

Pitanje sudbine nestalih lica je bilo visoko na dnevnom rendu londonskog samita Berlinskog procesa u oktobru, pre svega na sastanku ministara spoljnih poslova svih članica zapadnobalkanske šestorke, i zemalja EU i domaćina Ujedinjenog Kraljevstva. U zajedničkoj deklaraciji je istaknuto da nastavak rešavanja pitanja sudbine nestalih lica ostaje zadatak i zbog dostojanstvenog sećanja na sve žrtve, reafirmiše se zajednička deklaracija iz 2018. i obavezuju se zemlje da će preko svojih nadležnih institucija podržati dostojanstvene i inkluzivne komemorativne prakse, sa širokim učešćem i u odnosu na sve žrtve.¹⁰⁹

U praktičnom radu, Komisija za nestala lica je u izveštajnom periodu radila na daljem istraživanju lokacije Golo brdo kod Novog Pazara, zbog indicija da se tu nalaze posmrtni ostaci nestalih lica iz vremena sukoba na Kosovu, a dobijeni od prištinskih institucija.¹¹⁰ Krajem oktobra su preuzeti posmrtni ostaci jednog lica od institucija Bosne i Hercegovine, identifikovanog još 2003. godine, što ukazuje na upečatljivu sporost procedura i rada.¹¹¹

REKOM mreža pomirenja je krajem avgusta uputila javni poziv vladama postjugoslovenskih zemalja da bez odlaganja pokrenu postojeće mehanizme za rešavanje sudbine nestalih, apostrofirajući manjak političke volje da se slučajevi nestalih brže rešavaju, uprkos stvorenim tehničkim uslovima za to. Ova mreža je pozvala državne komisije da se vrate ranijoj praksi zajedničke provere lokacija ekshumiranih grobnica kao bržem načinu rada.¹¹²

Suđenje predsedniku Srpske radikalne stranke Vojislavu Šešelju i njegovim saradnicima za nepoštovanje suda, koje je Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove (MRMKS) prebacio Republici Srbiji na postupanje u februaru 2024. godine, nije počelo pred Višim sudom u Beogradu. Tužilaštvo sa ratne zločine još nije podiglo

105 „Specijalni tužilac krivično goni tužiteljku Stanojković: Trošila novac Tužilaštva za ratne zločine na privatne potrebe”, *Danas*, 10. 10. 2025.

106 Optužnice, Tužilaštvo za ratne zločine.

107 KTO 3/2025, Tužilaštvo za ratne zločine, 7. 8. 2025.

108 „Fehir opet pred sudom”, *Portal Novosti*, 20. 6. 2025.

109 „Hillsborough Castle Joint Declaration on Good Neighbourly Relations, as agreed by the participants in the Western Balkans Berlin Process Foreign Ministers’ Meeting”, FCDO, 15. 10. 2025.

110 „Nastavljene aktivnosti pretrage terena na lokaciji „Golo brdo””, Komisija za nestala lica, 10. 9. 2025.

111 „Izvršena primopredaja posmrtnih ostataka 1 lica”, Komisija za nestala lica, 31. 10. 2025.

112 „Prioritet u rešavanju sudbine nestalih: identifikacija posmrtnih ostataka u mrtvačnicama”, FHP, 30. 8. 2025.

optužnicu na osnovu predatog materijala. U svom izveštaju krajem maja 2025, posmatrač MRMKS-a je naveo da su ga pravosudne instance u Srbiji – Tužilaštvo sa ratne zločine, te nadležni Viši sud u Beogradu – ignorisale. One nisu odgovarale na mejlove niti su, uprkos verbalnim obećanjima, zakazali ni inicijalne lične susrete niti video-sastanke, osim kratkog saopštenja da su formirale predmet i tim koji će raditi na njemu nakon više od godinu dana prijema materijala.¹¹³

Vojislav Šešelj je redovan gost televizijskih stanica koje su, po širokom sudu javnosti, vrlo bliske vladajućoj stranci i predsedniku Aleksandru Vučiću. U svojim gostovanjima komentariše dnevne političke događaje sa pozicija odbrane vlasti od kritika, sa uobičajenom radikalnom nacionalističkom retorikom. Za razumevanje odnosa vladajućih stranaka prema osuđenima za ratne zločine, u ovom izveštajnom periodu ističe se slučaj generala Nebojše Pavkovića, koji je pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju (MKTJ) osuđen na 22 godine zatvora. On je u septembru zbog teške bolesti pušten iz zatvora u Finskoj, a u Beogradu je umro krajem oktobra. On je sahranjen u Aleji zaslužnih građana na Novom groblju uz najviše vojne počasti, a na sahrani je bio prisutan niz ministara Vlade Srbije, brojna delegacija Ministarstva odbrane i Generalštaba Vojske Srbije.¹¹⁴

2.2. ODNOSI BEOGRADA I PRIŠTINE: LOKALNI IZBORI I UČEŠĆE SRPSKE ZAJEDNICE

Ni tokom ovog izveštajnog perioda nije bilo opipljivog napretka u dijalogu između Beograda i Prištine pod pokroviteljstvom EU. Dijalog je i dalje u suštini zaglavljen u detaljima sprovođenja određenih odredbi Briselskog i Ohridskog sporazuma, suprotstavljenim tumačenjima i jednostranim potezima, te ukupnom nepoverenju dve strane.

Održane su dve runde dijaloga u Briselu na nivou tehničkih delegacija, sredinom juna i sredinom septembra 2025. godine. Podsetimo, susret na najvišem političkom nivou, tj. između predsednika Aleksandra Vučića i premijera Aljbina Kurtija, nije održan od septembra 2023, nešto pre okršaja u Banjskoj. U ovom izveštajnom periodu nastavljen je praksa separativnih susreta tehničkih delegacija sa izaslanikom EU sa pregovore Piterom Sorensenom; nije bilo zajedničkih izjava, a ni najava dogovorenih koraka. Tako je svaka strana ostala na svojim pozicijama i slala javnosti svoje jednostrane poruke.

Na prvom sastanku 10. juna, šef srpske delegacije Petar Petković je rekao da su Sorensenu ukazali „na stepen progona koji se dešava na Kosovu i Metohiji od strane prištinskih institucija, kosovske policije prema srpskom narodu na Kosovu i Metohiji.”¹¹⁵ Tako za srpsku stranu „pitanje ljudskih prava mora da bude prvo i da dominira, da bude tema nad temama”¹¹⁶, tj. pitanja kolektivnih prava Srba, obaveza vlasti u Prištini ka deeskalaciji i ka uspostavljanju Zajednice srpskih opština (ZSO) su ostali prioriteti prvog reda.

I na drugom sastanku su poruke i tonovi bili slični. Nakon sastanka 11. septembra u Briselu, Petković je izjavio da Bisljimi ni pred Sorensenom nije odgovorio da li Priština prihvata evropski nacrt za statut ZSO. Izrečenu tezu da „kosovsku stranu ne interesuje pitanje ZSO” je pojačao tvrdnjom da „[kosovski premijer] Aljbin Kurti želi da protera srpski narod sa Kosova i Metohije”.¹¹⁷ Pitanje ZSO je smatrao krucijalnim jer „ukoliko nema Zajednice srpskih opština postavlja se pitanje opstanka srpskog naroda na Kosovu i Metohiji. To je za nas sada već humanitarno pitanje, zato što srpski narod ne može više da podnese sav teror koji trpi od Kurtijeve policije i Kurtijevog režima. To sam otvoreno rekao i Besniku Bisljimu”.¹¹⁸

Istovremeno je potvrdio spremnost Srbije da radi na sudbini nestalih lica iz rata 1999, ilustrujući to i primerom tekuće provere terena u blizini Novog Pazara po informacijama dobijenim iz Prištine.¹¹⁹ Pored ovoga, Petković je za medije izjavio kako je Bisljimi tokom sastanka „najotvorenije podržao blokadere, koji svih ovih meseci napadaju predsednika Vučića i našu državnu politiku”, koristeći priliku da grubim asocijacijama aludira na

113 „Fourth monitoring report in the matter of Vojislav Šešelj, Miljan Damjanović, Miroljub Ignjatović, Ljiljana Mihajlović, and Ognjen Mihajlović”, Monitor Ms Dagmara Albrecht, 16. 5. 2025.

114 „General Pavković sahranjen uz najviše vojne počasti”, Ministarstvo odbrane Republike Srbije, 20. 10. 2025.

115 „U Briselu počeo trojni sastanak Beograda i Prištine uz posredstvo EU”, NIN, 10. 6. 2025.

116 „Petković: Insistirali smo na Zajednici srpskih opština i predstavili hitan plan za deeskalaciju na severu”, Tanjug, 10. 6. 2025.

117 „Pregovori Beograda i Prištine u Briselu: Petković insistira na ZSO, Bisljimi kaže da napretka nema”, 021, 11. 9. 2025.

118 „Petković: Insistirali smo na ZSO – to je okvir za opstanak srpskog naroda, ali to Bisljimija ne interesuje”, Kosovo Online, 11. 9. 2025.

119 „Pregovori Beograda i Prištine u Briselu: Petković insistira na ZSO, Bisljimi kaže da napretka nema”, 021, 11. 9. 2025.

veze građanskih protesta u Srbiji i interesa van zemlje koji su suprotstavljeni nacionalnim, kako ih doživljava vladajuća većina. Bisljimi je probleme u dijalogu video u različitom pristupu dve strane, tvrdeći da Srbija uslovljava celinu primene Ohridskog sporazuma i aneksa o njegovoj primeni uspostavljanjem ZSO, što je za Prištinu neprihvatljivo.¹²⁰

Glavni pozitivni korak u ukupnoj normalizaciji odnosa jeste bilo učešće srpskih stranaka i dobar odziv srpskih birača na lokalnim izborima 12. oktobra. To možemo razumeti i kao nastavak pozitivnog trenda započetog njihovim učešćem na parlamentarnim izborima u februaru 2025. godine. Kampanja u celini vođena je u senci pregovora oko formiranja vlade nakon februarskih izbora. Kandidati Srpske liste za gradonačelnike i predsednike opština, uz otvorenu podršku zvaničnog Beograda, pobedili su u prvom krugu u devet od deset srpskih opština na Kosovu – četiri na severu i šest na jugu. Srpska lista je takođe osvojila najviše odborničkih mesta u sedam opština sa srpskom većinom – Severnoj Mitrovici, Zubinom Potoku, Zvečanu, Štrpcu, Partešu, Ranilugu i Klokotu. U Klokotu će 9. novembra biti održan drugi krug izbora za predsednika opštine, između kandidata Srpske liste i Srpske narodne sloge.¹²¹ Izbori su protekli mirno i bez većih problema.

Nekoliko dana pred lokalne izbore, 8. oktobra, premijer u tehničkom mandatu Kurti je objavio je da su kontejneri sa hiljadama borbenih kamikaze dronova „Skajdager” iz Turske stigli na aerodrom u Prištini, tri meseca pre roka. Zvanični Beograd je burno reagovao, ali oštrica je bila više usmerena ka Turskoj. Predsednik Vučić je izjavio: „Zgrožen sam ponašanjem Turske i brutalnim kršenjem Povelje UN i Rezolucije 1244 Saveta bezbednosti UN, kao i kontinuiranim naoružavanjem vlasti u Prištini. Sada je potpuno jasno da Turska ne želi stabilnost na Zapadnom Balkanu i da ponovo sanja o obnovi Osmanskog carstva. Srbija je mala zemlja, ali razumemo njihove prave namere.”¹²²

Glavni srpski pregovarač Petković je istakao da nije slučajno što su dronovi Kurtiju isporučeni tri meseca pre roka i to „svega nekoliko dana pred lokalne izbore”, kako bi se Kurtiju pružila „neophodna podrška pred izbore 12. oktobra da bi bio u prilici da nastavi da terorise srpski narod”.¹²³ Aleksandar Vučić je reterirao od takve retorike sutradan, kada je objasnio da Srbija duže vreme vodi međunarodnu kampanju sprečavanja naoružavanja Kosova i da pokušava da utiče na veće zemlje, pogotovo SAD i Tursku da to ne rade, ali bez većeg uspeha.¹²⁴

2.3. MULTILATERALNI ODNOSI: NASTAVAK FOKUSA NA ZAJEDNIČKO REGIONALNO TRŽIŠTE

U razvoju regionalnih ekonomskih inicijativa, u izveštajnom periodu Srbija je ostala fokusirana na svoje aktivnosti u okviru razvoja inicijative Zajedničko regionalno tržište (CRM). U 2025. godini države Zapadnog Balkana su u okviru te inicijative bile orijentisane na razvoj tržišta održivog finansiranja, putem „zelenih obveznica”, usaglašavanje administrativnog jezičkog standarda za imenovanje konkretnih zelenih i održivih ekonomskih aktivnosti, jačanje društvene informisanosti o zelenim ekonomijama, razvoj platformi za digitalno plaćanje u turizmu i razvoj regionalnih turističkih brendova.¹²⁵

Predsednik Vlade Đuro Macut predvodio je delegaciju na glavnom sastanku Berlinskog procesa krajem oktobra u Londonu. Zvanični Beograd je predložio dve teme – otvaranje cele Evrope za slobodnu roming zonu, kao i zajedničko predstavljanje zemalja koje nisu članice EU u vezi sa transportom robe u zoni Šengena. U drugoj tački deklaracije su afirmativno konstatovani i dosadašnji napredak u regionalnom ekonomskom povezivanju kao i nove inicijative u tom smislu. Beograd se usaglasio sa političkim deklaracijama koje su, između ostalog, deklarativno osudile rusku agresiju na Ukrajinu.¹²⁶ Domaćin, britanski premijer Kir Starmer, je posebno isticao teme kontrole migracija i s njom usko povezanu kontrolu granica. S tim u vezi ministri unutrašnjih poslova zemalja Zapadnog Balkana su prihvatili zajedničku deklaraciju kojom se uspostavlja stalni forum direktora graničnih službi, pojačana koordinacija procesa readmisije u trouglu Ujedinjeno Kraljevstvo, Evropska unija i Zapadni

120 Isto.

121 „Objavljeni konačni rezultati lokalnih izbora na Kosovu”, Danas, 15. 10. 2025.

122 „U Prištinu stigli turski dronovi-samoubice; Vučić: Turska brutalno krši povelju UN i rezoluciju 1244”, RTS, 8. 10. 2025.

123 Isto.

124 „Vučić: Turska prednjači u naoružavanju Kosova, molio sam ih pre godinu dana da prestanu”, N1, 9. 10. 2025.

125 „Common Regional Market: RCC-led Economic Deliverables”, RCC, 22. 10. 2025.

126 „Hillsborough Castle Joint Declaration on Good Neighbourly Relations, as agreed by the participants in the Western Balkans Berlin Process Foreign Ministers' Meeting”, FCDO, 15. 10. 2025.

Balkan, čine dalji koraci u harmonizaciji viznih režima. Istovremeno su najavljeni koraci u regionalnoj borbi protiv organizovanog kriminala i posebno krijumčarenja oružja, te protiv nasilja nad ženama.¹²⁷

Predsednik Aleksandar Vučić predstavljao je Srbiju na samitu Procesu Brdo-Brioni u Draču. Pored njegovog verbalnog sukoba sa predsednikom Kosova Vjose Osmani oko bezbednosnih sporazuma koje je Priština nedavno potpisala i različitih pogleda na temu suverenosti¹²⁸, samit je više služio za razmenu stavova nego za jedinstvenu poruku na kraju. Uprkos razlikama, na kraju je usvojena zajednička deklaracija koja reafirmiše posvećenost integraciji u EU i dobrosusedskim odnosima.¹²⁹

Na samitu CEFTA posvećenom sinergiji organizacije sa Planom rasta pod okriljem EU početkom jula u Skoplju, Srbiju nije predstavljao šef države ili vlade već ministar za evropske integracije Nemanja Starović. Saradnja u okviru CEFTA ključna je za tri od šest stubova razvoja Zajedničkog regionalnog tržišta (CRM) prema akcionom planu za 2025-2028. godinu usvojenom prošle godine. U okviru ciklusa sastanaka Berlinskog procesa za 2025. godinu, u Beogradu je održan sastanak „Komorskog i investicionog foruma Zapadnog Balkana u okviru Berlinskog procesa”. Ministar Starović je tom prilikom potvrdio da „sve što uradimo čini naš region povezanim, naše kompanije konkurentnim i za sve nas donosi da budemo bliže jedinstvenom tržištu EU.”¹³⁰

Inicijativa Otvoreni Balkan (OBI) je nastavila sa trendom niske javne vidljivosti i u ovom izveštajnom periodu. Nije bilo važnijih međudržavnih sporazuma sklopljenih pod okriljem OBI. Kao i u novembru 2024. godine, i u novembru 2025. se planira održavanje Sajma vina u Beogradu, sada već jedine sajamske manifestacije formalno pod kapom OBI. Iako je OBI 1. marta 2024. otvorila zajedničko tržište rada koje omogućava građanima Srbije, Severne Makedonije i Albanije da ravnopravno konkurišu i traže posao u sve tri države, prema analizama iz maja 2025. to ne daje posebne rezultate. Ukupan broj zahteva za izdavanje radnih dozvola u prethodnih godinu dana je bio 285, a od toga samo 3 iz Albanije, a i tempo zahteva i izdavanja dozvola je u padu. Za to vreme, Nacionalna služba za zapošljavanje je izdala više hiljada radnih dozvola za građane te dve zemlje preko starijih procedura.¹³¹

2.4. BILATERALNI ODNOSI: POGORŠAVANJE SA NEKOLIKO SUSEDNA, NASTAVLJENA BLISKOST SA JEDNIM

Kao i tokom prethodnog izveštajnog perioda, regionalni odnosi Srbije bili su pod uticajem reakcija vladajuće Srpske napredne stranke (SNS) i vlade na široko rasprostranjene proteste koje su predvodile studentske grupe nakon pada nadstrešnice tek renovirane železničke stanice u Novom Sadu 1. novembra 2024. godine.

Pojačana retorika o „obojenoj revoluciji” građana protiv vlasti, u medijima bliskim vlastima se dopunjava asociranjem pojedinih susednih zemalja sa protestima i demonstrantima, a najčešća meta takvih asocijacija je Hrvatska.¹³² Takva praksa i dalje obeležava ukupne odnose pa je tako, na primer, ministar finansija Siniša Mali krajem oktobra izjavio „da su blokaderi napravili ogromnu štetu... koja dolazi i iz Hrvatske gde se zdušno podržava želja da se ruši Srbija”¹³³. Tokom izveštajnog perioda nije bilo uočljivog poboljšanja odnosa, ni susreta na višem nivou, niti rada na prošlogodišnjim utvrđenim temama od zajedničkog interesa.¹³⁴ Dve zemlje su u letnjim mesecima, svaka za svoje građane, izdale preporuke da se ne putuje u drugu zemlju. Hrvatska je svoje upozorenje objavila 3. jula, preporukom „odgode svih putovanja... osobito u svetlu zabilježenih neprimjerenih i neosnovanih postupanja tijela Republike Srbije prema hrvatskim državljanima”,¹³⁵ mada se čini da se sa praksom proterivanja državljana Hrvatske, koja je obeležila prethodni izveštajni period, prestalo. Krajem jula je Ministarstvo spoljnih poslova Srbije preporučilo građanima Srbije „da se u periodu od 1. do 10. avgusta uzdrže od putovanja u Hrvatsku” a da, ukoliko odu tamo da „izbegavaju skupove i druga javna okupljanja, koja mogu nositi rizik od incidentnih situacija”,¹³⁶ aludirajući na period obeležavanja godišnjica akcije „Oluja” iz 1995. u Hrvatskoj. Dve

127 „Chair's declaration of the Western Balkans Summit Interior Ministers meeting”, UK Home Office, 15 October 2025.

128 „Osmani optužila Vučića da je pokušao da 'pokvari' sastanak Brdo-Brioni”, RSE, 6. 10. 2025.

129 „Joint Statement Brdo-Brijuni Process leaders' meeting”, Durres, Albania, 5-6. 10. 2025.

130 „Regionalna saradnja i evropske integracije u cilju napretka privreda u regionu”, EU u Srbiji, 8. 10. 2025.

131 „Šta se desilo sa inicijativom Open Balkan: Više zahteva preko „zatvorenog” nego otvorenog tržišta rada”, Forbes, 28. 5. 2025.

132 „Provladini mediji ponovo koriste narativ o „hrvatskim neprijateljima” da skrenu pažnju sa protesta”, Savremena politika, 15. 5. 2025.

133 „Mali: Iz Hrvatske bi da ruše Srbiju; Blokaderima nije ostalo ništa drugo nego da kamenicama žele na vlast”, B92, 29. 10. 2025.

134 Jelena Pejić Nikić (ur.), PrEUgovor Alarm izveštaj o napretku Srbije u Klasteru 1 – novembar 2024, Koalicija prEUgovor, Beograd, 2024, str. 39.

135 „Građanima Hrvatske preporučeno da ne idu u Srbiju”, AlJazeera Balkans, 3. 7. 2025.

136 „Ministarstvo spoljnih poslova preporučuje građanima da ne putuju u Hrvatsku u narednom periodu”, Danas, 28. 7. 2025.

zemlje su imale sličan interes u nastavku poslovne saradnje Naftne industrije Srbije (NIS) i naftovoda Janaf u poslu snabdevanja naftom. Obe zemlje su, svaka za sebe, uticale na višemesečno odlaganje američkih sankcija NIS-u, do 9. oktobra kada su te sankcije stupile na snagu a snabdevanje NIS-a tim naftovodom okončano do daljeg.

Odnosi sa Bosnom i Hercegovinom su zadržali ranije trendove relativne stabilnosti sa povremenim verbalnim sukobima zvaničnog Beograda i Sarajeva. U suštini, odnosi su ostali u senci političke krize u BiH i odnosa Milorada Dodika i njegove partije SNSD te Banja Luke prema centralnim vlastima u Sarajevu, te uloge i odnosa Beograda i vladajućih stranaka u Beogradu prema toj krizi. Vlast Srbije i vlast u Republici Srpskoj nastavili su da iskazuju svoje javno simboličko jedinstvo kao i u prethodnim izveštajima, no ocenjujemo da je uloga Beograda u krizi u BiH ostala sasvim sporedna. U ovom izveštajnom periodu nije bilo posebnog razvoja odnosa – nije bilo novih sporazuma, nije bilo ni pomena o tekućem nerešenom graničnom sporu. Ministar odbrane Srbije Bratislav Gašić je 12. maja 2025. prisustvovao ceremoniji obeležavanja dana Vojske Republike Srpske, koji je upriličila zvanična Banja Luka uz protivljenje Sarajeva. Nakon toga je ministar odbrane BiH Zukan Helez saopštio da BiH suspenduje dalju vojnu saradnju sa Srbijom zbog čina koji je ocenjen kao nepoštovanje države i njenih simbola, najavljujući nastavak saradnje nakon formalnog izvinjenja Beograda. To izvinjenje nije upućeno, a Gašić je kasnije javno prozivao Heleza zbog njegovih komentara o Aleksandru Vučiću.¹³⁷ Snažna etnička dimenzija ovakvih javnih prepucavanja je potpuno očigledna.

Krajem oktobra, vlasti Sjedinjenih Američkih Država (SAD) su skinule Milorada Dodika i desetine sa njim povezanih lica sa svoje liste sankcija, uključujući i Dodikovu porodicu i članicu Predsedništva BiH Željku Cvijanović, nakon što je Dodik pristao da se povuče sa pozicije predsednika Republike Srpske, izvesno u dogovoru sa administracijom Donalda Trampa.¹³⁸ Istovremeno, u Skupštini Republike Srpske poništeni su zakoni doneti od 2023. do 2025. koji su bili ocenjeni kao neustavni. Dometi ovih promena će se tek videti. No, zvanični Beograd je uputio dve poruke. Predsednik SNS-a i bivši premijer Miloš Vučević je, po svemu sudeći, uputio prekor Dodiku zbog tog koraka, mada Dodik javno negira takav sukob.¹³⁹ Istovremeno, na predstavljanju izveštaja o BiH na sednici Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, predstavnik Srbije je ponovio ustaljenu zvaničnu poziciju da Srbija podržava BiH kao „jednu zemlju, s dva entiteta i tri konstitutivna naroda”, da poštuje suverenitet i teritorijalni integritet BiH i da „odnosi s BiH su za Srbiju jedan od osnova regionalne stabilnosti i prosperiteta. Odlučni smo da podržimo dogovor, poverenje i kooperaciju s institucijama u Sarajevu, dok održavamo otvorene i transparentne veze s oba entiteta.”¹⁴⁰

Odnosi sa Severnom Makedonijom su zadržali stabilnost i ukupno pozitivan trend razvoja. Ministri unutrašnjih poslova Ivica Dačić i Panče Toškovski su u Beogradu početkom maja potpisali sporazum o zajedničkoj kontroli drumskog graničnog saobraćaja na dva najfrekventnija granična prelaza. Ovim je nadograđen raniji sporazum o saradnji u turističkoj (letnjoj) sezoni.¹⁴¹ Predsednik Vlade Đuro Macut je predvodio delegaciju nekoliko ministarstava u radnoj poseti Skoplju početkom oktobra. Na sastanku sa predsednikom vlade Hristijanom Mickoskim razgovarano je o tri teme: saradnji u oblasti energetike, protoka ljudi i roba, i trgovini. Dva premijera su istakla dobre odnose dve zemlje i želu da nastave da ih razvijaju.¹⁴² Takođe je dogovoreno da se između dve vlade formira kanal brze telekomunikacije.

Nije bilo posebnog razvoja niti problema u odnosima sa Crnom Gorom, Albanijom, Bugarskom i Rumunijom. Oni su zadržali opštu stabilnost i pozitivan ton.

Zvanični Beograd je nastavio da pokazuje da su odnosi sa Mađarskom praktični prioritet. Projekat naftovoda dogovoren 2023. godine i dalje je u fazi planiranja. Predstavnici Transnafta i mađarske kompanije MOL potpisali su 2. jula u Beogradu dokument kojim su definisane tehničke specifikacije tog naftovoda, planiranog kapaciteta do pet miliona tona sirove nafte godišnje. Ministarstvo rudarstva i energetike je navelo da očekuje da će izgradnja početi 2026. godine.¹⁴³ No, imajući u vidu da su od 9. oktobra na snazi sankcije SAD prema jedinom prerađivaču nafte u Srbiji – NIS-u – zbog većinskog vlasničkog udela Gazproma, te da je snabdevanje Mađarske gotovo isključivo vezano za naftu iz Rusije preko naftovoda „Družba” i da je ruska nafta u sve većoj meri

137 „Ministar Gašić: Helez nema pravo da poziva na svrgavanje vlasti u Srbiji”, Politika, 3. 8. 2025.

138 „Političar iz BiH tvrdi: „Dodik za skidanje sankcija pristao da dostavi informacije o kriminalnim aktivnostima u koje je bio upleten sa Vučićem”, Danas, 31. 10. 2025.

139 „Dodik: Vučić je moj brat, među nama nema neslaganja, neće ih i ne sme biti”, NIN, 30. 10. 2025.

140 „Predstavnik Srbije pri UN: Odnosi s BiH su za Srbiju jedan od osnova regionalne stabilnosti”, Danas, 31. 10. 2025.

141 „Srbija i Sjeverna Makedonija potpisale sporazum o zajedničkoj kontroli granice”, AlJazeera Balkans, 9. 5. 2025.

142 „Mickoski-Macut: Belgrade and Skopje will continue to cooperate on projects of mutual interest”, Telegraf, 3. 10. 2025.

143 „Potpisan dokument kojim su definisane tehničke specifikacije naftovoda Srbija – Mađarska”, Danas, 2. 7. 2025.

sankcionisana od strane SAD i EU, ovaj projekat više govori upravo o preferenciji Beograda za razvoj odnosa sa zvaničnom Budimpeštom, nego o pokušajima diverzifikacije snabdevanja naftom. Kako se Mađarska jednim delom snabdeva ruskim gasom preko Balkanskog toka i teritorije Srbije, tako je ministarka energetike Dubravka Đedović Handanović potvrdila bliskost i istakla da je „saradnja tri države u snabdevanju gasom na visokom nivou primer koji treba slediti i u oblasti snabdevanja naftom”.¹⁴⁴

Srbija se u izveštajnom periodu usaglasila samo sa jednom od 11 deklaracija EU koje se odnose na rat u Ukrajini, i to sa saopštenjem Visokog predstavnika u ime Evropske unije o pozivu na primirje, od 10. maja.¹⁴⁵ Predsednik Aleksandar Vučić je 11. juna boravio u Ukrajini, po prvi put od dolaska na vlast 2012. godine, i to u sklopu samita Ukrajina – Jugoistočna Evropa. Vučić je bio jedini od 11 šefova država i vlada koji nije potpisao usvojenu deklaraciju kojom se osuđuje ruska agresija na tu zemlju i od Rusije traži nadoknada ratne štete.¹⁴⁶ Pored kurtoazne zahvalnosti Ukrajini što nije priznala nezavisnost Kosova, prenete u bilateralnom susretu sa predsednikom Zelenskim, Vučić je obećao nastavak humanitarne pomoći u obnovi ratom pogođenih područja.¹⁴⁷

U odnosima sa Moldavijom nije bilo uočljivog pozitivnog razvoja, ali je Srbija ponovo došla u centar pažnje tokom izbornog ciklusa u Moldaviji. Moldavske vlasti su saopštile da su 22. septembra izvršile niz racija i uhapsile desetine ljudi u sklopu istrage navodnog plana za koji tvrde da je osmišljen u Rusiji, ali da je većina uhapšenih obučavana u kampovima u Srbiji. Tužioci su otkrili grupu ljudi, između 19 i 45 godina, koji su putovali u Srbiju, gde su, navodno, obučavani kako da probijaju policijske kordone, pružaju otpor snagama reda, koriste gumene palice, lisice, pa i vatreno oružje u nekim slučajevima, a za sve to su bili i plaćeni.¹⁴⁸ Četiri dana kasnije u Srbiji su uhapšene dve osobe zbog organizacije takvog kampa za obuku, u blizini Loznice. Prema navodima MUP-a, obuka je sprovedena u periodu od sredine jula do sredine septembra za između 150 i 170 državljana Moldavije i Rumunije.¹⁴⁹ Ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić je početkom oktobra tvrdio da je Srbija Moldaviju „na vreme” obavestila o tim osobama,¹⁵⁰ ali ni on ni ministarstvo nisu dali više detalja o slučaju i njegovoj pozadini.

PREPORUKE

- Srbija treba da se fokusira na sprovođenje svojih obaveza koje proizlaze iz Ohridskog sporazuma i njegovog Implementacionog aneksa. Potpuna primena sporazuma Beograda i Prištine iz februara 2023. godine predstavlja jedini razuman put napred, koji je važan ne samo za proces integracije u Evropsku uniju već i za normalizaciju života srpske zajednice na Kosovu.
- Srbija treba da nastavi da ispunjava Akcioni plan za Zajedničko regionalno tržište za period 2025-2028;
- Srbija treba jasnije da poveže svoje delovanje na trasi EU integracije i regionalne saradnje, koja sve više uključuje i odnose sa novim kandidatima za članstvo u EU poput Ukrajine i Moldavije.

144 „Đedović Handanovićeva: Naftovod Srbija–Mađarska strateški značajan projekat”, RTS, 2. 9. 2025.

145 „Analiza usaglašavanja Srbije sa spoljnopolitičkim deklaracijama i merama Evropske unije: izveštaj za prvu polovinu 2025. godine”, ISAC fond, septembar 2025.

146 „Od 11 učesnika Samita, jedino Vučić nije potpisao Deklaraciju o Ukrajini: Traži se jačanje sankcija Rusiji”, N1, 12. 6. 2025.

147 „Vučić zadovoljan samitom u Ukrajini, jedini nije potpisao deklaraciju”, Al Jazeera Balkans, 11. 6. 2025.

148 „<https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-moldavija-rusija-kampovi-obuka-neredi/33539600.html>”, RSE, 24. 9. 2025.

149 „Uhapšeni zbog paravojnih ruskih kampova u Srbiji su bivši saradnici ministra Nenada Popovića”, Nova S, 26. 9. 2025.

150 „Srbija na vreme javila Moldaviji o osumnjičenima za pripremanje nereda, kaže Dačić”, RSE, 7. 10. 2025.

3. JAVNI DISKURS O EVROPSKOJ UNIJI

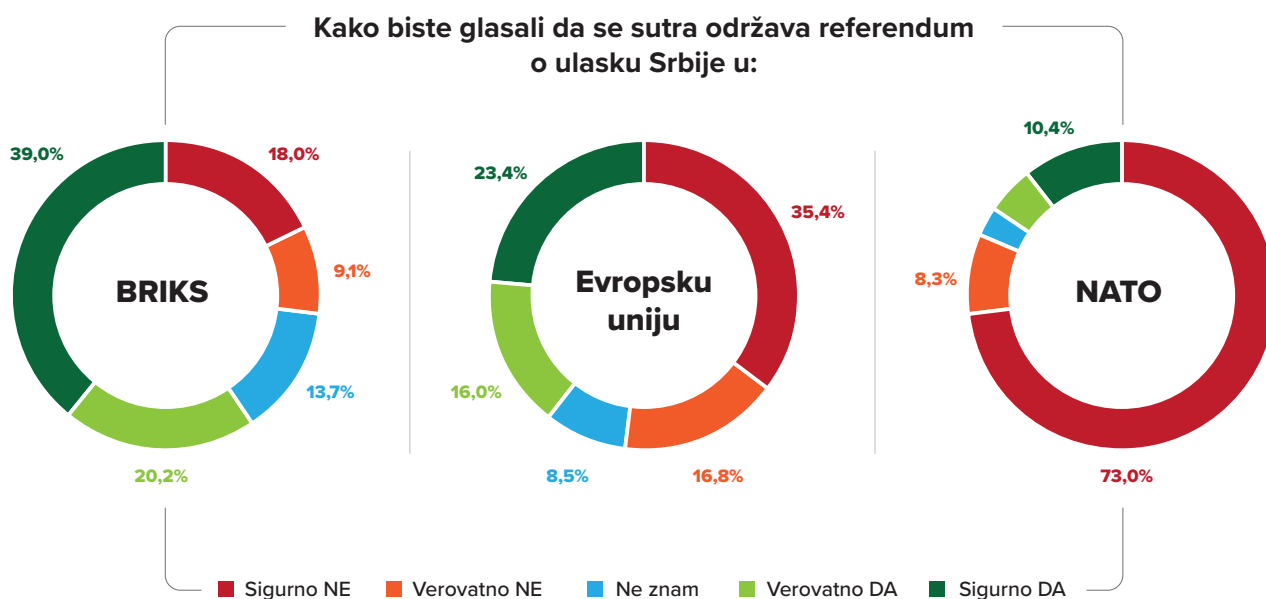
Opšta percepcija Evropske unije i dalje je pod uticajem tekućih studentskih i građanskih protesta, koji su, takođe, i razlog značajno pogoršane retorike glavnih predstavnika vlasti prema EU.

U ovom izveštajnom periodu možemo se osloniti na pet reprezentativnih anketa javnog mnjenja koje sklapaju sliku o trenutnom odnosu javnosti prema Evropskoj uniji i razlozima takvih stavova. Istraživanje koje su u aprilu i maju 2025. sproveli agencija Lidington Research i Institut za evropske studije, na uzorku od 1000 građana kombinovanom metodom (onlajn i uživo) pokazuje da više od 50% građana Srbije ne podržava ulazak zemlje u Evropsku uniju, a da je 39% sigurno ili verovatno za to.¹⁵¹

Istraživanje ukazuje da su glavni razlozi za to složene političke okolnosti, pre svega na spoljnopolitičkom planu, a posebno neslaganja sa zahtevima EU koji se tiču odnosa sa Kosovom i Rusijom. Pored toga, uočeno je da su građani postali zasićeni čitavim procesom evrointegracija jer ne vide konkretne pomake, a prethodna očekivanja, po ovom pitanju, nisu ispunjena. Iako EU i dalje uživa poverenje kada je reč o ekonomskom aspektu (40,6%), većina građana Srbije u Uniji ne vidi i političko savezništvo.

S druge strane, značajan broj ispitanika vidi Rusiju kao glavnog političkog saveznika (47%), najviše zbog njenog stava prema Kosovu i Republici Srpskoj, koji građani doživljavaju kao naklonjen srpskim interesima.¹⁵²

Ilustracija 1: Opredeljenja građana prema članstvu u BRIKS, EU i NATO-u.

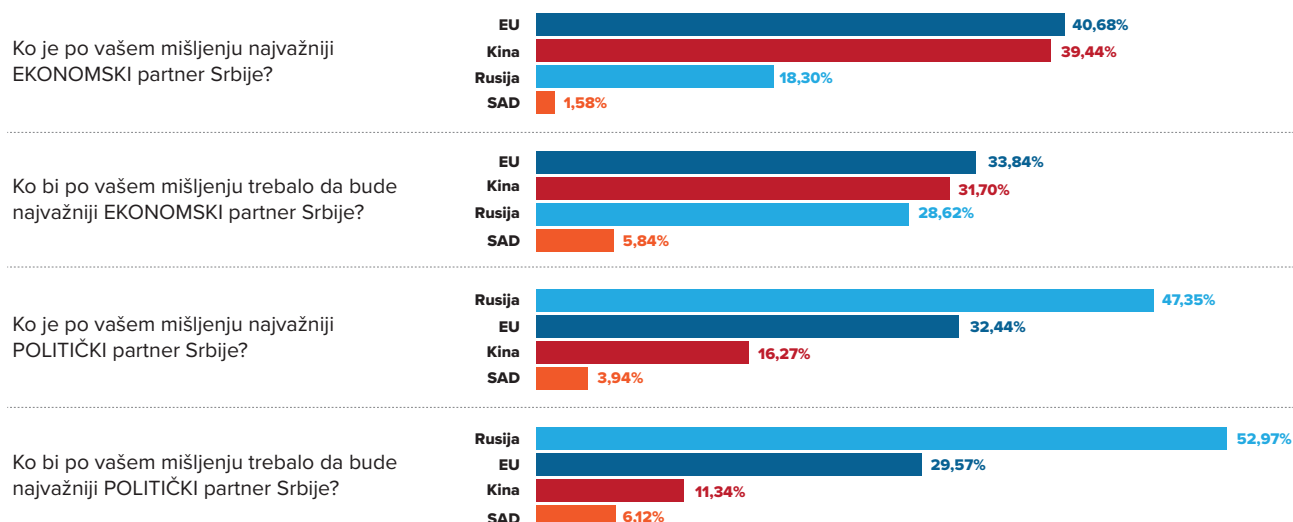
Izvor podataka: Lidington Research, maj 2025.¹⁵³

¹⁵¹ „Rekordan pad poverenja u EU: Šta nas se tiču oni, kojih se mi ništa ne tičemo“, Vreme, 13. 6. 2025.

¹⁵² „Javnost nije protiv EU, već protiv obmane“: Sagovornici Danasa o istraživanju prema kom je više od 50% građana Srbije protiv ulaska u EU“, Danas, 13. 6. 2025.

¹⁵³ Istraživanje je metodološki isto kao što su bila istraživanja agencije Novi treći put koja smo navodili u prethodnim izveštajima, tako da su u potpunosti uporediva sa njima.

Ilustracija 2: Opredeljenja građana prema tome ko su glavni spoljni partneri Srbije

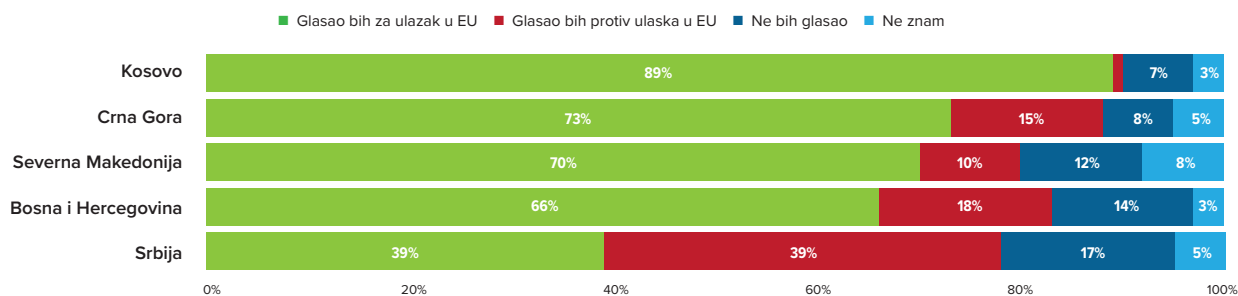

Izvor podataka: Lidington Research, maj 2025.

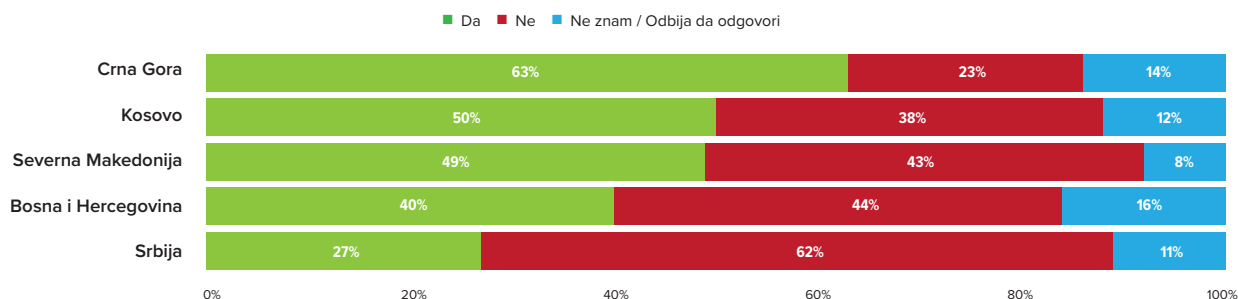
Američki Međunarodni republikanski institut (IRI) je, takođe, objavio svoju godišnju anketu stavova građana zemalja Zapadnog Balkana. Podrška članstvu u EU na eventualnom referendumu je u Srbiji najmanja – 39%, dok bi isti procenat građana bio protiv a 17% nije iskazalo svoj stav. Takođe, građani Srbije ostaju najskeptičniji po pitanju prijema zemalja Zapadnog Balkana u EU, samo 27% veruje da je EU voljna da to učini, dok su građani Crne Gore najoptimističniji sa 63%. Građani Srbije u malom procentu veruju da bi Srbija trebalo potpuno ili značajno da se u spoljnoj politici okrene prema Zapadu (zbirno 26%), dok podrška eventualnom članstvu u NATO-u ostaje na nivou jednocifrenog procenta. Od drugih zemalja, građani Srbije pokazuju najpozitivniji stav prema Rusiji (52% veoma pozitivno, 83% ukupno pozitivno) i Kini (45% veoma pozitivno, 81% ukupno pozitivno) i njihovim liderima (Vladimir Putin 52% veoma pozitivno, Si Đinping 38% veoma pozitivno).¹⁵⁴

Ilustracija 3: Opredeljenja građana država Zapadnog Balkana o integraciji regiona u Evropsku uniju

Kada bi se danas održao referendum u Vašoj zemlji o ulasku u Evropsku uniju, kako biste glasali?

Da li je Evropska unija ozbiljna u svojoj nameri da ponudi članstvo zemljama Zapadnog Balkana?

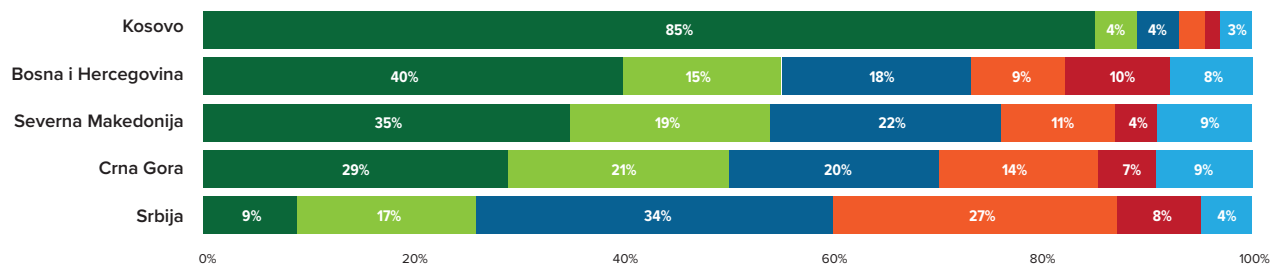
Izvor podataka: IRI, jul 2025.

154 „Western Balkans Regional Poll”, IRI, May-July 2025. Za razliku od prethodnih godina, istraživanjem ovaj put nije bila obuhvaćena Albanija.

Ilustracija 4: Opredeljenja građana Zapadnog Balkana po pitanju spoljnopolitičkog kursa i odnosa prema NATO

Koji bi trebalo da bude spoljnopolitički kurs Vaše zemlje?

■ Samo pro-EU i ka Zapadu ■ Samo prozapadni ali uz zadržavanje odnosa sa Rusijom ■ Jednako prema Zapadu i prema Rusiji
■ Proruski ali uz zadržavanje odnosa sa EU ■ Samo proruski ■ Ne zna / Odbija da odgovori

Prema vašem mišljenju, kakav odnos sa NATO-om najbolje služi budućnosti Vaše zemlje

■ Punopravno članstvo ■ Bliska saradnja ■ Više veza ali ne i saradnje ■ Bez ikakvih odnosa ■ Ne zna / odbija da odgovori

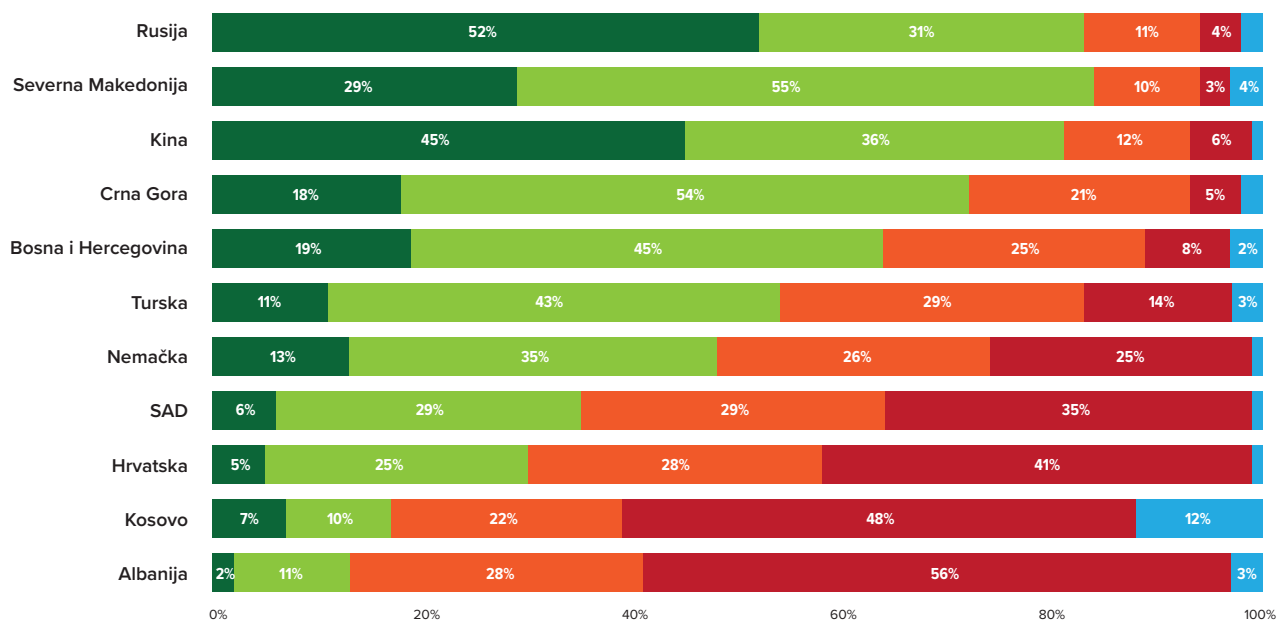

Izvor podataka: IRI, jul 2025.

Ilustracija 5: Opredeljenja građana Srbije o stranim zemljama

Molim vas da mi kažete stav o sledećim zemljama

■ veoma pozitivan ■ donekle pozitivan ■ donekle negativan ■ veoma negativan ■ ne zna / odbija da odgovori

Izvor podataka: IRI, jul 2025.

Slične nalaze o stavovima prema EU pokazuje i anketa Demostata među studentima beogradskih fakulteta, dakle na manjem uzorku ali u društvenoj grupi koja je tokom godine pokazala značajan politički aktivizam. Po pitanju pristupanja Srbije Evropskoj uniji, 52,7% ispitanika izjasnilo se protiv ulaska, dok je 33% podržalo članstvo.¹⁵⁵ Malo više od četvrtine ispitanika nije imalo jasno opredeljenje, navodeći da ne znaju koja bi opcija bila bolja za Srbiju. Glavni razlozi za podršku ulasku u EU su jačanje demokratskih institucija, usklađivanje sa evropskim standardima u obrazovanju, zdravstvu i pravosuđu, prihvatanje evropskih vrednosti, kao i ekonomski razvoj, otvaranje tržišta, poboljšanje životnog standarda i sloboda kretanja. Suprotno tome,

155 „Politički stavovi, motivi i iskustva studenata beogradskih fakulteta u kontekstu aktuelnih studentskih protesta”, Demostat, 17. 8. 2025.

protivnici članstva navode očuvanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta, nepoverenje u politiku država članica prema Srbiji, bojazan od političkog uslovljavanja, kao i od gubitka kulturnog identiteta i pretvaranja Srbije u zavisnu, „kolonijalnu” državu. Pojedini ispitanici su takođe izražavali stav da Srbija nije dorasla članstvu u EU i da ne bi imala šta značajno da doprinese Uniji.

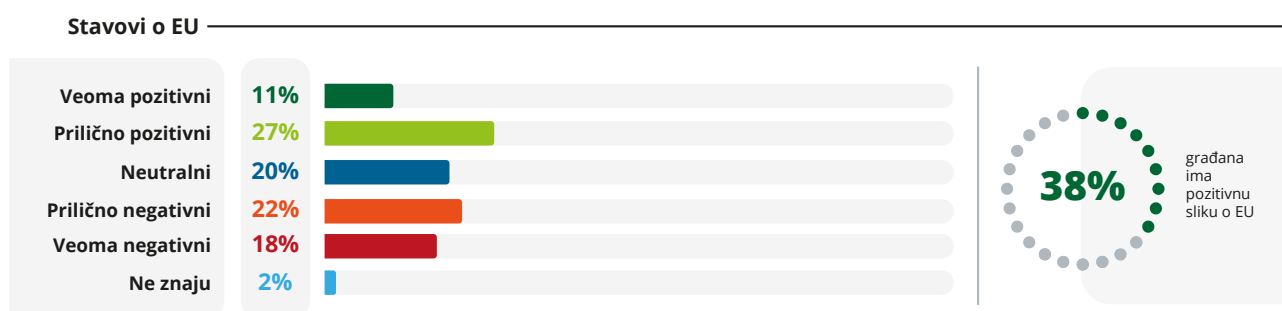
Ilustracija 6: Opredeljenja studenata beogradskih fakulteta po pitanju članstva Srbije u EU

Izvor podataka: Demostat, avgust 2025.

Članstvo Srbije u EU podržava 33% građana, što je najniži nivo podrške među zemljama kandidatima, pokazuje istraživanje javnog mnjenja Eurobarometar o percepciji proširenja Unije u zemljama članicama i zemljama kandidatima, a koje je objavila Evropska komisija. Građani Srbije najveći stepen poverenja imaju u Rusiju (59%) i Kinu (57%), dok je EU sa 38% na trećem mestu. Nalazi Eurobarometra pokazuju da čak 45% građana Srbije ne veruje da će njihova zemlja ikada postati deo EU, dok pozitivnu sliku o EU ima 38% građana, što je takođe najniži nivo u odnosu na sve zemlje Zapadnog Balkana. Kao glavnog spoljnog donatora 39% ispitanih u Srbiji vidi Kinu, 30% navodi Rusiju, dok 29% građana kao najznačajnijeg donatora vidi EU. Građani Srbije su najskeptičniji u regionu i kad je reč o šansama za članstvo u EU. Četrdeset pet% ispitanih veruje da se to neće nikada dogoditi, 26% smatra da će za članstvo biti potrebno pet do petnaest godina, a samo 10% misli da je članstvo dostižno u narednih pet godina. Nasuprot tome, svoju zemlju kao članicu EU u narednih pet godina vidi 39% građana Crne Gore i 46% građana Albanije.¹⁵⁶

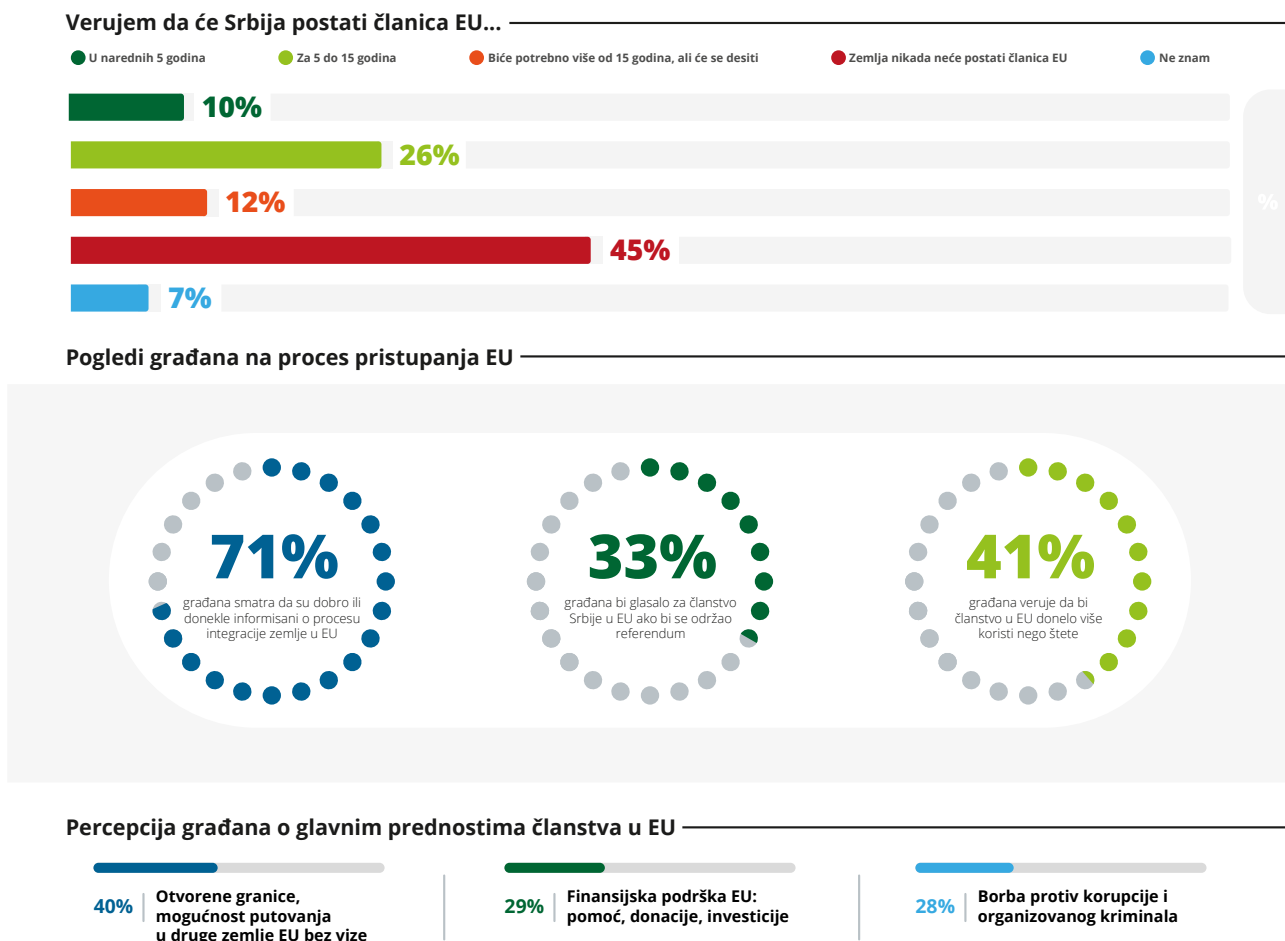
Ilustracija 7: Stavovi građana Srbije o Evropskoj uniji

Izvor: Eurobarometar, septembar 2025.

156 „Annual perception surveys 2025 published”, WeBalkans.eu, 2. 9. 2025.

Ilustracija 8: Opredeljenja građana o pristupanju i šansama za članstvo u EU

Izvor: Eurobarometar, septembar 2025.

Istraživanje Instituta za međunarodnu politiku i privredu i Instituta društvenih nauka daje slične brojke i ukazuje na slična razmišljanja građana. Kada je reč o perspektivi ulaska u EU, gotovo 60% građana smatra da se to nikada neće desiti, dok nešto više od 7% smatra da će se to omogućiti do 2030. Za zaštitu nacionalnih interesa Srbije, prema stavovima ispitanika, najveći doprinos daje Rusija. Takođe, više od dve trećine građana nije za uvođenje sankcija toj zemlji. Oko 38% građana Republike Srbije bi u ovom trenutku glasalo za pristupanje Srbije na referendumu o članstvu u Evropskoj uniji. Građani Srbije ocenili su i da zemlja u poslednjih deset godina ima najbolju saradnju sa Kinom, za koju smatraju da će biti vodeća svetska sila 2030. godine. U procenjivanju stavova stranih lidera prema Srbiji, najviše ocene dobio je mađarski premijer Viktor Orban, dok je na pitanje – koja je zemlja regiona najveći prijatelj Srbije – najbolje ocenjena Rumunija.¹⁵⁷

Nosioci vlasti, a posebno predsednik Aleksandar Vučić, u nekoliko navrata su veoma oštro i negativno govorili o Evropskoj uniji. Posebno je važan i ekstreman bio predsednikov medijski nastup kada su jednom građanskom skupu početkom septembra prisustvovali poslanici Evropskog parlamenta iz redova Zelenih, Vula Ceci i Razmus Nordkvist. U svom obraćanju, predsednik Aleksandar Vučić je pomenute poslanike u više navrata nazvao ološem:

„Idite rušite svoje zemlje. Nemojte da rušite Srbiju. Ološu jedan. A niste ni ološ, nego ste gore od toga. To je sve što imam da vam kažem. Mi se plašimo? Ni najmanje. Ja poštujem Ursulu fon der Lajen. Poštujem Antonija Koštu. A ovaj ološ iz Evropske zelene partije, najgori ološ evropski koji je došao u Novi Sad večeras da podrži ovo nasilje, moram samo da im kažem da će biti procesuirani u skladu sa zakonima Republike Srbije. I ništa više od toga. Ni manje, ali ni više od toga.”¹⁵⁸

157 „Pesimizam među građanima Srbije o EU, Rusija i Kina "pouzdaniji partneri": Šta bi danas pokazao referendum o članstvu?”, Euronews, 9. 9. 2025.

158 „Visoka cena teških reči: Koliko će Srbiju koštati Vučićeve uvrede na račun evroparlamentaraca”, Insajder, 9. 9. 2025.

Dan nakon toga, predsednik Vučić je praktično potvrdio svoj stav:

„Kažu da sam ih uvredio zato što sam rekao da su ološ. Da budem sasvim iskren – ja o njima mislim mnogo gore. Ali da li sam pogrešio što sam ih nazvao takvim imenom, verovatno jesam – predsednik države ne treba da koristi tu reč u javnom diskursu”, rekao je Vučić za televiziju Prva.¹⁵⁹

Ove reči predsednika Srbije su narednih dana ponavljali drugi predstavnici vlasti. Predsednica skupštine Ana Brnabić rekla je da pomenuti poslanici „žele građanski rat u Srbiji”,¹⁶⁰ dok je ministar spoljnih poslova Marko Đurić poručio da „nije dobrodošlo” prisustvo evroposlanika na skupovima na kojima su se čule „nasilne ekstremne političke poruke”.¹⁶¹ Ovi stavovi su delom uticali na ton rasprave i zaključke Evropskog parlamenta, te na njegovu deklaraciju o Srbiji.¹⁶²

159 „Vučić: O evroposlanicama mislim mnogo gore, ali predsednik ne sme da koristi reč „ološ””, Nedeljnik, 9. 9. 2025.

160 Srpska napredna stranka. „Brnabić: opozicija želi građanski rat”, 26. 11. 2024. Ana Brnabić, objava na mreži X, 13. 8. 2025.

161 „Marko Đurić: Srbija na kursu članstva u EU, ali prisustvo stranih zvaničnika na skupovima je neprimereno”, Insajder, 8. 9. 2025.

162 „Šta je u Evropskom parlamentu danas odlučeno: Šest zahteva za Srbiju, među njima slobodni mediji, sankcije odgovornima za nasilje i izborni uslovi”, Nova S, 10. 9. 2025.

4. POGLAVLJE 23 – PRAVOSUĐE I OSNOVNA PRAVA

4.1. BORBA PROTIV KORUPCIJE

Srbija sve više zaostaje u sprovođenju reformi usmerenih ka efikasnijoj borbi protiv korupcije i primeni međunarodnih preporuka. Do sada je sprovedena samo jedna GRECO preporuka iz petog kruga evaluacije, i to uprkos tome što su rokovi odavno istekli. Novi akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije za period 2026–2028. godine, iako predviđa rešavanje GRECO preporuka, ne predviđa aktivnosti koje bi zaista omogućile da se postignu čak i skromni ciljevi postavljeni Strategijom, a kamoli da se aktuelni zahtevi za borbom protiv korupcije iskoriste za osetan napredak. Nema naznaka da će uskoro biti poboljšani Zakon o sprečavanju korupcije i Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, niti bilo koji drugi akt u vezi sa preporukama GRECO. Pristup informacijama postaje sve teži, a organi vlasti pored neodgovaranja često pribegavaju davanju lažnih tvrdnji da ne poseduju tražene dokumente. I dalje se zaobilazi primena Zakona o javnim nabavkama u gotovo svim kapitalnim projektima, uključujući i pripreme za EXPO 2027, primenom posebnih zakona i međudržavnih sporazuma, što ograničava konkurenciju i nadzor. Nema napretka ni kada je reč o gonjenju korupcije, a istraga Tužilaštva za organizovani kriminal, koja obuhvata i dva bivša ministra u slučaju rekonstrukcije pruge stagnira zbog opstrukcija.

4.1.1. Reforme „na kašičicu”: Vlada ne mari za GRECO, EU traži ispunjenje, ali ne prioritizuje u praksi

Srbija bi trebalo da do kraja 2025. podnese izveštaj o usklađenosti sa preporukama GRECO (Grupe država Saveta Evrope protiv korupcije) u okviru pete runde evaluacije koje je GRECO usvojio na plenarnom zasjedanju krajem marta 2022. Preporuke obuhvataju dve naročito važne oblasti – sprečavanje korupcije i unapređivanje integriteta u okviru organa centralne vlasti na najvišim izvršnim funkcijama, kao i policiji¹⁶³. Do sada, Srbija je, od ukupno 24 preporuke, prema oceni GRECO, u potpunosti sprovedla jednu, a desete je delimično sprovedeno. Uz preporuke iz Petog kruga evaluacije, prema zahtevima iz godišnjih izveštaja EK, Srbija bi trebalo da u potpunosti sprovede i one koje su samo delimično ispunjene iz četvrte runde.

Srbija je u decembru 2024, šest meseci nakon usvajanja Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije za period 2024–2028, donela Akcioni plan za njeno sprovođenje za period 2024–2025, ali nema informacija da se neka od mera realizovala u ovom periodu niti je formirano telo za praćenje realizacije mera i izveštavanje. Krajem jula 2025. godine oformljena je radna grupa za izradu Akcionog plana za period od 2026–2028, u koju su pozvane institucije i NVO koje su učestvovala u ranijim fazama izrade Strategije. Polazište je bilo dobro – da se razmotre svi rizici koji su početkom 2024. utvrđeni u okviru fokus-grupa za pojedine oblasti, a koji nisu našli adekvatno mesto u prvom akcionom planu. Međutim, ishod je daleko od zadovoljavajućeg – u nacrt, a kasnije i predlog Akcionog plana unete su samo one aktivnosti sa kojima su se saglasili predstavnici „nadležnih institucija”, a kada takve saglasnosti nije bilo, koruptivni rizici su naprosto ostali bez odgovora. Javna rasprava je oglašena 24. septembra, ali dokument nije usvojen do kraja izveštajnog perioda. Zabrinjavajuće je da su ciljevi koje je Vlada sebi postavila ovim planom i dalje daleko ispod onoga što je realno izvodljivo, a pogotovo potrebno da bi Srbija, na talasu antikorupcijskih zahteva domaće i međunarodne javnosti, ostvarila krupniji napredak. Pored toga, mnoge aktivnosti koje bi se mogle sprovesti odmah, planirane su tek u narednim godinama. Zanimljivo je primetiti da i pored činjenice da Evropska komisija u svojim izveštajima daje veliki značaj ispunjavanju preporuka GRECO, one se ne nalaze u Reformskoj agendi,¹⁶⁴ i da taj dokument kao korak koji treba ispuniti da bi Srbija dobila jedan deo pomoći predviđa samo usvajanje Akcionog plana za ceo period važenja Strategije (do kraja 2028), ne ulazeći u kvalitativnu ocenu dokumenta.

163 GRECO, [Evaluations](#), [pristupljeno 12. 11. 2025].

164 Ministarstvo za evropske integracije, [Reformska agenda Republike Srbije](#), 3. 10. 2024.

Ni tokom 2025. nije donet novi Zakon o unutrašnjim poslovima, niti je izmenjen Zakon o sprečavanju korupcije, što bi bila dobra osnova za početak ispunjavanja preporuka GRECO. Kada je reč o Zakonu o sprečavanju korupcije, njegovim izmenama bi trebalo da svojstvo funkcionera dobije veliki broj osoba koje donose važne odluke u državi, kako bi bile obavezane da podnose izveštaje o imovini i prihodima i da prijavljuju sukob interesa. Lica na najvišim izvršnim funkcijama treba da uključuju i šefove kabineta predsednika i potpredsednika Vlade, kao i specijalne i vladine savetnike. Takođe je preporučeno da se usvoji kodeks ponašanja koji se primenjuje na lica na visokim funkcijama, koji obuhvata pitanja integriteta (npr. sukob interesa, kontakte sa lobistima i trećim licima, ograničenja po prestanku radnog odnosa, itd), praćen sankcijama za kršenja i odgovarajućim praktičnim uputstvima, kao i da se izradi odgovarajući dokument o ponašanju za predsednika Republike. Pored toga, GRECO traži da se uspostave snažniji mehanizmi krivične i druge odgovornosti za funkcionere izvršne vlasti, počev od redovne i suštinske kontrole imovine i prihoda, preko ograničavanja imuniteta, do utvrđivanja nadležnosti Tužilaštva za organizovani kriminal za postupanje u predmetima koji se tiču svih ovih funkcionera (trenutno nisu nadležni za predsednika Republike).

Akcionni plan za period 2024-2025. predvideo je da se do kraja ove godine usvoje pravila za vršenje provere integriteta šefova kabineta i savetnika pre njihovog imenovanja, kao i da se objavljuju imena i nadležnosti šefova kabineta i savetnika na zvaničnim sajtovima organa Vlade, ali to nije ispunjeno niti će biti na dnevnom redu u skladu sa postavljenim rokovima, jer su predlogom AP za naredni period ove aktivnosti planirane za prvi kvartal 2026. AP za period 2026-2028. predviđa i formiranje Radnog tela Vlade u cilju sprovođenja GRECO preporuka, već u prvom kvartalu 2026. godine.

Ništa nije urađeno ni po pitanju unapređenja oblasti lobiranja. Zakon o lobiranju je donet upravo na preporuku GRECO, ali je od usvajanja, već šest godina, samo „slovo na papiru”. Glavni problemi koji su uočeni još tada i dalje su prisutni – zakon uređuje samo lobiranje koje se odvija po formalnim pravilima, a ne ono koje se odvija kroz neformalne kontakte lobista sa javnim funkcionerima i ne predviđa obavezu funkcionera i državnih organa da objave ko im se sve od formalnih i neformalnih lobista obratio. Lobistički registri koje bi trebalo da vode državni organi i dalje su prazni i ne prikazuju da je bilo lobističkih kontakata iako trenutno imamo registrovana 54 lobista (51 fizičko i tri pravna lica).

Kašnjenja u ispunjavanju preporuka i stalna odlaganja ne daju nadu da će u skorijoj budućnosti doći do bitnijih promena koje bi omogućile vidljiv i suštinski napredak u oblasti borbe protiv korupcije.

Nastavak ignorisanja Saveta za borbu protiv korupcije

Ni tokom 2025. godine, Vlada nije razmatrala izveštaje Saveta za borbu protiv korupcije, niti je Savet bio aktivno uključen u zakonodavni proces iako je to višegodišnja preporuka Evropske komisije i GRECO, kao i aktivnost predviđena u Akcionom planu. Ništa nije urađeno ni po pitanju materijalnog, kadrovske i infrastrukturnog jačanja Saveta. Ovo telo je nastavilo da objavljuje izveštaje i preporuke na koje Vlada do sada nije reagovala. U drugoj polovini 2025, Savet je objavio dva izveštaja¹⁶⁵ – Izveštaj o nedostajućoj dokumentaciji koja se odnosi na rekonstrukciju i modernizaciju pruge na deonici Beograd-Noví Sad (5. novembra 2025) i Izveštaj o zagađenju i zaštiti vazduha u Republici Srbiji (21. oktobra 2025). Savet je objavio i Mišljenje Saveta povodom predloženih izmena Zakonika o krivičnom postupku i Krivičnog zakonika (1. oktobra 2025).

U Izveštaju o nedostajućoj dokumentaciji koja se odnosi na rekonstrukciju i modernizaciju pruge na deonici Beograd-Noví Sad, Savet je istakao da nije dobio traženu dokumentaciju od Vlade i ministarstava koja se odnosi na novčane tokove, odnosno troškove izgradnje i rekonstrukcije staničnih objekata, kao i kompletne brze pruge na završenoj i puštenoj u saobraćaj deonici Beograd–Noví Sad. Prema navodima Saveta, odgovori Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture i Infrastrukture železnice Srbije nisu sadržali podatke koje je Savet tražio, zbog čega nije bilo moguće analizirati troškove. Ti podaci nisu dostupni ni na jednom sajtu navedenih institucija niti na sajtu Vlade.

Zato je Savet za borbu protiv korupcije zatražio da Tužilaštvo za organizovani kriminal ispita tokove novca, odnosno troškove izgradnje i rekonstrukcije završene deonice pruge Beograd–Noví Sad koji su višestruko uvećani u odnosu na ugovorenu cenu, kao i da ispita eventualnu krivičnu odgovornost izvođača, podizvođača, podizvođačkih podizvođača i dobavljača, zbog sumnje da su nestručnim i nesavesnim radom, ili isporukom roba lošeg kvaliteta, doprineli rušenju nadstrešnice železničke stanice Noví Sad, koja je za posledicu imala pogibiju 16 osoba i tešku povredu jedne osobe sa tragičnim posledicama.

165 Savet za borbu protiv korupcije, [Izveštaji](#), [pristupljeno 12. 11. 2025].

U Izveštaju o zagađenju i zaštiti vazduha u Republici Srbiji, Savet je preporučio Vladi da Ministarstvu zaštite životne sredine naloži izradu Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti vazduha koji bi bio usklađen sa Direktivom (EU) 2024/2881, jer važeći zakon ne rešava sistemske probleme koji su do sada bili prisutni kada je reč o zaštiti vazduha i ne prepoznaje zagađeni vazduh kao hitno pitanje javnog zdravlja i bezbednosti građana.

Evropska komisija zadržava oprezan ton u oceni reformi u oblasti vladavine prava i borbe protiv korupcije

Ovogodišnji izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije u procesu pristupanja EU¹⁶⁶ sadrži brojna zapažanja o borbi protiv korupcije, javnim nabavkama i funkcionisanju institucija. Ipak, i pored impresivnog broja pominjanja pojma „korupcija” (čak 63 puta) izostalo je suočavanje sa nekim od najbitnijih problema koji su u prethodnih godinu dana obeležili stanje vladavine prava u zemlji. Evropska komisija je tako, pokazala preteranu uzdržanost, koja nije bila očekivana nakon tona dve oštre rezolucije Evropskog parlamenta o Srbiji.

U delu o borbi protiv korupcije, Izveštaj beleži usvajanje akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije 2026 – 2028, ali bez ijedne rečenice o tome da važeći akcioni plan nije doneo nikakve rezultate, niti je javnosti predstavljen izveštaj o njegovom sprovođenju.

Slično je i sa osvrtom na istrage povodom tragedije u Novom Sadu, gde se u Izveštaju navodi da istrage traju, ali ne i da su one opstruisane od strane izvršne vlasti – kako kroz javne napade na Tužilaštvo za organizovani kriminal (TOK), tako i kroz nedostatak saradnje policije. Umesto da ukaže na sistemski problem političkog pritiska, Komisija, govoreći o TOK, ukazuje na manje bitne pozive za promenu zakonskog okvira radi bolje koordinacije rada između tužilaštava.

U dokumentu se konstatuje da je potrebna „snažnija politička volja” za borbu protiv korupcije, ali je propušteno da se imenuje ko tačno treba da pokaže volju i prema kojim slučajevima budući da bi takve istrage moguće korupcije neminovno obuhvatile makar deo onih od kojih se očekuje da pokažu političku volju. Istovremeno, statistike o gonjenju korupcije ukazuju na pad broja postupaka i presuda, dok hapšenja po najavama predsednika Republike stvaraju bojazni u vezi sa samostalnošću postupanja javnih tužilaca.

U Izveštaju se samo konstatuju podaci o ispunjenosti GRECO preporuka ali se ne osvrće na činjenicu da Srbija u prethodnom periodu nije napravila gotovo nikakav napredak u njihovoj primeni. Poziv na „konstruktivan odnos Vlade prema Savetu za borbu protiv korupcije” ne ukazuje na sistemsko ignorisanje preporuka ovog tela.

Poglavlje o javnim nabavkama donosi kritičke tonove, naročito u vezi sa primenom izuzetaka i netransparentnim postupcima u okviru EXPO 2027 i projekata javno-privatnog partnerstva. Ipak, izostaje ključna opservacija – da Vlada ni nakon novosadske tragedije nije promenila praksu netransparentnosti ugovaranja infrastrukturnih projekata. Time je propuštena prilika da se povežu korupcijski rizici sa konkretnim posledicama po bezbednost građana i trošenje javnog novca.

Kada je reč o institucijama, u izveštaju se konstatuje da Agenciji za sprečavanje korupcije treba jačanje kapaciteta i nezavisnosti, ali nema objašnjenja zbog čega je ta nezavisnost (sasvim opravdano) dovedena u pitanje. U delu o Narodnoj skupštini, Izveštaj pravilno identifikuje nedostatak političke debate, dominaciju izvršne vlasti i pristrasno ponašanje predsednice Skupštine.

Poglavlje o izborima sadrži ponavljanje starih preporuka i poziv za realizaciju prioriternih preporuka ODIHR – razdvajanje države i partije, transparentnost biračkog spiska, kontrolu finansiranja kampanje i slobodu medija. Evropska komisija navodi da je u Skupštini postojala inkluzivna radna grupa koja nije postigla saglasnost, dok je vladajuća partija u oktobru postigla dogovor sa stručnim NVO o Zakonu o reviziji biračkog spiska. S druge strane, u Izveštaju se ne komentariše ispunjenost ODIHR preporuka u vezi sa ranijim nacrtima zakona, činjenicu da za poslednji nacrt njihovo mišljenje nije traženo, niti primedbe pojedinih opozicionih stranaka na zakonska rešenja.

Odeljak o demokratiji beleži represivni odnos vlasti prema protestima i označavanje građanskih okupljanja kao „obojene revolucije”, ali propušta da pomene „kontra-proteste” koje je organizovala vlast, što bi bilo naročito značajno sa stanovišta skrivenih partijskih ili budžetskih troškova, ali i u vezi sa učešćem lica iz kriminalnih struktura i nejednakim postupanjem policije.

166 Evropska komisija, [Serbia 2025 Report](#), 4. 11. 2025.

I ovaj Izveštaj Evropske komisije potvrđuje kontinuitet u pristupu gde se, u vezi sa pojedinim „osetljivim” temama više predstavljaju neke činjenice koje su nesporne, nego što se analizira kvalitet reformi i razlozi zbog kojih nije bilo napretka. Iako i ovogodišnji izveštaj obiluje kritikama, sama činjenica da su nađeni razlozi da se konstatuje nekakav napredak, ima negativne posledice. Time se omogućava vlastima da tumače kao da je izveštaj pozitivan, a javnosti šalje pogrešnu poruku u pogledu zainteresovanosti EK za sprovođenje svega onoga što je definisano kao zadatak Srbije u procesu pristupanja. U prethodnim godinama se pokazalo da „davanje popusta” vlastima pri oceni stanja ne predstavlja podsticaj za ubrzanje reformi, već da im šalje pogrešan signal, i time slabi ukupan podsticaj za stvarne reforme u Srbiji.

PREPORUKE

- Sve preporuke GRECO koje ne zahtevaju izmene propisa, treba ispuniti bez odlaganja (npr. objavljivanje imena savetnika, popunjavanje sastava Saveta za borbu protiv korupcije, proaktivno objavljivanje podataka o lobiranju);
- Akcioni plan za period 2026-2028 za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije treba proširiti tako da sadrži adekvatna rešenja za sve preporuke iz Petog kruga evaluacije GRECO, sa kratkim rokovima i pripremama za one koje zahtevaju duže rokove (npr. izmene Ustava), da predvidi mere koje bi obezbedile efikasnije gonjenje korupcije na visokom nivou, ali i da predvidi rešenje za sve druge ključne rizike koji su identifikovani tokom izrade Strategije i Akcionog plana.
- Narodna skupština, koja nije bila uključena u izradu Strategiju za borbu protiv korupcije, treba da razmotri na koji način bi mogla da doprinese njenoj primeni, i da uvede redovnu praksu razmatranja izveštaja o sprovođenju Strategije i Akcionog plana u vidu javnog slušanja, jednom godišnje.
- Izraditi izmene i dopune Zakona o sprečavanju korupcije i organizovati široku javnu raspravu o novim rešenjima.
- Usvojiti novi Zakon o lobiranju koji bi uvažio preporuke GRECO i rešio probleme koji su se pokazali u praksi.
- Vlada Srbije treba redovno da razmatra izveštaje Saveta za borbu protiv korupcije i da objavljuje šta je učinjeno u vezi sa preporukama iz tih izveštaja.

4.1.2. Gonjenje korupcije na visokom nivou u Srbiji i dalje bez vidljivih efekata

I dok godišnji izveštaji Evropske komisije o Srbiji već nekoliko godina zaredom kao glavnu preporuku u oblasti borbe protiv korupcije navode poboljšanje rezultata u pogledu istraga, krivičnog gonjenja i pravosnažnih presuda u predmetima korupcije na visokom nivou,¹⁶⁷ u praksi se i dalje ne vide značajni pomaci. Tragični pad nadstrešnice u Novom Sadu pokazao je slabosti pravosudnog sistema, dok paralelne istrage protiv ministara i visokih funkcionera napreduju sporo. Stidljivi pomaci u procesuiranju pojedinih osumnjičenih i dalje ne dovode do sistemskih promena, dok opstrukcije i pokušaji uticaja izvršne vlasti na istrage ograničavaju efikasnost pravosuđa i suzbijanje korupcije na visokom nivou.

Tragični pad nastrešnice na železničkoj stanici u Novom Sadu, koji je prouzrokovao smrt 16 osoba i masovne proteste građana, predstavlja test za pravosuđe, čiji se rad već dugo smatra kompromitovanim. Tim povodom pokrenute su dve paralelne istrage: jedna zbog ugrožavanja opšte sigurnosti, a druga zbog finansijskih malverzacija povezanih sa projektom izgradnje železničke pruge Novi Sad–Kelebija. Više javno tužilaštvo u Novom Sadu podiglo je 16. septembra 2025. godine optužnicu protiv 13 osoba, među kojima je i bivši ministar saobraćaja Goran Vesić. Međutim, ovo nije bio prvi pokušaj podizanja optužnice. Prethodna, iz decembra 2024. godine, zadržana je nakon što optužnica nije potvrđena na sudu, a Viši sud u Novom Sadu je polovinom aprila 2025. vratio predmet „na doradu”.¹⁶⁸ Samo dva dana nakon podizanja septembarske optužnice, sud je odbio zahtev za određivanje pritvora optuženima.

U paralelnom procesu, Tužilaštvo za organizovani kriminal (TOK) vodi finansijsku istragu protiv 15 funkcionera, među kojima se ponovo našao bivši ministar saobraćaja Goran Vesić i bivši ministar građevine Tomislav Momirović, osumnjičeni da su budžetu naneli štetu od 115 miliona dolara prihvatanjem „dodatnih radova” kroz anekse

¹⁶⁷ Evropska komisija, *Izveštaj za 2024. godinu*, 30. 10. 2024.

¹⁶⁸ Radio Slobodna Evropa, *Tužilaštvo i sud u ratu, optužnice za smrt 16 ljudi u Novom Sadu nema*, 19. 6. 2025.

ugovora koji su već bili obuhvaćeni početnim ugovorom. Napredak u istrazi je spor, najpre jer je bivši ministar Vesić izbegavao saslušanje pozivajući se na bolest, dok je direktor policije Dragan Vasiljević 4. septembra pismeno obavestio TOK da povlači saglasnost za 17 pripadnika policije, koji su bili upućeni u Udarnu grupu za ispitivanje tokova novca povezanih sa padom nadstrešnice, uz obrazloženje da je navodno usvojena nova sistematizacija radnih mesta, dovodeći u pitanje dalji tok istrage.¹⁶⁹ Godinu dana od pada nadstrešnice još uvek nema vidljivog pomaka u procesima.

Finansijska istraga koju vodi Tužilaštvo za organizovani kriminal u javnosti je prepoznata kao prvi pravi pokušaj tužilaštva da u slučaju sa elementima korupcije istražuje visoke javne funkcionere. Još od dolaska aktuelne vladajuće elite na vlast pre više od decenije, protiv ministara nisu pokretane istrage, iako su u javnosti nebrojeno puta iznošene sumnje u njihovu umešanost u koruptivne radnje. Činjenica da je i ta istraga naišla na ozbiljne opstrukcije od strane izvršne vlasti, pa čak i osporavanje u vidu tvrdnji da je reč o „državnom udaru”, predstavlja jasan signal da „politička volja” koja bi, prema rečima Evropske komisije, trebalo da se pokaže radi gonjenja korupcije na visokom nivou, u stvari deluje u potpuno suprotnom smeru.

Pored Tužilaštva, ispitivanjem odgovornosti za slučaj „nadstrešnica” bavila se i neformalna „Anketna komisija”¹⁷⁰, koja je u svom izveštaju navela da postoje osnovi sumnje da je urušavanje nadstrešnice posledica delovanja organizovane kriminalne grupe koja je kroz niz događaja i postupaka dovela do tog ishoda, te da se na njenom čelu, prema njihovim navodima, nalazi predsednik Republike. Komisija je pozvala javno tužilaštvo da proširi istragu i ispita njegove saradnike, pojedine i kao svedoke, a neke i kao osumnjičene.¹⁷¹

S druge strane, ono što Vlada Srbije u prethodnih šest meseci predstavlja kao borbu protiv korupcije svodi se na 29 policijskih akcija, od kojih se u polovini slučajeva sumnja na zloupotrebu službenog položaja. Medijski najistaknutiji slučajevi tiču se umešanosti, sada već bivše gradonačelnice Niša i visoke funkcionerke Srpske napredne stranke (SNS) Dragane Sotirovski, koja je uhapšena u februaru 2025. godine, zajedno sa 17 osoba, zbog sumnje da su malverzacijama u Štabu za vanredne situacije (u periodu od marta 2022. godine do jula 2024. godine) naneli štetu budžetu grada u vrednosti od više od sedam miliona evra.¹⁷² U prethodnih šest meseci ona se pominje u vezi sa hapšenjem njenog saradnika, koji je prema sumnjama, posredovao između nje i predstavnika građevinskih firmi u obezbeđivanju poslova na izgradnji vodovodne i kanalizacione mreže u gradu.¹⁷³ Bivša gradonačelnica je obuhvaćena još jednom krivičnom prijavom zbog zloupotrebe službenog položaja. Sumnja se da je zloupotrebila svoj službeni položaj tako što je sprovela nabavke suprotno pravilima o javnim nabavkama. Ona je navodno odobravalala konsultantske usluge koje nisu bile potrebne za rad gradske uprave, bez adekvatnog istraživanja tržišta i realne procene vrednosti ugovora.¹⁷⁴

Protiv više javnih funkcionera u Srbiji vodi se krivična istraga zbog sumnje na zloupotrebu službenog položaja i druge nezakonite radnje koje su oštetile javne budžete. Tri osobe iz Bora, među kojima je i bivši pomoćnik gradonačelnika, osumnjičene su da su u postupku javne nabavke kontejnera pribavile protivpravnu imovinsku korist i oštetile gradski budžet za više od 16,6 miliona dinara.¹⁷⁵ Bivša v.d. direktorka Zavoda za transfuziju krvi u Nišu sumnjiči se da je zaključila ugovor o donaciji aparata na štetu konkurencije, čime je firmi davaoca donacije omogućila imovinsku korist od gotovo 36 miliona dinara.¹⁷⁶ Pomoćnica direktora Agencije za bezbednost saobraćaja i dva zaposlena u Agenciji osumnjičeni su za trgovinu uticajem, zloupotrebu službenog položaja i primanje mita, uključujući u to neovlašćeno deljenje rešenih testova za saobraćajnu obuku.¹⁷⁷ Bivši direktor i rukovodioci Rudnika mrkog uglja „Rembas” sumnjiče se da su overavali lažne račune i dokumentaciju za neizvršene usluge transporta, čime su oštetili javno preduzeće za podzemnu eksploataciju uglja „Resavica” za više od 6,2 miliona dinara.¹⁷⁸

169 Radar, [Vlast ukida Udarnu grupu](#), 10. 9. 2025.

170 Anketna komisija za ispitivanje odgovornosti za urušavanje nadstrešnice na Železničkoj stanici u Novom Sadu je neformalno telo sačinjeno od univerzitetskih profesora, pravnika, bivših sudija i stručnjaka iz raznih oblasti sa ciljem da istraži šta se sve dešavalo u slučaju rekonstrukcije zgrade Železničke stanice u Novom Sadu. Nova, [Ovo su članovi Komisije koja će istraživati pad nadstrešnice](#), 5. 2. 2025.

171 Radio Slobodna Evropa, [Dve istrage, jedna optužnica, bez informacije o ulozi kompanija iz Kine u padu nadstrešnice](#), 28. 10. 2025.

172 Radio Slobodna Evropa, [Hapšenje bivše gradonačelnice Niša u jeku studentskog bunta](#), 26. 2. 2025.

173 Vlada Srbije, [Uhapšena jedna osoba zbog malverzacija na štetu Grada Niša](#), 23. 6. 2025

174 Vlada Srbije, [Nova hapšenja zbog korupcije na štetu grada Niša](#), 19. 5. 2025.

175 Vlada Srbije, [Uhapšene tri osobe osumnjičene za zloupotrebe na štetu Grada Bora](#), 28. 10. 2025.

176 Vlada Srbije, [Uhapšena bivša v. d. direktorka Zavoda za transfuziju krvi Niš](#), 20. 10. 2025.

177 Vlada Srbije, [Uhapšena pomoćnica direktora Agencije za bezbednost saobraćaja](#), 08. 5. 2025.

178 Vlada Srbije, [Uhapšene tri osobe zbog zloupotreba u rudniku „Rembas”](#), 21. 7. 2025.

Kao što smo istakli u prethodnom prEUgovor izveštaju, ove akcije su pokrenute nakon najave predsednika Republike, što je dovelo u sumnju samostalnost delovanja posebnih odeljenja viših javnih tužilaštava. Pored toga, kao i ranijih godina, u saopštenjima, naročito policijskim koja se tiču gonjenja korupcije, veoma često se podaci o gonjenju koruptivnih dela mešaju sa onima iz oblasti privrednog kriminala ili pranja novca, što dodatno stvara konfuziju u pogledu uspešnosti u ovoj oblasti.

PREPORUKE

- PolICIJA i javno tužilaštvo treba redovno da objavljuju godišnje rezultate svog rada u slučajevima sa elementima korupcije.
- Javno tužilaštvo treba proaktivno da istraži sve sumnje u korupciju koje se pojave u javnosti i da o tome redovno obaveštava javnost.

4.1.3. Dok se čeka reforma zakona, pristup informacijama sve teži

Nasuprot započetom prošlogodišnjem procesu izmena Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja¹⁷⁹ i GRECO preporuci iz petog kruga evaluacija¹⁸⁰ koju je potrebno ispuniti, od maja 2025. godine traje zatišje. Srbija je 29. septembra obeležila još jedan međunarodni dan prava javnosti da zna, sa opštom ocenom da kvalitet ostvarivanja ovog prava kontinuirano opada u poslednjih par godina. Proteklih godinu dana, pored uskraćivanja bitnih informacija po zahtevima, obeležili su brojni slučajevi u kojima su organi vlasti lažno tvrdili da ne poseduju tražene dokumente. To je, u sadejstvu sa nefunkcionisanjem demokratskih institucija i selektivnim radom istražnih organa, podiglo neodgovornost vlasti u Srbiji na viši nivo.

Tokom proteklih 12 meseci, Transparentnost Srbija, članica koalicije prEUgovor, tražila je brojne značajne informacije od organa vlasti, a neke od tih informacija su uskraćene bez ikakvog obrazloženja, uz navođenje lažnih razloga, ili, što je posebno opasno, navođenjem neistinitih tvrdnji da „organ ne poseduje tražene dokumente”. Tako, na primer, iako je svakom vidljivo da u brojnim policijskim stanicama postoje ispostave banaka (ranije najčešće Komercijalne, a danas Alta banke), Ministarstvo unutrašnjih poslova tvrdi da sa bankama nema ugovore ili sporazume, „niti da postoji drugi osnov” za njihovo korišćenje.¹⁸¹ Pred ovogodišnje izbore u Zaječaru i Kosjeriću, informacije o osnovu za vođenje funkcionerske kampanje nisu dostavile mnoge institucije. Tako je Ministarstvo poljoprivrede tvrdilo da „nema saglasnost” da dostavi informacije o posetama ministra poljoprivrednim gazdinstvima,¹⁸² a Ministarstvo pravde da „nema informacije” o tome da li je poseta ministra Zaječaru bila službena i koje sve opštine je ministar posetio.^{183, 184}

Uprkos brojnim problemima u ovoj oblasti, jasno prepoznatim i u godišnjim izveštajima Poverenika za informacije od javnog značaja, Narodna skupština i dalje ne pruža adekvatnu podršku njihovom rešavanju. Skupština je na Petom vanrednom zasjedanju u junu 2025. godine razmatrala tri izveštaja Poverenika za informacije od javnog značaja za 2022, 2023 i 2024. godinu, iako je u obavezi da to čini svake godine (detaljnije u poglavlju o radu Narodne skupštine). Štaviše, zaključci Odbora za pravosuđe, državnu upravu i lokalnu samoupravu po izveštajima Poverenika ostali su na nivou formalnosti, fokusirani gotovo isključivo na problem zloupotrebe prava i potrebu Vlade da pojača napore u pravcu normativnih izmena koje bi te zloupotrebe sprečile. Upravo je to bio jedini povod za izmene Zakona u prethodnom procesu koji je obustavljen zbog snažne reakcije javnosti. Ni u ovim zaključcima nema ni pomena o ispunjenju GRECO preporuke – da i zahtevi upućeni Vladi i administraciji predsednika Republike, a koji ostanu bez odgovora, budu predmet žalbe Povereniku za informacije od javnog značaja – iako je rok za njeno sprovođenje istekao pre dve godine.

179 PrEUgovor, Izveštaj koalicije prEUgovor o napretku Srbije u klasteru 1 – maj 2025, 3. 6. 2025, str. 64-66.

180 Preporuka VII, GRECO, Peti krug evaluacije, Evaluacioni izveštaj, 22. 5. 2025.

181 MUP, Odgovor na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, 12. 8. 2025.

182 Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Odgovor na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, 4. 6. 2025.

183 Ministarstvo pravde, Odgovor na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, 2. 6. 2025

184 Transparentnost Srbija, Godina skrivanja informacija i lažnih tvrdnji, 29. 9. 2025.

PREPORUKE

- Na osnovu GRECO preporuka, treba izmeniti Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja kako bi se omogućilo podnošenje žalbi Povereniku protiv svih organa javne vlasti, uključujući u to i onih sedam koji su trenutno izuzeti (predsednik Republike, Vlada, Skupština, Vrhovno javno tužilaštvo, Vrhovni sud, Ustavni sud i Narodna banka).
- Potrebno je pronaći najbolje rešenje za problem „zloupotrebe prava” u konsultaciji sa svim relevantnim akterima (Poverenik, Upravni sud, Vrhovni sud, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave, Advokatska komora, organizacije civilnog društva i medijska udruženja), po mogućstvu na javnoj raspravi, koju bi organizovao skupštinski odbor nadležan za pravosuđe i javnu upravu.
- Vlada treba da uvede mehanizam kojim će obezbediti izvršenje odluka Poverenika kada je to neophodno, kao i da uvede praksu da odgovara na sve zahteve za pristup Informacijama od javnog značaja, koji joj se upućuju.
- Upravna inspekcija treba češće da prati primenu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.
- Poverenik treba da izriče prekršajne kazne u svim slučajevima „ćutanja uprave”.

4.1.4. Javne nabavke

U prethodnom izveštajnom periodu zabeležene su izmene i dopune nekoliko zakona, a koje imaju značaja i efekta i na oblast javnih nabavki. Usvojene izmene i dopune Zakona o javnom informisanju i medijima neće sprečiti zloupotrebe kod nabavki medijskih usluga i oglašavanja javnog sektora. Najavljene izmene u uređenju krivičnog dela zloupotreba u vezi sa javnim nabavkama u Krivičnom zakoniku trebalo bi da olakšaju krivično gonjenje. Poslovi u vrednosti višoj od 330 miliona evra do sada su ugovoreni bez konkurencije, primenom posebnog Zakona o EXPO, čiju ustavnost treba da oceni Ustavni sud.

Propuštena prilika za boljim uređenjem nabavki medijskih usluga

Narodna skupština je 17. juna 2025. usvojila izmene i dopune tri zakona iz oblasti javnog informisanja i medija, među kojima je i Zakon o javnom informisanju i medijima. Predmet izmena tog zakona bile su i javne nabavke medijskih usluga od strane organa javne vlasti. Međutim, prema oceni Transparentnosti Srbije, članice koalicije prEUgovor, nova rešenja neće sprečiti zloupotrebe kod nabavki medijskih usluga i oglašavanja javnog sektora. Vlada je bez prethodno održane javne rasprave predložila izmene Zakona o javnom informisanju i medijima, dok je Narodna skupština ove izmene usvojila u hitnom postupku, što je pravdano ispunjavanjem obaveza u procesu evropskih integracija.

U okviru dopuna Zakona o javnom informisanju i medijima, Vlada je po prvi put predložila rešenje za oglašavanje javnog sektora i nabavke drugih medijskih usluga. Ova oblast prethodno nije bila uređena u dovoljnoj meri u više propisa gde je to moglo biti učinjeno – Zakon o javnom informisanju, Zakon o javnim nabavkama, Zakon o oglašavanju – na šta je Transparentnost Srbija (TS) upozoravala i davala predloge još od 2014. godine.¹⁸⁵ To je za posledicu imalo rasipanje i zloupotrebu javnih resursa radi kupovine uticaja u medijima i promocije javnih funkcionera. U poslednje dve godine, nabavke medijskih usluga se, takođe, u većoj meri koriste kako bi sredstva iz javnih izvora došla do medija koji krše profesionalne standarde, pa stoga ne ispunjavaju uslov da im se dodeli novac iz budžeta za sufinansiranje projekata.

Odredba koju je predložila Vlada i koja je usvojena samo naizgled rešava ovaj problem time što traži da se nabavke medijskih usluga vrše „na transparentan, objektivan, proporcionalan i nediskriminatoran način”, stvarajući pri tom nove probleme. Pošto nije uspostavljena veza sa Zakonom o javnim nabavkama, niti predviđeno donošenje podzakonskih akata, nejasno je koji bi se postupak uopšte primenjivao na ove nabavke. Norma bi obavezivala samo organe vlasti u užem smislu reči, a ne i preduzeća u vlasništvu države. Takođe, ona se može tumačiti tako da se i dalje ne primenjuje na nabavke kod kojih ni do sada nije bio obavezan tender (npr. nabavke ispod milion dinara, kupovina vremena za televizijsko emitovanje).

185 Transparentnost Srbija, [Predlog amandmana na Predlog zakona o javnom informisanju i medijima](#), Beograd, jul 2014. [pristupljeno 15. 11. 2025].

Organizacija Transparentnost Srbija je zato dostavila svim poslaničkim grupama, predsednici Skupštine i Odboru za kulturu i informisanje predlog amandmana koji bi neke od ovih problema rešio.¹⁸⁶ Predlog TS, između ostalog, predviđa preciziranje vrste postupka koji bi se primenio na nabavku medijskih usluga, obavezivanje preduzeća u vlasništvu i pod kontrolom države da primenjuju pravila o nabavkama medijskih usluga, obavezu da se kao kriterijum za nabavku usluga predvide i garancije u pogledu poštovanja profesionalnih i etičkih standarda, obaveza da se prilikom nabavke medijskih usluga predvide i merljivi pokazatelji ostvarivanja cilja oglašavanja, kao i zabranu nabavke medijskih usluga koje predstavljaju prikrivenu političku promociju i promociju javnih funkcionera. Predlog TS nije prihvaćen.

Izmena krivičnog dela o javnim nabavkama trebalo bi da doprinese olakšanom gonjenju

U prethodnom Alarm izveštaju iskazana je potreba za izmenom definicije krivičnog dela „Zloupotreba u vezi sa javnom nabavkom”, kako bi se olakšalo krivično gonjenje za ovo delo.¹⁸⁷ Tokom ovog izveštajnog perioda na javnu raspravu stavljen je revidirani Nacrt izmena i dopuna Krivičnog zakonika (KZ), u okviru kojeg se nalazi i predlog za izmenom pomenutog krivičnog dela, a koji sadrži nekoliko bitnih izmena.¹⁸⁸ Predloženi tekst izmena je gotovo identičan onome iz prethodnog Nacrta izmena i dopuna KZ, osim odredbe koja je predviđala prag od 5 miliona dinara vrednosti javne nabavke, kako bi za nju bilo moguće krivično gonjenje.¹⁸⁹ Ove štetne i nepotrebne odredbe koja bi znatno suzila broj javnih nabavki za koje bi zbog učinjenih nezakonitosti krivično gonjenje bilo moguće, što se može okarakterisati kao pozitivan ishod.

Pre svega, za kažnjivost lica koje u naručiocu javne nabavke iskorišćavanjem svog položaja ili ovlašćenja, prekoračenjem granice svog ovlašćenja, nevršenjem svoje dužnosti ili dogovaranjem sa ponuđačem, krši zakon ili druge propise o javnim nabavkama, više se ne zahteva prouzrokovana šteta javnim sredstvima, što bi trebalo značajno da olakša dokazivanje postojanja ovog krivičnog dela i omogući proaktivno delovanje tužilaca. Naime, prema važećoj definiciji bića krivičnog dela, za kažnjivost lica u naručiocu, osim toga da je npr. prekršio zakon i dogovorio se sa jednim ponuđačem kako bi on pobedio u javnoj nabavci, neophodno je dokazati i da je time prouzrokovana šteta javnim sredstvima, što je veoma teško, a pogotovo u slučajevima kada se u javnoj nabavci javio samo jedan ponuđač. Predložene izmene krivičnog dela bi u tom pogledu trebalo da olakšaju tužiocima gonjenje i proaktivno postupanje za ovo delo, što bi moglo i da popravi opštu sliku o (ne)kažnjivosti u oblasti javnih nabavki, jer su se tužioci do sada uglavnom opredeljivali za optuživanje za dela zloupotrebe službenog položaja ili trgovine uticajem, čak i kada je reč o nezakonitim radnjama koje su povezane sa javnim nabavkama.

To pokazuje i statistika Vrhovnog javnog tužilaštva, prema kojoj je u 2024. godini za krivično delo „Zloupotreba u vezi sa javnom nabavkom” (član 228 KZ) doneto samo 11 osuđujućih presuda, dok je podneto još manje optužnih predloga – sedam.¹⁹⁰

Međutim, ove izmene neće omogućiti krivično gonjenje za zloupotrebe u vezi sa nabavkama koje su izuzete od primene Zakona o javnim nabavkama, jer te nabavke ne potpadaju pod izraz „javne nabavke”. Stoga tužioci, na primer, neće moći da po ovom krivičnom delu gone nezakonitosti u nabavkama koje se sprovode po zaključenim međudržavnim sporazumima ili po posebnim zakonima, kao što je Zakon o EXPO 2027, ali im ostaje mogućnost da to čine po drugim, već pomenutim, krivičnim delima.

+Poseban zakon za EXPO 2027¹⁹¹ usvojen je krajem 2023. godine u proceduri u kojoj nisu poštovani Zakon o državnoj upravi, Zakon o sprečavanju korupcije, kao i poslovnici Vlade i Skupštine¹⁹². Tim zakonom je isključena primena Zakona o javnim nabavkama na sve nabavke koje sprovode posebna „EXPO preduzeća”. Postupak njihovih nabavki je uređen Uredbom Vlade i u pojedinim segmentima nalikuje zakonskoj proceduri. Međutim, toj proceduri nedostaje ključni deo – isključenjem primene Zakona o javnim nabavkama, nestala je i mogućnost da firma koja uoči da je posao namešten za njihove konkurente ospori diskriminatorne kriterijume ili da to učini Kancelarija za javne nabavke, i da se tako spreči nastanak štete.

186 Transparentnost Srbija, [Predlog amandmana na Predlog zakona o javnom informisanju i medijima](#), Beograd, jun 2025. [pristupljeno 15. 11. 2025].

187 Jelena Pejić Nikić (ur). [Alarm izveštaj koalicije prEUgovor o napretku Srbije u Klasteru 1 – maj 2025](#), prEUgovor, Beograd, 2025, str. 70.

188 Ministarstvo pravde, [Javna rasprava o Nacrtu zakona o izmena i dopuna Krivičnog zakonika](#), Beograd, septembar 2025. [pristupljeno 15. 11. 2025].

189 Ministarstvo pravde, [Nacrt zakona o izmena i dopuna Krivičnog zakonika](#), Beograd, oktobar 2024. [pristupljeno 15. 11. 2025].

190 [Godišnji izveštaj o radu javnih tužilaštava na suzbijanju kriminaliteta i zaštiti ustavnosti i zakonitosti za 2024. godinu](#), april 2025. [pristupljeno 15. 11. 2025].

191 Zakon o posebnim postupcima radi realizacije međunarodne specijalizovane izložbe EXPO Belgrade 2027, *Službeni glasnik RS* br. 92/2023, 91/2025.

192 Transparentnost Srbija, [Inicijativa Ustavnom sudu za pokretanje postupka ustavnosti člana 14. Zakona o EXPO](#), 30/1/2024.

Transparentnost Srbija, članica prEUgovora, već je u januaru 2024. podnela argumentovanu inicijativu Ustavnom sudu kojom se ukazuje na neustavnost načina na koji je članom 14 posebnog zakona za EXPO isključena primena Zakona o javnim nabavkama, kao i na suprotnost sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju Srbije i EU. Ni posle više urgencija¹⁹³ i dopuna inicijative, od kojih je poslednja bila u martu 2024,¹⁹⁴ nema naznaka o tome kada bi ona mogla da bude razmotrena.

U međuvremenu, kako pokazuje analiza TS, od 72 postupka¹⁹⁵ nabavke koji su sprovedeni na osnovu neustavne odredbe, prosečan broj ponuda je bio svega 1,56, dok je broj prosečan broj pristiglih ponuda koje su mogle biti uzete u razmatranje bio samo 1,19. U čak 86% slučajeva posao je dodeljen jednoj firmi od koje su državna preduzeća pribavila validnu ponudu. Na ovaj način su do sada EXPO preduzeća ugovorila poslove vredne 39,47 milijardi dinara, odnosno nešto više od 330 miliona evra. Podsećamo da je pored toga, najveći deo javnih radova koji se vezuju za ovu manifestaciju (npr. „nacionalni stadion“) ugovoren bez ikakvog oglašavanja i nadmetanja – direktnim dogovorom sa kompanijom *Power China*.

Ova analiza pruža uvid u samo deo slike o štetnosti prakse ugovaranja države u vezi sa ovom manifestacijom. Kao što se može videti iz podataka koje je objavilo Ministarstvo finansija,¹⁹⁶ Vlada Srbije je „direktnim ugovaranjem sa izvođačem radova“, odnosno bez ikakvog nadmetanja i transparentnosti, u periodu od aprila 2023. do marta 2024. godine, kompaniji Power China poverila izgradnju linijske infrastrukture ka „nacionalnom stadionu, izgradnju tog stadiona, pripreme radove na izgradnji objekata za izložbu i izgradnju tih objekata“. Prema Fiskalnoj strategiji,¹⁹⁷ aktuelna procena vrednosti stadiona i objekata za koje je izričito navedeno da su vezani za EXPO premašuje 207 milijardi dinara, ali je izvesno da time nisu obuhvaćene nabavke koji se odnose na ovu manifestaciju.

PREPORUKE

- Vlada Srbije bi trebalo da bez odlaganja objavi sve ugovore koji su dodeljeni na osnovu međudržavnih sporazuma, kao i za projekte koji se realizuju na osnovu posebnih zakona umesto primenom Zakona o javnim nabavkama.
- Vlada i Narodna skupština bi trebalo da prestanu da koriste međudržavne sporazume i „posebne zakone“, kao što je Zakon o posebnim postupcima za realizaciju Međunarodne specijalizovane izložbe EXPO Belgrade 2027, koji smanjuju transparentnost i konkurenciju u javnim nabavkama i javno-privatnim partnerstvima.
- Krivično delo vezano za zloupotrebu u javnim nabavkama trebalo bi izmeniti tako da se u biću krivičnog dela ne zahteva šteta prouzrokovana javnim sredstvima, kako bi se olakšalo krivično gonjenje i tužiocima se omogućilo da deluju na proaktivan način.

193 Transparentnost Srbija, [Dopuna inicijative Ustavnom sudu za pokretanje postupka ustavnosti člana 14. Zakona o EXPO](#), 1.3/2024.

194 [Komentar Transparentnost Srbije na mišljenje Narodne skupštine o inicijativi za ocenu ustavnosti](#), 5/3/2024.

195 Za postupke nabavki po partijama, svaka od njih je računata zasebno.

196 Ministarstvo finansija, [Spisak projekata](#), [pristupljeno 15. 11. 2025].

197 Vlada Republike Srbije, [Fiskalna strategija za 2026. godinu sa projekcijama za 2027. i 2028.](#) Beograd, 30. 6. 2025.

4.2. OSNOVNA PRAVA

4.2.1. Sloboda okupljanja

Od maja do oktobra 2025. studentski i građanski protesti ostali su masovni, uz ciklične eskalacije i vidljiv prelaz države sa „pasivne agresije” (slaba zaštita od trećih lica, administrativni pritisci) na otvoreniju i sistemsku represiju. Pored i dalje prisutne stigmatizacije demonstranata, zabeleženi su: administrativna odmazda u javnom sektoru, novi obrasci prekršajne represije, eskalacija nasilja trećih lica, kao i značajna upotreba nasilja od strane policije. Univerziteti su ostali žarište: nasilni ulaz privatnog obezbeđenja u Novom Pazaru uz pasivnost policije, kao i intervencije policije i upotreba hemijskih sredstava u Novom Sadu. Ipak, postoje i pozitivni primeri – stacionarni protest „Pobunjenog univerziteta” (dve nedelje) i Prajd prošli su bez većih incidenata. Ukupno gledajući, obaveze države i ispunjavanje standarda prava ljudskih prava prečesto su ostajali neispunjeni, sa rastućim efektom zastrašivanja i negativnim implikacijama na vladavinu prava i obaveze iz Klastera 1 u procesu pristupanja EU.

Od maja do oktobra 2025. godine studentski i građanski protesti su zadržali masovnost, uz period cikličnih eskalacija i sve veće prekomerne upotrebe sile od strane države. Dok je prethodni izveštajni period (novembar 2024–april 2025. godine) bio obeležen neuspehom države da zaštiti demonstrante od nasilja trećih lica i prvim naznakama represije, poput kontroverzne upotrebe soničnog oružja,¹⁹⁸ izveštajni period od maja 2025. obeležila je tranzicija sa pasivne agresije na otvorenu i sistemsku državnu represiju. Uprkos tome što je država često ispunjavala svoje obaveze i obezbedila mnoštvo protesta, umesto dijaloga nastavljen je koordinisani napor da se protesti uguše kroz odmazdu, organizovane kontraskupove, napade na autonomiju univerziteta i do sada nezabeleženu upotrebu policijske sile. Predstavnici izvršne i zakonodavne vlasti nastavili su da targetiraju protestante i studente kao fašiste, teroriste i ustaše.¹⁹⁹ Sa druge strane, bez većih incidenata je prošao stacionarni protest Pobunjenog univerziteta koji je trajao nešto više od dve nedelje i blokirao raskršnicu kod zgrade Vlade u junu. U septembru su trinaesta Nedelja ponosa i Prajd šetnja prošle bez incidenata.²⁰⁰

Odmazda i nasilje

Od početka maja, postalo je jasno da vlasti primenjuju novu strategiju zastrašivanja (eng. *chilling effect*) usmerenu na zaposlene u javnom sektoru. Država je počela sistemski da kažnjava svakoga ko je pružio podršku protestima. U Somboru je smenjena glavna tehničarka Zavoda za javno zdravlje;²⁰¹ u Petoj beogradskoj gimnaziji su nastavnici dobili otkaz, odnosno samo pojedinim nastavnicima koji su radili na određeno nisu produženi ugovori;²⁰² u Pančevu su medicinski radnici premešteni ili otpušteni;²⁰³ na RTS-u su pokrenuti disciplinski postupci;²⁰⁴ a u Srbobranu su se nastavnici i maturanti suočili sa otkazima i disciplinskim postupcima zbog podrške obustavi nastave.²⁰⁵ Ovaj trend nastavio se i u jesen, što je rezultiralo protestom prosvetnih radnika u Beogradu 12. oktobra, organizovanim upravo zbog masovnih disciplinskih postupaka i neprodužavanja ugovora zaposlenima koji su podržali blokade.²⁰⁶

U junu dolazi do primene još jedne strategije kažnjavanja učesnika: po prvi put su legitimisani učesnici i redari tokom „16 minuta tišine”.²⁰⁷ U narednom periodu se širi praksa prekršaja „bez prethodne identifikacije”, zasnovanih na naknadnim upitnim „prepoznavanjima” sa fotografija i snimaka tokom komemorativnih okupljanja i blokada. Građanima su stizale kazne od po 5000 dinara na kućne adrese,²⁰⁸ kao i prekršajne prijave.²⁰⁹ Primitni su i

198 Povodom sumnje da je upotrebljeno sonično oružje, koalicija organizacija civilnog društva je podnela je predstavku Evropskom sudu za ljudska prava. U okviru tog postupka je Evropski sud za ljudska prava izdao privremenu meru kojom je naložio Republici Srbiji da se uzdrži od upotrebe zvučnih uređaja u svrhu kontrole onih koji učestvuju na okupljanjima. Za više: „Evropski sud za ljudska prava naložio Srbiji da se uzdrži od upotrebe zvučnih uređaja u svrhu kontrole mase”, *Beogradski centar za ljudska prava*, 20. 4. 2025. Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije u pristupanju Evropskoj uniji navodi da još uvek nije bilo kredibilne istrage od strane vlasti povodom ovog pitanja. „Serbia 2025 Report”, *European Commission*, 4. 11. 2025, str. 43.

199 „Vučić najavio zatišje pa akciju države, ponovo uporedio učesnike protesta sa fašistima i teroristima”, *N1*, 17. 8. 2025; Tamara Stojanović. „Nacizam, fašizam, terorizam, građanski rat: Zvaničnici ne biraju reči nakon skupa kod Vučevićeve zgrade”, *N1*, 16. 7. 2025.

200 „Za porodicu: Dobošari, zastave, ali i neispunjeni zahtevi Prajda”, *BBC News na srpskom*, 6. 9. 2025.

201 Ksenija Pavkov. „Održan protest ispred Zavoda za javno zdravlje Sombor: 'Smenjena zbog učešća u protestima'”, *N1*, 6. 5. 2025.

202 „Protiv ucena, pretnji, straha i dronova: Đaci, profesori, roditelji i Beogradski sindikat protestuju ispred Pete”, *N1*, 30. 8. 2025.

203 Ana Opačić. „Odmazda vlasti širi se brže od ‘plesni njihovog nemara’: Smene i premeštaji medicinskih radnika zbog podrške studentima”, *N1*, 6. 5. 2025.

204 „RTS 'pokrenuo disciplinske postupke' protiv zaposlenih koji su podržali proteste”, *Radio Slobodna Evropa*, 20. 5. 2025.

205 Građani u Srbobranu protestuju zbog otpuštenih nastavnica, jedna poručuje – uvek bih podržala studente”, *N1*, 20. 6. 2025.

206 A.N. „Borimo se za društvo gde će obrazovanje biti stub’: U Beogradu skup podrške prosvetnim radnicima”, *N1*, 12. 10. 2025.

207 „Policija prvi put legitimisala studente tokom 16 minuta tišine”, *N1*, 6. 6. 2025.

208 Una Miletić. „Država otišla korak dalje: Za 16 minuta tišine – kazna 5.000 dinara”, *Danas*, 12. 6. 2025; „Učesnicima blokada saobraćajnica u Leskovcu prekršajne kazne od 5.000 dinara”, *Danas*, 18. 7. 2025.

209 Jelena Mirković. „Prekršajna prijava i bez legitimisanja: Nakon blokade, koverta stižu na adrese u Sremskoj Mitrovici”, *N1*, 17. 7. 2025.

primeri kazni za one građane koje policajci uopšte nisu legitimisali tokom skupova.²¹⁰ Evropski sud za ljudska prava kaznene mere preduzete nakon skupa shvata kao mere kojima se zadire u pravo na slobodu mirnog okupljanja.²¹¹ Sud je takođe istakao da takve kazne mogu da imaju za posledicu obeshrabrivanje učesnika od učešća u daljim skupovima i takve mere nisu dozvoljene,²¹² čak i kada ih kasnije ukine sud.²¹³

Istraživačka priča 2: Kućni pritvor za demonstranta uprkos tvrdnjama odbrane da snimak osporava optužbe

Član prEUgovora CINS se bavio slučajem demonstranta koji je optužen za nasilno ponašanje zbog navodnog napada na policijske službenike pirotehničkim sredstvima i udaranja policijskog štita tokom demonstracija 28. juna u Beogradu.

Iako se Više javno tužilaštvo u Beogradu pozvalo na video-snimke kao dokaz, demonstrant i njegov advokat tvrde da snimci ne prikazuju počinjenje navodnih dela. Viši sud u Beogradu odredio je kućni pritvor i nanogicu za pritvorenog demonstranta, iako se prema njegovom advokatu ova osoba ne pojavljuje na dostupnim snimcima.²¹⁴ On je takođe naveo da nijedan policajac nije identifikovan kao svedok na licu mesta i da je nož pronađen u njegovom rancu slučajno ostao tamo, da nikada nije korišćen, i da nije bio namenjen za upotrebu tokom protesta.

Ovaj spor u fokus stavlja teme poput osnova za primenu pritvorskih mera pre suđenja, transparentnost postupka i pravni standard dokaza koji primenjuju nadležni organi.

U izveštajnom periodu je eskaliralo i nasilje trećih lica, često uz prećutnu toleranciju policije. Već 1. maja, visoki funkcioner SNS-a Vlada Mandić fizički je napao studente kod Pionirskog parka.²¹⁵ Nastavljeni su i incidenti u kojima su vozači pokušavali da probiju blokade i „16 minuta tišine” i to u Beogradu,²¹⁶ Novom Sadu,²¹⁷ Novom Pazaru.²¹⁸ Ovi incidenti se dešavaju trenutku kada javnost saznaje da je žena koja je kolima teško povredila studentkinju na blokadi 24. januara, puštena iz pritvora.²¹⁹ Nakon što je optužnica protiv nje je izmenjena i ona je optužena za blaže krivično delo (teško delo protiv opšte sigurnosti umesto dela pokušaj ubistva), nju je predsednik države pomilovao.²²⁰ Uz nju je pomilovao i muškarce koji su napali studente u Novom Sadu i devojci dislocirali vilicu. Pomilovanje jeste jedno od ovlašćenja predsednika, ali se u ovim okolnostima može oceniti i kao namerno ulaženje u nadležnosti pravosuđa, zaobilaženje pravde i poruka da odgovornost postoji samo za pojedine kategorije građana.²²¹

Jedan od najdrastičnijih primera dogodio se u Kuli 20. maja. Nakon napetog istovremenog odvijanja protestnog skupa i kontraskupa,²²² pristalice vladajuće stranke su pirotehničkim sredstvima i kamenicama gađale građane koji su protestovali.²²³ Slično se desilo i u Vrbasu kada su pristalice Srpske napredne stranke pirotehnikom gađali okupljene građane,²²⁴ kao i u Beogradu.²²⁵ Policija je, iako prisutna u punoj opremi, odbila da interveniše i da

210 „Odakle saobraćajcima moji podaci?: Kragujevcianinu stigla prekršajna prijava iako nije legitimisan”, *N1*, 19. 7. 2025; Ana Marković. „Mirjani stigla prekršajna prijava zbog blokade pešačkog prelaza s netačnim podacima: 'Nisu me legitimisali, piše da sam hrvatska državljanka, sve su izmislili'”, *nova.rs*, 20. 7. 2025.

211 ESLJP, *Ezelin protiv Francuske*, 1991, stav 39.

212 ESLJP, *Balçık i drugi protiv Turske*, 2007, stav 41.

213 ESLJP, *The United Macedonian Organisation Ilinden i Ivanov protiv Bugarske*, 2005, stav 135.

214 Iva Gajić. „Advokat privedenog demonstranta: Dodeljena mu nanogica, a nema ga na snimcima”, *CINS*, jul 2025.

215 T.S. „Popović (SSP): Bivši rukometaš Vlada Mandić se sukobio sa studentima i veteranima”, *Vreme*, 2. 5. 2025.

216 „MUP identifikovao vozača koji je autom pokušao da probije blokadu kod Fakulteta bezbednosti (VIDEO)”, *Insajder*, 14. 5. 2025.

217 Ina Džakula. „Vozač pokušao da prođe kroz blokadu kod suda, priveden radi uviđaja”, *N1*, 20. 5. 2025.

218 „Automobil probao da prođe kroz studentsku blokadu u Novom Pazaru”, *Insajder*, 23. 5. 2025.

219 Isidora Martać. „Devojka koja je autom udarila studentkinju na protestu puštena iz pritvora”, *Insajder*, 12. 5. 2025.

220 Sandra Petrušić. „Pravda za „devojičicu” koja gazi studente”, *Radars*, 24. 7. 2025.

221 Željko Bošnjaković. „Pravnici povodom spornih pomilovanja: Direktan udar na nezavisnost sudstva, oštećeni podneli žalbe Ustavnom sudu”, *Danas*, 7. 8. 2025.

222 „Incidenti u Kuli između građana i pripadnika SNS-a, žandarmerija između dve grupe”, *N1*, 20. 5. 2025. Pritom, država ima pozitivnu obavezu da zaštiti pravo na slobodu okupljanja obe grupe koje demonstriraju i treba da pronađe najmanje ograničavajuće mere koje bi, u načelu, omogućile da se obe demonstracije održe (ESLJP, *Fáber protiv Mađarske*, 2012, stav 43).

223 Ksenija Pavkov. „Napeto noćas na protestu u Kuli, pristalice naprednjaka gađale građane jajima i pirotehničkim sredstvima”, *N1*, 21. 5. 2025.

224 „(VIDEO) Pirotehnika na građane u uključenju uživo: 'Par kolega pogođeno, krvare'”, *N1*, 12. 8. 2025.

225 „Tenzije kod Generalštaba: Ispaljena pirotehnička sredstva, letele baklje i flaše”, *NIN*, 14. 8. 2025.

spreči napad ili zaustavi napadače. Umesto toga, postavila se između dve grupe, čime je mirne demonstrante *de facto* tretirala kao sukobljenu stranu, a ne kao one koje treba da zaštiti od napada. Ovo je u direktnoj suprotnosti sa pozitivnom obavezom koju država ima da aktivno deluje kako bi obezbedila neometano mirno okupljanje.²²⁶ Nepostupanje (ili pasivno postupanje) efektivno znači da država nije zaštitila pravo na mirno okupljanje skupa ili kontraskupa, dozvoljavajući nasilju trećih lica da ga poremeti. Učesnici skupa moraju biti u mogućnosti da održe skup bez straha da će biti izloženi fizičkom nasilju od strane njihovih protivnika.

ALARM: Pokušaj kriminalizacije građanskih protesta izmenama Krivičnog zakonika

Ministarstvo pravde objavilo je novu verziju nacrtu izmena Krivičnog zakonika (KZ) u septembru 2025. godine.²²⁷ U odnosu na prošlogodišnji nacrt, novina je uvođenje gradacije, odnosno razlikovanja osnovnog i težeg oblika dela, u krivično delo iz člana 290 Krivičnog zakonika Ugrožavanje saobraćaja opasnom radnjom i opasnim sredstvom. Prethodno inkriminisano delo iz istog člana, koje podrazumeva da se radnjom „ugrozi javni saobraćaj da time dovede u opasnost život i telo ljudi ili imovinu većeg obima”, sada se navodi kao teži oblik. Kao osnovni oblik uvodi se ista radnja, koja uključuje i postavljanje prepreka na saobraćajnicama, ali bez opasnih (ili bilo kakvih) posledica po saobraćaj, ljude i imovinu. Pa ipak, nacrt predviđa kaznu do godinu dana zatvora za blokiranje saobraćaja.

U aktuelnom kontekstu predložena izmena tumači se kao pokušaj kriminalizacije masovnih građanskih protesta koji često uzimaju oblik fizičkih blokada saobraćajnica, a uz poštovanje propisa i svih bezbednosnih mera. Takvi postupci nisu „opasne radnje i opasna sredstva” niti se njima ugrožava saobraćaj, odnosno ne izaziva se bilo kakva opasnost po učesnike u saobraćaju. S obzirom da bi se predloženom izmenom legalizovao jedan način odmazde prema učesnicima protesta, odnosno ugrozila sloboda na okupljanje, Beogradski centar za bezbednosnu politiku i druge organizacije civilnog društva zahtevale su da se odustane od ove izmene člana 290 KZ i da se zadrži važeća formulacija.

Prethodno predloženi novi član 343a KZ (Objavljivanje materijala kojima se savetuje izvršenje krivičnog dela) u međuvremenu je donekle preciziran kako bi se odgovorilo na prethodno upućene žestoke kritike. Međutim, ovaj član i dalje je neprihvatljiv u demokratskom društvu, opasan je i štetan iz nekoliko razloga. Prvo, predloženi član je veoma nejasno i neprecizno napisan, te se može preširoko tumačiti i tako ugroziti osnovno pravo na slobodu izražavanja. Bojazan je porasla nakon što su policija i tužilaštvo počeli da terete učesnike antivladinih protesta za krivično delo „napad na ustavno uređenje”, odnosno „pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja”. U novoj verziji Nacrta među krivičnim delima na koja se ovaj umetnuti član odnosi nalaze se i krivična dela iz Glave 28, odnosno krivična dela protiv ustavnog uređenja i bezbednosti Republike Srbije. Dakle, prema novom rešenju, pozivanje na protest koje vlast protumači kao napad na ustavno uređenje može da bude inkriminisano i kažnjivo do tri godine zatvora.

Drugo, novi član 343a morao bi da podrazumeva masovni nadzor nad onlajn prostorom i društvenim mrežama kako bi se pratilo ko objavljuje sporni materijal, ko ga deli i ko mu „svesno pristupi” (stav 3). Najzad, neopravdano je uvođenje ovakvog krivičnog dela, pošto je već inkriminisano podsticanje i pomaganje, koje, između ostalog, podrazumeva i „davanje saveta ili uputstava kako da se izvrši krivično delo”.²²⁸

U veoma šturom izveštaju sa javne rasprave,²²⁹ koja je ponovo bila vrlo kontroverzna,²³⁰ sve primedbe na navedene sporne izmene su odbijene. Do kraja izveštajnog perioda Vlada nije objavila poslednju verziju nacrtu, niti je usvojila predlog zakonskih izmena koji se upućuje Narodnoj skupštini.

226 ESLJP, *Plattform “Ärzte für das Leben” protiv Austrije*, 1988, stav 32.

227 Videti pregled spornih odredaba u prethodnoj verziji Nacrta zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika u: Jelena Pejić Nikić (ur.) *PrEUgovor Alarm Izveštaj o napretku Srbije u Klasteru 1 – novembar 2024*, Koalicija prEUgovor, Beograd, 2024, str. 30-31.

228 Dodatno, za najteža krivična dela, poput terorizma, posebno je inkriminisano i javno pozivanje na izvršenje, a za genocid, zločin protiv čovečnosti i ratne zločine još je dalje stepenovano širenje ideja, javno odobravanje, negiranje i umanjivanje težine zločina.

229 Napomena: ovaj dokument ne sadrži sve elemente izveštaja o sprovedenoj javnoj raspravi iako se tako zove. Ministarstvo pravde. *Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi o Nacrtu izmena i dopuna Krivičnog zakonika*, 16. 10. 2025.

230 NKEU. *Saopštenje Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji povodom tekuće „javne rasprave” o izmenama krivičnog zakonodavstva*, 23. 9. 2025.

✖ ALARM: Prekomerna upotreba sile prema učesnicima antivladinih protesta

Masovno studentsko okupljanje²³¹ održano je na Vidovdan u Beogradu, 28. juna 2025. Tokom svog zvaničnog trajanja mirno, okupljanje se završilo kasnovečernjom eskalacijom: ko-lokacija sa kontra-skupom i tvrdi kordoni policije proizveli su taktičko „zaglavljivanje” centra grada. Nakon napada više nasilnih pojedinaca u ulici Kneza Miloša, usledilo je široko potiskivanje demonstranata od strane policije, masovna upotreba biber-spreja/suzavca, prekomerna upotreba fizičke sile (uključujući službene palice) i veći broj privođenja.²³² Umesto ciljano usmerenih mera prema izolovanim nasilnim pojedincima, policija je neselektivno intervenisala i time pogodila i mirne učesnike i slučajne prolaznike.²³³

Početkom jula su građani na poziv zborova i studenata u više gradova u Srbiji,²³⁴ a naročito u Beogradu, počeli sa blokadama saobraćajnica kao vid „građanske neposlušnosti”.²³⁵ MUP je u skoro svakom slučaju reagovao i policija je u više gradova u Srbiji „razbijala” blokade i privodila građane – pri čemu je zabeleženo mnoštvo nasilnih privođenja poput obaranja na zemlju, šutiranja u grudni koš i slično.²³⁶

Nasilje je dalje eskaliralo u noći između 14. i 15. avgusta kada su u Valjevu, na Novom Beogradu, u Nišu i Čačku izbili simultani sukobi na kojima je zabeleženo više velikih grupa policajaca kako udaraju demonstrante koji su već na zemlji i ne pružaju otpor.²³⁷ U Valjevu su na ulice izvedena borbena oklopna vozila „Miloš” i „Lazar”. Policija je u vozilima pod rotacijom krenula na građane u ulici Vojvode Stepe u Beogradu kako bi ih primorala da napuste ulicu.²³⁸ Ovakvo postupanje policije je taktika za koju Evropski sud za ljudska prava zahteva posebno opravdanje kako ne bi bila okarakterisana kao nepotrebna ili nesrazmerna upotreba sile.²³⁹ Jedan od najtežih navoda o postupanju policije iznela je studentkinja Nikolina Sindelić koja je optužila Marka Krička, komandanta Jedinice za zaštitu određenih ličnosti i objekata (JZO), da je šamarao i udarao glavom o zid i da je pretio da će je silovati.²⁴⁰ Do zaključenja ovog izveštaja nije bilo pomaka u istrazi njenih navoda, a advokat Nikoline Sindelić sumnja i na uklanjanje dokaza.²⁴¹

Jedan od najtežih incidenata dogodio se u Novom Sadu tokom protesta od 1. do 5. septembra. Policija je u univerzitetskom kampusu i okolnim stambenim naseljima upotrebila ogromne količine suzavca. Ubrzo su se pojavili medicinski izveštaji koji navode povrede netipične za standardni CS gas – uključujući hemijske opekotine, plikove i teška oštećenja kože. Studenti Prirodno-matematičkog fakulteta (PMF) u Novom Sadu su naveli da su sprovedli laboratorijsku analizu prikupljenih uzoraka i potvrdili prisustvo hloracetofenona, poznatog kao CN gas.²⁴² Ovo hemijsko sredstvo je zbog visoke toksičnosti (može izazvati trajno oštećenje rožnjače i pluća) izbačeno iz policijske upotrebe u većini zemalja sveta. Od ogromne količine bačenog suzavca pozlilo je i grupi policajaca. MUP je demantovao da je upotrebio CN gas.²⁴³ Na protestu je napadnut i novinar portala 021, koji se prilikom bežanja od policije sapleo, a onda ga je jedan od policajaca šutnuo dok je novinar ležao na zemlji.²⁴⁴ Zabeleženi su višestruki fizički napadi i ometanja novinara koji su izveštavali sa protesta,²⁴⁵ a Nezavisno udruženje novinara Srbije je zabrinuto što su većinu incidenata počinili upravo policajci.²⁴⁶

231 Prema proceni Arhiva javnih skupova na protestu je bilo oko 140.000 ljudi, dok je prema proceni MUP na istom skupu bilo oko 36.000 učesnika: „Arhiv javnih skupova objavio koliko je ljudi bilo na Slaviji u vreme komemorativne tišine”, *N1*, 28. 6. 2025.

232 Komitet pravnika za ljudska prava zabeležio je upotrebu borbenih policijskih formacija, nezakonitu i nepropisnu upotrebu policijskih palica i štitova protiv građana, kao i upotrebu raspršivača sa nadražujućim sredstvom: „Okupljanje studenata u blokadi – Vidimo se na vidovdan, 28. jun 2025. godine, Beograd – monitoring izveštaj 6/25”, *YUCOM*, 14. 7. 2025.

233 Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, pojedinac ne prestaje da uživa zaštitu prava na slobodu mirnog okupljanja zbog sporadičnog nasilja ili drugih kažnjivih dela koja su počinili drugi tokom trajanja demonstracija, ako dotični pojedinac ostane miran u svojim namerama i ponašanju (ESLJP, *Ezelin protiv Francuske*, 1991, stav 53; *Frumkin protiv Rusije*, 2016, stav 99; *Laguna Guzman protiv Španije*, 2020, stav 35).

234 Darko Gligorijević. „UŽICE KAO EPICENTAR POBUNE: Šta se dešava u zapadnoj Srbiji?”, *zoomer.rs*, 9. 7. 2025.

235 Iva Gajić. „Šamari, modrice i prelomi: Policijsko nasilje tokom protesta”, *CINS*, 17. 7. 2025.

236 „(VIDEO) Nasilna hapšenja i razbijanje blokada tokom noći širom Srbije: 'Devojka oborena i šutirana u grudni koš'”, *N1*, 2. 7. 2025.

237 Dijana Babić. „Snimci ukazuju na brutalnost policije u Valjevu, privedeno 17 osoba (VIDEO)”, *Insajder*, 15. 8. 2025.

238 „Policija krenula maricama na građane u ulici Vojvode Stepe, okupljeni se razbežali (VIDEO)”, *Insajder*, 30. 6. 2025.

239 ESLJP, *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası i drugi protiv Turske*, 2016, stav 108.

240 „Studentkinja: Marko Kričak mi pretio da će me silovati, šamarao i udarao mi glavu o zid”, *N1*, 15. 8. 2025.

241 Mladen Savatović. „Zašto još nema snimka na kom se vidi šta je Kričak radio u zgradi Vlade: Sumnja se da neko uklanja dokaze”, *N1*, 22. 9. 2025.

242 „Šta je CN gas, za koji studenti tvrde da je policija koristila protiv građana u Novom Sadu?”, *Danas*, 14. 9. 2025. Navode o upotrebi CN gasa zabeležio je i godišnji izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije u pristupanju Evropskoj uniji. „Serbia 2025 Report”, *European Commission*, 4. 11. 2025, str. 43.

243 „MUP demantuje navode koji su se pojavili u javnosti da je policija u Novom Sadu koristila takozvani CN gas”, *Ministarstvo unutrašnjih poslova*, 14. 9. 2025.

244 „Policija napala novinara portala 021.rs tokom izveštavanja sa protesta”, *Danas*, 5. 9. 2025.

245 „UNS: Policija da reaguje na napade na novinare i medijske radnike”, *Udruženje novinara Srbije*, 13. 8. 2025.

246 „NUNS: Nedopustivo nasilje i ometanje novinara tokom Vidovdanskog protesta – policija da hitno identifikuje i sankcioniše odgovorne”, *Nezavisno udruženje novinara Srbije*, 29. 6. 2025.

Upotreba sile, ako se uopšte pokaže nužnom, mora ostati strogo srazmerna legitimnim ciljevima i zasnovana na relevantnim i dovoljnim razlozima; neselektivne tehnike rasturanja i masovna hapšenja bez individualizacije su problematični.²⁴⁷ Upotreba suzavca ili kretanje oklopnih vozila na demonstrante su sredstva i taktike koje naročito zahtevaju posebno opravdanje.²⁴⁸ Naročito je teško opravdati neselektivnu upotrebu takvih sredstava za rasturanje poput bacanja suzavca u okolnostima u kojima demonstranti i slučajni prolaznici ne mogu biti razdvojeni.²⁴⁹ Evropski sud za ljudska prava ističe da suzavac može da se upotrebljava samo kada je to neophodno, srazmerno i razumno, posebno protiv ljudi koji ne pružaju nasilni otpor.²⁵⁰

Istraživačka priča 3: Audio analiza jasno ukazuje na usmereni sonični napad na protestima 15. marta

Pojavile su se nove informacije o događajima tokom jednog od najvećih protesta u istoriji Srbije, održanog 15. marta 2025. godine u Beogradu. Tog dana, demonstranti su čuli zvuk koji nikada ranije nisu čuli, opisujući ga na različite načine i poredeći ga sa zvukom mlaznog motora, konjice, motocikala ili trkačkih automobila. Analiza renomirane organizacije Earshot sugerise da se radi o usmerenom soničnom napadu. Srpske vlasti su demantovale upotrebu takvog uređaja.

CINS je razgovarao sa istraživačima iz Earshot-a,²⁵¹ koji su analizirali 19 video-snimaka, sproveli 15 detaljnih intervjua sa svedocima i obradili više od 3.000 izjava. Svedoci su dosledno opisivali specifične zvuke i telesne senzacije, što je stručnjacima ukazalo da je najverovatnije reč o usmerenom soničnom napadu.

Istraživači su se takođe osvrnuli na protivteze iz izveštaja ruskog FSB-a i objasnili da, iako je zvuk prisutan na video-snimcima, on se donekle razlikuje od onoga što su prijavili ljudi koji su bili izloženi napadu, ali ta razlika ne isključuje upotrebu usmerenog oružja.

Napadi na prostorije SNS

U leto 2025. formirala su se okupljanja građana ispred prostorija Srpske napredne stranke u više gradova (Beograd,²⁵² Novi Sad,²⁵³ Niš,²⁵⁴ Čačak²⁵⁵). Skupovi su imali naglašenu simboliku „poruke na adresi moći”: deo učesnika je gađao izloge jajima i crvenom bojom, dok je policija brzo uspostavljala kordone i potiskivala okupljene, uključujući i one koji su demonstrativno držali ruke uvis.²⁵⁶ Zabeleženi su udarci štitovima i guranje, a u Novom Sadu i posebno rizičan incident prisustva i upotrebe vatrenog oružja u neposrednoj blizini partijskih prostorija. U noći između 14. i 15. avgusta usledile su šire intervencije (suzavac u više gradova), a narednih dana i hapšenja zbog teže imovinske štete (demoliranja delova prostorija u pojedinim beogradskim opštinama). Neretko su se pristalice i članovi SNS okupljali ispred stranačkih prostorija za vreme protesta koje su organizovali zborovi i/ili studenti. Država je dužna da omogući da se odvijaju i protesti i kontra-protesti, u ovom slučaju kontra-protesti pristalica i članova SNS. Međutim, pojedina takva okupljanja obeležili su napadi pirotehničkim sredstvima iz pravca prostorija SNS ka okupljenim građanima.²⁵⁷

Sve dok god su okupljanja mirna, država ima pozitivnu obavezu da ih omogući i zaštititi. Činjenica da su bačena jaja i boja, kao i da je bilo epizoda imovinske štete, ne lišava skup u celini zaštite iako su to možda nezakonita dela prema domaćem pravu. Evropski sud za ljudska prava dosledno razlikuje „izolovano nasilje” pojedinaca od mirnog karaktera većine, pa se sankcije moraju individualizovati, a ne pretvoriti u „kolektivno” razbijanje

247 ESLJP, Oya Ataman protiv Turske, 2006, stavovi 41-43; Laguna Guzman protiv Španije, 2020, stav 54.

248 ESLJP, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası i drugi protiv Turske, 2016, stav 108.

249 ESLJP, Süleyman Çelebi i drugi protiv Turske (br. 2), 2017, stav 111.

250 ESLJP, İzci protiv Turske, 2013, stav 99.

251 Iva Gajić. „Zvučni napad u Beogradu? Šta je pokazala istraga organizacije Earshot”, CINS, jun 2025.

252 „Protest noćas i u Beogradu, ispred prostorija SNS u Njegoševoj policija pendrecima nasrnula na građane”, N1, 13. 8. 2025.

253 „Građani se okupili ispred prostorija SNS u nekoliko gradova, u Novom Sadu privođenja”, N1, 13. 8. 2025.

254 A.N. „(VIDEO) Prostorije SNS u Novom Sadu i Nišu zasute jajima i crvenom farbom”, N1, 2. 6. 2025.

255 „Građani gađali jajima prostorije SNS na protestu u Čačku”, N1, 29. 9. 2025.

256 A.N. „Kordon Žandarmerije i Interventne gurao građane ispred SNS-a u Novom Sadu, okupljeni podigli ruke uvis”, N1, 29. 7. 2025.

257 „Tenzije kod Generalštaba: Ispaljena pirotehnička sredstva, letele baklje i flaše”, N1/N, 14. 8. 2025.

skupa.²⁵⁸ Međutim, okupljanja koja kao takva postanu nasilna, odnosno namere organizatora i učesnika postanu nasilne, ne uživaju zaštitu. No, čak i ako okupljanje nema mirni karakter, policija i dalje ima obavezu da reaguje kada je neophodno i uz srazmernu upotrebu sile.

Univerziteti: pokušaji ulaska policije i (ne)povređivanje autonomije

Krajem jula i kroz avgust–septembar fokus protesta se u više navrata pomerio na univerzitetske prostorije i kampuse, uz pokušaje ulaska policije ili privatnog obezbeđenja u zgrade fakulteta. Najteži incident zabeležen je 29. jula u Novom Pazaru, kada je, prema izveštajima, grupa od oko dvadeset maskiranih lica identifikovanih kao privatno obezbeđenje ušla u zgradu Državnog univerziteta u Novom Pazaru (DUNP) tokom studentske blokade, nasilno izvlačeći studente; istovremeno su ispred zgrade bile raspoređene jake policijske snage koje nisu sprečile napad, a potom su formirale kordon i privodile građane okupljene u znak protesta.²⁵⁹

U Novom Sadu je, zbog odluke uprave Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu da izbacii studente u blokadi iz fakultetske zgrade, održan protest studenata i građana koji su došli na njihov poziv. Nakon angažovanja privatnog obezbeđenja intervenisala je i policija – kako MUP navodi na poziv dekana. Policija je tom prilikom upotrebila i biber-sprej i topovske udare.²⁶⁰ Početkom septembra se fokus premešta na Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja (DIF) gde je dekan Patrik Drid ušao u zgradu fakulteta u pratnji policije. Nakon protesta studenata i građana usledila je intervencija Žandarmerije i Interventne jedinice i potiskivanje građana do kampusa.²⁶¹ U isto vreme je dekan Prirodno-matematičkog fakulteta sprečio pokušaj ulaska policije na taj fakultet porukom da nisu pozvani i da nemaju zakonsko pravo da ulaze.²⁶²

Važno je napomenuti da postoji ključno razgraničenje: formalni ulazak policije po pozivu nadležnog organa fakulteta (dekan/rektor) sam po sebi ne predstavlja povredu univerzitetske autonomije, ali je svaka intervencija i tada podvrgnuta testu zakonitosti, nužnosti i srazmernosti u smislu čl. 11 EKLJP.

PREPORUKE

- Nadležni organi moraju da sprovedu nezavisne i transparentne istrage svih navoda prekomerne upotrebe sile od strane policije, te javno objaviti nalaze, individualizovati odgovornost i sankcionisati nezakonitu ili nesrazmernu upotrebu sile, uključujući lanac komandovanja.
- MUP treba da nastavi da proaktivno obezbeđuje mirna okupljanja pružanjem adekvatne policijske zaštite od nasilja koje izazivaju treća lica, obezbeđivanjem blagovremenih intervencija i unapređenjem koordinacije sa organizatorima protesta.
- Vlasti moraju da prekinu administrativnu odmazdu u javnom sektoru (otkazi, neprodužavanja ugovora, disciplinski postupci) povezanu sa podrškom protestima i da sprovedu reviziju donetih mera.
- Visoki funkcioneri, uključujući predsednika Republike i ministre u vladi, moraju da se uzdrže od stigmatizacije demonstranata u javnosti kao izdajnika ili stranih agenata, jer takvim porukama demonstrantima praktično „stavljaju metu na čelo” i relativizuju napade uz snažan efekat zastrašivanja.
- Svi napadi na demonstrante (od strane pojedinaca ili grupa) treba da budu odmah istraženi, a počinioci pravno gonjeni.
- MUP treba odmah da obustavi izdavanje prekršajnih naloga licima koja na skupu nisu neposredno identifikovana (legitimisana) na licu mesta, odnosno da obustavi „foto-prepoznavanja” bez zakonskog osnova.
- MUP mora da obezbedi vidljivu identifikaciju policijskih službenika i nadzor nad policijskim službenicima (jasne oznake jedinica i legitimacije, politika nošenja i čuvanja snimaka sa kamera) i time omogućiti delotvornu naknadnu kontrolu postupanja.

258 Okupljanje ukaljeno izolovanim aktima nasilja ne smatra se automatski ne-mirnim da bi izgubilo zaštitu člana 11. Pojedinaac ne prestaje da uživa zaštitu prava na slobodu mirnog okupljanja zbog sporadičnog nasilja ili drugih kažnjivih dela koja su počinili drugi tokom trajanja demonstracija, ako dotični pojedinac ostane miran u svojim namerama i ponašanju (ESLJP, Ezelin protiv Francuske, 1991, stav 53; Frumkin protiv Rusije, 2016, stav 99; Laguna Guzman protiv Španije, 2020, stav 35).

259 „Sukob građana i policije ispred zgrade Državnog univerziteta u Novom Pazaru”, *Insajder*, 29. 7. 2025.

260 „FOTO, VIDEO: Policija potisnula građane od Filozofskog fakulteta, korišćen biber sprej, čuli se topovski udari”, *021.rs*, 27. 8. 2025.

261 „Policija intervenisala kod novosadskog DIF-a (FOTO, VIDEO)”, *Danas*, 1. 9. 2025.

262 „(VIDEO) Uprava PMF: Dekan sprečio upad policije, sa megafona im poručio da nisu pozvani”, *N1*, 6. 9. 2025.

- MUP mora da garantuje bezbednost i nesmetan rad novinara, a svako ometanje i nasilje od strane službenih lica da promptno istraži i sankcioniše.
- Ministarstvo pravde treba da odustane od uvođenja spornih krivičnih dela kojima se kriminalizuje učešće u saobraćajnim blokadama (predloženi član 292 KZ), a potencijalno i pozivanje na antivladine proteste (predloženi član 343a).

4.2.2. Načelo nediskriminacije i položaj osetljivih (ranjivih) društvenih grupa

Nije bilo nikakvih promena u realizaciji aktivnosti iz AP za Poglavlje 23 u oblastima borbe protiv diskriminacije, rodne ravnopravnosti i rodno zasnovanog nasilja i položaja osoba sa mentalnim invaliditetom, a do izvesnog napretka došlo je u realizaciji aktivnosti u vezi sa pravima deteta. Rastući govor mržnje i nasilje nisu bili povod za reakcije ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog ili ministarke bez portfelja zadužene za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja žena, osim kada su u pitanju određeni građani i građanke. Odbor za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova u Narodnoj skupštini razmatrao je i usvojio ukupno šest godišnjih izveštaja (od 2022, 2023. i 2024. godine) Zaštitnika građana i Poverenice za zaštitu ravnopravnosti, što po sebi govori kakav značaj imaju ovi nezavisni državni mehanizmi za zaštitu prava građana i ravnopravnosti. Evropski parlament usvojio je rezoluciju o „polarizaciji i povećanoj represiji u Srbiji, godinu dana nakon novosadske tragedije”. To je direktna posledica porasta državnog nasilja prema studentima i demonstrantima, ali i stalne pretnje neistomišljenicima, sveprisutnog govora mržnje, rastuće političke, verske, rasne diskriminacije, bez odgovarajućeg odgovora nadležnih institucija, suprotno Ustavu i zakonima Republike Srbije, međunarodnim obavezama, kao i obavezama koje je prihvatila u procesu pristupanja Evropskoj uniji.

Realizacija aktivnosti iz Reformske agende i AP za Poglavlje 23

Na sajtu Ministarstva za evropske integracije u delu o aktuelnostima u vezi sa Reformskom agendom²⁶³ objavljena je kratka vest da „... uplata sredstava pretfinansiranja Plana rasta predstavlja najbolju potvrdu napretka Srbije u reformskim procesima koji nas vode u članstvo u EU. Ovo je ujedno i najefektivniji demanti svih onih zlonamernih o obustavi podrške EU Srbiji. Evropska budućnost Srbije, koja donosi prosperitet za sve građane, ne može i neće biti blokirana”.²⁶⁴ Jasna je aluzija na to da studenti i građani protestima (imaju nameru da) blokiraju EU integracije Srbije.

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji (NKEU) bio je zastupljen na sastanku koji je organizovala predsednica Narodne skupštine, a na kojem su bili prisutni i članovi Odbora za evropske integracije, kao i predstavnici međunarodne zajednice. U saopštenju NKEU ističe: „Želimo da jasno stavimo do znanja da ne postoje uslovi za ozbiljan i odgovoran dijalog o dokumentu koji je predstavljen pod nazivom „Plan za ispunjavanje najvažnijih obaveza iz procesa pregovora do 2026. godine”. Ovaj dokument nije izrađen u skladu sa važećim procedurama za usvajanje planskih akata Republike Srbije, nije prošao javnu raspravu niti konsultacije sa Odborom za evropske integracije, a predloženi ciljevi nisu ostvarivi bez jasne i merljive dinamike reformi u najosetljivijim poglavljima, uključujući oblasti pravosuđa, osnovnih prava, bezbednosti i spoljne politike. [...] Dodatno, alarmantni su i propagandni napadi na organizacije članice NKEU i partnere iz Evropske unije, uključujući i nedavno emitovane sadržaje na nacionalnim televizijama koji su usmereni ka targetiranju i diskreditaciji.”²⁶⁵

U Reformskoj agendi, u podoblasti osnovna prava, u vezi sa pitanjima rodne ravnopravnosti i rodno zasnovanog nasilja, obaveze koje treba ispuniti do kraja decembra 2025. godine uključuju usklađivanje postojećeg pravnog okvira sa pravnim tekovinama EU i standardima EU i UN, odnosno pripremu i usvajanje propisa koji su predviđeni nakon usvajanja AP o rodno zasnovanom nasilju (nakon transparentnih i inkluzivnih konsultacija u Republici Srbiji i sa Evropskom komisijom). Za ove aktivnosti zaduženi su Ministarstvo pravde i Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju. Iako je Vlada u februaru 2025. godine usvojila AP za Strategiju za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici, na internet strani Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (zaduženog za njegovu izradu), nema ovog dokumenta.²⁶⁶

²⁶³ [Srbija dobija pretfinansiranje iz Plana rasta EU](#), Ministarstvo za evropske integracije 20. 6. 2025.

²⁶⁴ Isto.

²⁶⁵ [Sastanak o budućnosti evropskih integracija – saopštenje](#), Nacionalni konvent o Evropskoj Uniji, 2. 6. 2025.

²⁶⁶ [Akcioni plan za sprovođenje Strategije za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici 2021-2025. godina](#), Ministarstvo za rad, zapošljavanje boračka i socijalna pitanja, 31. 10. 2025.

Javna rasprava o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika i Zakonika o krivičnom postupku, čije odredbe bi trebalo uskladiti sa pravnim tekovinama EU i standardima EU i Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju nasilja prema ženama i nasilja u porodici završena je 31. 10. 2025. godine. Objavljeni su (kratki) izveštaji o javnoj raspravi za oba nacrt²⁶⁷, ali se iz njih ne može zaključiti šta će od komentara i predloga biti usvojeno. U isto vreme realizovana je javna rasprava o izmenama i dopunama Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica. U toku je aktivnost radne grupe za izradu izmena i dopuna Zakona o sprečavanju nasilja u porodici. Nema najave o tome dokle se stiglo sa izmenama i dopunama Porodičnog zakona. Na javnom pozivu za kandidaturu organizacija civilnog društva u radnu grupu za izmene i dopune Zakona o socijalnoj zaštiti, izabrano je pet (od osamnaest) organizacija, među kojima jedna (manje poznata) ženska organizacija – Ženska inicijativa iz Trstenika.²⁶⁸

U julu 2025. godine Ministarstvo pravde objavilo je periodični izveštaj o primeni aktivnosti iz AP za Poglavlje 23.²⁶⁹ U vezi sa principom nediskriminacije i društvene pozicije osetljivih grupa, u politici protiv diskriminacije petnaest aktivnosti označeno je kao u potpunosti ispunjeno, jedna delimično (jačanje kapaciteta Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog) i jedna aktivnost nije ispunjena (organizovanje obuke policijskih službenika o radu policije u zajednici). U oblasti rodne ravnopravnosti i zaštite od rodno zasnovanog nasilja kao potpuno realizovano označeno je osam aktivnosti, jedna je delimično realizovana (razvoj nove Nacionalne strategije i Akcionog plana za suzbijanje nasilja prema ženama i nasilja u porodici), a jedna nije realizovana (praćenje i sprovođenje ovih dokumenata). U oblasti poboljšanja položaja osoba sa invaliditetom u potpunosti je realizovano pet aktivnosti, a nisu realizovane dve (usvajanje izmena i dopuna Porodičnog zakona sa ciljem ukidanja sistema potpunog lišenja radne sposobnosti i usvajanja izmena i dopuna Zakona o vanparničnom postupku).

U oblasti unapređenja prava deteta, sa posebnom pažnjom ciljano na socijalno ugroženu decu, decu sa invaliditetom i decu žrtve kriminala, u potpunosti je realizovano dvanaest aktivnosti, a delimično sedam aktivnosti (osnivanje centara za decu, mlade i porodice, unapređenje sistema novčanog davanja za ranjive porodice dece sa invaliditetom, unapređenje postojećih resursa u velikim i malim ustanovama za smeštaj dece, analiza organizacionog modela u centrima za socijalni rad i na osnovu toga promena normativnih okvira, povećanje upotrebe vaspitnih naloga i modela restorativne pravde radi olakšavanja socijalne integracije i smanjenje stope recidiva, unapređenje propisa i praksi za upravljanje podacima u sudovima, razvoj novih posebnih protokola za zaštitu dece od nasilja i uspostavljanje uslova za njihovu obaveznu primenu). Nisu realizovane tri aktivnosti (usvajanje izmene i dopune Zakona o maloletnicima, usvajanje podzakonskih akata koji preciziraju šeme vaspitnih naloga i praćenje sprovođenja nove Strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja i njenog Akcionog plana).

U poređenju sa poslednjim kvartalnim izveštajem o sprovođenju mera iz AP za Poglavlje 23 (decembar 2023. godine) za godinu i po dana nije bilo nikakve promene u realizaciji planiranih aktivnosti u oblastima borbe protiv diskriminacije, rodne ravnopravnosti i rodno zasnovanog nasilja i položaja osoba sa mentalnim invaliditetom. Izvesna poboljšanja desila su se u primeni aktivnosti u vezi sa pravima dece, realizovane su dve aktivnosti više nego što je označeno u prethodnom izveštaju, manje je nerealizovanih (aktuelno tri, a bilo ih je sedam) i više je delimično realizovanih aktivnosti (aktuelno sedam, a bilo ih je pet). O realnom stanju u ovim oblastima u poslednjih šest meseci više reči biće dalje u tekstu.

Ministarstva bez osude svakog govora mržnje i nasilja

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog i u ovom periodu učestvovalo je u nizu događaja promotivnog karaktera u vezi sa obeležavanjem Međunarodnog dana zaštite dece, dana žena na selu, dana devojčica... i na sastancima sa različitim grupama i savetima nacionalnih manjina, uglavnom ističući da je unapređenje položaja ovih grupa fokus rada Ministarstva. Otvoreni su javni konkursi za podršku udruženjima građana u oblasti prevencije i zaštite od diskriminacije i za rodnu ravnopravnost. Povodom Međunarodnog dana borbe protiv govora mržnje ukazano je na „značaj podizanja svesti o štetnosti govora mržnje, suzbijanju netrpeljivosti i svih oblika diskriminacije” uz obećanje da će Ministarstvo kontinuirano raditi na suzbijanju „govora mržnje i svakog oblika diskriminacije, gradeći tako društvo dijaloga, mira i tolerancije”.²⁷⁰

267 Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi o Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku, Ministarstvo pravde, 20. 10. 2025. Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi o Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, Ministarstvo pravde, 16. 10. 2025.

268 Javni poziv organizacijama civilnog društva za podnošenje kandidature za članstvo u Radnoj grupi za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, 1. 9. 2025.

269 Izveštaji o sprovođenju Revidiranog akcionog plana za Poglavlje 23, Ministarstvo pravde, 31. 10. 2025.

270 Međunarodni dan protiv govora mržnje, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, 18. 6. 2025.

Međutim, zvanične reakcije Ministarstva uglavnom su se odnosile na osudu mržnje i napada na „izabrane” građane (npr. protiv poruka mržnje na kući porodice studenta koji se „bori za pristojnu Srbiju”, napada na studenta Miloša Pavlovića koji samo želi da uči, protiv nasilja „blokadera” nad dekanom Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje u Novom Sadu, protiv stvaranja haosa u Novom Pazaru zbog „incidenata i napada na pripadnike policije”, uz izražavanje „pune podrške predsedniku Srbije”). S druge strane, nije bilo reakcija ministra u odnosu na napade na studente i studentkinje u blokadi, građane i studente na protestima, ništa u odnosu na policijsku brutalnost, tabloidno targetiranje i govor mržnje.²⁷¹

Ministarka bez portfelja zadužena za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja žena u prethodnom periodu učestvovala je na sastancima Visokog političkog foruma o održivom razvoju, Globalnog samita o položaju žena, visokom događaju „Žene mir i bezbednost”..., svuda ističući postignuća Srbije. I ona je obeležavala međunarodni dan žena na selu, devojčica..., ističući njihov značaj, postignute rezultate i važnost podrške. Zahvalila se predsedniku države na „iskazivanju snažne političke volje za pokretanje inicijative za uspostavljanje Alimentacionog fonda u Srbiji”, zaboravljajući da su ženske organizacije u proteklih 15 godina podnosile više inicijativa za formiranje ovog fonda, a koje su potpuno ignorisane, kao i to da nije bilo reakcije 2022. godine na predlog opozicionih političkih stranaka da se formira ovaj fond. Ministarka je podsetila da „politička borba ima svoja pravila, a porodica nije i nikada neće biti legitimna meta” i osudila verbalni i fizički napad na visoku funkcionerku Srpske napredne stranke i potpredsednicu pokrajinske vlade,²⁷² ali zato nije izdala nijedno saopštenje u kome osuđuje bilo koji napad na studente i studentkinje, aktiviste i aktivistkinje, građane, opozicione političare, novinare...²⁷³

Kabinet je u junu 2025. raspisao dva javna poziva za dodelu sredstava jedinicama lokalne samouprave i uduženjima za podršku u sprovođenju politike rodne ravnopravnosti, a nije bilo poziva za programe usmerene na sprečavanje rodno zasnovanog i nasilja u porodici.²⁷⁴ Na internet strani Kabineta još uvek nema informacija o ciljevima rada,²⁷⁵ kao ni o sastavu Kabineta,²⁷⁶ što je u skladu sa dominantnom strategijom samo-promocije ministarke bez portfelja.

Na čijoj strani (treba da) su Zaštitnik građana i Poverenica za zaštitu ravnopravnosti?

Skupštinski Odbor za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova, na sednici zakazanoj u nedelju (1. 6. 2025), usvojio je redovne godišnje izveštaje Zaštitnika građana za 2022, 2023. i 2024. godinu. U nastavku iste sednice usvojeni su i redovni godišnji izveštaji Poverenice za zaštitu ravnopravnosti za 2022, 2023. i 2024. godinu. Usvojeni su zaključak i preporuke, koji će biti dostavljeni Narodnoj skupštini na dalje odlučivanje.²⁷⁷ Činjenica da godišnji izveštaji nisu razmatrani redovno i da je šest izveštaja razmatrano i usvojeno u isto vreme, sama po sebi govori o tome koju važnost za narodne poslanike imaju instituti nezavisnih državnih organa za zaštitu prava građana i ravnopravnost.

Zaštitnik građana je u javnim izjavama relativizovao značenje spontanog okupljanja i policijske brutalnosti.²⁷⁸ Najoštrije je osudio nasilje tokom javnih okupljanja u više gradova Srbije (bez preciziranja o čijem nasilju je reč), a u okviru svojih nadležnosti pokrenuo je postupak ocene zakonitosti i pravilnosti rada Policijske uprave Valjevo u primeni policijskih ovlašćenja prilikom suzbijanja nereda na javnom okupljanju u Valjevu (14. i 15. 8. 2025), obavio niz poseta licima koja su pritvorena nakon javnih okupljanja (deo poseta obavljen je uz učešće predstavnika Komiteta za ljudska prava – YUCOM), kao i posetu privedenom hrvatskom državljaninu uhapšenom tokom javnog okupljanja u Beogradu (15. 8. 2025. godine, koji je potom udaljen sa teritorije Srbije).

271 [Vesti i Saopštenja, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog](#), 31. 10. 2025.

272 Policija je odmah identifikovala i dovela u policijsku stanicu ženu koja je to učinila; [Uhapšena žena osumnjičena za napad na Sandru Bižić](#), Nova.rs, 2. 10. 2025.

273 [Vesti](#), Kabinet ministarke bez portfelja zadužene za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja žena, 31. 10. 2025.

274 [Dokumenta/Konkursi](#), Kabinet ministarke bez portfelja zadužene za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja žena, 31. 10. 2025.

275 [Početna](#), Kabinet ministarke bez portfelja zadužene za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja žena, 31. 10. 2025.

276 [Kabinet](#), Kabinet ministarke bez portfelja zadužene za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja žena, 31. 10. 2025.

277 [Odnor za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova](#), Narodna skupština Republike Srbije, 1. 6. 2025.

278 [Zoran Pašalić u "Relativizaciji": Posao Zaštitnika građana da sagleda celu situaciju i utvrdi istinu](#), RT Balkan, 4. 9. 2025.

I Zaštitnik građana je obeležio Međunarodni dana žena na selu, dan devojčica, starijih osoba..., ističući značaj poštovanja njihovih prava. Podneo je mišljenje Ministarstvu zdravlja da preduzima mere neprekidnog angažovanja lica koja obavljaju poslove romske zdravstvene medijatorke. O komentarima i apelima u vezi sa zloupotrebom dece u političke svrhe više u odeljku o pravima dece.

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti (u nastupima za medije) ocenila je da izgubljeno poverenje građana dovodi do sukoba na ulicama, „ljudi uzimaju pravdu u svoje ruke, jer im zaštitu nisu pružili oni koji su obavezni da to učine”.²⁷⁹ Dodala je i da „nejednako tretiranje građana, davanje prednosti jednih nad drugima, stvara ogorčenje, bes, tenzije čije dramatično teške oblike upravo proživljavamo”.²⁸⁰ Osudila je prekomernu upotrebu sile od strane policije prema maloletnicima, novinarima, ženama, uključujući slučaj u kojem je policijski službenik privedenoj studentkinji pretio silovanjem, apelujući da je „poslednji trenutak da se sa takvim ponašanjem prestane i da se svi vrate u okvire Ustava i zakona, jer će u suprotnom posledice biti nesagledive”.²⁸¹

Predsednica Narodne skupštine odmah je reagovala na saopštenje Poverenice za zaštitu ravnopravnosti rečima: „Ova izjava je izjava osobe koja ima nula ličnog i profesionalnog integriteta, a potreban joj je novi posao jer joj u novembru ove godine ističe i drugi mandat, nakon koga zakonski ne može da aplicira za treći.”²⁸² Podsetila je Poverenicu da je glasovima parlamentarne većine dobila dva mandata, navodeći „U to vreme nije imala ni jednu primedbu, štaviše optuživali su nas da smo podrškom Brankici Janković ukinuli nezavisne institucije jer je SNS kadar”. Takođe, napisala je i to da je Poverenica u Srbiji „učinila – baš ništa, a da je poverenje građana u instituciji koju vodi nepostojeće – pošto ni ne znaju da ta institucija postoji”²⁸³.

Očigledna razlika o reakcijama i lociranjima odgovornosti za nasilje na ulicama gradova u Srbiji u izjavama Zaštitnika građana i Poverenice za zaštitu ravnopravnosti uslovlila je i upadljivu razliku u reakcijama nadležnih. Međutim, važnija činjenica je to što Poverenici u novembru ističe drugi mandat, a do kraja izveštajnog perioda nije pokrenut postupak za izbor novog/nove Poverenika/Poverenice.

„Dragi svete, ko će nas zaštititi od policije?”²⁸⁴ – nasilni kontekst u Srbiji

Evropski parlament usvojio je²⁸⁵ 22. 10. 2025. rezoluciju o „Polarizaciji i povećanoj represiji u Srbiji, godinu dana nakon novosadske tragedije” kojom se podržava pravo studenata i građana na mirne proteste, najoštrije osuđuje talas nasilja pod pokroviteljstvom države, zastrašivanja i neselektivnih hapšenja²⁸⁶. Ovakvoj oceni prethodili su brojni događaji, uključujući i „eskalaciju represije”²⁸⁷ prema demonstrantima, koje predsednik države optužuje da „uz podršku neimenovanih stranih sila nameravaju da sruše vlast u Srbiji”.²⁸⁸ Civilne organizacije izveštavaju da od 1. novembra 2024. godine beleže više od 300 slučajeva hapšenja i privođenja,²⁸⁹ zbog čega su prinuđene da podnose krivične prijave za zlostavljanje i torturu policijskih službenika prema privedenim demonstrantima u više gradova Srbije.²⁹⁰

Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) ćuti na snimke o policijskom mučenju studentkinje Fakulteta dramskih umetnosti koja je privedena u jednoj od akcija razbijanja uličnih blokada, dok predsednik države takvo postupanje ocenjuje kao „visoko profesionalno” i u cilju „uspostavljanja reda” na ulicama²⁹¹. Posle niza protivrečnih vesti i demantija u vezi sa slučajem studentkinje Poljoprivrednog fakulteta u Zemunu njene kolege su napravile hronologiju događaja i zatražile hitnu istragu unutrašnje kontrole MUP-a, angažovanje tužilaštva i zaštitu identiteta i bezbednosti žrtve. Studenti iznose navode svoje koleginice o tome da je bila žrtva policijske brutalnosti, što oštro demantuju predstavnici MUP-a i predsednik države.²⁹² Ostaje da se sačeka dalji razvoj događaja.

279 Poverenica: Ljudi uzimaju pravdu u svoje ruke jer im zaštitu nisu pružili oni koji su to dužni, Danas.rs, 16. 8. 2025.

280 Isto.

281 Isto.

282 Anu Brnabić pogodila izjava poverenice: Poručila da je to osoba kojoj treba novi posao, N1, 16. 8. 2025.

283 Isto.

284 Objava studenata Fakulteta dramskih umetnosti u blokadi. Tužilaštvo istražuje, dok policija ćuti nakon optužbi o maltretiranju privedene studentkinje u Beogradu, Radio slobodna Evropa, 9. 7. 2025.

285 Rezolucija je usvojena sa 457 glasova „za”, 103 „protiv” i 72 uzdržana na plenarnoj sednici Evropskog parlamenta u Strazburu.

286 Evropski parlament usvojio rezoluciju o 'polarizaciji i povećanoj represiji u Srbiji', Radio Slobodna Evropa, 22. 10. 2025.

287 Jovanović: Eskalacija represije, više od 300 građana privedeno od 1. novembra prošle godine, N1 Beograd, 2. 7. 2025.

288 U fotografijama: Vidovdanski protest u Beogradu, BBC News na srpskom, 29. 6. 2025.

289 Jovanović: Eskalacija represije, više od 300 građana privedeno od 1. novembra prošle godine, N1 Beograd, 2. 7. 2025.

290 Crta podnela tri krivične prijave u vezi sa protestima u Novom Sadu, Beogradu i Vrbasu, N1, 16. 8. 2025.

291 Tužilaštvo istražuje, dok policija ćuti nakon optužbi o maltretiranju privedene studentkinje u Beogradu, Radio slobodna Evropa, 9. 7. 2025.

292 Studenti u blokadi Poljoprivrednog: Našu koleginicu jesu tukli policajci, Vreme, 20. 10. 2025.

Predsednik države je pomilovao četvoricu aktivista vladajuće stranke koji su napali studente i dislocirali vilicu studentkinji iz Novog Sada. Prethodno je na svom Instagram nalogu objavio poruku „Sloboda junacima”.²⁹³ Predsednik je pomilovao i devojkicu koja je osumnjičena za ubistvo u pokušaju²⁹⁴ pošto je u januaru tokom protestne blokade saobraćaja u Beogradu automobilom naletela na studentkinju. Tom prilikom on je izjavio: „Ničim to nije zaslužila, a za mene je strašno što kao predsednik koji do pre nekoliko nedelja nije izdao nijedno pomilovanje u devet godina, sada moram da ispravljam nepravdu koju nanose tužilaštva i sudovi.”²⁹⁵

Nastavlja se proterivanje stranaca

Vlastima nepodobni stranci (uglavnom zbog otvorene podrške studentskim protestima) pritvaraju se i proteruju iz zemlje. Pritvoren je i kolumbijski profesor Migel Anhel Beltran Viljegas,²⁹⁶ pozvan da učestvuje na 58. Kongresu amerikanista u Novom Sadu, zbog čega je reagovao i kolumbijski predsednik.²⁹⁷ Tema Viljegasovog govora bila je „Državno nasilje nad kolumbijskim javnim univerzitetima: dugoročna perspektiva”). Iz Srbije je proteran državljani Rusije i umetnik Jaroslav Bulavin (koji je za šest meseci imao pravo da podnese zahtev za stalni boravak u Srbiji), uz zabranu ulaska do marta 2026. godine, jer je na društvenim mrežama objavio svoje snimke studentskog protesta na Trgu Slavija u Beogradu (15. 3. 2025). Njegovu žalbu na odluku vlasti i zahtev za odlaganje sud je odbio.²⁹⁸ Crnogorski reditelj i kolumnista Danilo Marunović, proteran je iz Srbije, uz zabranu ulaska na godinu dana, nakon što su ga priveli i saslušali pripadnici Bezbednosno-informativne agencije.²⁹⁹

Stalne pretnje neistomišljenicima

Nezavisni mediji i novinari su pod konstantnim pretnjama, koje dolaze i od predsednika države u slučaju Verana Matića, na šta su reagovala novinarska i medijska udruženja, podsećajući da je Matić šest godina živeo pod celodnevnom policijskom zaštitom.³⁰⁰ Nove pretnje smrću dobio je novinar i univerzitetski profesor iz Novog Sada Dinko Gruhonjić i njegova porodica, na šta je reagovala Evropska federacija novinara.³⁰¹ Redakciji N1 poštom je stiglo pismo sa pretnjama podsećanjem na francuski satirični nedeljnik *Šarli ebdo*, u kom je ubijeno 12 zaposlenih.³⁰²

Pretnju smrću na društvenim mrežama dobila je sudija Ksenija Marić iz Višeg suda u Beogradu, koja je oslobodila 12 studenata koje je tužilaštvo teretilo za navodni napad na pripadnike policije i za navodni pokušaj rušenja ustavnog poretka tokom protesta u Beogradu.³⁰³ Stalno prisutno prozivanje tužilaca i sudija, onih koji postupaju po zakonu u odnosu na studente i protestante, potiče od predsednika države. On najavljuje velike reforme u policiji, pravosuđu i tužilaštvu. Optužuje tužioce da su „plaćeni iz inostranstva”, „za rušenje države”, uz pretnje da će ukoliko ne bude reakcije tužilaštva biti preduzete „ozbiljnije mere na nivou države i po pitanju tužilaštva i po pitanju pravosuđa”.³⁰⁴

Govor mržnje kao svakodnevica

Govor mržnje je svakodnevna pojava u Srbiji, a masovno dolazi sa provladinih tabloidnih medija sa nacionalnom pokrivenošću, ali i od visokih zvaničnika iz vlade i narodnih poslanika. Iako je skupštinski Odbor za administrativna pitanja odredio novčane kazne poslanicima kojima su izrečene opomene tokom plenarne sednice, ovog puta u gotovo jednakom broju i poslanicima vladajuće većine, mnogi su iskoristili priliku da ponove reči zbog kojih su kažnjeni.³⁰⁵ Predsednik države ne štedi ni predstavnike Evropskog parlamenta, izjavljujući: „A ovaj ološ iz

293 Vučić pomilovao odgovorne za napad na studente zbog kojeg je pala Vlada, Radio Slobodna Evropa, 3. 7. 2025.

294 Više javno tužilaštvo kasnije je izmenilo kvalifikaciju dela u krivično delo Teško delo protiv opšte sigurnosti. Milica S. (25) koja se autom zaletela u studente i građaneu Jurija Gagarina se više ne tereti za pokušaj ubistva: Više javno tužilaštvo ublažilo krivično delo, Nova.rs, 6. 5. 2025.

295 Vučić najavljuje nova pomilovanja napadača na studente u blokadi, Radio Slobodna Evropa, 16. 7. 2025.

296 Profesor Viljegas je sa Nacionalnog univerziteta Kolumbije, a proizvoljno je pritvoren na beogradskom aerodromu (29. 6. 2025.) zajedno sa profesorom Natalijom Karuzo sa Nacionalnog pedagoškog univerziteta i svoje dvoje maloletne dece.

297 „Državno nasilje protiv univerziteta” – tema o kojoj je uhapšeni kolumbijski profesor trebalo da govori u Srbiji, N1 Beograd, 30. 6. 2025.

298 Državljanin Rusije proteran iz Srbije zbog snimka protesta na Slaviji, saopštili studenti u blokadi, Radio Slobodna Evropa, 19. 7. 2025.

299 Marunović dobio zabranu ulaska u Srbiju na godinu dana, N1, 28. 6. 2025.

300 Zbog izjave predsednika Vučića: Novinarska udruženja traže procenu bezbednosti Verana Matića, 021.rs, 22. 7. 2025.

301 Evropska federacija novinara: Procesuirati odgovorne za pretnje Dinku Gruhonjiću, Radio Slobodna Evropa, 17. 9. 2025.

302 Preteće pismo stiglo redakciji N1: „Ako se sećate Šarli-ebdola..”, N1 Beograd, 11. 7. 2025.

303 Upućene pretnje sutkinji Kseniji Marić, koja je oslobodila 12 studenata, A. R., Danas.rs, 7. 7. 2025.

304 Vučić ponovo optužuje deo sudija i tužilaca: „Narod pita 'što to ne promeniš'”, M- Ž. N1, 6. 9. 2025.

305 Među njima je i Đorđe Komlenski, poslanik vladajuće većine, koji je rekao da je iznos kazne „mala cena za pominjanje ustaških plaćenika” i da će je „uvek rado platiti”. (sednica održana 26. 6. 2025. godine, izvor: CRTA).

Evropske zelene partije, najgori ološ evropski koji je došao u Novi Sad večeras da podrži ovo nasilje, moram samo da im kažem da će biti procesuirani u skladu sa zakonima Republike Srbije.”³⁰⁶ S druge strane, general Pavković³⁰⁷ sahranjen je u Aleji zaslužnih građana, uz prisustvo visokih zvaničnika države, i uz prethodnu kampanju veličanja „slavnog generala” i „srpskog heroja”.³⁰⁸

Ipak, deo pravosuđa radi svoj posao. Tako je Apelacioni sud u Beogradu utvrdio je da je povređena zabrana govora mržnje u parničnom postupku koji je Inicijativa mladih za ljudska prava (YIHR) pokrenula protiv kompanije „Alo Media System”.³⁰⁹ Pre toga, Viši sud u Beogradu utvrdio je povredu prava na dostojanstvo ličnosti direktorke YIHR u parničnom postupku protiv kompanije „INSAJDER TIM DOO BEOGRAD” zbog teksta internet portala „Informer”.³¹⁰

✖ ALARM: Politička, verska i rasna diskriminacija u porastu

Institut za istraživanje korupcije Kareja sproveo je monitoring političkog nasilja i evidentirao 547 pojedinačnih slučajeva, klasifikovanih u 49 pojava oblika (u periodu od 1. marta do 8. juna 2025).³¹¹ Istovremeno, Poverenica za zaštitu ravnopravnosti beleži povećan broj pritužbi na diskriminaciju zbog članstva u političkim i sindikalnim organizacijama, podsećajući da je takvim odnosom ugrožena i egzistencija, uz prisutan veliki strah od odmazde, zbog čega izostaje veći broj prijava ovih oblika diskriminacije.³¹² Istovremeno, predsednik Romske partije tvrdi da se Romi koriste da bi se popunili stranački skupovi predstavnika vlasni (uključujući šatorsko naselje ispred Narodne skupštine), iskorišćavanjem činjenice da su primaoci socijalne pomoći i plaćanjem dolaska na skupove, dok ministar za ljudska i manjinska prava takve navode negira, odnosno tvrdi da nema takva saznanja.³¹³

Provladini mediji usmerili su se na studente i studentkinje iz Novog Pazara koji su sredinom oktobra započeli šesnaest dana hodanja do Novog Sada, gde se povodom godišnjice pada nadstrešnice 1. novembra održava masovni pomen žrtvama. Uz podsmevanje verskim simbolima (što je diskriminacija), ovaj je narativ opasan zbog tvrdnji da je cilj studenata otcepljenje Sandžaka od Srbije, namera da se „zapali Raška oblast”, da se Srbija optuži za genocid u Gazi, zbog čega se studenti nazivaju islamskim ekstremistima, islamističkim fanaticima i zbrađenim Hamasovcima³¹⁴. Poverenica za zaštitu ravnopravnosti upozorila je na to da je zakonom zabranjeno ovakvo poređenje i nazivanje studenata „jer predstavlja govor mržnje i stvara strah, ponižavajuće i neprijateljsko okruženje prema pripadnicima islamske veroispovesti”.³¹⁵ Na govor mržnje koji dolazi sa prorežimskih medija reagovao je i sindikat sudske vlasti, na inicijativu članova sindikata koji su pripadnici islamske veroispovesti, uz poziv javnom tužiocu da reaguje.³¹⁶

Ekstremno desničarska antimigrantska organizacija Narodni front, poznata po zastrašivanju i pretnjama strancima, organizovala je 24. 10. 2025. godine protest u Beogradu protiv migranata i tzv. „zamene stanovništva”, a koji je najavila kao borbu za prava domaćih radnika. MUP je najavio da će sprečiti ovo okupljanje, a uoči skupa uhapšen je vođa Narodnog fronta, osumnjičen za rasnu diskriminaciju. Građani okupljeni na kontra-skupu ukazali su na kršenje ljudskih i radnih prava stranih radnika u Srbiji, apelujući na državu da ne dozvoli antimigrantske akcije, ali i da institucije kontrolišu poslodavce i uslove u kojima rade i žive migranti u Srbiji kako bi se sprečila njihova eksploatacija i nehumano postupanje.³¹⁷

306 Vučić o predstavnici Evropskog parlamenta na protestu u Novom Sadu: Neki ološ se skupio, Nova.rs, 5. 9. 2025.

307 General Pavković je nekadašnji načelnik Generalštaba Vojske Jugoslavije i komandant Treće armije koja je tokom 1999. godine bila raspoređena na Kosovo, a koga je Haški tribunal 2009. godine osudio na 22 godine zatvora za zločine protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja rata.

308 Nebojša Pavković – haški osuđenik u Aleji zaslužnih građana, Una Sabljaković, DW, 23. 19. 2025.

309 Reč je o tekstu pod naslovom: „Dilasove slugе sramno pljunule srpskog generala – dotakli su dno, ne može dublje, njihov zahtev gnusan”. Drugostepenom presudom potvrđeno da je portal „ALO” povredio zabranu govora mržnje, YIHR, 6. 6. 2025.

310 Reč je o naslovu: „Podržava Proglas i opoziciju, tvrdi da su Srbi genocidni! Ko je Sofija Todorović koja insistira da se na Vidovdan u Beogradu održi „Mirdita?”, u delu u kojem je navedeno „da se Srbi proglase genocidnim narodom!” Presudom Višeg suda u Beogradu potvrđeno da je portal „Informer” povredio pravo na dostojanstvo ličnosti direktorke Inicijative, YIHR, 3. 7. 2025.

311 Za tri meseca evidentirano 547 slučajeva političkog nasilja, N1, 18. 6. 2025.

312 Janković: Pojačana diskriminacija na poslu zbog pripadnosti partijama i sindikatima, N1, 27. 5. 2025.

313 Romi u Srbiji – „rezervno topovsko meso” za SNS skupove ili budući radnici samo jednog preduzeća, Ana Opačić, N1, 28. 9. 2025.

314 Režimski mediji crtaju metu studentima iz Pazara: Koga bole slike mladosti koja pešači do Novog Sada, Maja Nikolić, 21. 10. 2025.

315 Poverenica: Poređenje studenata sa islamskim fundamentalistima na TV Pink i Informer je govor mržnje, N1, 22. 10. 2025.

316 Režimski mediji crtaju metu studentima iz Pazara: Koga bole slike mladosti koja pešači do Novog Sada, Maja Nikolić, 21. 10. 2025.

317 Na protestu u Beogradu zatražena zaštita migranata u Srbiji, Radio Slobodna Evropa, 24. 10. 2025.

Parada ponosa uz ponovljene zahteve za jednaka prava

Protestna šetnja pod sloganom „Za porodicu” i uz zahtev LGBT+ zajednice za jednaka prava, odnosno za usvajanje Zakona o istopolnim zajednicama i Zakona o rodnom identitetu, koji država do danas nije ispunila, uključila je i odavanje pošte žrtvama pada nadstrešnice i svim žrtvama sistema u Srbiji³¹⁸. Istovremeno, premijer Đuro Macut izjavio je da je „LGBT agenda koju promoviše Brisel neprihvatljiva jer je u suprotnosti sa našim tradicionalnim i hrišćanskim principima”.³¹⁹

PREPORUKE

- Ponavljamo preporuku da Vlada Republike Srbije treba da obezbedi uslove za dosledno, efikasno i efektivno ispunjavanje obaveza iz Reformske agende Republike Srbije za Plan rasta EU, kao i iz Revidiranog AP za poglavlja 23 i 24, umesto što za svoje neuspehe optužuje neistomišljenike.
- U skladu sa Ustavom i zakonima Republike Srbije Vlada treba da obezbedi sistemsko i dosledno poštovanje zakona i javnih politika protiv diskriminacije, govora mržnje i nasilja prema neistomišljenicima, uz punu odgovornost, praćenje i procenu realnih efekata.

4.2.3. Rodna ravnopravnost i nasilje prema ženama

I dalje nema odluke Ustavnog suda u vezi sa suspendovanim Zakonom o rodnoj ravnopravnosti. Izostale su reakcije nadležnih predstavnica vlasti na nasilje prema studentkinjama i zloupotrebu žena u institucijama u političke svrhe. I pored izvesnih aktivnosti, još uvek se nedovoljno radi na prevenciji i unapređenju stanja reproduktivnog zdravlja i prava žena. Prvi tematski evaluacioni GREVIO izveštaj za Srbiju pozdravlja napore države u usklađivanju sa Istanbulsom konvencijom, ali upozorava da su potrebne hitne mere jer u mnogim oblastima nema značajnog napretka u odnosu na preporuke iz 2020. godine. GREVIO je ukazao i na rastući anti-rodni narativ i njegov uticaj na nasilje protiv žena, na suženje prostora za delovanje organizacija za zaštitu prava žena, epidemiju digitalnog nasilja bez odgovarajuće reakcije sistema, kao i na uporne i strukturne prepreke za Romkinje, kao posledicu njihove sistemske diskriminacije.

Pod pritiskom javnosti usvojen je predlog da neovlašćeno deljenje snimaka intimne sadržine postane novo krivično delo. Takođe, pod pritiskom javnosti Ministarstvo pravde je odustalo od uvođenja posebnog krivičnog dela obljuba bez pristanka. Predloženim izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku urušava se dostignuti nivo prava žrtava generalno, kao i posebno osetljivih žrtava, a Ministarstvo pravde je propustilo priliku za usaglašavanje predloga sa pravnim tekovinama EU. Procesuiranje slučajeva seksualnog nasilja, uključujući zastrašivanje takvim delima, ostaje problem u Srbiji. Procena nasilja u porodici i dalje je podložna „slobodnom tumačenju” predstavnika institucija, dok državni zvaničnici implicitno prebacuju odgovornost na žene koje nisu prijavile, nisu istrajale, nisu prihvatile sve mere i sl.

Zakon o rodnoj ravnopravnosti i dalje je suspendovan, a odluka Ustavnog suda se čeka, bez naznaka kada bi mogla da bude donesena. I pored afirmativnih reči državnih zvaničnika na međunarodnim konferencijama o politici rodne ravnopravnosti u Srbiji i njeni dostignućima, izostale su njihove reakcije na nasilje prema studentkinjama i zloupotrebu žena u institucijama u političke svrhe. Žene su zloupotrebljavane protiv žena i u slučaju studentkinje koja je komandira Jedinice za zaštitu posebnih ličnosti i objekata optužila za fizičko i seksualno zlostavljanje prilikom hapšenja. Na protestu koje su organizovale žene u znak podrške studentkinji zgradu ove Jedinice čuvala su policijske službenice. Vlast je tako poručila: „i žene su na našoj strani”³²⁰. Na ove zloupotrebe nisu reagovala žene iz vlasti koje bi morale da reaguju, predsednica Narodne skupštine ni ministarka bez portfelja zadužena za pitanja rodne ravnopravnosti i borbe protiv nasilja nad ženama.

318 [Prajd protestna šetnja danas u Beogradu, LGBT+ osobe se godinama bore za jednaka prava](#), Danas.rs, 6. 9. 2025.

319 [Macut za ruski TASS: LGBT agenda neprihvatljiva i protiv srpskih vrednosti](#), N1 Beograd, 27. 6. 2025.

320 [Žene u revoluciji i van nje](#), Ana Jovanović, Peščanik.net, 22. 8. 2025.

Zdravlje žena u fokusu

Radna grupa Ministarstva zdravlja izradila je prvi Nacionalni vodič za trudnoću i porođaj, koji se odnosi na zdravstvenu zaštitu žena tokom trudnoće, prirodni porođaj i primenu ultrazvuka u trudnoći. Vodič nije obavezan, ali bi trebalo da unapredi zdravlje žene i osigura kvalitetnu, standardizovanu i dostupnu zdravstvenu zaštitu za svaku ženu u porođaju. Poseban deo Vodiča posvećen je komunikaciji (jer žene treba da su aktivne učesnice porođaja, a procedure i intervencije treba da su urađene uz njihov informisani pristanak) i terapiji bola.³²¹

Ginekolog iz Sremske Mitrovice koji je osumnjičen za akušersko nasilje protiv porodilje (koja je tvrdila da je odgovoran za smrt njene bebe, ali i to da joj je naneo fizičke povrede i da ju je vređao na nacionalnoj osnovi) pušten je iz pritvora, jer nakon šest meseci nije podignuta optužnica.³²² On je optužen za tri krivična dela (teško delo protiv zdravlja ljudi, zlostavljanje i mučenje, kao i nesavesno pružanje lekarske pomoći), a na suđenju je negirao optužbe.³²³

U medijima se govorilo i o zabrinjavajuće niskom odzivu za imunizacijom protiv humanih papiloma virusa (HPV), jer je samo 8,5% dece i mladih uzrasta od devet do 19 godina primilo prvu dozu vakcine. To potvrđuje potrebu veće mobilizacije zdravstvenog sistema i cele zajednice u preventivnim aktivnostima, posebno imajući u vidu da u Srbiji svake godine više od 700 žena umre od raka grlića materice, iako se to može sprečiti imunizacijom.³²⁴

GREVIO izveštaj: Napredak, ali i niz urgentnih preporuka u vezi sa nasiljem prema ženama

GREVIO ekspertska grupa Saveta Evrope izradila je Prvi tematski evaluacioni izveštaj za Srbiju³²⁵ o primeni Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju nasilja prema ženama i nasilja u porodici, fokusiran na postignuti napredak u pružanju zaštite, podrške i pravde žrtvama nasilja prema ženama i nasilja u porodici u periodu od 2020. godine do sada. GREVIO je pozdravio napore države preduzete da se zakonski i politički okviri usklade sa standardima Konvencije. Istakao je kao posebno značajne Zakon o rodnoj ravnopravnosti, usvajanje sveobuhvatne Strategije za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja nad ženama i nasilja u porodici za period 2021-2025. godine, Zakon o sprečavanju nasilja u porodici, te najavu proširenja obuka o digitalnoj dimenziji nasilja nad ženama. Pohvaljene su i akcije u oblasti prevencije (kampanje za podizanje svesti, napor za poboljšanje pohađanja škole među romskim devojkama i uspostavljanje onlajn platforme za roditelje, decu i edukatore za prijavljivanje slučajeva nasilja). Pohvaljuje se postojanje grupa za koordinaciju i saradnju i povećano učešće žrtava na sastancima grupa. U oblasti krivičnog gonjenja ukazuje se na niske stope prijavljivanja dela seksualnog nasilja, ali i na relativno visoke stope osuđujućih presuda, što sugeriše na odgovarajuće sprovođenje krivičnih odredbi. Ističe se da sistematska primena hitnih zaštitnih mera pruža ključnu zaštitu žrtvama nasilja u porodici.

GREVIO identifikuje i niz oblasti koje zahtevaju hitnu akciju vlasti kako bi se u potpunosti ispunile odredbe Konvencije. Ističe se da je oblast koja posebno zabrinjava suspenzija Zakona o rodnoj ravnopravnosti, kao i to što Strategija protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici nikada nije operacionalizovana, jer nisu usvojeni potrebni akcioni planovi za njeno sprovođenje. Nisu uloženi dovoljni naponi da se skupe razvrstani podaci o svim oblicima rodno zasnovanog nasilja, a slično, obavezna obuka stručnjaka ne obuhvata druge oblike rodno zasnovanog nasilja, osim nasilja u porodici. U oblasti zaštite, ističe se da nedovoljni resursi ometaju efikasno pružanje i opštih i specijalizovanih usluga podrške, a strogi uslovi licenciranja sigurnih kuća doveli su do toga da neke rade bez licenci. Centri za žrtve seksualnog nasilja nisu uspostavljeni na teritoriji cele države, dok zahtev da se svako nasilje prijavi policiji može delovati odvraćajuće na žrtve.

Kada je reč o građanskopravnoj zaštiti, ukazuje se da je nedovoljna pažnja posvećena bezbednosti majki i dece u odlukama o poveravanju dece i određivanju modela održavanja ličnih odnosa sa roditeljem koji je nasilan, da su retka viđanja u kontrolisanim uslovima, da se mere zaštite za majke često ne odnose i na njihovu decu, kao i da se majke koje izražavaju legitimnu zabrinutost za bezbednost svoje dece u vezi sa kontaktom sa nasilnim roditeljem često optužuju za manipulaciju decom protiv oca (upotrebom nenaučnog koncepta „sindrom otuđenja od roditelja”).

321 Nema više rutinske klizme, epiziotomije, indukcije i pritiskanja stomaka, N1, 1. 6. 2025.

322 (Foto) Nastavlja se suđenje ginekologu iz Sremske Mitrovice optuženom za akušersko nasilje: Stigao na ročište u pratnji supruge, Blic, 23. 9. 2025.

323 Ginekolog iz Sremske Mitrovice na sudu negirao optužbe za akušersko nasilje, N1, 27. 5. 2025.

324 Zašto je vakcina protiv HPV i dalje „bauk” u Srbiji: Samo 8,5% dece zaštićeno od raka koji se može sprečiti, Ivana Vlajović, 29. 9. 2025.

325 Building trust by delivering support, protection and justice Serbia First thematic evaluation report, GREVIO, Council of Europe, 25. 9. 2025.

U oblasti krivičnog gonjenja ukazuje se na niske stope prijavljivanja nasilja što odražava nepoverenje žena u krivičnopravni sistem, kao i odsustvo pristupa stručnjaka koji je osetljiv na rod i traumu, na visoke stope odustajanja žena od krivičnog gonjenja i blage kazne, čak i u slučajevima ubistva na osnovu pola. Prelazak hitne zaštite na dugoročne mere zaštite otežan je nedostatkom harmonizacije između zaštitnih mera u različitim zakonima, a praćenje efikasne primene ovih mera i sankcionisanje kršenja treba poboljšati. Proceduralne mere usmerene na sprečavanje ponovne viktimizacije, retraumatizacije i zaštitu dostojanstva i privatnosti žrtava tokom sudskih postupaka ne primenjuju se uvek sistematski, često i zbog nedostatka tehničkih resursa, uz zabrinjavajuće slučajeve retraumatizacije, posebno u slučajevima silovanja.

GREVIO je dao niz preporuka državnim organima, od kojih je većina hitne prirode (prvi stepen prioriteta). Upadljivo je i to da se skoro svaka od preporuka referira na prethodne, date Srbiji prilikom osnovne procene primene Konvencije (2020), što sugerise da u mnogim oblastima za protekle četiri godine nije došlo do znatnog poboljšanja. Važnim se čini i to što je GREVIO u izveštaj uključio i poglavlje o novim trendovima u oblasti nasilja nad ženama i nasilja u porodici, ističući njihove efekte na situaciju u Srbiji. Istaknut je rastući anti-rodni negativni stav i njegov uticaj na nasilje prema ženama, uključujući LGBTI žene i devojčice, suženje prostora za delovanje organizacija za zaštitu prava žena, zabrinjavajuću raspodelu sredstava iz javnih budžeta za usluge podrške, kao i bezbednosnu ugroženosti braniteljki ljudskih prava žena. Ukazano je i na epidemiju digitalnog nasilja, posebno neovlašćenog deljenja intimnih sadržaja i činjenicu da su takva dela ostala neprocesuirana, odnosno nekažnjena. Ukazano je i na uporne i strukturne prepreke podršci pravde za Romkinje, kao posledicu sistemske diskriminacije i dubokog nepoverenja tih žena u vlast, ali i na to da se romska kultura i tradicija često koriste da bi se opravdalo to što se previđaju određeni oblici nasilja prema romskim ženama i devojčicama.

Veći broj ženskih organizacija iz Srbije podnelo je GREVIO grupi izveštaje u senci, a podaci Autonomnog ženskog centra (AŽC), član prEUgovor koalicije, navedeni su kao izvor čak 33 puta, što potvrđuje posvećenost, kvalitet i kredibilitet rada ove organizacije. Nije primećena reakcija vladinog Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost, ministarke bez portfelja zadužene za pitanja rodne ravnopravnosti i rodno zasnovano nasilje prema ženama, niti Saveta za suzbijanje nasilja u porodici.

Lakši oblik silovanja ponovo na dnevnom redu Ministarstva pravde

Po drugi put Ministarstvo pravde stavilo je na javnu raspravu izmene i dopune Krivičnog zakonika i Zakonika o krivičnom postupku, zajedno sa nekoliko drugih zakona, u kratkom roku za javnu raspravu. Nakon prošlogodišnjeg pritiska javnosti na Ministarstvo pravde da neovlašćeno deljenje sadržaja intimne prirode postane krivično delo (što je predlog AŽC iz 2022. godine),³²⁶ novim predloženim izmenama i dopuna Krivičnog zakonika to je i učinjeno. Istovremeno, Ministarstvo je izašlo sa starim predlogom da se umesto promene osnovne definicije krivičnog dela silovanje u skladu sa Istanbulskom konvencijom (čl. 36, st. 1, tačka a), uvede još jedan, blaži oblik silovanja koje bi se zvalo „obljuba bez pristanka”.³²⁷ Na ovaj način bi se privilegovali učinioci silovanja činjenicom da je predložena niža kazna i da je iskustvo u Hrvatskoj, u kojoj je isto delo postojalo u periodu od 2012. do 2019. godine, pokazalo da je većina prijavljenih slučajeva silovanja bila gonjena za to blaže krivično delo, čak i kada je bila učinjena upotrebom sile ili pretnje da će se sila upotrebiti. Ponovo je bio potreban snažan pritisak javnosti da bi ministar pravde informisao da je učinjena izmena, da obljava bez pristanka neće biti posebno krivično delo, već je seksualni akt bez pristanka prvi stav krivičnog dela silovanje. Ministar je naveo „Ovakvo rešenje je bila inicijativa ženskih i organizacija koje se bave nasiljem nad ženama i zaštitom žena i mi smo usvojili njihovu argumentaciju”.³²⁸ Ipak, treba istaći da nije usvojena inicijativa za visinu kazne, te će minimalna zaprećena kazna ostati ispod sadašnje kazne za silovanje u 1. stavu.

Međutim, predložene izmene i dopune Zakonika o krivičnom postupku mnogo više zabrinjavaju. Prema mišljenju AŽC, članice koalicije prEUgovor, neprihvatljivi su predlozi koji urušavaju dostignuti nivo prava žrtava generalno, kao i posebno osetljivih žrtava, ali i koncept tužilačke istrage i tužilaštva kao organa gonjenja, te se okrivljenima daju veća prava u postupku nego što to imaju tužioci. Iako Ministarstvo pravde navodi da su predložene izmene usklađivane sa Direktivom 2012/29/EU o uspostavljanju minimalnih standarda za prava, podršku i zaštitu žrtava krivičnih dela, AŽC smatra da su predložene izmene skromne, uz ograničena unapređenja prava oštećenih. Takođe, propušteno je da se izvrši usklađivanje i sa Poglavljem 3 Direktive 2024/1385/EU o borbi protiv nasilja prema ženama i nasilja u porodici.

326 Predlozi za izmene i dopune Krivičnog zakonika Srbije, prEUgovor, 22. 5. 2022.

327 Nenad Vujić: Izmenama Krivičnog zakonika pooštrene mere za silovanje, RTV, 18. 9. 2025.

328 Ministar: Obljuba bez pristanka neće biti posebno krivično delo, već u okviru silovanja, Nedeljnik.rs, 14. 10. 2025.

Odnos nadležnih organa prema seksualnom nasilju

Suđenje u slučaju glumica iz škole Miroslava Aleksića, optuženog za silovanje i seksualno uznemiravanje većeg broja polaznica, odlaže se zbog zdravstvenog stanja optuženog, a počelo je 2021. godine. Milena Radulović, jedna od glumica koja je prijavila zlostavljanje kaže da je „razočarana zbog toga što sve izgleda kao da taj slučaj na kraju neće doživeti sudski epilog i da su ga institucije pustile da „iscuri””.³²⁹

Otvaranje memorijalnog centra Draganu Markoviću Palmi u Jagodini, čemu su prisustvovali visoki državni zvaničnici, uključujući predsednika države³³⁰, pokazuju da nije mnogo promenjeno u vezi sa razumevanjem seksualnog zlostavljanja i zloupotrebe položaja (jer i pored odluke tužilaštva da nema dovoljno dokaza za pokretanje krivičnog postupka protiv Palme, javnost nije ostala uverena u njegovu nevinost)³³¹.

Kao što je pominjano, pretnje silovanjem dobila je i studentkinja Nikolina Sindelić od komandira Jedinice za zaštitu posebnih ličnosti i objekata, kada je privedena na demonstracijama u Beogradu. Ona je izjavila: „Govorio je kako će da me skine i da me siluje pred svima, da će to svi gledati, ja sam bila besna vidno, rekao je „treba da me zamoliš da prestanem da te bijem”.³³² Studentkinja druge godine Medicinskog fakulteta, koja je uhapšena tokom protesta u Novom Sadu u otvorenom pismu o događajima te večeri, između ostalog, napisala je: „Zašto mene sa 21 godinom skidaju голу u stanici kao da sam najveći kriminalac, samo zato što sam šetala na protestu?”³³³

Još jedan primer institucionalnog propusta u zaštiti žrtava seksualnog nasilja na radnom mestu ukazuje na sistemsku neefikasnost i nezainteresovanost institucija da zaštite žrtvu i obezbede pravdu. Doktorka iz Hitne pomoći u Batajnici optužila je kolegu vozača za pokušaj silovanja u bazi Doma zdravlja. Nakon što nadređeni nisu reagovali, podnela je prijave Hitnoj pomoći, Ministarstvu zdravlja i tužilaštvu. Iako je dostavila snimak priznanja i tražila pregled kamera, tužilaštva su slučaj odbacila zbog „nedostatka dokaza”. Doktorka navodi da se i dalje suočava sa simptomima posttraumatskog stresnog poremećaja.³³⁴

Učenici Elektrotehničke škole „Nikola Tesla” iz Beograda svedočili su incidentu porodičnog nasilja u blizini PS Zvezdara, tokom kog je muškarac pod dejstvom alkohola ili narkotika vikao na suprugu, izbacio je iz automobila i uputio joj pretnju „Sedi u kola da te ne bih ubio sada”. Iako su svedoci odmah obavestili policiju, reakcija je bila neadekvatna – policajci su muškarca samo smirili, nisu legitimisali ni njega ni ženu, niti uzeli izjave prisutnih. Jedan od policajaca dodatno je relativizovao nasilje komentarem „što se ne dereš na svoju ženu u svojoj kući”, čime je incident faktički opravdan i poslat je poražavajući signal o tolerisanju nasilja nad ženama u javnom prostoru.³³⁵

Slično, nakon što je istaknuti član Srpske napredne stranke iz Šapca pretukao svoju emotivnu partnerku, a slučaj prijavljen policiji i žena pregledana u Urgentnom prijemu šabačke Opšte bolnice, napadač nije uhapšen, niti su mu izrečene hitne mere. Žrtva je za medije izjavila „Kada sam čula da su ga samo saslušali i pustili, jako sam se uznemirila”,³³⁶ i navela da sumnja u to da je reč o političkim razlozima, zbog čega je odlučila da ceo slučaj iznese u javnost.

Femicid i žene koje nisu prijavile, nisu istrajale, nisu prihvatile sve mere...

Do kraja oktobra 2025. godine u Srbiji je ubijeno 13 žena od strane svojih sadašnjih ili bivših partnera (7), sina (4), unuka (1) i progonitelja (1). U više od polovine slučajeva (7) nasilje je bilo ranije prijavljivano/procesuirano, nekada i više puta (3) – kada se radilo o sinovima (3), sadašnjim (2) ili bivšim partnerima (2) kao učiniocima. Jedno dete je ubijeno zajedno sa majkom, a troje maloletne dece je ostalo bez majki (2 žene). Ponovo zabrinjava veliki broj pokušaja femicida (8), dominantno u sadašnjim ili bivšim partnerskim odnosima (7) i u jednom slučaju

329 Milena Radulović o tome kako se oseća danas; Razočarano, uvređeno, a istovremeno i zadovoljno, N1, 21. 10. 2025.

330 (VIDEO) Otvaranje memorijalnog centra Palma u Jagodini – demonstranti čekali Vučića, interventna im ograničavala kretanje, N1 Beograd, 7. 7. 2025.

331 Dragan Marković Palma, predsednik Jedinjene Srbije, koalicionog partnera vladajuće Srpske napredne stranke, bio je pripadnik vojne formacije „Tigrovi”, koja je poznata po ratnim zločinima, uključujući i seksualno zlostavljanje, bio je optužen (2021.) za podvođenje devojaka i maloletnica na „žurkama” koje je organizovao, a na kojima su učestvovala brojne ličnosti iz političkog i javnog života. Optužbe protiv Palme su odbačene, odnosno Više javno tužilaštvo u Kraljevu je saopštilo da za sada nema dokaza na osnovu kojih bi se pokrenuo postupak. [Memorijalni park Draganu Markoviću Palmi je uvreda i sramota za Srbiju!](#) Žene u crnom, 7. 7. 2025.

332 Studentkinja: Marko Kričak mi pretio da će me silovati, šamarao i uadrao mi glavu o zid, N1 Beograd, 15. 8. 2025. Nakon izjave narodne poslanice Slavice Radovanović (pukovnice policije u penziji) da je komandir JZO nedodirljiv jer je lojalan predsedniku države i da je „brzo napredovao za nekog ko je bio prodavac vodila”, usledila je njegova tužba za povredu časti i ugleda. [Komandir JZO Marko Kričak tuži poslanicu Slavicu Radovanović za povredu časti i ugleda](#), Miloš Z. Lazić, Nova.rs, 23. 10. 2025.

333 „Zašto mene sa 21 godinom skidaju голу u stanici”; Potresno pismo studentkinje uhapšene u Novom Sadu, 021.rs, 10. 9. 2025.

334 Doktorka u Hitnoj pomoći optužila kolegu da ju je seksualno napastvovao, uprava bez reakcije, tužilaštvo odbacilo prijavu, Jovan Mladenović, Nova.rs, 9. 10. 2025.

335 Autonomni ženski centar, [Facebook](#), 7. 7. 2025.

336 Šabačke novosti: Član SNS iz Šapca pretukao svoju partnerku na ulici, nije uhapšen, N1, 1. 7. 2025.

od strane zeta žene koja se i dalje bori za život. Nož je u najvećem broju korišćen kao sredstvo ubistva (8) ili pokušaja ubistva žena (5), dok se upotreba pištolja značajno smanjila – u jednom slučaju ubistva i jednom slučaju pokušaja ubistva.

U julu, u roku od 24 sata ubijene su dve žene i jedno dete (od sedam godina) u dva odvojena slučaja³³⁷. Ministarka bez portfelja zadužena za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja žena pozvala je sve žene koje trpe bilo koji oblik nasilja „da ne ćute” i najavila izmene zakona „koje će institucijama omogućiti dodatna ovlašćenja u cilju prevencije i pružanja hitne, pojačane zaštite”.³³⁸ U izjavi za medije istim povodom ministarka ističe važnost pitanja „kako ohrabriti žene da istraju u procesu nakon prve prijave nasilnika i da istraju do kraja, da izbegnu situaciju u kojoj bi mu se vraćale i da iskoriste sve mere podrške koje institucije sistema mogu da pruže...”, dodajući „neophodno je da žene razumeju da je apsolutno neophodno da prihvate sve one mere koje su pred njima”.³³⁹

Čini se da ministarka ne razume da žene sa iskustvom nasilja, kada prijave nasilje imaju pravo na bezbednost koju im garantuju državni organi primenom mera koje sprečavaju učinioca da ponovi ili dovrši započeto delo. Procena bezbednosnih rizika je obaveza institucija. Ministarka bi mogla da bude bolje informisana o tome koliko su različite vrste opštih i specijalizovanih usluga podrške (ne)dostupne ženama sa iskustvom nasilja i njihovoj deci na teritoriji Srbije³⁴⁰. Način na koji ministarka komentariše događaje femicida implicitno prebacuje odgovornost za nasilje, uključujući ubistvo, na žene – koje nisu prijavile, nisu istrajale, nisu prihvatile sve mere – umesto da se suoči sa odgovornošću države i institucija za obezbeđivanje dostupne i odgovarajuće zaštite i podrške.

PREPORUKE

- Vlada i sva nadležna ministarstva treba da sa dužnom pažnjom razmotre GREVIO Prvi tematski evaluacioni izveštaj za Srbiju i uključe sve prioritetne preporuke u plan mera za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici.
- Ministarstvo pravde treba ponovo da razmotri visinu kazne za 1. stav krivičnog dela silovanje (čl. 178) koje je predloženim izmenama Krivičnog zakonika definisano kao nedostatak slobodnog i dobrovoljno datog pristanka. Posebno treba da razmotri predloge izmena i dopuna Zakonika o krivičnom postupku u vezi sa pravima žrtava krivičnih dela, uključujući prava posebno osetljivih žrtava, te da ih u potpunosti uskladi sa pravnim tekovinama EU.
- Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja treba da ubrza aktivnosti na izradi novog Zakona o socijalnoj zaštiti i nove Strategije o socijalnoj zaštiti, da obezbedi transparentan i široko konsultativan proces, koji će da uključi sve zainteresovane strane, tako da se obezbedi ispunjavanje preporuka u skladu sa opštim i specijalizovanim uslugama podrške za žene i njihovu decu, žrtve svih oblika rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici.

4.2.4. Prava deteta

Nepotvrđen broj nastavnika kojima nisu produženi ugovori i smena najmanje stotinu direktora škola mogla bi da povećava rizik od zapošljavanja nestručnog kadra u obrazovanju. Istovremeno, reakcije na navodnu „političku zloupotrebu dece” otvorile su važnu raspravu o granici između prava dece na izražavanje i okupljanje i mogućnosti njihove manipulacije u političke svrhe. Nacrtom novog Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i zaštiti maloletnih lica u krivičnom postupku Ministarstvo pravde ponovo je predložilo da se smanji dostignuti nivo prava maloletnih žrtava nasilja i propustilo je da usaglasi nacrt sa propisima EU i ratifikovanim međunarodnim konvencijama. Usvojen je Zakon o alimentacionom fondu, ali je Narodna skupština odbila predlog zakona kojim bi bilo omogućeno sticanje statusa roditelja-negovatelja onim roditeljima koji neposredno brinu o deci sa teškim razvojnim smetnjama.

337 Za 24 sata ubijene dve žene i dete u dva odvojena slučaja porodičnog nasilja u Srbiji, Radio Slobodna Evropa, 21. 7. 2025.

338 Zaustavimo nasilje zajedno – pre nego što bude kasno, Kabinet ministarske bez portfelja zadužene za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja, 21. 7. 2025.

339 Kako ženama uliti sigurnost da prijave nasilje; Macura za RTS: Žrtva mora da istraje do kraja, RTS, 30. 7. 2025.

340 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samopruprava u Republici Srbiji 2021. godine, novembar 2023.

Otkazi i pritisci na nastavnike, roditelje i učenike

Nova školska godina počela je otkazima ili neprodužavanjem ugovora nastavnicima koji su podržavali studente, smenama direktora, izmenama sastava školskih odbora, nametanjem članova saveta roditelja, zabranama roditeljima da ulaze u školu, razmeštanjem učenika (pod različitim izgovorima) iz školske zgrade u nekoliko drugih škola. Imajući u vidu postojeći deficit nastavnika, ova situacija pojačava rizik od zapošljavanja nestručnog osoblja, a time i ugrožava pravo dece na kvalitetno obrazovanje u državnim školama.³⁴¹

Učenici srednjih škola, organizuju se i izražavaju svoje neprihvatanje nametnutih rešenja koja dolaze iz Ministarstva prosvete. Tako su učenici Pete beogradske gimnazije započeli fizičku blokadu škole zahtevajući, uz podršku roditelja, da se smeni postavljena v.d. direktorka i da se vrate na posao nastavnici (19) čiji ugovori nisu produženi.³⁴² Učenici Valjevske gimnazije krajem oktobra su bojkotovali nastavu u znak „podrške otpuštenim profesorima i u znak otpora represiji” v.d. direktora te škole, a početkom novembra su proglasili blokadu, tražeći pokretanje disciplinskog postupka protiv v.d. direktorke zbog sumnje da je izvršila verbalno i psihičko nasilje nad učenicom škole³⁴³. Gimnazija Jovan Jovanović Zmaj u Novom Sadu (škola od javnog značaja) više od 300 dana je zatvorena, a učenici su raspoređeni u zgrade tri druge škole, zbog čega negoduju i roditelji i nastavnici, za sada bez razrešenja.³⁴⁴ I roditelji učenika osnovne škole „Pavle Savić” u Beogradu protestovali su, a potom odbili da šalju decu u školu nakon smene direktora škole³⁴⁵, zbog nezadovoljstva imenovanjem novog v.d. direktora koji nije iz kolektiva.³⁴⁶

Politička zloupotreba dece – ili pravo dece da izraze mišljenje?

Školska godina je počela i optužbama da nastavnici zloupotrebljavaju učenike koji protestuju u političke svrhe. Tako je Zaštitnik građana izdao čak dva mišljenja u kojima je apelovao „na sve aktere u javnom i političkom životu, sve roditelje, prosvetne radnike i druga zainteresovana lica, da ne vrše pritisak na maloletnike i ne koriste ih za ostvarivanje sopstvenih političkih ciljeva”, i da ih „ne podstiču na aktivizam koji nije u skladu sa njihovim uzrastom, pravilima i interesima maloletnika”.³⁴⁷ Pominjao je „brutalnu eksploataciju dece”, to da se „maloletnici guraju u epicentar političke borbe”, da se dovode u situacije „da učestvuju u događajima koje ne razumeju, ili koji nisu u skladu sa njihovim uzrastom”, ali i to da se takva zloupotreba ne može tolerisati.³⁴⁸ Ovo otvara pitanje o tome da li deca, srednjoškolci, izražavaju vlastito mišljenje, pravo na okupljanje i aktivizam kada protestuju zbog promena u školi koje ih se direktno tiču, i ko (kako) procenjuje njihovu uzrasnu sposobnost i najbolji interes. Konvencija o pravima deteta jasno deci garantuje prava na participaciju, slobodu izražavanja i mirnog okupljanja, zaštitu privatnosti i slobodan pristup informacijama.

Veliku polemiku u javnosti izazvala je i emisija „Važne stvari” u dečjem programu na RTS-u u kojoj je jedan dečak rekao da se „studenti bore za pravdu, za našu budućnost”.³⁴⁹ Ministarstvo informisanja i telekomunikacija najoštrije je osudilo „skandaloznu političku zloupotrebu dece u emisiji”.³⁵⁰ Istaknuto je: „Ova krajnje neprimerena i sramotna zloupotreba dece u političke svrhe protivna je javnom interesu koji treba da ostvaruje javni medijski servis”, i zatražena je hitna istraga svih okolnosti i najhitnije reagovanje nadležnih državnih institucija.³⁵¹ I Zaštitnik građana je bio mišljenja da je reč o direktnoj zloupotrebi dece u političke svrhe, jer je „u dečjoj emisiji maloletnik iskorišćen za slanje političkih poruka”.³⁵²

Stručnjaci iz oblasti medija, psihologije i prava ukazali su da zloupotrebu dece predstavlja namerna i organizovana upotreba dece u događajima sa stranačkim ili propagandnim karakterom, dok su reakcije zvaničnika na dečji iskaz ocenjene kao neprimerene i zasnovane na sadržini, a ne na principima zaštite deteta. Istaknuto je da se u programima gde deca učestvuju mora poštovati njihova spontanost i pravo na izražavanje mišljenja.³⁵³ Ovaj slučaj ukazao je na potrebu jasnijeg razgraničenja između prava deteta na slobodno izražavanje i manipulacije u političke svrhe, kao i na pitanje doslednosti nadležnih institucija u zaštiti dece, bez obzira na politički kontekst.

341 Kolikom prosvetara je ostalo bez ugovora zbog podrške studentima? Mihaela Šljukić, Istinomer, 1. 9. 2025.

342 Ni direktorke, ni policije u školi: Deseti dan blokade u Petoj beogradskoj gimnaziji, Mila Todorčić, Danas.rs, 23. 10. 2025.

343 Učenici Valjevske gimnazije stupili u blokadu, Danas.rs, 3. 11. 2025.

344 Nema kvoruma u Nastavničkom veću Jovine gimnazije u Novom Sadu: Profesori traže ostavku direktora, A. L., Danas.rs, 24. 10. 2025.

345 Bojkot nastave u OŠ „Pavle Savić”, Danas.rs, 11. 9. 2025.

346 Roditelji đaka OŠ „Pavle Savić” demantuju v.d. direktora, Danas.rs, 20. 10. 2025.

347 Pašalić: Zloupotreba dece u političke svrhe se protivi etici, nezakonita je i kažnjiva, Zaštitnik građana, 4. 9. 2025.

348 Isto.

349 Reagovanje ministra povodom zloupotrebe dece u političke svrhe na RTS-u, Ministarstvo informisanja i telekomunikacija, 29. 9. 2025.

350 Isto.

351 Isto.

352 Pašalić: Zloupotreba dece u političke svrhe se mora sankcionisati, Zaštitnik građana, 29. 9. 2025.

353 Izjava dečaka na RTS o studentima: Stručnjaci o tome da li je to zloupotreba ili pravo deteta na stav, 021.rs, 1. 10. 2025.

Zaštita dece od seksualne zloupotrebe

Dve i po godine nakon pokretanja slučaja protiv pedagoškog asistenta u Odžacima, kojem se na teret stavlja 35 krivičnih dela, nije doneta presuda jer je ponovo otvoren pretres i određeno je dodatno veštačenje. Okrivljeni se tereti za 28 krivičnih dela nedozvoljene polne radnje, šest krivičnih dela obljuba zloupotrebom položaja, kao i krivično delo prikaz pornografskog materijala i zloupotreba maloletnika u pornografske svrhe, prema više dece uzrasta od tri do šest godina koja su mu bila poverena na čuvanje. U većem delu postupka okrivljeni se branio ćutanjem, a u nekoliko navrata izjavio je da nije kriv ni po jednoj tački optužbe.³⁵⁴ Ovaj, kao i drugi slučajevi seksualne zloupotrebe dece od strane lica u formalnom i neformalnom obrazovanju u koja imaju poverenje otvara pitanje zašto u predškolskom i školskom sistemu Srbije nema sistematskog preventivnog rada sa decom. Takođe, pitanje je kakva je podrška i zaštita dece tokom istražnih i sudskih postupaka, da li je angažovan dovoljan broj specijalizovanih stručnjaka za forenzičke procene, kao i specijalizovanih stručnjaka za psihološku podršku deci koja su imala takvo iskustvo.

I roditelji učenika Devete beogradske gimnazije ukazali su na problem s kojim se susreću učenice u ženskom toaletu škole, odnosno na kamere u toaletu, od kojih jedna snima unutrašnjost dve kabine. Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti najavio je vanredni inspekcijski nadzor u ovoj školi.³⁵⁵

ALARM: Maloletničko pravosuđe – ponovno predloženo smanjenje prava dece žrtava

Nacrt novog Zakona o maloletnim učinocima krivičnih dela i zaštiti maloletnih lica u krivičnom postupku stavljen je u javnu raspravu u isto vreme kada i izmene i dopune Krivičnog zakonika i Zakonika o krivičnom postupku. Članica prEUgovor koalicije, AŽC dostavio je Ministarstvu pravde komentare i predloge. Razočarava da je Ministarstvo pravde ponovo, kao i 2016. godine kada je taj predlog zakona bio povučen,³⁵⁶ predložilo da se smanji dostignuti nivo prava dece žrtava. Reč je o spisku krivičnih dela na koje se odnosi ovaj zakon, kao i o ukidanju obaveznog postavljanja punomoćnika po službenoj dužnosti deci žrtvama (čak i za ovaj smanjeni broj određenih krivičnih dela), koje je ostalo na slobodnoj oceni tužilaštava i sudova.

Ukazano je da predloženi nacrt Zakona nije usklađen sa odredbama Direktive 2012/29/EU o uspostavljanju minimalnih standarda za prava, podršku i zaštitu žrtava krivičnih dela i Direktive 2024/1385/EU o borbi protiv nasilja prema ženama i nasilja u porodici, kao ni sa odredbama Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju nasilja prema ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) i o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja (Lanzarote konvencija).

Posebno zabrinjava to što ni nakon 14 godina odredbe ovog nacrtu Zakona nisu usklađene sa Zakonikom o krivičnom postupku. Takođe, nacrtom ovog Zakona propušteno je da se reguliše privremeni smeštaj maloletnika u psihijatrijsku ustanovu tokom trajanja postupka, u skladu sa čl. 37 Konvencije o pravima deteta.³⁵⁷

Formiranje alimentacionog fonda i problem roditelja negovatelja

U junu 2025. godine usvojen je Zakon o ostvarivanju prava iz Alimentacionog fonda.³⁵⁸ Predlog ovog zakona ušao je u parlamentarnu proceduru bez prethodne javne rasprave. Iako su sve zainteresovane strane bile mišljenja da je formiranje fonda neophodno (i dugo očekivano), nije bilo spremnosti da se čuju potencijalne mane predloženog nacrtu, koje je javno uputio opozicioni Zeleno-levi front,³⁵⁹ a za koje je Ministarstvo pravde reklo da su neutemeljene i duboko uznemirujuće.³⁶⁰ Ostaje da se isprati kako funkcioniše Alimentacioni fond.

354 Nije doneta presuda pedagoškom asistentu iz Odžaka, optuženom za nedozvoljene polne radnje, Ksenia Pavkov, N1, 3. 10. 2025.

355 Kamere u toaletu Devete gimnazije: Roditelji traže uklanjanje, Poverenik najavio nadzor, N. V. O. N1, 11. 9. 2025.

356 2016: Smanjuju se dostignuta prava na zaštitu dece žrtava krivičnih dela, AŽC, 31. 10. 2025.

357 Komentari i predlozi AŽC na nacrt novog Zakona o maloletnim učinocima krivičnih dela i zaštiti maloletnih lica u krivičnom postupku, AŽC, 1. 10. 2025.

358 Zakon o ostvarivanju prava iz Alimentacionog fonda, Službeni glasnik RS, br. 51/2025.

359 Reč je o tome da izvršitelj ne naplaćuje alimentaciju od roditelja dva meseca od kada se dete obrati javnom izvršitelju, to što dete može maksimalno da dobije 25.000 dinara od Alimentacionog fonda, što predstavlja minimalni iznos izdržavanja po roditelju koji je odredilo Ministarstvo za brigu o porodici, kao i na vraćanje alimentacije u fond nakon smrti roditelja koji je dugovao izdržavanje od njegovog nasledstva.

360 Objašnjeno je da se radi o vraćanju izdržavanja koje je roditelj dugovao samo iz imovine koju je roditelj stekao za života, a koju dete nasleđuje. „Deca nisu dužnici”: Ministarstvo pravde demantuje tvrdnje o vraćanju novca iz Alimentacionog fonda, Danas.rs, 23. 6. 2025.

Opoziciona Stranka slobode i pravde podnela je predlog zakona koji bi roditeljima koji neposredno brinu o deci sa razvojnim smetnjama omogućilo naknadu u visini minimalne zarade na nivou Srbije, zdravstveno i penzijsko osiguranje, radni staž i pravo na penziju.³⁶¹ Upućen je apel narodnim poslanicima da ga usvoje.³⁶² Autonomni ženski centar predlagao je slična rešenja za roditelje negovatelje još 2010. godine³⁶³ prilikom donošenja važećeg Zakona o socijalnoj zaštiti. Međutim, sve što ne dolazi iz vladajuće koalicije ne nailazi na pozitivan odgovor većine u Narodnoj skupštini. Na najavljeni protest roditelja, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja odgovorilo je pozivom na dijalog o unapređenju statusa roditelja i održalo prvi sastanak u nizu.³⁶⁴ To nije sprečilo roditelje da organizuju proteste ispred Vlade i da traže hitnu javnu raspravu u Skupštini, sednicu i stavljanje predloga na dnevni red, eventualne izmene predloga odgovarajućim amandmanima, predlog budžeta za naknadu roditeljima za sledeću godinu i usvajanje zakona.³⁶⁵

PREPORUKE

- Ponavljamo preporuku da je nužno da Vlada obezbedi uslove za ubrzano sprovođenje svih aktivnosti planiranih u Revidiranom AP za Poglavlje 23 u vezi sa pravima deteta, sa posebnom pažnjom na obezbeđivanje resursa za decu iz osetljivih grupa i njihove porodice.
- Nužno je da izmene zakona kojima se reguliše status maloletnih učinilaca i žrtava krivičnih dela budu u potpunosti usaglašene sa pravnim tekovinama EU, kao i sa konvencijama koje je Republika Srbija već ratifikovala, ali i sa domaćim krivičnopravnim okvirom.
- Potrebno je obezbediti odgovarajuću sistemsku prevenciju svih vrsta seksualne zloupotrebe dece, kao i svih drugih oblika nasilja kojima su izložena deca, koja odgovara svim uzrastima dece i mladih.
- Obrazovne institucije i mediji treba da posvete veću pažnju dečjim pravima na izražavanje mišljenja i mirnog okupljanja, kao pravima koja su deci garantovana međunarodnim ugovorima, odnosno da ih jasno razlikuju od manipulacije decom u političke svrhe, na koju dosledno treba reagovati.

4.2.5. Zaštita podataka o ličnosti

Rad na izmenama Zakona o zaštiti podataka usporen je nakon povlačenja eksperata iz civilnog društva iz radne grupe usled pojačane represije koji sprovodi vlast. Nove verzije nacрта izmena krivičnog zakonodavstva bolje su od prošlogodišnjih verzija u pogledu zaštite podataka o ličnosti, između ostalog i zbog uvođenja posebnog krivičnog dela za neovlašćeno deljenje intimnih snimaka, ali su i postupak izrade zakona i druga predložena rešenja višestruko sporni. Nastavlja se praksa zloupotrebe ličnih podataka studenata, novinara i aktivista, učesnika učestalih antivladinih protesta. Nezakoniti nadzor telefona i upotreba špijunskog softvera i dalje nemaju pravni epilog. Raste broj javnih institucija koje nabavljaju biometrijske kamere i nadzorne sisteme bez zakonskog osnova, stvarajući rizik od formiranja mreže masovnog nadzora u uslovima zarobljene države.

Zakonske izmene i dalje na čekanju

Posebna radna grupa za izmene i dopune Zakona o zaštiti podataka o ličnosti nastavila je svoj rad slabijim intenzitetom nakon što su je u februaru 2025. godine napustili predstavnici dve ekspertske organizacije civilnog društva zbog obustave saradnje sa izvršnom i zakonodavnom vlašću koja pojačava represiju nad neistomišljenicima.³⁶⁶ Dva trodnevna sastanka održana su u aprilu i junu, a na njima se raspravljalo o regulisanju obrade genetičkih i biometrijskih podataka, obrade podataka o ličnosti putem audio video nadzora i upotrebom veštačke inteligencije, te o obradi podataka u posebne svrhe.³⁶⁷

361 Predlog je podnet 22. 11. 2024. godine; Predlog zakona o dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, Narodna skupština.

362 SSP apeluje na poslanike da u Skupštini podrže usvajanje zakona roditelj-negovatelj, N1, 21. 10. 2025.

363 Izveštaj o akcijama zagovaranja Autonomnog ženskog centra za 2011. godinu, AŽC, 31. 10. 2025.

364 Saopštenje za javnost o unapređenju statusa roditelj-negovatelj, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, 31. 10. 2025.

365 Završen protest roditelja s decom sa posebnim potrebama: Problem je što vlast ne želi da nas čuje (FOTO/VIDEO), Insajder, 22. 10. 2025.

366 „Obustava saradnje sa zakonodavnom i izvršnom vlašću u Srbiji“, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, 4. 2. 2025. „NKEU uputio pismo predsedniku EK: EU ne bi trebalo da okreće leđa građanima Srbije“, NKEU, 4. 2. 2025.

367 Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Aktuelnosti od 10. aprila 2025. i 9. juna 2025. godine.

Ministarstvo pravde objavilo je u novu verziju nacрта izmena Krivičnog zakonika (KZ) u septembru 2025. godine. U veoma šturoim izveštaju sa javne rasprave,³⁶⁸ koja je opet bila vrlo kontroverzna,³⁶⁹ navodi se da su prihvaćene dve primedbe relevantne za zaštitu podataka o ličnosti. Prvo, uvažene su inicijative civilnog društva da se neovlašćeno deljenje intimnih snimaka uvede kao posebno krivično delo – Zloupotreba snimka, fotografije, portreta, audio zapisa ili spisa sa seksualno eksplicitnim sadržajem (član 145a KZ). Ranije je Autonomni ženski centar, član koalicije prEUgovor, predao Ministarstvu pravde i peticiju sa ovim zahtevom, a koju je podržalo oko 22.000 građana.³⁷⁰ Drugo, iz šturog izveštaja se može zaključiti da se odustalo od izmena krivičnog dela „Neovlašćeno prisluškivanje i snimanje”, koje su prethodno kritikovane u Alarm izveštaju.³⁷¹

U novoj verziji nacрта izmena Zakonika o krivičnom postupku (ZKP) zadržani su raniji pozitivni predlozi da lice prema kome su preduzete posebne dokazne radnje (kojima se odstupa od prava na privatnost) bude obavešteno o uništavanju zakonito prikupljenih podataka u situacijama kada se odustane od krivičnog gonjenja. Po važećem rešenju, to je samo mogućnost, a sada prerasta u obavezu, doduše, uz određene ograde.³⁷² Zadržan je i predlog da se uvede „dužnost uklanjanja postavljenih uređaja odmah posle prestanka primene mere” tajnog snimanja i praćenja.³⁷³ Takođe, odustalo se od proširenja ovlašćenja Bezbednosno-informativne agencije za prikupljanje metapodataka o elektronskoj komunikaciji za svrhe krivičnog postupka.³⁷⁴

U Izveštaju o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23 za prvu polovinu 2025. godine, Ministarstvo pravde navodi da je formirano radno telo zaduženo da prati primenu Strategije zaštite podataka o ličnosti za period od 2023. do 2030. godine i pratećeg akcionog plana. Međutim, navodi i da telo nije postalo funkcionalno zbog promene vlade u proleće 2025. godine.³⁷⁵ Nema javnih informacija da je ovo telo počelo sa radom do kraja izveštajnog perioda.

U pogledu kapaciteta Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti (Poverenik), valja podsetiti da se većina rukovodilaca u njegovoj kancelariji i dalje nalazi u statusu vršioca dužnosti.³⁷⁶ Ovaj način funkcionisanja široko je rasprostranjen u javnoj upravi u Srbiji, što je kritikovala i Evropska komisija, s obzirom na to da nesprovođenje konkursa i neizvesnost mandata negativno utiču na profesionalnost i nepristrasnost postupanja.

Nastavljeno targetiranje učesnika protesta zloupotrebom njihovih podataka o ličnosti

U izveštajnom periodu nastavljene su kampanje blaćenja zloupotrebom ličnih podataka novinara, aktivista i učesnika u studentskim i građanskim protestima. Ove kampanje ne samo što nastoje da diskredituju pojedince koji kritički govore i nastupaju, već im crtaju metu na čelo, čime se ugrožava njihova bezbednost.

Najistaknutiji slučaj odnosi se na studentkinju Nikolinu Sindelić, koja je komandanta policijske Jedinice za zaštitu određenih objekata i ličnosti Marka Krička optužila za brutalnost, tvrdeći da ju je tukao, vređao i pretio silovanjem nakon privođenja na protestu u Beogradu 14. avgusta 2025. Sindelićeva je zbog toga postala meta lojalista i provladinih medija. Bivša državna sekretarka u Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP) Dijana Hrkalović, inače prvostepeno osuđena u januaru 2025. godine zbog opstrukcije nekoliko istraga organizovanog kriminala, objavila je na društvenim mrežama intimne fotografije Nikoline dok je bila maloletna.³⁷⁷ Nije poznato kako je Hrkalović došla u posed ovih fotografija, a one su uklonjene nakon intervencije studenata Fakulteta političkih nauka u blokadi. Glavni i odgovorni urednik televizije Informer Dragan J. Vučićević pokazivao je sa telefona Nikolinine intimne fotografije u programu uživo u cilju njene diskreditacije. Regulatorno telo za elektronske medije (REM) je utvrdilo da je time Informer prekršio više članova Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga. U obrazloženju se navodi da je u emisiji Sindelićeva predstavljena kao da laže o navodima o policijskom zlostavljanju, dok su joj narušeni dostojanstvo i pravo na privatnost – izmešten je fokus na njene lične podatke i fotografije koji nemaju veze sa predmetom slučaja.³⁷⁸ Nikolina Sindelić je podnela četiri tužbe protiv Informera.³⁷⁹

368 Napomena: ovaj dokument ne sadrži sve elemente izveštaja o sprovedenoj javnoj raspravi iako se tako zove. Ministarstvo pravde. [Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi o Nacrtu izmena i dopuna Krivičnog zakonika](#), 16. 10. 2025.

369 NKEU. [Saopštenje Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji povodom tekuće „javne rasprave” o izmenama krivičnog zakonodavstva](#), 23. 9. 2025.

370 Videti više u: Jelena Pejić Nikić (ur.) [PrEUgovor Alarm Izveštaj o napretku Srbije u Klasteru 1 – novembar 2024](#), Koalicija prEUgovor, Beograd, 2024, str. 67.

371 Ibid, str. 78-79.

372 [Nacrt zakona o izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku](#) u odnosu na Čl. 163, st. 2 ZKP.

373 Ibid. Čl. 172, st. 2 ZKP.

374 Više u odeljku o borbi protiv organizovanog kriminala u ovom Izveštaju.

375 Ministarstvo pravde. [Izveštaj o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23 zaključno sa 30. 6. 2025](#), 5. 8. 2025.

376 Videti više u: Jelena Pejić Nikić (ur.) [PrEUgovor Alarm Izveštaj o napretku Srbije u Klasteru 1 – novembar 2024](#), Koalicija prEUgovor, Beograd, 2024, str. 80.

377 Blokada FPN, [objava na mreži X](#), 17. 8. 2025.

378 ANEM, [„REM: TV Informer prekršio zakonske propise komentarišući slučaj studentkinje Nikoline Sindelić”](#), 8. 10. 2025

379 Danas, [„Studentkinja Nikolina Sindelić podnela četiri tužbe protiv redakcije Informera”](#), 1. 10. 2025.

U oktobru je na meti bila studentkinja Poljoprivrednog fakulteta u Beogradu. Njene kolege su obavestile javnost, bez otkrivanja njenog identiteta, da je bila odvedena sa radnog mesta protiv svoje volje i da je u podrumu policijske stanice doživela fizičko i psihičko nasilje, o čemu svedoče fotografije povreda.³⁸⁰ MUP je u demantiju objavio lične podatke studentkinje čime je ugrozio njeno dostojanstvo, bezbednost i pravo na privatnost. Poverenik je pokrenuo vanredni nadzor povodom ovog slučaja.³⁸¹

Krajem oktobra predsednik Republike je na konferenciji za medije povodom pucnjave u neformalnom kampu između Predsedništva i Narodne skupštine izneo lične podatke osoba uključenih u incident – njihova imena, datume rođenja, mesto boravka, radni i porodični status, te je zatražio da se medijima dostave snimci hapšenja. Time je predsednik mimo svih zakonskih ovlašćenja narušio operativnu autonomiju policije, ugrozio istragu i grubo prekršio pravo na privatnost više lica.³⁸²

Tokom leta zabeleženo je još slučajeva crtanja mete na čelo, tako što je na društvenim mrežama podeljena fotografija iz ličnog dokumenta jednog studenta,³⁸³ te adrese stanovanja dva novosadska novinara.³⁸⁴

I dalje nema pravnog epiloga u slučaju nezakonitog nadzora telefona aktivista i novinara u Srbiji, koje je razotkrio izveštaj Amnesti Internešnela krajem 2024. godine.³⁸⁵ Izveštaj objašnjava kako su policija i Bezbednosno-informativna agencija (BIA) zloupotrebljavale svoja ovlašćenja i bez pravnog osnova instalirale špijunski softver domaće proizvodnje NoviSpy na pametne telefone novinara i aktivista koji su privođeni ili dovođeni na informativni razgovor iz različitih razloga.³⁸⁶ Nekoliko organizacija civilnog društva podnelo je još u decembru krivičnu prijavu posebnom tužilaštvu za visokotehnološki kriminal protiv N. N. ovlašćenih lica iz policije i BIA, zahteve Zaštitniku građana i Povereniku za pokretanje postupaka nadzora, te pisma specijalizovanim telima Saveta Evrope i Ujedinjenih nacija.³⁸⁷ Oni tvrde da upotreba ovakvih softvera nije dozvoljena, već predstavlja više krivičnih dela.³⁸⁸ Tužilaštvo za organizovani kriminal pokrenulo je istragu u februaru, a predstavljenim slučajevima bave se i Zaštitnik građana i Poverenik.³⁸⁹ To nije sprečilo nove napade špijunskim softverom niti nabavku drugih tehnologija za neselektivni nadzor mobilnih telefona.³⁹⁰ Iako je izraelska kompanija Selebrajt, reagujući na skandal, u februaru najavila povlačenje usluge za Srbiju, novinari su otkrili da je MUP u aprilu nabavio dodatne licence za upotrebu istog alata.³⁹¹

✖ ALARM: Širi se upotreba biometrijskih kamera uprkos nedostatku pravnog osnova

Novi Nacrt zakona o unutrašnjim poslovima nije dostupan javnosti. Ovim propisom Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) pokušalo je u dva navrata, 2021. i 2022. godine, da legalizuje masovni biometrijski nadzor na javnim površinama, ali su nacrti povučeni iz procedure nakon pritiska javnosti. O spornim odredbama vođen je dijalog u okviru Radne grupe za Poglavlje 24 Nacionalnog konventa o EU (NKEU) u prvoj polovini 2023. godine.³⁹² Prema Reformskoj agendi Srbije, rok za usvajanje ovog zakona bio je jun 2025. godine.

Sredinom avgusta MUP je pozvao NKEU na konsultacije povodom nove verzije Nacrta zakona o unutrašnjim poslovima, ali je Radna grupa za Poglavlje 24 odbila da učestvuje dok se određeni uslovi ne ispune.³⁹³ U verziji nacrta koja je tom prilikom dostavljena NKEU eliminisane su odredbe koje su podrazumevale masovni biometrijski nadzor nad javnim površinama. Pored toga, pozitivan je i znak što ni nova verzija nacrta izmena Zakonika o krivičnom postupku (ZKP) iz septembra 2025. godine ne sadrži rešenje koje je civilnom društvu ranije predstavio MUP, a u vezi sa policijskim ovlašćenjima (čl. 286) za obradu biometrijskih podataka prikupljenih pametnim video-nadzorom na javnim površinama u svrhu traganja za licima, učiniocima ili žrtvama specifičnih krivičnih dela.

380 Insajder, „Studenti u blokadi tvrde da je njihova koleginica doživela nasilje u policiji, MUP zasad bez odgovora”, 14. 10. 2025.

381 Insajder, „Poverenik za informacije od javnog značaja pokrenuo kontrolu MUP-a zbog objavljivanja punog imena povredene studentkinje”, 15. 10. 2025.

382 Partneri Srbija, „Incident ispred Narodne skupštine: Predsednik ponovo prekoračio ovlašćenja”, 22. 10. 2025.

383 Dejan Vukelić, *Objava na mreži X*, 5. 6. 2025.

384 UNS, „UNS: Nedopustivo javno deljenje adresa Žarka Bogosavljevića i Dinka Gruhonjića”, 24. 7. 2025.

385 „Digital Prison: Surveillance and Suppression of Civil Society in Serbia”, *Amnesty International*, December 2025.

386 Videti više u: Jelena Pejić Nikić (ur.) *PrEUgovor Alarm Izveštaj o napretku Srbije u Klasteru 1 – maj 2025*, Koalicija prEUgovor, Beograd, 2025, str. 118-119.

387 „Civilno društvo traži pokretanje postupaka zbog špijunaže novinara i aktivista”, Šer fondacija, 24. 12. 2024.

388 „Zahtev upućen Povereniku za pokretanje nadzora povodom neovlašćene obrade podataka o ličnosti od strane policije i BIA”, Šer fondacija, 24. 12. 2024.

389 Massimo Moratti, „U digitalnom zatvoru Srbije: intervju sa Jelenom Sesar”, *Osservatorio Balcani & Caucaso*, 22. 4. 2025.

390 Videti više u: Jelena Pejić Nikić (ur.) *PrEUgovor Alarm Izveštaj o napretku Srbije u Klasteru 1 – maj 2025*, Koalicija prEUgovor, Beograd, 2025, str. 118-119.

391 Radio Slobodna Evropa, „Alat za otključavanje i preuzimanje sadržaja sa telefona i dalje u rukama srpske policije”, 30. 10. 2025.

392 Videti više u: Jelena Pejić Nikić (ur.), *PrEUgovor Alarm izveštaj o napretku Srbije u Klasteru 1 – novembar 2023*, Beograd, 2023, str. 87–88.

393 Videti više u odeljku ovog izveštaja o reformi policije.

Međutim, istraživački novinari su otkrili da sve više javnih institucija nabavlja i koristi biometrijske kamere u druge svrhe, iako za to nema zakonskog osnova. Sistemi video nadzora koji podržavaju funkcije automatskog prepoznavanja lica uvode se u bolnice i gerontološke centre, srednje škole i studentske domove, zatvore, gradski saobraćaj, ustanove kulture, javna preduzeća i komunalne službe.³⁹⁴ Institucije često nabavljaju opremu sa tom mogućnošću bez sprovođenja procene uticaja na zaštitu podataka o ličnosti, a u nekim slučajevima tvrde da funkciju ne koriste, ali dokumentacija do koje je došao BIRN pokazuje drugačije.³⁹⁵ Ovakav razvoj tehnologije može stvoriti infrastrukturu za masovni nadzor kroz mnogo manjih sistema koji se mogu kasnije povezati, što dodatno zabrinjava imajući u vidu autoritarne tendencije režima u Srbiji. Osim toga, uočen je trend da se umesto pojedinačnih kamera sve češće nabavljaju čitavi sistemi za nadzor opremljeni softverima koji imaju mogućnost objedinjavanja baza podataka. Biometrijski podaci zbog svoje osetljivosti uživaju viši stepen zakonske zaštite, a zakon nalaže i postupanje prema načelima minimizacije i svrsishodnosti, posebno kada se nadziru maloletnici, pacijenti ili korisnici javnih usluga.

PREPORUKE

- Prilikom izrade izmena i dopuna Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, radna grupa treba da uzme u obzir postojeće analize i preporuke civilnog društva, eksperata i akademske zajednice, naročito radi unapređenja nedorečenih odredaba u oblasti obrade podataka u posebne svrhe i uređenja obrade podataka primenom audio i video nadzora. Šira diskusija neophodna je u vezi sa uređenjem automatizovane obrade biometrijskih podataka.
- Poverenik treba što pre da preduzme neophodne korake za otklanjanje prekomernog v.d. stanja na rukovodećim pozicijama u okviru svoje Kancelarije.
- Poverenik treba odlučnije da reaguje na zloupotrebe prava na zaštitu podataka o ličnosti u politički osetljivim i istaknutim slučajevima, koji uživaju pažnju javnosti, a naročito kada oni odražavaju dublje sistemske probleme i institucionalne slabosti.
- Bezbednosni organi moraju odmah da obustave nezakonit digitalni nadzor. Kontrolni i nadzorni organi, poput Poverenika, Zaštitnika građana, tužilaštva, Sektora unutrašnje kontrole Ministarstva unutrašnjih poslova i Narodne skupštine (u plenumu i odborima), treba da istraže sve dokumentovane slučajeve zloupotrebe ličnih podataka, utvrde odgovornost pojedinaca u državnim institucijama, u okviru svojih nadležnosti, i predlože rešenja za unapređenje normativnog okvira i prakse tajnog nadzora komunikacija.
- Ministarstvo unutrašnjih poslova treba da odustane od uvođenja i legalizovanja pametnog masovnog biometrijskog nadzora na javnim površinama, u skladu sa preporukama međunarodnih tela.
- Neophodno je obustaviti i poništiti sve javne nabavke sistema za biometrijski nadzor u javnim ustanovama jer za to ne postoji pravni osnov.

394 BIRN Srbija, „Sve više biometrijskih kamera u javnim institucijama”, 6. 11. 2025.

395 Isto.

5. POGLAVLJE 24 – PRAVDA, SLOBODA I BEZBEDNOST

5.1. REFORMA POLICIJE

Tokom izveštajnog perioda proces reforme policije u Srbiji pokazao je ozbiljne sistemske nedostatke i visoku političku kontrolu nad radom policije. Radna grupa za izradu novog Zakona o unutrašnjim poslovima kasni više od šest meseci sa izradom nacrt zakona, zbog čega je probijen rok predviđen Reformskom agendom. Selektivno i nezakonito postupanje policije tokom aktuelnih građanskih protesta i studentskih blokada širom zemlje ukazuje na nedostatak operativne autonomije i ozbiljno narušavanje integriteta policije. Tajnost akta o sistematizaciji u MUP-u i njegove česte izmene dodatno potvrđuju snažnu političku kontrolu. Kadrovske promene, uključujući smene i penzionisanja visokih policijskih rukovodilaca, odnosno postavljanje politički podobnih, pratila je represija prema demonstrantima. Dodatno, nesrazmerna upotreba sile, upotreba hemijskih sredstava, fizičko i psihološko zlostavljanje, kao i koordinacija sa neformalnim bezbednosnim strukturama obeležila je postupanje policije u ovom izveštajnom periodu. Pored toga, izostala je reakcija Sektora unutrašnje kontrole, što naglašava hitnu potrebu za sprovođenjem nezavisnih istraga, uvođenjem transparentne kadrovske politike i vraćanjem profesionalnih standarda u rad MUP-a.

Radna grupa za izradu novog Zakona o unutrašnjim poslovima formirana je sredinom novembra 2024. godine sa zadatkom da do 31. januara 2025. godine pripremi nacrt.³⁹⁶ Prema Reformskoj agendi, ovaj zakon trebalo je da bude usvojen u junu 2025. i da unapredi operativnu nezavisnost policije i prevenciju torture; međutim, to se nije desilo. Tokom ovog perioda zainteresovana javnost nije bila obavještena o sprovođenju ovih reformskih koraka, odnosno u kojoj fazi izrade je navedeni nacrt i kog je sadržaja, posebno nakon niza spornih odredbi predloženih prethodnim nacrtima ovog Zakona.

Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) je 11. avgusta 2025. pozvalo Nacionalni konvent o Evropskoj uniji (NKEU) da od 19. do 21. avgusta učestvuje na trodnevnom sastanku povodom nove verzije Nacrta zakona o unutrašnjim poslovima. Reč je o dokumentu od 287 članova, čija je izrada kasnila više od šest meseci u odnosu na rok predviđen Reformskom agendom. U tim okolnostima, NKEU je odbio poziv da učestvuje na sastanku, uz obrazloženje da sedam dana nisu dovoljna za analizu tako obimnog zakona. Pored kritike rokova, NKEU ukazuje da postupanje policije i izjave političkih zvaničnika pokazuju izostanak volje da se reše sistemski problemi – prevencija torture, obezbeđivanje odgovornosti i operativna nezavisnost policije – koji su i definisani kao ključni ciljevi u Reformskoj agendi. Dodatno, Radna grupa za Poglavlje 24 NKEU duže od dve godine nije dobijala informacije o toku izrade ovog propisa. Zbog toga je NKEU predložio da se sastanak pomeri za septembar, ali pod uslovom da MUP pokaže spremnost za unapređenje standarda u oblasti zabrane torture i odgovornosti policije.³⁹⁷

Uprkos rezervama NKEU, MUP je 20. avgusta uputio ponovljeni poziv sa novim terminom sastanka, ali bez odgovora na suštinske zahteve dostavljene u prethodnom odgovoru. U odgovoru od 29. avgusta, NKEU je saopštio da uslovi za nastavak dijaloga nisu ispunjeni. Ukazuje se na selektivno postupanje policije prema različitim grupama građana i nesrazmernu upotrebu sile tokom aktuelnih protesta, koja je široko dokumentovana u javnosti. Takođe, podseća na izostanak informacija da je ijedan policijski službenik procesuiran zbog kršenja zakona, dok zvaničnici MUP-a negiraju nezakonitosti. Sveukupno, po oceni NKEU, takva praksa dovodi u pitanje reformske ciljeve novog zakona i dodatno urušava poverenje u policiju. Budući da izostaje promena u postupanju i primeni važećeg Zakona o policiji, NKEU odbija učešće u konsultacijama i najavljuje da će svoje stručne komentare izneti u okviru formalne javne rasprave, uz napomenu da formalna rasprava mora biti dovoljno duga da omogući kvalitetno učešće svih zainteresovanih.³⁹⁸ Novi Nacrt zakona o unutrašnjim poslovima nije objavljen niti stavljen na javnu raspravu do kraja izveštajnog perioda.

³⁹⁶ „U pripremi radna verzija Nacrta zakona o unutrašnjim poslovima: Rok za izvršenje zadatka Radne grupe 31. januar 2025. godine”, *Paragraf*, 14. 11. 2024.

³⁹⁷ „Odgovor Ministarstvu unutrašnjih poslova povodom poziva na konsultacije o Nacrtu zakona o unutrašnjim poslovima”, NKEU, 18. 8. 2025.

³⁹⁸ „Konvent odbija dijalog dok policija krši zakon”, NKEU, 8. 9. 2025.

S druge strane, početkom septembra Vlada Srbije usvojila je četiri uredbe koje se tiču policije. Jedna od tih uredbi tiče se nove sistematizacije u MUP-u, dok su prilozi uredbe označeni kao tajni, čime se onemogućava nadzor nad kriterijumima za raspoređivanje kadrova. Na taj način je moguće politički motivisano postavljanje policijskih rukovodilaca mimo zakonskih kriterijuma. Ove promene prate centralizaciju kontrole nad svim policijskim jedinicama i smene visokih oficira policije, poput komandanta Specijalne antiterorističke jedinice (SAJ) Spasoja Vulevića.³⁹⁹ Kadrovske promene dešavaju se usred nasilnih policijskih intervencija tokom protesta, što pojačava sumnje u jačanje političke kontrole nad policijom.

Postupanje policije na lokalnim izborima i protestima

Tokom ovog izveštajnog perioda protesti u Srbiji su se intenzivirali, a policija je više puta intervenisala nasilno. Uhapšeno je gotovo hiljadu demonstranata, dok je oko 50 osoba dobilo meru kućnog pritvora u trajanju od 30 dana.⁴⁰⁰ Zabeleženi su brojni sukobi između demonstranata i policije, ali i incidenti u koje su bili uključeni batinaši kao ubačeni akteri. Ukupan broj povređenih demonstranata nije poznat. Istovremeno je registrovano više slučajeva policijske torture, kao i neadekvatno postupanje policije tokom lokalnih izbora.

Lokalni izbori u Zaječaru i Kosjeriću, održani 8. juna 2025. odvijali su se pod snažnim policijskim prisustvom, ali i uz ozbiljne nepravilnosti koje su ugrozile izborni proces. Najkritičniji uvidi odnose se na prisustvo uniformisanih policajaca bez propisanih oznaka i legitimacija, kao i drugih osoba koje su delovale kao policija ili privatno obezbeđenje. Njihovo ponašanje ukazivalo je na postojanje paralelnih, vaninstitucionalnih struktura bezbednosti. Policija je potom selektivno primenjivala ovlašćenja: u više slučajeva nije reagovala na nasilje, zastrašivanje birača, ometanje novinara, niti na ograničavanje slobode kretanja od strane nepoznatih lica koja su se kretala u blizini biračkih mesta. Istovremeno je intervenisala protiv građana koji su mirno protestovali ili ukazivali na uočene nepravilnosti. Zabeleženi su i slučajevi u kojima je policija obezbeđivala privatne objekte za koje se sumnjalo da su korišćeni za izborne zloupotrebe, dok prijave posmatrača i građana nisu dobijale blagovremen ili adekvatan odgovor.⁴⁰¹ Na ovim lokalnim izborima, policija je postupala selektivno i van zakonskih okvira, često pod uticajem političkih faktora. Takvo postupanje pokazuje postojanje paralelnog mehanizma sile, pri čemu policija često služi partijskim interesima umesto javnom dobru.⁴⁰² Međutim, kako su aktuelni građansko-studentski protesti postajali masovniji, tako je policija primenjivala i represivnije taktike.

Najveći protest u ovom izveštajnom periodu bio je skup „Vidimo se na Vidovdan” održan 28. juna 2025. u Beogradu. Ovaj protest, koji su organizovali studenti, prerastao je u višesatni sukob sa policijom, što je rezultiralo povredama desetina demonstranata i policijskih pripadnika, kao i brojnim hapšenjima. Policija je primenjivala kordonske formacije, suzavac i biber sprej, i koristila je policijska vozila za rasterivanje demonstranata, dok su demonstranti u pojedinim slučajevima uzvraćali bacanjem različitih predmeta. Pojedini uhapšeni optuženi su za „pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja”.⁴⁰³ Predsednik Srbije Aleksandar Vučić izjavio je da postoji nulta tolerancija prema „teroristima”. Ova njegova izjava dodatno je naglasila političku instrumentalizaciju policije.⁴⁰⁴ Direktor policije Dragan Vasiljević naveo je da je „upotrebljena minimalna sila da bi oni koji napadaju policiju u tome bili onemogućeni”.⁴⁰⁵ Dakle, postupanje policije tokom protesta 28. juna ukazuje na neproporcionalnu i nezakonitu primenu sile, uključujući upotrebu vozila za ugrožavanje građana i intervencije uniformisanih lica bez propisanih obeležja. U tom smislu, neophodno je da podsetiti da policijski službenici imaju pravo da ne izvrše naređenja koja bi predstavljala krivično delo, gde je dužnost policije zaštita Ustava i zakona, a ne interesa aktuelnog vladajućeg režima.⁴⁰⁶

Početkom septembra, novosadski studenti pozvali su na protest „Srbijo da li nas čuješ” zbog kršenja autonomije univerziteta i policijske brutalnosti. Protesti u Novom Sadu i širom Srbije protekli su uz jaku policijsku intervenciju. Najveći sukob policije i demonstranata zabeležen je ispred Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, gde su bačene velike količine suzavca i demonstranti rasterani. I ovaj put nisu izostale reakcije predstavnika vlasti, uključujući predsednika Vučića i Miloša Vučevića, predsednika Srpske napredne stranke (SNS), koji su proteste opisali

399 „Nova sistematizacija u MUP-u: Prekomanda za neposlušne, napredovanje za poslušne?”, *Insajder*, 8. 9. 2025.

400 „Šest osoba u izgnanstvu, 22 u pritvoru: Koliko ljudi je režim uhapsio od početka protesta?”, *Danas*, 16. 9. 2025.

401 „Izbori u senci sile: Čudni neki policajci”, *Nedeljnik Vreme*, 11. 6. 2025.

402 „Policija pod vaninstitucionalnom kontrolom partijskih lojalista”, *BCBP*, 9. 6. 2025.

403 „Od mirnog skupa do pendreka, suzavca i hapšenja: Vidovdanski protest iz sata u sat”, *Nedeljnik Vreme*, 29. 6. 2025.

404 „Vučić o protestima i neredima u Srbiji: ‘Država uradila posao’”, *Al Jazeera*, 30. 6. 2025.

405 „Direktor policije: Više desetina uhapšenih, povređeno šest policajaca”, *Insajder*, 29. 6. 2025.

406 „BCBP zahteva da se obustavi nasilje pripadnika sektora bezbednosti”, *BCBP*, 30. 6. 2025.

kao napad na državu i pokušaj izazivanja građanskog rata.⁴⁰⁷ Naime, tokom ovog protesta policija je primenila hemijska sredstva na demonstrante, uključujući CN suzavac, koji je prema nezavisnoj analizi studenata značajno toksičniji i opasniji od standardnog CS suzavca. CN suzavac izaziva jaku iritaciju očiju, kože i disajnih puteva, a dugoročno može dovesti do trajnih oštećenja, posebno u zatvorenim prostorima poput univerzitetskog kampusa. Pored toga, kanisteri suzavca su bili neselektivno i neadekvatno obeleženi.⁴⁰⁸ Podsećanja radi, na julskim protestima 2020. u Beogradu policija je koristila suzavac kome je istekao rok trajanja što je izazvalo zabrinutost građana.⁴⁰⁹ Stoga, ovo nije prvi put da policija koristi sredstva kojima ugrožava bezbednost i zdravlje građana, umesto da ih štiti, kao što je nepoznato sonično oružje upotrebljeno protiv građana na protestu 15. marta.

Nakon Vidovdanskih protesta, policija je nastavila sa nasilnim intervencijama u više gradova Srbije, kako bi kontrolisala i ograničila aktuelne proteste. Aktivnosti su se intenzivirale kroz kordonske formacije ispred fakultetskih i sportskih objekata, hapšenja studenata, srednjoškolaca. Zvanični izveštaji MUP-a o broju uhapšenih i povređenih policajaca nisu umanjili obrazac represivnog delovanja, koji je postao kontinuirana serija intervencija usmerenih na razbijanje protesta i demonstriranje kontrole državnog aparata.⁴¹⁰ Direktor policije Dragan Vasiljević na konferenciji u Palati Srbija izbegao je da odgovori na pitanja novinara o brojnim slučajevima policijske brutalnosti nad građanima i studentima tokom protesta. Iako je tvrdio da policija „radi u skladu sa zakonom“ i da će svaki slučaj „dobiti epilog“, nije dao konkretne informacije o tome da li se ijedan policajac istražuje ili je procesuiran zbog upotrebe prekomerne sile.⁴¹¹ Najspornije u postupanju policije jeste to što se radi o ozbiljnim povredama zakona: upotrebi sile bez osnova, postupanju bez identifikacionih oznaka, zastrašivanju građana i pokušajima oduzimanja privatne imovine bez naloga.

Tokom avgusta 2025. zabeleženi su brojni slučajevi policijske brutalnosti i torture nad građanima, uključujući fizičko i psihičko zlostavljanje i ponižavanje privedenih demonstranata. Policijski komandant Jedinice za zaštitu određenih objekata i ličnosti, Marko Kričak, i pripadnici njegove jedinice bili su brutalni prilikom privođenja studenata na protestu u Beogradu 14. avgusta 2025. Studentkinja Nikolina Sindelić, koja je bila među privedenima, tvrdi da ju je Kričak lično udarao, vređao i pretio silovanjem, dok su joj oduzeti i polomljeni telefoni i fotoaparat. MUP odbacuje navode o policijskoj brutalnosti, dok ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić tvrdi da su privedeni učestvovali u „nezakonitoj blokadi saobraćaja“ i da nije bilo maltretiranja.⁴¹² Policija je 15. avgusta na protestima nazvanim „Nismo vreće za udaranje“ u više gradova primenila silu koja je, prema snimcima i svedočenjima, delovala kao prekoračenje ovlašćenja. U Valjevu su zabeležene najteže scene: više policajaca je nasrnulo na mladića koji je već bio oboren na asfalt, i dalje primenjujući silu prema njemu. Tokom rasterivanja demonstranata korišćeni su topovski udari i suzavac, zbog čega je nastala panika, a pojedini građani koji su pali tokom bežanja bili su dodatno izloženi grubom postupanju. Pojavili su se i snimci iz policijskih prostorija na kojima se vide mladi ljudi koji kleče okrenuti prema zidu, kao i snimak iz Novog Sada gde policajac stavlja lisice detetu, što je dodatno izazvalo zabrinutost javnosti i osude organizacija za ljudska prava.⁴¹³ Samo dan kasnije, 16. avgusta, iz Odžaka stižu navodi aktivista da je tokom policijske intervencije uhapšeno više osoba, da se jedan mladić nalazi na maksilofacijalnoj klinici zbog teških povreda, a šesnaestogodišnjak je, kako tvrde, bio grubo tretiran u policijskoj stanici i završio sa povredama glave u hitnoj službi. Istog dana, ispred suda u Novom Sadu pojavio se plakat na kome mladići kleče uz natpis „Vučićeva policijska stanica 2025“, što je dodatno pojačalo društvenu reakciju.⁴¹⁴ Za razliku od „obične“ prekoračene sile, u ovim slučajevima policijsko nasilje se nastavlja i kada su ljudi već savladaani, vezani ili izolovani – u garaži Vlade, u policijskoj stanici ili na zemlji okruženi policajcima. U pojedinim epizodama privedeni su prisiljavani da kleče, što je klasičan oblik ponižavanja i demonstracije moći. Sveukupno, ovo policijsko postupanje prelazi iz sfere „incidenta“ u sferu torture i sistemskog zastrašivanja politički aktivnih građana.

S druge strane, policija obezbeđuje neformalni kamp poznat kao „Ćacilend“, formiran uoči protesta 15. marta kao organizovano prisustvo provladinih aktivista u neposrednoj blizini protesnih okupljanja. U Ćacilendu su viđeni različiti pojedinci, uključujući političare, bivše i aktuelne državne funkcionere, osobe sa bogatim krivičnim dosijeima, kao i bivši pripadnici Jedinice za specijalne operacije.⁴¹⁵ Ovaj kamp se nalazi u Pionirskom parku,

407 „BLOG UŽIVO: Jaka intervencija policije u Novom Sadu, bačene velike količine suzavca, rasterani građani ispred Filozofskog fakulteta“, *Insajder*, 5. 9. 2025.

408 „Studenti objavili uznemirujuću analizu: Na protestu u Novom Sadu protiv građana upotrebljen gas opasniji od običnog suzavca“, *Nova S*, 14. 9. 2025.

409 „Suzavac iz devedesetih na protestu u Beogradu“, *Radio Slobodna Evropa*, 13. 7. 2020.

410 „Poduža lista policijske brutalnosti (Video)“, *Nedeljnik Vreme*, 10. 7. 2025.

411 „Direktor policije smatra da nema policijske brutalnosti nad građanima“, *KRIK*, 6. 8. 2025.

412 „Studentkinja o pretnji policajca silovanjem na protestima: Pitala sam ga – ‘Šta pričate Vi’“, *Radio Slobodna Evropa*, 21. 8. 2025.

413 „Demonstranti leže, policija ih udara pendrecima: Veliki broj snimaka prebijanja iz Valjeva i drugih gradova“, *NIN*, 15. 8. 2025.

414 „Aktivista iz Odžaka: Jednom od uhapšenih polomljena vilica, dete prebijeno u policijskoj stanici“, *Nova S*, 16. 8. 2025.

415 Jedinica za specijalne operacije je ozloglašena jer su njeni pripadnici učestvovali u atentatu na srpskog premijera Zorana Đinđića 2003. godine, što ju je trajno povezalo sa političkim nasiljem i organizovanim kriminalom.

odnosno na prostoru između Narodne Skupštine i Predsedništva Srbije. Već nekoliko meseci kamp predstavlja najdužu blokadu saobraćajnice i uzurpaciju javnog prostora, bez najave kada će biti rasformiran.⁴¹⁶ Policija uporno ne reaguje na nasilje povezano sa Ćacilendom, iako se incidenti ponavljaju. Primera radi, napadi na studente i novinare koji su više puta prijavljeni nisu rezultirali identifikacijom napadača niti pokretanjem postupaka.⁴¹⁷ Ovaj niz događaja jasno pokazuje da policija u Srbiji često deluje selektivno i neproporcionalno, zlostrebljavajući silu protiv mirnih demonstranata dok istovremeno zanemaruje ili toleriše postupke provladinih struktura i parapolicijskih aktera.

Istraživačka priča 4: Kad pendreci sevaju: Policijsko nasilje tokom protesta

U svojoj istraživačkoj priči,⁴¹⁸ CINS je dokumentovao povrede i prinudne taktike tokom protesta, dok je u epizodi podkasta⁴¹⁹ CINS prikupio audio-svedočenja demonstranata i novinara koji su opisivali prebijanja, proizvoljna privođenja i pretnje tokom demonstracija.

Jedan mladi novinar se požalio da su ga policajci šamarali, govoreći mu da im je napravio ogroman problem time što ih je snimao. Jedan od policajaca mu je više puta udario glavu o prozor vozila. Takođe su mu uništili memorijsku karticu iz kamere.

Sagovornici CINS-a opisuju da su doživeli strah, pritisak i prepreke tokom podnošenja pritužbi. Uprkos dostupnim svedočenjima i materijalima, žrtve su prijavljivale poteškoće u vođenju postupaka i ostvarivanju povoljnog ishoda. Do jula 2025. godine, Beogradski centar za ljudska prava podneo je 15 krivičnih prijava, a očekuje ih se još jer ljudi nastavljaju da traže pomoć. Svi građani koji su se obratili Centru izvestili su da su ih tukli neidentifikovani policajci u punoj opremi za razbijanje demonstracija, bez ikakvih oznaka i sa fantomkama.

Centar navodi da takvi slučajevi često ostaju nerešeni jer institucionalna neaktivnost vodi do zastarevanja, zbog čega postaje nemoguće utvrditi krivičnu odgovornost. Dugotrajnost postupaka takođe ugrožava očuvanje ključnih dokaza, naročito jer se audio i video zapisi iz policijskih stanica čuvaju samo oko 30 dana, a policajci koji su bili svedoci nasilja često odbijaju da svedoče protiv svojih kolega. Odsustvo opipljivih disciplinskih ili tužilačkih reakcija podstiče nepoverenje, izaziva zabrinutost po pitanju jednake primene zakona i obeshrabruje žrtve da prijave zlostavljanje.

✖ ALARM: Smene, penzionisanja i nezakonita imenovanja u vrhu MUP-a

U poslednjih nekoliko meseci, u MUP-u su zabeležene značajne smene visokih policijskih rukovodilaca, što je izazvalo zabrinutost javnosti u kontekstu aktuelnih studentskih i građanskih protesta. Sindikat policije Sloga saopštio je da MUP poziva penzionisane pripadnike da se privremeno vrate u službu, dok su policajci na terenu primorani da dele promo-flajere Centra za osnovnu policijsku obuku (COPO) zbog slabog interesovanja mladih. Konkurs COPO-a raspisan 15. septembra predviđa zapošljavanje 850 polaznika u Policijskoj upravi (PU) Beograd, uz povišenu starosnu granicu sa 25 na 30 godina, ali odziv kandidata i dalje ostaje nizak.⁴²⁰ Ove mere izazivaju sumnju stručne javnosti da se policija popunjava uglavnom lojalnim i poslušnim kadrom.

Krajem maja 2025. godine mediji su objavili smenu načelnika PU Novi Sad Gorana Radonjića. Zvanično je premešten na mesto pomoćnika načelnika Komandno-operativnog centra u Beogradu, a ministar Dačić je izjavio da smena nema veze sa događajima na protestu.⁴²¹ Međutim, nezvanični izvori ukazuju da je premeštaj usledio neposredno nakon incidenta u Novom Sadu, kada je policija intervenisala protiv pristalica vladajuće stranke SNS – što je neuobičajen primer policijskog delovanja.⁴²² Na njegovo mesto postavljen je Nevenko Marić, dugogodišnji policijski funkcioner čije ime je u prošlosti povezivano sa kontroverznim slučajevima unutar MUP-a.

416 Miloš Jovanović, [Da li su građani Srbije bezbedni na protestu?](#), *Otvorena vrata pravosuđa*, 24. 10. 2025.

417 „U Ćacilendu pretučen jutuber: Nevenclips objašnjava za *Danas* šta se desilo u Pionirskom parku (VIDEO)”, *Danas*, 6. 6. 2025.

418 Iva Gajić, „Šamari, modrice i prelomi: Policijsko nasilje tokom protesta”, CINS, jul 2025.

419 Stefan Marković, „Kad pendreci sevaju”, CINS, jul 2025.

420 „Niko neće u policajce: MUP poziva penzionisane pripadnike da se vrate u službu, plata 80.000”, *Danas*, 7. 10. 2025.

421 „Dačić o PU Novi Sad: Licemerne optužbe, ovde nije reč ni o kakvim smenama”, *N1*, 22. 5. 2025.

422 „Goran Radonjić rotiran posle akcije policije protiv naprednjaka: Stručnjaci sumnjaju u zvanično obrazloženje”, *Danas*, 23. 5. 2025.

Marić je bio uključen u istrage organizovanog kriminala, uključujući postupke vezane za ubistvo Aleksandra Stankovića i zaštitu pojedinih kriminalaca, ali nikada nije formalno procesuiran. Bio je jedan od predvodnika potrage za nestalom Dankom Ilić iz Bora, a tokom te akcije, nakon policijskog hapšenja, na smrt je prebijen Dalibor Dragijević, brat jednog od osumnjičenih, dok telo devojčice i dalje nije pronađeno. Takođe, protiv njega je vođen postupak zbog mobinga nad kolegom iz Službe za borbu protiv organizovanog kriminala (SBPOK) u kojem je osuđen. Njegovo imenovanje na čelo novosadske policije usledilo je u trenutku kada je javnost već bila zabrinuta zbog političkog pritiska na kadrovske odluke u policiji.⁴²³ Nakon samo četiri meseca on je smenjen sa te funkcije, a za njegovog naslednika izabran je Mićo Kljajić, komandant novosadske Žandarmerije poznat po svojoj ulozi u razbijanju protesta 5. septembra i incidentu sa novinarom Nemanjem Šarovićem. Pozicija načelnika PU Novi Sad pokazala se kao „vruća stolica”, jer su u poslednjih osam godina smenjena četiri načelnika, od kojih su neki kasnije bili uhapšeni.⁴²⁴

U avgustu je smenjen komandant SAJ-a, Spasoje Vulević, koji je nakon toga podneo zahtev za penzionisanje. Prema zvaničnim informacijama, Vuleviću je ponuđeno mesto savetnika ministra unutrašnjih poslova, što je odbio. Nezvanično se navodi da je smena motivisana željom predsednika Vučića da ova jedinica bude pod njegovom direktnom kontrolom, a za to je iskorišćena izmena pravilnika o sistematizaciji. Vulević je navodno zastupao stav da njegova jedinica ne treba da učestvuje u obezbeđenju studentskih protesta, s obzirom na to da je SAJ namenjen visokorizičnim operacijama u borbi protiv terorizma i organizovanog kriminala.⁴²⁵

Nakon toga, penzionisan je i načelnik Uprave kriminalističke policije (UKP). Načelnik UKP Ninoslav Cmolić dobio je rešenje o penziji u septembru, što je bila druga velika kadrovska promena u rukovodstvu policije nakon odlaska komandanta SAJ-a Spasoja Vulevića. Cmolić je na čelo UKP-a došao početkom 2023. sa pozicije načelnika SBPOK-a, a pod lupom javnosti se našao zbog kontroverznih izjava o osumnjičenima u slučaju ubistva devojčice Danke Ilić, zbog čega se javno izvinio. Tokom mandata istakao se hapšenjem grupe Veljka Belivuka i rasvetljavanjem ubistava u Atini i Krfu, dok su spekulacije o njegovoj smeni počele nakon hapšenja bivših ministara u vezi sa koruptivnim radnjama u železnici.⁴²⁶ Odlazak Cmolića i Vulevića odražava nastavak značajnih kadrovskih promena u MUP-u u kratkom vremenskom periodu.

Početkom oktobra suspendovan je načelnik niške PU Dejan Milenković zbog nestanka više od 500 komada oružja iz policijske stanice u Doljevcu, a četvorica starešina te stanice su takođe razrešeni. Spekulisalo se da je nezadovoljstvo vlasti postupkom policije prema demonstrantima takođe uticalo na te promene. Tokom studentskih blokada u Nišu policija je selektivno primenjivala ovlašćenja, dok javnost ne zna da li su SNS aktivisti odgovorni za napade nad studentima bili procesuirani.⁴²⁷ Istog dana za novog načelnika PU u Nišu postavljen je Bojan Đorđević.⁴²⁸

U MUP-u raste nezadovoljstvo zbog političkih pritisaka, što je kulminiralo prevremenim penzionisanjem Zorana Šašića, pomoćnika direktora policije i bivšeg zamenika načelnika UKP, krajem oktobra. Šašić se našao na udaru medija nakon što su Tužilaštvo za organizovani kriminal i Udarne grupe, čiji su inspektori radili po njegovom izboru, pokrenuli istrage korupcije vezane za pad nadstrešnice u Novom Sadu i izgradnju pruge do mađarske granice. Direktor policije Dragan Vasiljević povukao je 17 inspektora SBPOK-a iz Udarne grupe, čime je praktično zaustavljen njen rad mesec dana nakon hapšenja.⁴²⁹ Neformalna anketna komisija utvrdila da je smrt 16 ljudi posledica korupcije i delovanja organizovane kriminalne grupe, uz osnovanu sumnju da se na njenom vrhu nalazi predsednik Republike, što pojačava sumnje u političko blokiranje istraga.⁴³⁰

Politički pritisci u MUP-u jasno se reflektuju kroz nezakonita imenovanja vršilaca dužnosti na čelu ključnih sektora u MUP-u. Svi vršioci dužnosti načelnika sektora (Sektora za informaciono-komunikacione tehnologije, Sektora unutrašnje kontrole, Sektora za logistiku, Sektora za vanredne situacije) nalaze se nezakonito na tim pozicijama. Prema Zakonu o državnim službenicima, status vršioca dužnosti može najduže da traje devet meseci. Vršiocu dužnosti prestaje dužnost nakon isteka tog perioda i taj položaj ostaje nepopunjen do postavljanja

423 „Smene u vrhu novosadske policije: problemi sa zakonom kao preporuka”, *Radar*, 4. 6. 2025.

424 „Ponovo smena u vrhu: Policijska uprava u Novom Sadu dobija novog načelnika umesto Nevenka Marića”, *Danas*, 23. 9. 2025.

425 „Komandant SAJ-a kaže da je smenjen jer nije pod Vučićevom kontrolom, Vučić tvrdi da je bio protiv smene”, *KRIK*, 8. 9. 2025.

426 „Insajder: I načelnik UKP Ninoslav Cmolić dobio rešenje o penziji”, *Danas*, 17. 9. 2025.

427 „Suspendovan načelnik policije u Nišu: Sporni nestanak oružja u stanici u Doljevcu i nedovoljna reakcija na proteste”, *Danas*, 1. 10. 2025.

428 „MUP: Postavljen novi načelnik PU Niš, smene zbog nestanka oružja iz PS Doljevac”, *NI*, 1. 10. 2025.

429 „Otišao i pomoćnik direktora policije”, *Radar*, 25. 10. 2025.

430 „Završni izveštaj Anketne komisije: Odgovornost snosi organizovana kriminalna grupa na čelu sa predsednikom”, *Radar*, 15. 10. 2025.

državnog službenika na položaj u konkursnom postupku.⁴³¹ Miroslav Paunović, vršilac dužnosti načelnika Sektora unutrašnje kontrole, po prvi put je nezakonito postavljen na ovu funkciju ponovnim imenovanjem u avgustu 2025. Vršioći dužnosti načelnika ostalih sektora se na tim pozicijama nezakonito nalaze duže od godinu dana.⁴³² Ovakva praksa ne samo da krši zakon, već omogućava politički uticaj na ključne sektore MUP-a.

Selektivni rad Sektora unutrašnje kontrole

Sektor unutrašnje kontrole (SUK), koji po zakonu treba da kontroliše zakonitost rada policije, nije objavio izveštaj o radu za 2024. godinu. Izveštaj je usvojen na sednici Odbora za odbranu i unutrašnje poslove u junu 2025, a prema Zakonu o policiji, SUK treba taj izveštaj da objavi tri meseca nakon početka kalendarske godine.⁴³³ Zbog toga nije moguće preciznije oceniti kvalitet operativnog i preventivnog rada ovog sektora za 2024. Takođe, javnosti nisu poznati epilozi rada unutrašnje kontrole u brojnim slučajevima prekoračenja policijskih ovlašćenja tokom aktuelnih protesta. Iako zakonski zamišljen kao operativno samostalan mehanizam nadzora, SUK sve češće deluje kao instrument političkog pritiska. Kada se oglasi – što je retko – SUK to čini selektivno. To najbolje pokazuje slučaj iz Futoga, u kojem je policajac suspendovan istog dana, dok su brojni teži slučajevi ostali bez odgovora. Takva brzina reakcije, u ovom slučaju, očigledno nije bila uslovljena zakonitošću, već političkom pozadinom suspenzije.⁴³⁴ Istovremeno, reakcija se uklapa u kontekst promene rukovodstva novosadske policije u maju 2025. To otvara pitanje da li je postupanje SUK-a motivisano političkim signaliziranjem, a ne profesionalnim kriterijumima. Zbog toga ovaj slučaj ne deluje kao primer unapređene kontrole. Naprotiv, on izgleda kao simptom dubljeg problema – instrumentalizacije unutrašnje kontrole u funkciji političkih prioriteta.⁴³⁵ Nažalost, ovakva praksa pokazuje dvostruke aršine u radu SUK-a i obesmišljava njegovu nadzornu ulogu.

Na čelu SUK-a nalazi se čovek koji je istovremeno član Upravnog odbora javnog preduzeća za trgovinu oružjem.⁴³⁶ S obzirom na to da MUP izdaje odobrenja za trgovinu oružjem, postavlja se pitanje mogućeg sukoba interesa. Zakon o državnim službenicima dozvoljava članstvo u upravnim odborima javnih preduzeća ako ih za to imenuje Vlada, uz obavezu prijavljivanja nadređenom. Ovaj zakon ne zabranjuje ovakve funkcije ukoliko državni službenik ne vodi preduzeće niti obavlja preduzetničke aktivnosti. Iako SUK formalno nije nadležan za izdavanje odobrenja za trgovinu oružjem, situacija svakako zahteva nadzor Agencije za sprečavanje korupcije kako bi se proverilo da li postoji sukob interesa.⁴³⁷

Istraživačka priča 5:

Da li je policija mogla da spreči tešku saobraćajnu nesreću?

U junu 2025. beogradski sud doneo je prvostepenu presudu u predmetu saobraćajne nesreće koju je izazvala producentkinja TV Pink,⁴³⁸ a u kojoj je dete zadobilo teške povrede godinu dana ranije. Postupak je privukao pažnju CINS-a zbog javnog profila okrivljene i zbog nedoslednog kažnjavanja i odvratanja u saobraćajnim slučajevima, naročito kada se radi o višestrukim prekršiocima. Naime, CINS je dokumentovao obrazac ponovljenih prekoračenja brzine iste producentkinje TV Pink u višegodišnjem periodu – dostupni podaci pokazali su brojne prekršaje.⁴³⁹

Istraga CINS-a otvorila je pitanje da li bi ranije i snažnije reakcije promenile tok događaja i sprečile njenu visokorizičnu vožnju. Konkretno, poznata producentkinja TV Pink ranije je kršila zabranu upravljanja vozilom, ali je policija nastavila da joj izdaje kazne za prekoračenje brzine umesto da joj oduzme vozačku dozvolu.

431 Zakon o državnim službenicima, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 79/2005, 81/2005 – ispr., 83/2005 – ispr., 64/2007, 67/2007 – ispr., 116/2008, 104/2009, 99/2014, 94/2017, 95/2018, 157/2020, 142/2022, 13/2025 – odluka US i 19/2025, član 67a, stav 1, 4 i 6.

432 Ova rešenja Vlade Srbije dostupna su na: [Kadrovski rešenja u 2025. godini](#)

433 Videti detaljnije u odeljku ovog izveštaja o parlamentarnom nadzoru nad sektorom bezbednosti.

434 Miloš Jovanović, Stvarnost i iluzije kontrole srpske policije, prEUgovor, 10. 6. 2025.

435 „Danas saznaje: Suspendovan policajac koji je priveo jednog napadača na Beogradski sindikat u Futogu”, *Danas*, 2. 6. 2025.

436 „Istraživanje Insajdera: Načelnik SUK-a istovremeno i član Upravnog odbora javnog preduzeća za trgovinu oružjem (VIDEO)”, *Insajder*, 9. 10. 2025.

437 „Pejić Nikić (BCBP): Bezbednosne provere s razlogom tajni podaci, ali se otvara prostor za zloupotrebe”, *Insajder Video*, 10. 10. 2025.

438 Ivana Milosavljević, „Izrečena prvostepena presuda producentkinji Pinka zbog saobraćajne nesreće”, CINS, jun 2025.

439 Ivana Milosavljević, „Slučaj producentkinje Pinka: Godine brze vožnje koje su vodile do nesreće”, CINS, jun 2025.

Sektor unutrašnje kontrole MUP-a je prvo negirao da je Kovačević imala zabranu upravljanja vozilom i da je policija bila dužna da joj napiše prijavu. Međutim, tek nakon što je novinarka CINS-a poslala SUK-u prekršajnu prijavu kao dokaz iz koga se vidi da je Nina Kovačević imala zabranu upravljanja vozilom u trenutku kada je policija zaustavila u avgustu 2023, SUK je pokrenuo postupak protiv njih⁴⁴⁰. Krajem jula ove godine SUK je završio provere i podneo izveštaj Posebnom odeljenju za suzbijanje korupcije Višeg javnog tužilaštva u Beogradu. U odgovoru CINS-u iz SUK-a su naveli da se izveštaj odnosi na „utvrđivanje eventualnih propusta u radu pripadnika saobraćajne policije”.

CINS je takođe pratio sudski postupak i isticao pitanja od javnog interesa: trajanje postupka, reakcije institucija i šta presuda govori o jednakoj primeni zakona. Presuda nije pravosnažna, a naredni koraci će odrediti pravni epilog i institucionalnu odgovornost.

PREPORUKE

- Policija mora da postupa u okviru zakona, uz proporcionalnu upotrebu sile, potpuno jasno identifikovane službenike i zabranu nasilja prema mirnim demonstrantima. Svaki slučaj prekoračenja ovlašćenja, uključujući nasilje, torturu ili ponižavanje privedenih, treba da bude temeljno istražen i sankcionisan.
- Predstavnici izvršne vlasti treba da prestanu sa političkim pritiscima, zakulisnim i javnim, na operativni rad policije.
- Ministarstvo unutrašnjih poslova treba blagovremeno da obavesti zainteresovanu javnost o statusu trećeg Nacrta zakona o unutrašnjim poslovima. Treba ispraviti sva predložena rešenja iz prethodnih nacrta, koja bi mogla da naruše prava građana i snize standarde rada policije.
- Novi Nacrt zakona o unutrašnjim poslovima treba da sadrži odredbe čija primena omogućava smanjenje uticaja ministra unutrašnjih poslova, kao političkog faktora, na rad Sektora unutrašnje kontrole.
- Ministarstvo unutrašnjih poslova mora unaprediti upravljanje ljudskim resursima uvođenjem strateškog pristupa planiranju i zapošljavanju novog osoblja. Konkursi bi trebalo da budu raspisani što je pre moguće radi popunjavanja pozicija na visokim i strateškim nivoima u MUP-u i policiji, čime bi se rešio utvrđeni problem prevelikog broja funkcionera koji se nalaze u statusu vršilaca dužnosti i unapredio integritet ove institucije.
- Ministarstvo unutrašnjih poslova treba da učini javno dostupnim Pravilnik o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta u MUP-u i da se uzdrži od njegovih čestih izmena kojima se sprovodi partijski lojalna kadrovska politika u policiji.
- Sektor unutrašnje kontrole mora dosledno da poštuje zakonske rokove za objavljivanje izveštaja o svom radu. Transparentnost u radu SUK-a je ključna za jačanje poverenja građana u nadzor nad policijom.
- Sektor unutrašnje kontrole treba da pokrene istragu unutar MUP-a u vezi sa neprofesionalnim ponašanjem policije tokom protesta i sa upotrebom nezakonitog suzavca CN, kako bi se utvrdilo ko je odobrio njihovu upotrebu na protestu u Novom Sadu i ko je za to odgovoran.
- Sektor unutrašnje kontrole treba da deluje potpuno nepristrasno, bez selektivnog reagovanja. Sve prijave prekoračenja ovlašćenja i sumnjivi postupci policije moraju da budu istraženi, a odluke o sankcijama ili preporukama moraju biti dosledne, bez obzira na političku pozadinu slučaja.
- Zaštitnik građana i nadležna javna tužilaštva treba da efektivno i bez odlaganja istraže sve navode o policijskoj torturi, prekomernoj upotrebi sile, pristrasnom postupanju, upotrebi nedozvoljenih sredstava prinude prema učesnicima protesta i drugim nepravilnostima i nezakomitostima u radu policije.
- Agencija za sprečavanje korupcije treba da ispita postojanje potencijalnog sukoba interesa u slučaju vršioca dužnosti načelnika SUK-a.
- Vlada, Narodna skupština, politički akteri, institucije EU, organizacije civilnog društva i mediji treba da instistiraju na tome i rade zajedno kako bi stvorili okruženje koje doprinosi poboljšanju operativne nezavisnosti policije.

440 Ivana Milosavljević. „Tužilaštvo „češlja” propuste policije u vezi sa producentkinjom Pinka”, CINS, oktobar 2025.

5.2. MIGRACIJE I AZIL

Tokom izveštajnog perioda, u Srbiji je zabeležen stalan porast radnih migracija, što odražava nove migracijske trendove i potrebe tržišta rada. Ipak, i dalje postoje značajni nedostaci u pravnoj zaštiti i sprovođenju propisa, naročito kada je reč o stranim radnicima angažovanim preko međunarodnih kompanija i lanaca podugovarača, uz posebne rizike za lica angažovana putem agencija za zapošljavanje i agencija za posredovanje u zapošljavanju. Povećano prisustvo stranih radnika takođe utiče na oblikovanje javnog diskursa, doprinoseći jačanju negativnih narativa i povremenim antimigrantskim incidentima.

Istovremeno, broj neregularnih migranata je u padu, uz smanjeni broj dolazaka i manju popunjenost centara za azil i prihvata. Uprkos tome, krijumčarske mreže ostaju aktivne i sve nasilnije, uz izveštaje o otmicama, iznudama i velikim akcijama krijumčarenja otkrivenim i u zemlji i kroz operacije Europol. Vraćanje migranata natrag preko severnih granica Srbije, često praćeno nasiljem, i dalje je ozbiljan problem, dok većina migranata i dalje izbegava sistem azila. Organizacije civilnog društva ističu potrebu za uspostavljanjem nezavisnog mehanizma za praćenje granica kako bi se obezbedilo poštovanje ljudskih prava i sprečilo vraćanje protivno međunarodnim standardima.

Neophodno je dodatno ojačati mehanizme za rano prepoznavanje i zaštitu različitih kategorija migranata, kako bi im se pravovremeno omogućio pristup pravima u skladu sa međunarodnim standardima. Poboljšana institucionalna koordinacija i dosledno poštovanje obaveza iz oblasti ljudskih prava ostaju ključni za efikasnije upravljanje migracijama i zaštitu ranjivih grupa. Hitno je potrebna koherentnija, na pravima zasnovana politika koja će uravnotežiti kontrolu granica sa zaštitnim mehanizmima za migrante.

Opšti pregled migratornih kretanja

Prema najnovijim podacima Agencije Evropske unije za graničnu i obalsku stražu (Frontex), broj neregularnih prelazaka spoljne granice Evropske unije nastavlja da opada, naročito duž zapadnobalkanske rute. U prvih devet meseci 2025. godine evidentirano je smanjenje za 22% u ukupnom broju neregularnih ulazaka u EU u poređenju sa istim periodom prethodne godine. Drugi najizraženiji pad registrovan je upravo na zapadnobalkanskoj ruti (–47%), što potvrđuje trend pojačanih kontrola granica i operativnih aktivnosti država regiona u sprečavanju iregularnih migracija.⁴⁴¹

Uprkos ovom padu, region i dalje ostaje jedno od ključnih tranzitnih područja za migrante koji pokušavaju da nastave kretanje ka državama Evropske unije, a Srbija i dalje predstavlja centralnu tačku zapadnobalkanske rute. O intenzitetu migratornih kretanja na izlaznim granicama Srbije svedoče i podaci mađarske granične policije⁴⁴² – u periodu od januara do oktobra 2025. godine ukupno 3676 osoba je zadržano i vraćeno kroz IBH kapiju⁴⁴³. Dalje, tokom istog perioda sprečeno je 7437 pokušaja neregularnog prelaska granice, dok su 343 osobe uhapšene i protiv njih su pokrenuti odgovarajući pravni postupci. Ovi podaci ukazuju na kontinuiran nivo aktivnosti u oblasti neregularnih migracija na ovom graničnom prelazu, uprkos opštem trendu opadanja ukupnog broja pokušaja prelaska granice.

Dalje, terenski podaci potvrđuju da se nasilje među krijumčarskim grupama i dalje kontinuirano ispoljava u vidu oružanih sukoba, otmica, iznuda i fizičkih napada nad migrantima, naročito u blizini centara i u oblastima uz granicu sa Mađarskom. Takvi incidenti pokazuju da, i pored manjeg broja prisutnih migranata, rizik po bezbednost migranata i lokalnih zajednica ostaje visok, a organizovani kriminalni krijumčarski mreže sve više preuzima karakter paralelne kontrole kretanja migranata duž rute. Prema informacijama iz medija i izveštajima organa bezbednosti, u Bosni i Hercegovini je tokom 2025. godine sprovedena operativna akcija „Istok Swot”,⁴⁴⁴ koju su realizovale nadležne službe unutrašnjih poslova i bezbednosti. Akcija je bila usmerena na lociranje, identifikaciju i hapšenje članova organizovanih kriminalnih grupa koje čine migranti poreklom iz Avganistana, osumnjičeni za teška krivična dela – otmice, razbojništva, iznude i ucene nad drugim migrantima na teritoriji Unsko-sanskog kantona i šire. Slični obrasci nasilja registrovani su i u Srbiji. Tako na primer, u aprilu 2025. godine,

441 FRONTEx, EU external borders: irregular crossings fall 22% in the first 9 months of 2025, 10. 10. 2025.

442 Source: The National Police Hungary.

443 Zvaničan naziv za postupke vraćanja sprovedene putem Integrisane granične barijere Mađarske, ojačane ograde koja se proteže duž većeg dela granice sa Srbijom.

444 Federalna.ba, Koordinirana akcija u USK: Migranti osumnjičeni za otmice i ucene na meti policije, 30. 10. 2025.

tela dvojice migranata ubijenih hladnim oružjem pronađena su u šumi kod Obrenovca.⁴⁴⁵ Zatim, nekoliko meseci kasnije na području Obrenovca i Umke policijskom akcijom uhapšeno je i procesuirano 18 iregularnih migranata iz Avganistana i Pakistana (među kojima je bilo i 5 maloletnika), koji su planirali sukob odmazde za prethodni obračun.⁴⁴⁶ U maju 2025. godine, u blizini Subotice, prema navodima lokalnih medija, dvojica migranata su izgubila život, a sumnja se da je do incidenta došlo usled međusobnog sukoba.⁴⁴⁷

Na nacionalnom nivou, statistički podaci ukazuju na značajan pad broja novopristiglih migranata. Prema podacima koje je objavio UNHCR, u periodu od januara do jula 2025. godine⁴⁴⁸ u Srbiji je registrovano ukupno 5105 novih ulazaka u državne prihvatne centre. To predstavlja smanjenje od 51,3 % u poređenju sa istim periodom 2024. godine,⁴⁴⁹ kada je zabeleženo 10.483 novopristiglih migranata. Istovremeno, podaci o broju lica koja borave u centrima za azil i prihvatnim centrima pokazuju blagi porast, što može ukazivati na privremenu stabilizaciju migracionih kretanja i nešto duže zadržavanje migranata u zvaničnim smeštajnim kapacitetima. U aprilu 2025. godine u centrima je bilo smešteno 349 osoba, dok je do kraja jula 2025. godine taj broj blago porastao na 361. Iako se radi o minimalnom povećanju, ovi pokazatelji potvrđuju da je ukupan broj korisnika sistema smeštaja i dalje nizak, naročito u poređenju sa periodom povećanog priliva migranata tokom prethodnih godina. Tokom 2025. godine, stepen popunjenosti centara za azil i prihvatnih centara dostigao je najniži nivo u poslednjih nekoliko godina, što odražava opšti trend smanjenog priliva migranata i kraće zadržavanje u sistemu smeštaja.

U skladu sa tim, Komesarijat za izbeglice i migracije (KIRS) je tokom leta 2025. godine najavio zatvaranje Centra za azil u Krnjači, koji je dugi niz godina predstavljao jedan od glavnih kapaciteta za smeštaj tražilaca azila u Beogradu. Lica koja su bila smeštena u ovom centru premeštena su u Obrenovac i Sjenicu, čime je izvršena racionalizacija postojeće mreže kapaciteta u skladu sa smanjenim potrebama i novom strukturom korisnika. U Srbiji su trenutno operativna tri centra za azil – u Sjenici, Obrenovcu i Vranju, dok su u stanju pripravnosti centar za azil u Banji Koviljači i centar za azil u Tutinu. Od prihvatnih centara aktivni su centri u Preševu, Bujanovcu i Principovcu, dok su u stanju mirovanja Subotica, Sombor, Pirot i Bosilegrad. Prema podacima iz izveštajnog perioda, u Centru u Principovcu je bio smešten jedan migrant, maloletnik bez pratnje.⁴⁵⁰

Ovaj proces smanjenja broja smeštajnih kapaciteta svedoči o fazi konsolidacije sistema upravljanja migracijama u Srbiji, koji se prilagođava manjem prilivu migranata, ali istovremeno zadržava sposobnost da u slučaju povećanog priliva brzo reaguje i aktivira dodatne kapacitete. Fazno reagovanje se upravo zasniva na okviru koje postavlja Plan reagovanja na povećan broj migranata na teritoriji Republike Srbije, a čija je ažurirana verzija poslednji put usvojena 11. aprila 2025. godine, na sednici Vlade.⁴⁵¹

Poređenje podataka UNHCR-a iz aprila⁴⁵² i jula⁴⁵³ 2025. godine pokazuje određene promene u nacionalnoj strukturi migranata smeštenih u azilnim i prihvatnim centrima u Srbiji. Dok su Ukrajinci ostali najzastupljenija grupa među licima u azilnim centrima u oba posmatrana perioda, u julu su se državljani Maroka pojavili među najzastupljenijim nacionalnostima u azilnim i prihvatnim centrima, zamenivši Sirijce, koji su bili znatno prisutniji u aprilu. Istovremeno, prisustvo državljana Burundija beleži pad, što ukazuje na promene u obrascima kretanja i tranzitnim rutama kroz region.

Sa druge strane podaci Međunarodne organizacije za migracije (IOM)⁴⁵⁴ ukazuju da su dominantne nacionalnosti koje su do sada tranzitirale kroz Srbiju u 2025. godini bili državljani Avganistana (sa izvesnim povećanjem u trećem kvartalu ove godine u odnosu na drugi kvartal), zatim državljani Egipta, Sirije, Maroka i Palestine. Većina migranata u pokretu bili su muškarci samci, dok su žene turske i palestinske nacionalnosti činile gotovo četvrtinu ženskog uzorka. Dalje, podaci isto pokazuju da je nastavljen trend smanjenja iregularnih ulazaka u Srbiju iz Bugarske, kao i povećanja iregularnih ulazaka iz pravca Severne Makedonije (80% anketiranih je prijavilo ulazak iz Severne Makedonije). Ostale tačke ulaska bile su preko aerodroma (7%, i uglavnom državljani Turske), dok je veoma mali deo prijavio ulazak iz susednih zemalja.

445 Blic, [UŽAS U OBRENOVCU Nađena tela dvojice muškaraca kod groblja: Policijski uviđaj u toku](#), 14. april 2025.

446 RTS, [Sprečen sukob migranata u Obrenovcu i Umki, policija procesuirala 18 lica](#), 26.08.2025

447 Politika, [Tela dvojice migranata pronađena u Subotici](#), 23.05.2025.

448 UNHCR, [Statistical Snapshot, Serbia](#), Jul 2025.

449 UNHCR, [Statistical Snapshot, Serbia](#), Jul 2024.

450 UNHCR, [Profili centara](#), septembar 2025. godine

451 KIRS, Vlada Republike Srbije usvojila Plan reagovanja na povećan broj migranata za 2025. godinu, 15.04.2025.

452 UNHCR, [Statistical Snapshot, Serbia](#), April 2025.

453 UNHCR, [Statistical Snapshot, Serbia](#), Jul 2025.

454 IOM, [DTM SRBIJA MIGRACIONI PODACI I RUTE Jul – Septembar 2025 KVARTALNI IZVEŠTAJ](#).

Ipak, iako se broj ulazaka iz Bugarske smanjuje, terenski podaci ukazuju da se ova granica i dalje koristi, posebno u pogledu kretanja maloletnika bez pratnje (UASC).⁴⁵⁵ Tokom izveštajnog perioda, kapaciteti za smeštaj u Nišu bili su pod pojačanim pritiskom usled većeg priliva dece iz Bugarske, koje je u Srbiju upućivao Centar za socijalni rad Dimitrovgrad. U jednom trenutku, broj dece koja su istovremeno boravila u prihvatnom objektu dostigao je 31.⁴⁵⁶

Tokom izveštajnog perioda nije bilo značajnih promena u oblasti azila. Većina migranata koji ulaze na teritoriju Srbije i dalje ne podnosi zahtev za azil. Uprkos opštem smanjenju migracionog pritiska i rasterećenju sistema prijema, migranti koji dolaze kroz iregularne tokove i dalje ne iskazuju nameru da ostanu u Srbiji, već ovu zemlju prvenstveno koriste kao tranzitnu tačku na putu ka državama Evropske unije. Broj izraženih namera za traženje azila nije se povećavao, iako je broj prisutnih migranata u zemlji manji, što dodatno potvrđuje da nivo priliva nije doveo do povećanog interesa za ostanak i pristup sistemu azila.

Tabela 1: Statistički podaci o azilu za Srbiju za period januar–jul 2025.

	januar – jul 2025. godine
Broj registrovanih namera da se podnese zahtev za azil	320
Broj podnetih zahteva za azil	82
Broj odobrenih zahteva	7

Izvor: UNHCR, Kratak statistički izveštaj za Srbiju za jul 2025. godine

Potrebno jačanje kapaciteta za upravljanje efektivnim operacijama povratka

Razmere tranzitiranja iregularnih migranata, nažalost, i dalje ostaju nedovoljno praćene, prvenstveno iz razloga manjkavosti sistema registracije iregularnih migranata (a na šta upozorava i Evropska komisija) ali i nedovoljne primene okvira koji postavlja Zakon o strancima.

Samo prisustvo migranata u skvotovima ukazuje da se nedovoljno primenjuju odredbe Zakona u odnosu na strance koji nezakonito borave u Srbiji. Sa druge strane, i migranti koji nisu izrazili nameru za podnošenje zahteva za azil, odnosno nisu podneli zahtev za azil u propisanom roku, kao i migranti koji nisu podneli zahtev za privremeni boravak iz humanitarnih razloga a koji se nalaze u centrima, isto tako podležu primeni propisa kojima se reguliše sistem povratka.

Treba imati na umu da primena okvira odredabi kojima se reguliše povratak iregularnih migranata ne isključuje obavezu države za obezbeđivanjem zaštite od primene principa zabrane vraćanja. Šta više, upravo pokretanje postupka povratka stavlja iregularnog migranta u poziciju iniciranja instituta zaštite koje zakon predviđa za lica u postupku povratka, odnosno postupka za donošenje rešenja o odlaganju prinudnog udaljenja. Naime, da bi argument postojanja okolnosti donošenja rešenja za odlaganja prinudnog udaljenja mogao biti podignut, potrebno je da je prethodno bio otpočet postupak povratka (donošenjem rešenja o vraćanju kojim nije određen rok za dobrovoljni povratak ili je rok bio određen a stranac nije napustio teritoriju Srbije u ostavljenom roku ili je doneta presuda kojom je izrečena i zaštitna mera udaljenja, odnosno mera bezbednosti proterivanja iz zemlje). Stranac ne sme biti udaljen sa teritorije ako je ispunjen neki od kriterijuma: a) stranac strahuje da bi bio udaljen na teritoriju gde mu preči progon zbog njegove rase, pola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, vere, nacionalne pripadnosti, državljanstva, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkog mišljenja; b) njegov identitet nije utvrđen i to ne njegovom krivicom; v) njegov prevoz iz Republike Srbije nije moguće izvršiti; g) u odnosu na njega se pojave ozbiljne poteškoće vezane za psihičko, fizičko ili zdravstveno stanje stranca. Ove okolnosti predstavljaju razloge za donošenje rešenja o odlaganju prinudnog udaljenja.

Prema nezvaničnim informacijama, u periodu od stupanja na snagu odredaba Zakona o strancima kojima je ovaj institut prvi put usvojen (2019. godine) pa do danas doneto je samo jedno rešenje o odlaganju prinudnog udaljenja dok su procene iregularnih migranata koji nisu podneli zahtev za azil u tom istom periodu bile znatno veće.

455 En. UASC – unaccompanied and separated minors

456 CPWG sastanak, 5. septembar 2025. godine.

Migranti su nedovoljno informisani o ovom pravnom institutu, a i nadležni organ nije u dovoljnoj meri osnažen (razumevanje da li se postupak pokreće po službenoj dužnosti ili po zahtevu stranke). Pristup ovom institutu je isto upitan ne samo iz ugla stepena informisanosti već i iz ugla pravne pomoći. Naime, Zakon o strancima ne predviđa besplatnu pravnu pomoć u postupku udaljenja (čak ni u postupku po žalbi na odluku o vraćanju što predstavlja standard prava EU). Pristup besplatnoj pravnoj pomoći se u tom kontekstu zasniva na sistemu besplatne pravne pomoći shodno Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći, a takav mehanizam nije svrsishodan za strane državljane koji se nalaze u postupku povratka. Razlog tome je činjenica da pristup besplatnoj pravnoj pomoći podrazumeva postupak čiji su rokovi znatno duži u odnosu na rokove koje stranac koji se nalazi u postupku povratka ima na raspolaganju pre samog *de facto* udaljenja.

Dodatno, ne može se reći da je pravna pomoć obezbeđena kroz aktivnosti pravne podrške i pravne pomoći koje sprovode organizacije civilnog društva (OCD) koje rade sa migrantima. Ovo iz više razloga, prvenstveno iz činjenice da se pravna podrška koju pružaju OCD uglavnom odnosi na postupak azila i postupke ostvarivanja prava tražilaca azila i lica sa odobrenom međunarodnom zaštitom, a u manjoj meri i podršku u postupku podnošenja zahteva za privremeni boravak iz humanitarni boravak. Pravna pomoć u postupku povratka se u principu samo zasniva na principu zabrane vraćanja (institut privremene mere Evropskog suda za ljudska prava) u okolnostima kada postoje razlozi da se veruje da je strancu koji je u postupku prinudnog udaljenja onemogućen pristup postupku azila. Drugi razlog je rasprostranjenost – one organizacije koje pružaju podršku na način kako je prethodno obrazloženo imaju ograničenja u pogledu područja rada (prostorno, kadrovski, finansijski).

Pored pravne pomoći, pristup institutu odlaganja prinudnog udaljenja je upitan i iz ugla postojanja obaveze plaćanja odgovarajuće administrativne takse. Naime, obaveza plaćanja takse u ovom postupku postoji a migranti najčešće nemaju sredstava da bi tu obavezu i ispunili. Sa druge strane, ni obim podrške koju OCD pružaju najčešće ne obuhvata mogućnost snošenja troškova administrativne takse (sa izuzetkom određenih *ad hoc* slučajeva).

Evropska komisija u svom godišnjem izveštaju za Srbiju već duži niz godina ističe potrebu jačanja kapaciteta za upravljanje efektivnim operacijama povratka, što u jednom segmentu podrazumeva i sprovođenje odredbi u okolnostima kada stranac ne može biti prinudno udaljen. Drugo pitanje koje bi paralelno trebalo biti razmatrano jeste pitanje prava i obaveza stranca kojem je doneto rešenje o odlaganju prinudnog udaljenja. Trenutne odredbe Zakona o strancima nisu dovoljne da bi obezbedile dovoljne garancije ni migrantu⁴⁵⁷, a ni interesima zaštite države, odnosno kontrole kretanja i boravka stranaca sa odloženim prinudnim udaljenjem.⁴⁵⁸

Bilateralna saradnja sa migraciono visokorizičnim zemljama

Tokom 2024. godine, u oblasti readmisije i saradnje sa zemljama porekla, nije zabeležen značajan napredak u sprovođenju aktivnosti usmerenih na jačanje saradnje sa diplomatsko-konzularnim predstavništvima migraciono visokorizičnih zemalja.⁴⁵⁹

Od ključnih bilateralnih procesa,⁴⁶⁰ u februaru 2024. Island je dostavio nacrt sporazuma o readmisiji, dok je sporazum sa Republikom Kazahstan potpisan 19. novembra 2024. godine i stupio na snagu u martu 2025. godine. Tekst sporazuma o readmisiji sa Ukrajinom je usklađen, dok je proces harmonizacije sporazuma sa Litvanijom i Poljskom još u toku. Istovremeno, sa Republikom Bugarskom je u toku postupak izmene Protokola o sprovođenju postojećeg sporazuma o readmisiji. Sa druge strane, nema napretka u pregovorima sa Avganistanom, Iranom, Irakom, Marokom i Alžirom, zbog nedostatka interesovanja partnerskih zemalja, dok je Srbija ponovo pokrenula inicijativu za readmisiju sa Pakistanom.

Kroz projekat „Instrument podrške za izgradnju kapaciteta za readmisiju na Zapadnom Balkanu (WBCAP)”, Srbija je tokom 2024. godine intenzivirala kontakte sa Bangladešom i Nepalom, fokusirajući se na kombinovanje saradnje u oblasti legalnih migracija i povratka. Sa Bangladešom je postignut preliminarni dogovor o izradi Standardnih operativnih procedura (SOP) za povratak lica koja se nezakonito nalaze u Srbiji, budući da ta zemlja nema zaključen sporazum o readmisiji sa državama članicama EU i nije zainteresovana za pregovore o obavezujućem sporazumu sa Republikom Srbijom. Dogovoreno je da se budući SOP razvije na osnovu postojećeg

457 Na primer, pitanje njegovog/njenog smeštaja tokom trajanja prava na boravak po osnovu rešenja o odlaganju prinudnog udaljenja – da se izbegne opet situacija njegovog boravka u nehumanizovanim uslovima na otvorenom.

458 Na primer, mere ograničenja slobode kretanja uključujući i postojanje osnova za obezbeđivanje smeštaja u prihvatilištu za strance.

459 Aktivnosti 1.4.11. Akcionog plana za Poglavlje 24.

460 Ministarstvo unutrašnjih poslova, [Revidirani Akcioni plan za Poglavlje 24 – Izveštaj o sprovođenju aktivnosti za period januar-jun 2025. godine](#)

modela koji Bangladeš primenjuje u saradnji sa EU i Velikom Britanijom, čime se omogućava funkcionalan okvir za saradnju bez formalnog sporazuma o readmisiji. U skladu sa ovim pristupom, Ministarstvo unutrašnjih poslova pokrenulo je inicijative za zaključivanje sporazuma o readmisiji sa Kambodžom, Tajlandom, Filipinima, Laosom, Vijetnamom i Šri Lankom, čime se potvrđuje strateška orijentacija Srbije ka širenju mreže partnerstava u Aziji u cilju efikasnijeg povratka i upravljanja migracijama.

Ove aktivnosti pokazuju da se saradnja Srbije u oblasti povratka i readmisije odvija selektivno, fazno i pragmatično, uz oslanjanje na regionalne i projektne mehanizme (WBCAP) i fokus na bilateralne dogovore sa azijskim zemljama porekla migranata, dok interesovanje pojedinih severnoafričkih zemalja i dalje ostaje ograničeno.

U izveštajnom periodu nije bilo značajnih normativnih procesa u oblastima migracija i azila. Izuzetak je otpočinjanje procesa izrade novog Akcionog plana za sprovođenje Strategije integrisanog upravljanja granicom 2025 – 2027.⁴⁶¹

ALARM: Unapređenje raspodele sredstava za mere protiv trgovine ljudima u uslovima promenljivih migracionih tokova

Koalicija prEUgovor naglašava da se sredstva namenjena borbi protiv trgovine ljudima sve više integrišu u šire programe upravljanja migracijama što čini da se umanjuje uticaj i značaj samog fenomena trgovine ljudima. Ova praksa dodatno naglašava hitnu potrebu za strožim mehanizmima praćenja i odgovornosti u raspodeli sredstava namenjenih borbi protiv trgovine ljudima, posebno onih koji se dodeljuju kroz instrumente razvojne pomoći, kao što je, na primer, *EU4FAST*.

Efikasno i odgovorno upravljanje sredstvima u ovoj oblasti podrazumeva planiranje zasnovano na stvarnim potrebama i kapacitetima, uz jasne kriterijume raspodele, funkcionalne mehanizme praćenja rezultata i aktivno učešće specijalizovanih organizacija civilnog društva koje pružaju neophodne usluge. Takav pristup povećava transparentnost i omogućava racionalnije korišćenje resursa, istovremeno stvarajući uslove za uključivanje dodatnih donatorskih sredstava koja mogu pokriti oblasti nedovoljno obuhvaćene postojećim finansiranjem, posebno u segmentu zaštite i podrške žrtvama.

Dodatno, u svim ovim aspektima treba uzeti u obzir pokazatelje i trendove migracija u Republici Srbiji, kao i opšte karakteristike savremenih migracionih kretanja koje ukazuju na složenu povezanost migracija sa rizicima trgovine ljudima i krijumčarenja migranata. Ovakvim pristupom mogu se obezbediti efikasniji i održiviji mehanizmi zaštite i podrške, unapređena koordinacija između institucija i specijalizovanih organizacija, kao i fleksibilniji i na dokazima zasnovani odgovori koji omogućavaju prilagođavanje politikama i programima u skladu sa promenljivom migracionom dinamikom i novim oblicima rizika.

Neophodno je ojačati sistem kontrole u oblasti radnih migracija

Potreba za jačanjem kapaciteta i koordinacijom mehanizama koji prate boravak i kretanje stranaca, kao i nadzor nad poštovanjem radnopravnih obaveza poslodavaca, i dalje postoji. Neophodno je dodatno razvijati multisektorski pristup koji povezuje inspekciju rada, upravljanje migracijama i pravosuđe, kako bi se obezbedio koherentan i efikasan sistem kontrole. Pored toga, mnogi strani radnici, iz straha od gubitka zaposlenja, i dalje se uzdržavaju od prijavljivanja kršenja prava ili čak od obraćanja nadležnim organima radi informacija. Ovakva nevoljnost ugrožava sprovođenje njihovih prava i čini ih ranjivim na različite oblike zloupotrebe, uključujući radnu eksploataciju. Takođe, postojeći kanali informisanja, uključujući i veb-sajt „Welcome to Serbia”, ne pružaju dovoljno sveobuhvatan pregled prava, obaveza i dostupnih mehanizama zaštite stranih radnika. Stoga se ne može sa sigurnošću reći da su strani radnici dovoljno informisani i osnaženi da traže zaštitu kada im se prava povrede.

U tom kontekstu, poseban izazov ostaje ograničena dostupnost delotvorne pravne pomoći, kao i težak pristup sistemu besplatne pravne pomoći. Zbog toga su potrebni kontinuirani naponi u pravcu unapređenja informisanja i podizanja svesti među zajednicama stranih radnika, kako bi im se omogućilo da u praksi ostvare i zaštite svoja prava.

⁴⁶¹ Vlada Republike Srbije. *Izveštaj o pregovorima o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji tokom predsedavanja Republike Poljske* (januar – jun 2025. godine), 21. 8. 2025.

Porast dolazaka stranih radnika u Srbiju ponovo otvara prostor za oblikovanje javnog narativa o migracijama, često podstičući stereotipe i negativne percepcije u delu društva. Tokom oktobra zabeleženo je nekoliko pokušaja organizovanja antimigrantskih skupova, pre svega u Beogradu. Iako su pojedini protesti bili zabranjeni ili brzo prekinuti, oni ukazuju na postojanje delova društva podložnih radikalnim i antimigrantskim narativima. Ovi događaji istovremeno su izazvali reakcije građanskog sektora i kontraskupove podrške migrantima, što pokazuje rastuću polarizaciju u javnom prostoru.⁴⁶²

PREPORUKE

- Potrebno je preduzeti neophodne korake za punu primenu Zakona o strancima i stvoriti zakonske preduslove za rešavanje pravnog statusa lica koja u Republici Srbiji borave bez regulisanog statusa.
- U tom smislu, važno je ojačati infrastrukturu i i dalje podržavati izgradnju kapaciteta organa nadležnih za sprovođenje zakonskih odredaba kojima se ograničava sloboda kretanja, odredaba o vraćanju i standarda zaštite i poštovanja ljudskih prava povratnika koji su državljani trećih zemalja. Neophodno je razmotriti uspostavljanje sistema za identifikaciju različitih kategorija migranata i primenu određenih procedura u skladu sa usvojenim standardima.
- Suštinski je važno pratiti posledice primene Zakona o strancima i Zakona o azilu i privremenoj zaštiti, posebno onih odredaba koje se odnose na načelo zabrane proterivanja ili vraćanja (non-refoulement).
- Izuzetno je važno ojačati kapacitete za borbu protiv iregularnih migracija, posebno za suzbijanje krijumčarenja ljudi i zaštitu migranata koji su predmet krijumčarenja. U tom smislu, važno je ojačati vezu između sistema borbe protiv iregularnih migracija i sistema azila.
- Neophodno je održati dinamiku sprovođenja reformi u skladu sa strateškim dokumentima i procesom pristupanja Evropskoj uniji, pri čemu se treba fokusirati na uspostavljanje održivog i efikasnog sistema upravljanja migracijama.
- Neophodno je podržati uvođenje nezavisnog mehanizma za praćenje poštovanja ljudskih prava na granicama kako bi se obezbedila zaštita osnovnih prava migranata u skladu sa standardima definisanim u okviru regionalnih sistema zaštite Evropske unije, Saveta Evrope i OEBS-a.
- Neophodno je intenzivirati aktivnosti kojima se senzitivizuju lokalne zajednice i pokrenuti dijalog koji bi doprineo razumevanju potreba migranata i lokalnih zajednica, koje su njihovi domaćini.
- Neophodno je intenzivirati međunarodnu i regionalnu saradnju kako bi se sprečile iregularne migracije, kao i u borbu protiv krijumčarenja migranata.
- Neophodno je ojačati mehanizme zaštite radnika migranata, kao i preventivne mere kako bi se sprečile zloupotrebe. U tom kontekstu, posebno je važno ojačati kapacitete nadležnih državnih institucija i sudskih organa, kao i koordinaciju nadležnih organa u oblasti migracija i borbe protiv trgovine ljudima. Takođe, poželjno je ojačati sistem kontrole kvaliteta aktivnosti koje treba da informišu različite aktere ili izgrade njihove kapacitete, uključujući u to i organizacije civilnog društva, subjekte privatnog sektora i javne institucije sa indirektnim odgovornostima u ovoj oblasti.
- Posebno je važno da se hitno proceni obim i kvalitet dostupne pravne pomoći i besplatnih pravnih usluga za različite kategorije migranata, uzimajući posebno u obzir rizike i ranjivosti kojima su ovi pojedinci izloženi.
- Hitno je potrebno pokrenuti izradu novog dokumenta javne politike, koji bi sveobuhvatno regulisao pristup pravima za strance u Srbiji. Tim dokumentom takođe treba utvrditi nadležni organ ili koordinaciono telo koje će nadgledati sprovođenje relevantnih mera i obezbediti međusektorsku saradnju.

462 Nedeljnik NIN, [Neometano širenje mržnje: Ekstremni desničari iz Narodnih patrula ponovo na ulici](#), 23. 10. 2025.

5.3. BORBA PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Tokom 2025. godine Tužilaštvo za organizovani kriminal vodi nekoliko politički osetljivih istraga, uključujući u to slučajeve Generalštaba, pada nadstrešnice u Novom Sadu i finansijskih malverzacija u projektu modernizacije železničke pruge na deonici Novi Sad–Subotica. Hapšenja visokih funkcionera i optužbe za zloupotrebu službenog položaja izazvale su žestoke reakcije predsednika Aleksandra Vučića, koji je javno kritikovao ovo Tužilaštvo. Režimski mediji su ova hapšenja predstavili kao „tužilački državni udar“, dok je rasformiranje Udarne grupe koja je asistirala Tužilaštvu otvorilo sumnje u nameru vlasti da obustavi istrage koje vode do visokih zvaničnika. Srbija i dalje, u borbi protiv organizovanog kriminala, u velikoj meri zavisi od međunarodne pravne pomoći, dok se domaći kapaciteti za samostalne istrage pokazuju ograničenim. Većina presuda u oblasti organizovanog kriminala donosi se na osnovu zaključenih sporazuma o priznanju krivice, što ubrzava postupke, ali ograničava dubinu procesuiranja i otkrivanje šire strukture kriminalnih mreža. Doneta je prva presuda u kojoj su poruke sa Skaj aplikacije prihvaćene kao dokaz, čime je potvrđeno da međunarodno pribavljeni digitalni dokazi mogu biti zakonito korišćeni u domaćem pravosuđu. Ovakvi dokazi postali su ključni element i u drugim istaknutim postupcima.

✖ **ALARM: Vlast vodi kampanju protiv Tužilaštva za organizovani kriminal zbog politički osetljivih istraga**

Početkom maja 2025. godine Tužilaštvo za organizovani kriminal (TOK) formiralo je predmet zbog navodne upotrebe zvučnog oružja na protestu održanom 15. marta.⁴⁶³ Ovaj potez predstavljao je prvi ozbiljniji institucionalni pomak nakon kontradiktornih izjava ministra unutrašnjih poslova o postojanju tog oružja. Time je otvorena mogućnost da se ispita da li je navodna upotreba ovog oružja imala elemente organizovanog ili namernog ugrožavanja bezbednosti građana. Ovo tužilaštvo je 4. juna, nakon mesec dana prikupljanja obaveštenja i uvida u spise, uključujući i dokumentaciju označenu kao „strogo poverljivo“, ovaj predmet vratilo Prvom osnovnom javnom tužilaštvu u Beogradu. Dakle, ocenilo je da nema osnova sumnje za postojanje teškog krivičnog dela iz njegove nadležnosti, pre svega terorizma, niti dokaza o upotrebi zvučnog oružja.⁴⁶⁴ Međutim, javnost je o tome obavestena tek krajem avgusta. Evropski sud za ljudska prava je 29. aprila izdao privremenu meru kojom je naložio Vladi Srbije da spreči bilo kakvu upotrebu zvučnih uređaja za kontrolu okupljenih građana. U obrazloženju mere naglašeno je da je takva primena ovih uređaja nezakonita u Srbiji i da može izazvati ozbiljne zdravstvene posledice kod velikog broja ljudi.⁴⁶⁵

Po nalogu TOK-a uhapšen je, polovinom maja, Goran Vasić, direktor Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture. On je uhapšen pod sumnjom za zloupotrebu službenog položaja i falsifikovanje službene isprave u vezi sa zgradama Generalštaba Vojske Srbije. U saopštenju TOK-a navodi se da je Vasić falsifikovao predlog o prestanku svojstva kulturnog dobra i brisanju objekata iz registra nepokretnih kulturnih dobara, a koji je bez prethodnog konsultovanja sa stručnjacima Zavoda uputio Vladi Republike Srbije. Promene u rukovodstvu ovog Zavoda prethodile su kontroverznom predlogu, jer je prethodna direktorka podnela ostavku zato što nije želela da odobri uklanjanje kulturne zaštite. Istovremeno, Vlada je potpisala okvirni ugovor sa američkim investitorom Džaredom Kušnerom za izgradnju hotela i stambeno-poslovnog kompleksa na prostoru gde se nalazi zgrada Generalštaba, što je izazvalo pritiske i proteste stručne javnosti.⁴⁶⁶ O ovom hapšenju oglasio se i predsednik Srbije Aleksandar Vučić iz Tirane. Naveo je da „nije bilo nikakvog falsifikovanja“ u slučaju Generalštab i da će o svemu razgovarati sa nadležnima. Njegove izjave sugerišu da on preuzima kontrolu nad ovim procesom, što je stručna javnost ocenila kao izlazak van njegovih nadležnosti i mešanje u rad pravosuđa.⁴⁶⁷ Početkom novembra poslanici Srpske napredne stranke i koalicionih partnera predložili su poseban zakon koji otvara put za izgradnju na mestu kompleksa Generalštaba, uprkos pokrenutoj istrazi o falsifikovanju dokumentacije kojom je objektu ukinut status kulturnog dobra. Ovaj zakon ubrzo je usvojen po hitnom postupku.⁴⁶⁸

Specijalni tužilac Mladen Nenadić, koji se nalazi na čelu TOK-a, našao se u središtu političkih i medijskih pritisaka nakon što su tabloidi bliski vlasti pokrenuli kampanju protiv njega. Povod za to bila je fotografija sa privatne proslave na kojoj je u društvu rektora Univerziteta u Beogradu Vladana Đokića, jednog bivšeg sportiste i nekoliko poslovnih ljudi. Sama fotografija ne pokazuje ništa sporno, ali je iskorišćena za seriju tekstova i optužbi

463 „Advokat Olenik: Tužilaštvo za organizovani kriminal otvorilo predmet zbog upotrebe zvučnog oružja na protestu u Beogradu“, *Nova S*, 6. 5. 2025.

464 „Javno tužilaštvo za organizovani kriminal više ne postupa u slučaju zvučni top“, *Radio Slobodna Evropa*, 20. 8. 2025.

465 „Evropski sud izdao privremenu meru u slučaju zvučnog toga u Beogradu“, *Radio Slobodna Evropa*, 30. 4. 2025.

466 „Ko je Goran Vasić, prvi čovek Zavoda uhapšen zbog slučaja Generalštab?“, *Insajder*, 13. 5. 2025.

467 „Vučić iz Tirane 'rešio slučaj Generalštab': Ko je rekao falsifikat?“, *N1*, 16. 5. 2025.

468 „Usvojen leks specijalis za izgradnju na mestu Generalštaba u Beogradu“, *Radio Slobodna Evropa*, 7. 11. 2025.

o navodnim „vezama sa moćnicima”, čime je započeta medijska hajka na tužioca. Napadi su usledili upravo u trenutku kada TOK vodi postupke u slučaju pada nadstrešnice u Novom Sadu i predmeta Generalštab.⁴⁶⁹ Ubrzo nakon objavljivanja ove fotografije, pojavio se i navodni „zabrinuti građanin” koji je podneo krivičnu prijavu protiv Nenadića, zbog krivičnog dela kršenja zakona od strane sudije, javnog tužioca i njegovog zamenika. Provladini mediji su podnošenje ove krivične prijave iskoristili da dodatno kompromituju rad ovog tužilaštva.⁴⁷⁰

Predsednik Aleksandar Vučić lično se uključio i u ovu kampanju, optuživši Nenadića i osobe sa fotografije da su „hteli sve u državi da pohapse” kako bi se „dodvorili blokaderima” i izvršavali naloge „stranih sila”.⁴⁷¹ Kolegijum TOK-a saopštenjem je osudio medijske napade i izjave koje kriminalizuju glavnog tužioca Mladena Nenadića i njegove saradnike, ocenjujući da takvi istupi predstavljaju neprimeren pritisak na samostalnost institucije i pokušaj prejudiciranja ishoda tekućih istraga. Dodatno, istaknuto je da TOK postupa u skladu sa Ustavom i zakonom, te da iznošenje neistinitih informacija ugrožava samostalnost tužilaštva i stvara negativnu sliku u javnosti.⁴⁷² Medijski napadi na ovo tužilaštvo nastavljeni su nakon pokretanja nove istrage o još jednom državnom infrastrukturnom projektu.

Naime, TOK je 1. avgusta pokrenuo istragu o finansijskim malverzacijama u projektu modernizacije mađarsko-srpske železničke pruge, sa fokusom na deonicu Novi Sad–Subotica. Istraga je usledila nakon urušavanja nadstrešnice novosadske železničke stanice, što je pokrenulo sumnje u kvalitet radova i zloupotrebu sredstava. Najpre je uhapšeno šest osoba, uključujući bivše ministre Tomislava Momirovića i Gorana Vesića, a tokom dana još pet osoba.⁴⁷³ Ovom istragom obuhvaćeno je 15 lica zbog sumnje u neosnovano fakturisanje radova, čime je pričinjena šteta državnom budžetu u iznosu od 115 miliona dinara.⁴⁷⁴

Režimski mediji, međutim, prikazali su ova hapšenja i istragu u senzacionalističkom tonu, nazivajući ih „tužilačkim državnim udarom” i implicirajući umešanost stranih interesa i „obojene revolucije”.⁴⁷⁵ Neposredno nakon hapšenja, predsednik Aleksandar Vučić optužio je TOK za „kriminalno ponašanje” i političko delovanje.⁴⁷⁶ Takve izjave, kao i širenje narativa o navodnom „državnom udaru” u režimskim medijima, ukazuju na politički pritisak usmeren ka TOK-u. Na taj način se preusmerava pažnja sa aktuelnih istraga na širi politički narativ, čime se komplikuje njihovo sprovođenje.

Samo mesec dana kasnije, u septembru, direktori policije, Poreske uprave i Uprave za sprečavanje pranja novca povukli su saglasnost za učešće u Udarnoj grupi koja je asistirala TOK-u u praćenju tokova novca u predmetima pada nadstrešnice i obnove pruge, i tako je ova grupa rasformirana.⁴⁷⁷ Direktor policije je povlačenje sedamnaest inspektora iz Udarne grupe predstavio kao deo nove sistematizacije radnih mesta u policiji. Više izvora iz pravosuđa ocenjuju da je reč o pokušaju obustavljanja istrage koja je, navodno, počela da vodi do vrha vlasti.⁴⁷⁸ Rasformiranje Udarne grupe u trenutku kada je istraga došla do najviših funkcionera i milionskih iznosa otvara sumnje da se tako namerno opstruiše okončanje ovih predmeta. U međuvremenu, neformalna anketna komisija utvrdila da je smrt 16 ljudi posledica korupcije i delovanja organizovane kriminalne grupe, uz osnovanu sumnju da se na njenom vrhu nalazi predsednik Republike, što pojačava sumnje u političko blokiranje istraga.⁴⁷⁹

Međunarodna saradnja u borbi protiv organizovanog kriminala

Krajem oktobra, u dve koordinisane akcije, sprovedene po nalogu TOK-a uz podršku Evropolu i Evrodžasta, srpska policija lišila je slobode 29 osoba osumnjičenih za pripadnost organizovanim kriminalnim grupama. Direktor policije istakao je značaj ove akcije za suzbijanje najtežih oblika kriminala, dok je predsednik Aleksandar Vučić naglasio povezanost osumnjičenih sa crnogorskim kriminalnim klanovima.⁴⁸⁰ Ova policijska akcija potvrđuje kontinuiranu saradnju domaćih i međunarodnih institucija u borbi protiv transnacionalnog kriminala.

469 „Opasna hajka na specijalnog tužioca Mladena Nenadića usred istraga za Generalštab i nadstrešnicu”, *Nova S*, 10. 7. 2025.

470 „Kako je kafanska fotografija izazvala lavinu napada na tužioca Mladena Nenadića”, *Nedeljnik Vreme*, 11. 7. 2025.

471 „Vučić ponovo napada rektora: Ćokić se bavi kriminalom i krši zakon”, *N1*, 10. 7. 2025.

472 „Kolegijum TOK-a: Izjave kojima se kriminalizuju Glavni javni tužilac i javni tužioci prevazilaze dozvoljenu meru javnog istupanja”, *N1*, 14. 7. 2025.

473 „TOK: Privedeno još pet osoba u okviru finansijske istrage u vezi sa modernizacijom pruge”, *N1*, 1. 8. 2025.

474 „Oglasilo se Javno tužilaštvo za organizovani kriminal o današnjim hapšenjima zbog nadstrešnice: Budžet Srbije oštetili za 115 miliona dinara”, *Nova S*, 1. 8. 2025.

475 „Tužilački državni udar: Uhapšen Toma Mona”, *Nedeljnik Vreme*, 1. 8. 2025.

476 „Vučić se meša u sudsku vlast: Kriminalno ponašanje TOK, govoriću o njihovim poslušnicima u policiji”, *N1*, 1. 8. 2025.

477 „Osim policije, iz Udarne grupe povučeni i inspektori Poreske uprave i Agencije za sprečavanje pranja novca (VIDEO)”, *Insajder*, 17. 9. 2025.

478 „Sistematizacija u MUP-u kao paravan za čistku: Udarne grupe rasformirane zbog opstrukcije tužilaštva u slučaju Nadstrešnica”, *Danas*, 10. 9. 2025.

479 „Završni izveštaj Anketne komisije: Odgovornost snosi organizovana kriminalna grupa na čelu sa predsednikom”, *Radar*, 15. 10. 2025.

480 „Vasiljević: U dve akcije uhapšeno ukupno 29 osoba, osumnjičeni da su pripadnici kriminalnih grupa”, *Insajder*, 22. 10. 2025.

Srbija i dalje u velikoj meri zavisi od međunarodne pravne pomoći u borbi protiv organizovanog kriminala pokazuju podaci iz izveštaja o radu TOK-a. U periodu 2020–2024, 80% zahteva stranih partnera upućenih Srbiji je rešeno, dok je samo 29% zahteva koje je Srbija poslala drugim državama dobilo odgovor, što ukazuje na ograničene domaće kapacitete za samostalne istrage. Najviše zahteva Srbiji stiglo je iz Crne Gore (51), a najveći broj zahteva Srbija je uputila Francuskoj (32). Ovakav obrazac pokazuje da je regionalna saradnja i dalje temelj borbe protiv organizovanog kriminala, ali i da uloga zapadnoevropskih država, naročito Francuske, ostaje ključna u procesuiranju složenih slučajeva.⁴⁸¹

Selektivna borba protiv organizovanog kriminala u Srbiji

Podaci iz izveštaja o radu TOK-a za period od 2020. do 2024. pokazuju da se Srbija efikasno bori protiv organizovanog kriminala zahvaljujući zaključenim sporazumima o priznanju krivice. Tokom navedenog perioda većina presuda iz oblasti organizovanog kriminala doneta je na taj način, što je ubrzalo postupke, ali i dovelo do toga da se uspeh meri kvantitetom, a ne dubinom procesuiranja. Ukupan broj presuda opao je sa 264 u 2020. na 232 u 2024. godini, dok udeo sporazuma o priznanju krivice neprestano raste – poslednjih godina čak tri četvrtine svih presuda je zasnovano na ovim sporazumima.⁴⁸² Ovakva praksa ukazuje na sve veću zavisnost sistema od sporazuma o priznanju krivice, čime se smanjuje broj suđenja koja bi mogla da otkriju širu strukturu kriminalnih mreža i potencijalnu povezanost izvršilaca sa organizatorima. Evropska komisija u svakom izveštaju u napretku podseća da upotreba sporazuma o priznanju krivice u Srbiji mora biti pažljivo uravnotežena sa potrebom da se izbegne svaki utisak nekažnjivosti u slučajevima teškog i organizovanog kriminala.⁴⁸³

Ministarstvo unutrašnjih poslova je nakon dve godine objavilo izveštaj o sprovođenju Revidiranog akcionog plana za Poglavlje 24 za period januar–jun 2025. Ipak, stanje u pogledu ključnih prelaznih merila u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala ostalo je nepromenjeno. Nisu sprovedene aktivnosti koje se odnose na preispitivanje uloge službi bezbednosti u krivičnim istragama (prelazno merilo 4), zbog čega Bezbednosno-informativna agencija (BIA) i Vojnobezbednosna agencija i dalje učestvuju u tim postupcima. Aktivnosti predviđene ovim merilom – poput definisanja oblasti i aspekata komparativne analize i izrade same analize – formalno su „u toku”, ali bez značajnih promena tokom izveštajnog perioda.⁴⁸⁴ Tehnička oprema za tajni nadzor komunikacija i dalje se nalazi u prostorijama BIA, iako je još 2015. godine bilo predviđeno da to rešenje bude privremeno. Takva situacija znači da policija i dalje zavisi od BIA prilikom sprovođenja mera tajnog nadzora. To dodatno potvrđuje da su institucionalne reforme ostale zarobljene između formalnih obaveza i političke nespremnosti za njihovu stvarnu primenu.

Značaj ovog problema istaknut je u slučaju hapšenja i krivičnog gonjenja dvanaest opozicionih aktivista neposredno pred veliki protest 15. marta 2025. godine. Oni su optuženi za više krivičnih dela protiv ustavnog uređenja na osnovu razgovora snimljenog u prostorijama Pokreta slobodnih građana u Novom Sadu. Snimak je najpre dospao u javnost preko prorežimskih televizija, a potom završio na sudu. Tvrdilo se da je razgovor snimao neko od njegovih učesnika, ali je kasnije otkriveno da je BIA autor snimka. Naime, BIA je tajno snimala jednu od opozicionih poslanica koja uopšte nije učestvovala u spornom razgovoru, te je u pitanju slučajni nalaz.⁴⁸⁵ Mere su primenjivane u skladu sa sudskom naredbom zbog navodnih veza poslanice sa određenim mađarskim pokretima⁴⁸⁶ – dakle, ne u svrhu otkrivanja krivičnog dela, već (bar formalno) radi zaštite nacionalne bezbednosti. Ovaj izuzetno kontroverzni slučaj ukazuje na niz problema u vezi sa ovlašćenjima BIA, srazmernosti posebnih mera, prihvatljivosti dokaza, dvostrukim aršinima, plasiranjem podataka u tabloidne medije, te zastrašivanjem i kriminalizacijom kritičara režima.

481 „Srbija zavisi od međunarodne pravne pomoći u borbi protiv organizovanog kriminala 2020-2024”, Koalicija prEUgovor, 11. 6. 2025.

482 „Efikasnost ili privid borbe protiv organizovanog kriminala – Sporazumi o priznanju krivičnog dela 2020-2024”, Koalicija prEUgovor, 5. 6. 2025.

483 Evropska komisija, *Republika Srbija – izveštaj za 2025. godinu*, Brisel, 4. 11. 2025, str. 49

484 Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, *Revidirani Akcioni plan za Poglavlje 24 – Izveštaj o sprovođenju aktivnosti za period januar-jun 2025*, Prelazno merilo 4 u okviru Borbe protiv organizovanog kriminala, 31. 10. 2025.

485 „BIA tri i po meseca prisluškivala prostorije PSG-a, a onda slučajno snimila novosadske aktiviste”, *Insajder*, 28. 10. 2025.

486 „Danas saznaje: BIA na merama držala narodnu poslanicu PSG-a kada je presretnut razgovor novosadskih aktivista”, *Danas*, 4. 11. 2025.

Unapređenja na papiru: predložene izmene krivičnih zakona od značaja za borbu protiv organizovanog kriminala

U novoj verziji Nacrta izmena i dopuna Zakona o krivičnom postupku, objavljenoj u septembru 2025. godine, izbrisana je prethodno predložena odredba koja proširuje ulogu Bezbednosno-informativne agencije (BIA) u krivičnim istragama. Time je Ministarstvo pravde postupilo u skladu sa komentaram koji je Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP), član koalicije prEUgovor, uputio tokom javne rasprave održane u jesen 2024. godine.⁴⁸⁷

U oblasti borbe protiv organizovanog kriminala, važno je napomenuti da se novim Nacrtom izmena i dopuna Krivičnog zakonika (KZ)⁴⁸⁸ uvodi niz novih krivičnih dela u skladu sa obavezama Srbije iz Reformske agende.⁴⁸⁹ Nova dela obuhvataju, između ostalog, nedozvoljenu proizvodnju oružja, municije i eksplozivnih materija (uključujući 3D štampanje i reaktivaciju onesposobljenog oružja), kao i nedozvoljen promet i krijumčarenje oružja, sa posebno visokim kaznama u slučaju organizovanih grupa ili većih količina.⁴⁹⁰

Međutim, zbog netransparentne izrade nacrt izmena KZ, kratkog vremena predviđenog za sprovođenje javne rasprave, nepovoljne političke situacije i brojnih spornih rešenja iz novog nacrt izmena KZ,⁴⁹¹ organizacije civilnog društva okupljene u Nacionalnom konventu o Evropskoj uniji (NKEU) zatražile su obustavu javne rasprave.⁴⁹²

Sveukupno, zabeleženo je da se borba protiv organizovanog kriminala u Srbiji i dalje vodi površno i selektivno, uz snažan uticaj političkih pritisaka i oslanjanje na međunarodnu pomoć. U praksi, ova borba funkcioniše više kao simulacija institucionalnog delovanja nego kroz primenu strateškog pristupa. Niz pojedinačnih predmeta pokazuje da se postupci često pokreću *ad hoc*, dok politički kontekst nastoji da oblikuje tok i percepciju krivičnih istraga.

Pregled sudskih postupaka u najvažnijim slučajevima organizovanog kriminala

Apelacioni sud u Beogradu pravosnažno je osudio bivšeg inspektora Službe za borbu protiv organizovanog kriminala Božidara Stolića na četiri godine zatvora i pet godina zabrane rada u policiji, čime je doneta prva pravosnažna presuda u Srbiji u kojoj su poruke sa Skaj aplikacije prihvaćene kao zakonit dokaz. Sud je utvrdio da su podaci pribavljeni u skladu sa međunarodnim standardima, čime je potvrđeno da digitalni dokazi dobijeni putem međunarodne pravne pomoći mogu biti prihvaćeni u domaćem pravosuđu. Stolić je osuđen jer je članovima grupe Veljka Belivuka odavao poverljive informacije iz istraga, za šta je, prema presudi, dobijao novac. Poruke sa Skaj aplikacije pokazale su da je to činio od januara 2020. do juna 2021. godine, čak i nakon Belivukovog hapšenja.⁴⁹³ Ova presuda ne samo da sankcioniše zloupotrebu policijskih ovlašćenja, već postavlja i važan pravni preduslov za ostale postupke u kojima se kao dokaz koriste poruke sa Skaj aplikacije.

Suđenje Veljku Belivuku, Marku Miljkoviću i članovima njihove kriminalne grupe za ubistva, otmice i trgovinu drogom i dalje protiče sporo, uz česte proceduralne zastoje. Tokom ročišta prikazani su prisluškivani razgovori i video-snimci koji dokumentuju likvidaciju Milana Ljepoje, što tužilaštvo ističe kao ključne dokaze o načinu funkcionisanja grupe i stepenu brutalnosti njenih članova.⁴⁹⁴ Sudski proces obiluje tenzijama između optuženih i tužilaštva, dok obimna dokazna građa, uključujući forenzičke nalaze, iskaze policijskih inspektora i najavljeno izvođenje digitalnih dokaza sa Skaj aplikacije dodatno usporavaju postupak.⁴⁹⁵ Dvojica optuženih prebačeni su iz pritvora u kućni nadzor, što je izazvalo kritike javnosti o popustljivosti pravosudnih institucija prema pripadnicima

487 Za dodatne informacije, videti: Jelena Pejić Nikić (ur.) *prEUgovor Alarm Izveštaj o napretku Srbije u Klasteru 1 – novembar 2024*, Koalicija prEUgovor, Beograd, Novembar 2024, str. 90–91.

488 Ministarstvo pravde, *Nacrt zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, E-konsultacije*, 9. 9. 2025.

489 Mera 4.3.1.

490 U skladu sa Protokolom protiv nezakonite proizvodnje i prometa vatrenim oružjem, njegovim delovima, sklopovima i municijom uz UN Konvenciju protiv prekograničnog organizovanog kriminala.

491 Videti naročito odeljak ovog izveštaja o slobodi okupljanja.

492 „Saopštenje Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji povodom tekuće „javne rasprave“ o izmenama krivičnog zakonodavstva”, NKEU, 23. 9. 2025.

493 „Stolić osuđen, prva pravosnažna sudska odluka u kojoj je skaj prihvaćen kao dokaz”, *KRIK*, 10. 9. 2025.

494 „Na suđenju Belivukovom klanu emitovani prisluškivani razgovori”, *N1*, 12. 6. 2025.

495 „Suđenje Belivukovom klanu ide usporeno: Sastušani inspektori i forenzičari, očekuje se izvođenje Skaj dokaza”, *N1*, 2. 9. 2025.

organizovanog kriminala.⁴⁹⁶ Paralelno sa ovim postupkom, u Specijalnom sudu nastavljeno je suđenje Belivuku i Miljkoviću zbog pranja novca stečenog kriminalnim delatnostima, na kom se sprovodi dokazni postupak.⁴⁹⁷

U ovom izveštajnom periodu suđenje Veljku Belivuku, Darku Šariću i drugim članovima njihove kriminalne grupe za ubistva četvorice pripadnika škalskog klana u Grčkoj 2020. godine bilo je obeleženo zastoja. Najpre je odbrana optuženih, u junu 2025. godine, tražila izuzeće predsedavajuće sudije uz obrazloženje da teži osuđujućoj presudi,⁴⁹⁸ a taj zahtev je odbijen u avgustu.⁴⁹⁹ Suđenje je nastavljeno prikazivanjem pisanih dokaza, uključujući evidencije prelazaka granice i zapisnike o prepoznavanju optuženih. Tužilaštvo tvrdi da su Belivuk, Šarić i Radoje Zvicer (koji je u javnosti predstavljen kao lider kavačkog kriminalnog klana) koordinisali likvidacije.⁵⁰⁰ Već na narednom ročištu u oktobru advokati optuženih su podneli zahtev za izuzeće Mladena Nenadića i postupajućih tužilaca.⁵⁰¹ Ključni dokaz u ovom postupku predstavljaju poruke sa Skaj aplikacije, koje otkrivaju način organizacije i veze kriminalne grupe sa delovima državnih struktura.

Predrag Koluvija, prvookrivljeni u predmetu „Jovanjica”, i dalje se brani sa slobode, a njegovo učestalo odsustvo sa ročišta ozbiljno usporava jedan od najvažnijih sudskih procesa u Srbiji. Od marta 2025. godine redovno izostaje sa suđenja, pozivajući se na zdravstvene probleme, iako se istovremeno pojavljuje u javnosti, što izaziva sumnju u verodostojnost dostavljene medicinske dokumentacije sudu.⁵⁰² Zbog toga je TOK predložio određivanje pritvora, ali je sud taj predlog odbio.⁵⁰³ Na suđenju su izvođeni dokazi prikupljeni tokom pretresa imanja Jovanjica 2019. godine, koji potvrđuju obimnu proizvodnju kanabisa, dok odbrana osporava zakonitost pojedinih dokaza tvrdeći da su pribavljeni bez prisustva okrivljenih i njihovih branilaca.⁵⁰⁴ Suđenje je nastavljeno u oktobru, kada se Koluvija pojavio u sudnici, ali nije izneo odbranu, već je ročište proteklo u čitanju pisanih dokaza.⁵⁰⁵ Glavni izazov ovog suđenja ostaje Koluvijino odsustvo, koje prolongira donošenje presude i otežava izvođenje odbrana ostalih okrivljenih, među kojima su radnici imanja, kao i pripadnici policije, BIA i Vojnoobaveštajne agencije optuženi za pružanje zaštite i odavanje poverljivih informacija.

Sudski proces protiv kriminalne grupe „Vračarci” razotkriva višegodišnje delovanje jedne od najorganizovanijih kriminalnih mreža iz Beograda. Njihova ubistva, pokušaji likvidacija i finansijske transakcije detaljno su dokumentovani kroz komunikacije na Skaj aplikaciji. Na suđenju pred Specijalnim sudom prikazane su poruke i fotografije koje ukazuju na planiranje i izvršenje likvidacija suparnika, čime je potvrđena visoka disciplina i stroga hijerarhija unutar organizacije.⁵⁰⁶ Paralelno s tim, Uprava kriminalističke policije sprovela je međunarodno koordinisanu akciju u kojoj je uhapšeno 13 osumnjičenih povezanih s ovom mrežom, čime je razbijen deo njene strukture koja je delovala u Srbiji i inostranstvu.⁵⁰⁷

Pripremno ročište u postupku protiv tzv. „balkanskog kartela”, međunarodne kriminalne mreže optužene za šverc više od 5,7 tona kokaina iz Latinske Amerike ka Evropi, završeno je u oktobru. Tako je otvoren put za izvođenje dokaza.⁵⁰⁸ Među optuženima je i direktor novosadskog javnog preduzeća, što pokazuje duboko prožimanje organizovanog kriminala i javnog sektora. Prema optužnici, on je učestvovao u logističkoj podršci i pranju novca.⁵⁰⁹ Tokom dosadašnjeg postupka prikazane su poruke sa Skaj aplikacije koje otkrivaju način funkcionisanja: dogovore o uvozu robe, koordinaciju sa partnerima iz Kolumbije i Perua, kao i kontakte u evropskim lukama.⁵¹⁰ Drugi niz poruka pokazuje nivo samouverenosti i nekažnjivosti unutar organizacije. Članovi kartela u šifrovanim razgovorima najavljuju da će snimiti dokumentarac o njima, čime otvoreno glorifikuju sopstveni kriminal i potvrđuju predstavu o zaštiti koju uživaju.⁵¹¹ Ovaj slučaj osvetljava ne samo globalne rute trgovine narkoticima, već i institucionalnu ranjivost Srbije i koruptivne veze koje su omogućavale višegodišnje delovanje kartela.

496 „Dvojica Belivukovih saradnika od danas u kućnom pritvoru”, *N1*, 2. 7. 2025.

497 „Nastavljeno suđenje Belivuku, Miljkoviću i njihovim suprugama za pranje para”, *Radio televizija Vojvodine*, 9. 10. 2025.

498 „Na suđenju za ubistva škalskara u Grčkoj advokati tražili izuzeće sudije”, *KRIK*, 24. 6. 2025.

499 „Odbijen zahtev za izuzeće sudije u postupku za likvidacije škalskara u Grčkoj”, *KRIK*, 5. 8. 2025.

500 „Nastavljeno suđenje za ubistva škalskara u Grčkoj”, *KRIK*, 15. 9. 2025.

501 „Suđenje za ubistva škalskara u Grčkoj odloženo, advokati tražili izuzeće tužilaca”, *KRIK*, 7. 10. 2025.

502 „Jovanjica: Suđenje formalno počelo ispočetka, Koluvija odsutan zbog operacije”, *BIRN Srbija*, 8. 5. 2025.

503 „Koluvija se i dalje brani sa slobode, sud odbio da mu odredi pritvor”, *KRIK*, 19. 6. 2025.

504 „Na suđenju Jovanjica, prikazan rokovnik Gospoda Zelena”, *KRIK*, 2. 10. 2025.

505 „Nastavljeno suđenje u predmetu Jovanjica: Koluvija u sudnici posle sedam meseci”, *BIRN Srbija*, 23. 10. 2025.

506 „Na suđenju Vračarcima prikazane poruke sa Skaja o ubistvu Halabrina”, *Insajder*, 14. 7. 2025.

507 „TOK: U akciji UKP-a uhapšeno 13 osoba osumnjičenih da su pripadnici kriminalne grupe Vračarci”, *N1*, 22. 10. 2025.

508 „Završeno pripremno ročište, suđenje balkanskom kartelu u oktobru”, *N1*, 14. 7. 2025.

509 „Direktor novosadskog javnog preduzeća optužen kao član Balkanskog kartela”, *KRIK*, 25. 4. 2025.

510 „Suđenje balkanskom kartelu: Stisni Patrona, da sve uvezemo, ako treba da kontaktiramo moje Kolumbose”, *N1*, 26. 6. 2025.

511 „Članovi balkanskog kartela u skaj porukama: Snimaće dokumentarac o nama”, *N1*, 29. 10. 2025.

Istraživačka priča 6: Pogrešna identifikacija: Kada ime postane teret

Epizoda podkasta koju je pripremio CINS⁵¹² istražuje kako nedužni ljudi trpe jer se njihova imena poklapaju sa imenima traženih kriminalaca. Ona otkriva propuste u sistemima provere identiteta koje koriste domaće i međunarodne vlasti, uključujući one koje koriste bazu Interpola, a koji omogućavaju da takve greške opstaju.

Jedna od osoba sa kojom je CINS razgovarao suočavala se sa problemima jer se njegovo ime poklapalo sa imenom traženog kriminalca. Više puta je zaustavljan na aerodromima, izvlačen iz redova tokom rutinskih provera, zadržavan na granicama i po nekoliko sati, pa je čak i odveden u policijsku stanicu u Hrvatskoj radi uzimanja otisaka prstiju i dodeljivanja "statusa nerezidenta", sve zato što je njegovo ime pokrenulo uzbunu zbog Interpolove poternice na kojoj je sasvim druga osoba. Nakon mnogo godina ovakvih ponižavajućih i uznemirujućih susreta, na kraju nije imao izbora osim da zvanično promeni sopstveno ime.

U odsustvu odgovarajućih zaštitnih mehanizama i efikasnih žalbenih postupaka, pojedinci redovno imaju probleme na graničnim prelazima i suočavaju se sa neosnovanim pritvorima. Rad CINS-a, člana koalicije prEUgovor, pokazuje kako birokratska rigidnost i fragmentisane baze podataka krše prava građana i ostavljaju žrtve pogrešnog identiteta bez relevantne institucionalne zaštite.

PREPORUKE

- Predstavnici izvršne vlasti moraju se uzdržati od izjava koje prejudiciraju tok istraga Tužilaštva za organizovani kriminal, jer na taj način direktno vrše politički pritisak na rad ovog tužilaštva. Visoki savet tužilaštva treba da reaguje na svaki ovakav istup, kao i na kampanje blaćenja i kriminalizacije koje se vode u provladinim medijima protiv pojedinih tužilaca.
- Umesto što se fokusira na pojedinačne slučajeve, Srbija treba da usvoji i primeni strateški pristup u borbi protiv organizovanog kriminala.
- Istražni organi treba da budu proaktivni u svom radu i zainteresovani za otkrića istraživačkih novinara o mogućoj povezanosti političara i članova organizovanog kriminala.
- U Nacrtu zakona o unutrašnjim poslovima treba kreirati načine za bolju saradnju između policije i tužilaštva kako bi borba protiv organizovanog kriminala bila efikasnija.
- Preterana upotreba sporazuma o priznanju krivice ugrožava razotkrivanje širih kriminalnih mreža, pa je potrebno balansirati njihovu primenu i intenzivirati suđenja u najsloženijim predmetima.
- Neophodno je razviti kapacitete policije da posebne istražne mere primenjuje nezavisno od službi bezbednosti, koje ne bi trebalo da učestvuju u krivičnim istragama. Monitoring centar sa tehničkom opremom za presretanje komunikacija trebalo bi da bude izmešten iz prostorija BIA.
- Merljiva evidencija rezultata (policije, tužilaštva i suda) u borbi protiv organizovanog kriminala treba da bude javna kako bi zainteresovana javnost mogla da se informiše o uspešnosti njihovog rada.

512 Stefan Marković. „Kad ime postane teret“, CINS, septembar 2025.

5.4. SUZBIJANJE I BORBA PROTIV TRGOVINE LJUDIMA

Tokom proteklih šest meseci formalno je nastavljen proces izrade Zakona o trgovini ljudima u Srbiji, ali on i dalje pokazuje ozbiljne sistemske slabosti – kako na proceduralnom, tako i na institucionalnom nivou. Javna rasprava, sprovedena isključivo elektronskim putem, bila je kratka, ograničena i suštinski neinkluzivna. Jedan od podnosilaca komentara bio je anonimn, a kriterijumi i razlozi za prihvatanje ili odbacivanje komentara nisu bili javno dostupni, što je dodatno kompromitovalo transparentnost i legitimitet celog procesa. Institucionalna koordinacija, posebno u radu Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima i policije, ne garantuje doslednu identifikaciju i zaštitu žrtava, naročito u slučajevima radne eksploatacije. Kašnjenje u licenciranju SOS telefona i netransparentna raspodela finansijskih sredstava dodatno otežavaju delotvornu podršku specijalizovanih nevladinih organizacija.

Porast slučajeva radne eksploatacije stranih radnika pokazuje neadekvatnu primenu postojećih zakonskih mehanizama, dok statistički podaci i trendovi više nisu redovno dostupni javnosti na internet stranicama relevantnih institucija. Iako su zabeleženi neki pozitivni koraci, uključujući uklanjanje Srbije sa Liste za praćenje u okviru Izveštaja o trgovini ljudima Stejt Departmenta Sjedinjenih Američkih Država za 2025. godinu, za stvarnu zaštitu žrtava i proaktivno procesuiranje trgovaca potrebni su transparentni, koordinisani i inkluzivni mehanizmi, sa jasno postavljenim i merljivim standardima i jačim odgovorom institucija.

5.4.1. Kritički osvrt na javnu raspravu o Nacrtu zakona o trgovini ljudima

U prethodnom Alarm izveštaju koalicija prEUgovor⁵¹³ se osvrnula na postupak izrade kao i na sadržaj Nacrta zakona o sprečavanju i suzbijanju trgovine ljudima i zaštiti žrtava (Nacrt zakona o trgovini ljudima), gde je ukazala kako na solidna zakonska rešenja, tako i na ona manjkava koja zahtevaju drugačiji, inkluzivniji pristup svih aktera u ovoj oblasti kako bi se zajedničkim radom došlo do značajno boljeg zakonskog teksta. Dok prethodni nalazi i dalje važe, ovaj odeljak ukazuje na dodatne manjkavosti uočene tokom sprovedene javne rasprave u izveštajnom periodu.

Od 22. maja do 10. juna 2025. godine trajala je javna rasprava organizovana kroz prikupljanje pisanih komentara elektronskim putem. Javni poziv je objavljen na portalu *E-konsultacije* i na sajtu Ministarstva unutrašnjih poslova. Nekoliko problema se može izdvojiti u vezi sa načinom i vremenom sprovođenja ove javne rasprave.

Podsećanja radi, članica prEUgovora ASTRA je članica radne grupe koja je formirana u cilju pripreme nacrta ovog Zakona. Članice ove radne grupe nisu bile obaveštene da je počela javna rasprava, niti su ohrabrene da dostave svoje komentare na tekst samog nacrta. Iako ne postoji formalna obaveza Nacionalnog koordinatora da obavesti članove radne grupe o otvaranju javne rasprave, ipak, radi održavanja profesionalnog odnosa i u cilju izrade što kvalitetnijeg zakonskog teksta, bilo je za očekivati da ih on o tome obavesti.

Javna rasprava je sprovedena u elektronskom formatu što je sada već postalo gotovo pravilo prilikom donošenja zakona u Srbiji. Ukoliko se uz to doda i ostavljanje roka od svega dvadeset dana za trajanje rasprave, što ujedno predstavlja i minimum predviđen zakonom, opravdano se može zaključiti da je javna rasprava sprovedena površno, bez istinske želje da se prikupe što kvalitetniji komentari od svih zainteresovanih aktera, već je cilj bio da se samo štiklira još jedno obećanje i aktivnost predviđena Reformskom agendom. Pri tome, reč je o prvom zakonu o trgovini ljudima u Srbiji čiji je cilj da uredi celokupnu ovu oblast u skladu sa evropskim standardima.

Drugi identifikovani problem odnosi se na dostavljanje komentara tokom trajanja rasprave, kao i aktere koji su te komentare dostavili. Naime, tokom trajanja javne rasprave, pristiglo je ukupno 46 komentara (i još dva načelna komentara) koje su uputile dve nadležne institucije (Komesarijat za izbeglice i migracije i Zaštitnik građana) i dve organizacije civilnog društva istaknute u ovoj oblasti (Udruženje građana za borbu protiv trgovine ljudima i rodno zasnovanog nasilja Atina i Autonomni ženski centar), te izvesni građanin A. S. koji je ostao anonimn iako se iz njegovih komentara jasno može zaključiti da se radi o osobi koja je upućena u temu i koja prati trendove u ovoj oblasti. Iz tog razloga je nejasno, a u praksi prvi put uočeno, da se skriva identitet osobe koja upućuje komentare na tekst nacrta zakona tokom trajanja javne rasprave. Termin javna rasprava jasno implicira da se radi o javnom procesu i da je svako slobodan da pod svojim imenom i prezimenom učestvuje u njoj. Nejasno je iz kog razloga je građaninu koji je uputio konstruktivne, a zatim i usvojene komentare, uskraćeno pravo da bude

513 Jelena Pejić Nikić (ur.) *prEUgovor Alarm izveštaj o napretku Srbije u klasteru 1 – maj 2025*, prEUgovor, Beograd, 2025, str. 136-138.

predstavljen svojim imenom i prezimenom a to, na primer, nije uskraćeno institucijama i organizacijama koje su isto tako učestvovala u javnoj raspravi. Iz tog razloga, opravdana je sumnja u legitimnost samog postupka, kao i njegova transparentnost jer je javnost uskraćena za informaciju koje su sve konkretne institucije i pojedinci uputili komentare na nacrt Zakona.

Treća, i možda najozbiljnija zamerka na sam proces javne rasprave jeste način usvajanja komentara. Kao što je ranije u tekstu navedeno, radna grupa nije bila obaveštena ni o pozivu za javnu raspravu, a nakon toga se nije sastala kako bi diskutovala o pristiglim komentarima. Ministarstvo unutrašnjih poslova objavilo je na svom sajtu izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi⁵¹⁴ u kojem su izlistani dostavljeni komentari, kratko obrazloženje za njihovo (ne)usvajanje bez bilo kakve napomene o diskusiji niti o zapisniku o radu i načinu usvajanju komentara. Iz tog razloga je nejasno ko je te komentare usvojio, te je opravdana sumnja u legitimnost javne rasprave i u njene rezultate.

Nepoznato je u kojoj se fazi nalazi ovaj Nacrt zakona jer o tome do kraja ovog izveštajnog perioda nema zvaničnih informacija. Pretpostavlja se da je dokument prosleđen Evropskoj komisiji radi davanja komentara, u skladu sa Reformskom agendom. Isto tako, neizvesno je kada bi se predlog zakona mogao naći u skupštinskoj proceduri i na usvajanju.

Ukoliko bi se ovakva praksa elektronskih javnih rasprava – koje traju svega nekoliko nedelja, uz anonimnost učesnika i nejasne kriterijume za usvajanje komentara – nastavila i ustalila kao model donošenja zakona u Srbiji, to bi predstavljalo ozbiljan korak unazad u pogledu transparentnosti zakonodavnog procesa. Takav pristup ne samo da podriva poverenje javnosti u institucije, već direktno potkopava principe vladavine prava i institucionalne nezavisnosti, vrednosti koje čine temelj evropskih integracija i predstavljaju ključne uslove za članstvo Srbije u Evropskoj uniji.

5.4.2. Značajni događaji u oblasti trgovine ljudima iz druge polovine 2025. godine

U julu 2025. godine Vlada je odlukom⁵¹⁵ obrazovala Savet za borbu protiv trgovine ljudima (Savet) na čelu sa ministrom unutrašnjih poslova, dok je za članove Saveta izabrano još šest ministara.⁵¹⁶ Savet je stručno savetodavno telo Vlade Srbije koje, između ostalog, koordinira nacionalnim i međunarodnim aktivnostima za borbu protiv trgovine ljudima, prati i ocenjuje napredak u sprovođenju nacionalnih strateških dokumenata u ovoj oblasti.

Dakle, radi se o telu Vlade koje se formira svaki put kada se izabera nova Vlada Srbije. Međutim, iako ovo telo ima značajnu ulogu njegovo delovanje je ipak ograničeno na period trajanja Vlade i do sada mediji nikada nisu izrazili zainteresovanost ni za formiranje, a ni za rad ovog Saveta. Naime, većina medija⁵¹⁷ u Srbiji je opsežno i veoma optimistično izvestila o formiranju novog Saveta. Podsećanja radi, prethodni Savet se nakon četiri godine bez zasedanja, sastao krajem 2023. godine kako bi usvojio Nacrt programa i akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima. Veoma će biti interesantno pratiti da li će mediji biti isto tako zainteresovani i za konkretan rad ovog Saveta kao i na njegova postignuća u narednom periodu.

Grupa eksperata za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) poslala je 2. juna 2025. godine upitnik svim relevantnim akterima u oblasti borbe protiv trgovine ljudima (kako institucijama Srbije tako i organizacijama civilnog društva – OCD) u cilju prikupljanja informacija i podataka koji će biti korišćeni prilikom pripreme njegovog Četvrtog izveštaja.⁵¹⁸ Kako bi potvrdila podatke iz upitnika, GRETA će biti u poseti Srbiji početkom decembra ove godine, kada će se sastati sa predstavnicima institucija, tako i sa predstavnicima civilnog sektora. Prethodni GRETA izveštaj iz 2023. godine je adresirao probleme koji su i dalje aktuelni – procesuiranje trgovine ljudima mora biti proaktivno i pravovremeno, žrtve moraju blagovremeno biti obaveštene o svojim pravima, mora im se dosuditi naknada štete koja je srazmerna patnji koja im je naneta, sistem zaštite žrtava i svedoka mora biti unapređen, a princip nekažnjavanja žrtava mora biti doslovno primenjen.

⁵¹⁴ Ministarstvo unutrašnjih poslova, [Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi o nacrtu Zakona za sprečavanje i suzbijanje trgovine ljudima i zaštitu žrtava](#)

⁵¹⁵ Odluka o obrazovanju Saveta za borbu protiv trgovine ljudima br. 66 od 25. jula 2025. godine.

⁵¹⁶ Izabrani članovi Saveta su ministar finansija, ministar pravde, ministar zdravlja, ministar kulture, ministar za evropske integracije i ministarka za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja.

⁵¹⁷ Beta, [Vlada: Osniva se Savet za borbu protiv trgovine ljudima, predsednik će biti Dačić](#), NIN, 24.7.2025.;

⁵¹⁸ Savet Evrope, GRETA, <https://rm.coe.int/timetable-greta-4th-evaluation-round-en/1680addf4a>, 2025.

Prema najnovijem Globalnom indeksu organizovanog kriminala,⁵¹⁹ trgovina ljudima u Srbiji ostaje značajan problem, sa visokim indeksom 6 (na skali od 1 do 10). Prema rasprostranjenosti trgovine ljudima u svrhu seksualne i radne eksploatacije Srbija se nalazi na 5. mestu od 17 zemalja Centralne i Istočne Evrope i na 9. mestu od 44 zemlje u Evropi.

ISTAKNUTO: Srbija više nije na Listi za praćenje Stejt Departmenta Sjedinjenih Američkih Država

Krajem septembra 2025. godine, sa skoro tri meseca zakašnjenja, Stejt Department objavio je globalni izveštaj o trgovini ljudima (TIP)⁵²⁰ u kojem države svrstava u određene kategorije i liste u zavisnosti od njihove posvećenosti borbi protiv trgovine ljudima. Nakon dve uzastopne godine koje je provela na *Listi za praćenje*⁵²¹ Srbija je premeštena na spisak većine zemalja koje ispunjavaju određene standarde u borbi protiv trgovine ljudima.

Međutim, pažljivim čitanjem izveštaja jasno je da Srbija nije napravila značajnije korake u ovoj oblasti i da su zamerke koje su upućivane u ranijim izveštajima i dalje aktuelne, odnosno ostale su nerešene. Tako na primer, u izveštaju je naglašeno da je u Srbiji procesuiran manji broj trgovaca ljudima nego protekle godine, sudovi su izricali blaže kazne, i dalje nema proaktivnog pristupa u identifikaciji žrtava i adekvatne skrining procedure za žrtve iz ranjivih grupa; nema razvijene podrške za decu žrtve; sudovi ne poštuju princip nekažnjavanja žrtava; državne institucije ne grade partnerstvo sa OCD radi pružanja usluga žrtvama, a istraga za radnu eksploataciju nad vijetnamskim radnicima u kineskoj kompaniji Ling Long i dalje nije sprovedena. Novina u izveštaju je da je država opredelila određena finansijska sredstva za OCD koje pružaju usluge žrtvama trgovine ljudima, ali da se sa raspodelom tih sredstava kasni jer je postupak dobijanja licenci za OCD u toku (više o tome ispod).

U međuvremenu je došlo do promene Vlade Srbije te nije došlo do realizacije saradnje između institucija i OCD. Potreba da se u budžetu opredele određena sredstva za OCD koje pružaju profesionalnu i specijalizovanu pomoć i podršku žrtvama trgovine ljudima više od 20 godina je prepoznata i u TIP izveštaju za 2023. godinu. S tim u vezi, Ministarstvo za rad, boračka i socijalna pitanja je iniciralo dva sastanka sa organizacijama ASTRA i Atina u jesen 2024. godine, sa ministrom Starčevićem i savetnikom za unutrašnju politiku premijera Vučevića, međutim do realizacije nikada nije došlo.

Drugi izveštaj Nacionalnog izvestioca u oblasti trgovine ljudima

U julu 2025. godine Zaštitnik građana kao Nacionalni izvestilac u oblasti trgovine ljudima objavio je svoj drugi izveštaj za 2024. godinu.⁵²² Umesto da ponudi nalaze monitoringa rada i postignuća institucija uključenih u borbu protiv trgovine ljudima, Zaštitnik građana se zadržao samo na hronološkom prikazu i kompilaciji sprovedenih aktivnosti institucija tokom 2024. godine.

Zaštitnik građana je Nacionalni izvestilac za borbu protiv trgovine ljudima i njegova uloga je nadgledanje aktivnosti državnih institucija u borbi protiv trgovine ljudima⁵²³, gde on svojim autoritetom i nalazom garantuje da će se ovoj oblasti pristupiti na sistemski i sveobuhvatan način. Umesto toga, izveštaj nam je, kao i prvi put, ponudio zbirku podataka koji su prikupljeni od različitih institucija i organizacija što bi, eventualno, bio posao Nacionalnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, a ne Zaštitnika građana. Dakle, umesto da u svom izveštaju predstavi eventualne nedostatke u radu uključenih aktera u ovoj oblasti, kao i preporuke za poboljšanje prakse njihovog postupanja, javnosti su predstavljeni već dostupni podaci objedinjeni na jednom mestu.

519 Globalna inicijativa protiv prekograničnog organizovanog kriminala, [Globalni indeks organizovanog kriminala](#), 2025.

520 Stejt department Sjedinjenih Američkih Država (2025). [Izveštaj o trgovini ljudima](#) (*Trafficking in Persons Report*). Washington, D.C.: Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons.

521 Država na ovoj listi ne ispunjava minimalne standarde u borbi protiv trgovine ljudima, ali ulaže određene napore da se to promeni- te države imaju značajan i rastući broj žrtava teških oblika trgovine ljudima, a da pri tom ne preduzimaju srazmerne mere, ili ne pokazuju napredak u odnosu na prethodnu godinu

522 Zaštitnik građana, [II Izveštaj Zaštitnika građana -Nacionalnog izvestioca u oblasti trgovine ljudima za 2024. godinu](#), jul 2025.

523 Republika Srbija, Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima, čl. 29.

Značajno je da je u izveštaju konstatovan problem sa povećanjem radne eksploatacije radnika stranog porekla, a Zaštitnik građana je prilikom predstavljanja izveštaja 30. septembra 2025. godine naveo da postoji veliki broj prijava radne eksploatacije, ali da se ona ne može podvesti pod definiciju trgovine ljudima te da se iz tog razloga troše resursi koji bi mogli biti utrošeni na žrtve u stvarnoj životnoj opasnosti.⁵²⁴ Osim toga što je ova izjava diskriminatorna jer institucija koja za to nije nadležna niti specijalizovana na paušalan način određuje ko je „stvarna” žrtva a ko ne, ona aludira i na slučaj radne eksploatacije vijetnamskih radnika u kineskoj fabrici Ling Long, o čemu do danas nije sprovedena efikasna istraga. Više o slučajevima radne eksploatacije videti u odeljku niže u tekstu.

Izmene i dopune Krivičnog zakonika iz ugla borbe protiv trgovine ljudima

Prvog oktobra 2025. godine završena je javna rasprava o tekstu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika Srbije (Nacrt).⁵²⁵ Iako se procesu i sadržaju predloženih izmena može mnogo toga zameriti,⁵²⁶ novine koje se odnose na oblasti trgovine ljudima predstavljaju solidne izmene i ozbiljan korak unapred u usaglašavanju sa instrumentima Evropske unije.

Naime, u skladu sa Direktivom 2011/36/EU⁵²⁷ o sprečavanju i suzbijanju trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava, Nacrt predviđa iskorišćavanje surogat majčinstva, zaključenje prisilnog braka i nezakonito usvajanje kao još jedne od oblika trgovine ljudima. Isto tako, novi nacrt predviđa i strože kažnjavanje učinilaca ovog krivičnog dela – ukoliko je učinjen osnovni oblik krivičnog dela najviša zaprećena kazna bi bila 15 godina zatvora umesto dosadašnjih dvanaest; u slučaju da je učinilac znao da je lice žrtva trgovine ljudima pa iskoristi njen položaj sada bi mogao biti kažnjen kaznom zatvora u rasponu od dve do 10 godina (umesto od 6 meseci do 5 godina zatvora), a ukoliko je znao da se radi o žrtvi koja je maloletna mogao bi biti kažnjen zatvorom od tri do 12 godina (umesto od jedne do osam godina). U dosadašnjem Zakoniku, kao kvalifikovani oblik dela je bilo određeno samo kada je krivično delo izvršeno od strane grupe. Novim izmenama je predviđeno da pored grupe, kvalifikovani oblik ovog dela može da izvrši i službeno lice.

Izveštaj o rezultatima sprovođenja Programa za borbu protiv trgovine ljudima

U martu 2024. godine usvojen je Program za borbu protiv trgovine ljudima u Republici Srbiji za period 2024-2029 (Program) sa Akcionim planom za njegovo sprovođenje za period 2024-2026. Prvi izveštaj o rezultatima sprovođenja Programa za 2024. godinu objavljen je u martu 2025. godine.⁵²⁸

Akcionim planom predviđeno je da se u 2024. godini realizuje ukupno 64 aktivnosti od kojih je 61 i realizovana (95.31%). Jedna od najznačajnijih aktivnosti koja je predviđena Akcionim planom za 2024. godinu je svakako izrada nacrtu Zakona o suzbijanju trgovine ljudima i zaštite žrtava. Međutim, ovaj zakon nije usvojen do predviđenog roka (jun 2025) a do kraja oktobra nije bilo zvaničnih podataka u kojoj se fazi nalazi nacrt.

Ostale aktivnosti koje su sprovedene ne ulaze u samu suštinu fenomena, niti utiču na same korene trgovine ljudima niti imaju preteran značaj za unapređenje gonjenja i procesuiranja trgovaca ljudima ili zaštitu žrtava. Većina sprovedenih aktivnosti imala je uglavnom opšti, paušalan karakter – obuke, podizanje kapaciteta, organizovanje okruglih stolova i slično. Iako ove aktivnosti nisu bez značaja i finansirane su iz donatorskih sredstava, njihov uticaj nije suštinski niti se može videti odmah u praksi. Da bi se rezultati ovakvih aktivnosti zaista odrazili na sistem i rad u oblasti trgovine ljudima, potrebno je vreme i kontinuirani rad, kao i dalja primena usvojenih znanja u realnim situacijama. Zbog toga deluje da je i ovde primenjena strategija štikliranja aktivnosti bez dubinskog i suštinskog razumevanja problema i želje da se on na nivou institucija reši.

524 Zaštitnik građana, [Zaštitnik građana: Srbija napredovala na američkoj listi za kontrolu trgovine ljudima](#), septembar 2025.

525 Ministarstvo pravde Republike Srbije (2025). [Javna rasprava o Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika](#).

526 Videti naročito odeljak o slobodi okupljanja u ovom Izveštaju.

527 Evropski parlament i Savet Evropske unije (2011). [Direktiva 2011/36/EU o sprečavanju i suzbijanju trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava, kao i o zameni Okvirne odluke Saveta 2002/629/PUP. Službeni list Evropske unije](#), L 101/1, 15. 4. 2011.

528 MUP, [Izveštaj o rezultatima sprovođenja Programa za borbu protiv trgovine ljudima u Republici Srbiji za period 2024-2029](#).

5.4.3. Trendovi u oblasti trgovine ljudima

Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima (Centar) je nezavisna institucija socijalne zaštite osnovana 2012. godine Odlukom Vlade Srbije. Osnovna uloga Centra je da identifikuje žrtve trgovine ljudima, procenjuje njihove potrebe, pruža neposrednu podršku žrtvama i koordinira aktivnostima kako bi žrtva ostvarila svoja prava i prevazišla preživljeno iskustvo.

Do 2025. godine Centar je svakog meseca na svojoj internet stranici na mesečnom nivou objavljivao podatke o broju identifikovanih žrtava trgovine ljudima kako bi zainteresovana javnost mogla da prati trendove u ovoj oblasti. Nejasno je iz kog razloga je napuštena ova dobra praksa jer su poslednji objavljeni podaci oni iz 2024. godine.⁵²⁹

Sudska praksa u postupcima za trgovinu ljudima i dalje neujednačena

Tokom 2024. godine pred sudovima u Srbiji zabeleženo je 44 slučaja trgovine ljudima. Od toga je 29 rezultiralo podizanjem optužnica, dok je u 15 predmeta istraga obustavljena ili je delo prekvalifikovano u lakša krivična dela. Sudovi su doneli 21 osuđujuću presudu, pri čemu su većinom izrečene kazne zatvora, ali često ispod zakonskog maksimuma. Posebno zabrinjava da je naknada štete žrtvama dosuđena u samo dva slučaja, što ukazuje na trajne nedostatke u ostvarivanju prava žrtava. Analiza⁵³⁰ ukazuje na ponavljajuće obrasce: učestalu prekvalifikaciju krivičnih dela trgovine ljudima, ograničenu primenu odredbi koje se odnose na prinudni rad i seksualnu eksploataciju, kao i sekundarnu viktimizaciju kroz višestruka svedočenja i dugotrajne postupke. Iako zakonodavni okvir u velikoj meri odgovara međunarodnim standardima, praksa ostaje neujednačena. Ovaj raskorak između normativnih obaveza i sudske prakse ukazuje na potrebu za jačanjem kapaciteta tužilaštava i sudova, kao i uspostavljanjem delotvornijih mehanizama za obezbeđivanje pristupa pravdi i naknadi štete za žrtve.

✖ **ALARM: Nadležno ministarstvo opstruira funkcionisanje ASTRA SOS telefona za žrtve trgovine ljudima**

Članica prUgovora ASTRA koja 25 godina koordinira još uvek jednim telefon za podršku žrtvama trgovine ljudima je, pre isteka važeće petogodišnje licence 31. jula 2023. godine, podnela zahtev Odeljenju za inspekcijski nadzor Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja za obnovu licence za pružanje usluge SOS telefona za žrtve trgovine ljudima. Od podnošenja zahteva do danas proteklo je više od 26 meseci, a licenca nije ni obnovljena, niti je zahtev formalno odbijen.

Prvi kontakt sa inspekcijom ostvaren je tek šest meseci nakon podnošenja zahteva, kada je ASTRI upućen dopis da dopuni dokumentaciju. Kao i svaki naredni put, zahtev se odnosio isključivo na dostavljanje važećih ugovora o radu za stručne saradnice angažovane na projektu SOS linije. Budući da se ugovori o radu zaključuju u skladu sa trajanjem projekata koji obezbeđuju finansiranje usluge, a da je postupak obnove licence izuzetno dugotrajan, ASTRA je u više navrata bila prinuđena da dostavlja iste vrste ugovora, samo sa izmenjenim datumima.

U narednom periodu usledilo je čak devet novih zahteva za dopunu dokumentacije, koje je ASTRA dobijala isključivo usmeno, u telefonskom razgovoru, bez pisanog traga i bez pozivanja na relevantne odredbe Pravilnika o licenciranju. Uprkos takvoj praksi, organizacija je sve traženo uredno i blagovremeno dostavljala, i to elektronskim putem i preko pisarnice Ministarstva, o čemu poseduje dokumentovanu evidenciju. Svaki novi zahtev predstavljao je dodatno administrativno i finansijsko opterećenje, jer je proces stalnog obnavljanja dokumenata i ugovora iziskivao značajne resurse, bez jasnog pokazatelja da postupak napreduje.

U januaru 2025. godine inspektorka je, suprotno važećem Pravilniku, telefonskim putem obavestila ASTRU da zakonska zastupnica organizacije ne može u isto vreme biti i stručna saradnica na SOS telefonu. ASTRA je tom prilikom zatražila da joj se navedeni zahtev dostavi pisanim putem, uz pozivanje na konkretan član Pravilnika, kao i da se sva buduća komunikacija vodi isključivo elektronskim putem. Međutim, do toga nije došlo.

529 Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, [Statistički izveštaj za 2024. godinu](#).

530 [Pravna analiza za 2024. godinu, ASTRA](#)

Već narednog meseca predmet je dodeljen novoj inspektorki, nakon što je prethodna inspektorka uhapšena zbog sumnje na zloupotrebu službenog položaja u predmetu koji se odnosio na rad Doma za stare u Barajevu, gde je u požaru stradalo više korisnika.⁵³¹ Od aprila 2025. godine ASTRA je u više navrata pokušavala da uspostavi kontakt sa novom inspektorkom i da dobije informaciju o statusu postupka, ali do kraja izveštajnog perioda (oktobar 2025.) nije primila nikakav odgovor.

U međuvremenu je, telefonskim putem, ASTRA obaveštena da se planira izmena Pravilnika o bližim uslovima i standardima za pružanje usluge SOS telefona za žene sa iskustvom nasilja, te da će odluka o njenom zahtevu biti doneta tek nakon usvajanja izmena. Takvo postupanje, međutim, nije utemeljeno ni u jednom propisu, gde organ vlasti ne donosi odluku, već beskonačnim traženjem dopuna i pozivanjem na nepostojeće kriterijume faktički onemogućava okončanje postupka.

Ovakvo nepostupanje državnog organa ne samo da je u suprotnosti sa osnovnim načelima zakonitosti, efikasnosti i pravne sigurnosti, već dovodi ASTRU u težak položaj i iscrpljuje njene organizacione i finansijske resurse. Istovremeno, produžavanje postupka direktno ugrožava kontinuitet rada SOS linije, jer se time posredno utiče na dostupnost usluga podrške žrtvama trgovine ljudima. Posebno je važno naglasiti da ASTRA, i pored više od dvadeset godina kontinuiranog rada u ovoj oblasti, nikada nije dobila finansijsku podršku ni iz republičkog ni iz gradskog budžeta, te se održivost pružanja ove specijalizovane usluge u potpunosti zasniva na donatorskim sredstvima i profesionalnom integritetu organizacije.

Neophodni strogi mehanizmi za raspodelu sredstava namenjenih borbi protiv trgovine ljudima

Pored problema sa licenciranjem usluga koje pružaju OCD još jedan od izazova je nedostatak finansijskih sredstava obezbeđenih u budžetu Srbije za ove usluge. Naime, većina OCD-a specijalizovanih za pružanje usluga žrtvama trgovine ljudima se oslanja na donatorska sredstva i razvojnu pomoć kako bi finansirala svoje aktivnosti i pružala pravovremenu i kvalitetnu pomoć i podršku kako žrtvama trgovine ljudima tako i osobama koje su u riziku od trgovine ljudima. Kao što ASTRA duži period naglašava, izazovi u ovoj oblasti se usložnjavaju, a sredstva namenjena borbi protiv trgovine ljudima se integrišu u šire programe upravljanja migracijama što čini da se umanjuje uticaj i značaj samog fenomena trgovine. Osim toga, netransparentni i inkluzivni postupci subvencionisanja, u kombinaciji sa nedovoljnim mehanizmima za praćenje i odgovornost, dodatno otežavaju delotvornu raspodelu i efikasnu upotrebu sredstava.

Ova praksa dodatno naglašava hitnu potrebu za strožim mehanizmima praćenja i odgovornosti u raspodeli sredstava namenjenih borbi protiv trgovine ljudima, posebno onih koji se dodeljuju kroz instrumente razvojne pomoći, kao što je, na primer, *EU4FAST*.⁵³²

Samo 5,5% ukupnog budžeta Centra odlazi na pomoć i podršku žrtvama

Na osnovu javno dostupnog izveštaja o materijalno finansijskom poslovanju Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima u 2024. godini⁵³³ može se zaključiti da su sredstva za rad Centra obezbeđena iz budžeta Republike Srbije, i to u ukupnom iznosu od 48.047.000,00 RSD (oko 410.000 EUR) a po dva osnova: (1) Obavljanje delatnosti ustanova socijalne zaštite ukupnom iznosu od 38.211.000 RSD i (2) Podrška radu ustanova socijalne zaštite u iznosu 9.836.000 RSD. Nema drugih prijavljenih izvora finansiranja od strane donatora, EU fondova, projekata I sl.

Što se tiče rashoda, čak 76,5% ukupnog budžeta odlazi na plate i lična primanja. Na direktnu podršku žrtvama trgovine ljudima je utrošeno samo 5,5% budžeta, i to uglavnom za potrebe prihvatilišta, što je izuzetno malo za mandat ustanove koja postoji zbog žrtava. Upadljivo je da je za stručne usluge u vezi sudskih sporova (pravna pomoć) dato samo 83.000 RSD tj. oko 800 EUR, a za medicinske usluge samo 8.000 RSD (oko 70 EUR). Podsećanja radi, u 2024. godini Centar je zvanično identifikovao 71 žrtvu.

Centar je u 2024. godini platio iz svog budžeta iznos od 110.000,00 RSD (945 EUR) za novčane kazne i penale po rešenju sudova, ali bez preciziranja o kakvim se kaznama radi, dok je za popravke i opremu Prihvatilišta samo u 2024. godini dato 1.217.000,00 RSD (oko 10.360 EUR). Dakle, većina sredstava ide na plate i funkcionisanje ustanove, dok veoma mali procenat odlazi na direktnu praktičnu pomoć žrtvama. Ovo ukazuje na institucionalni model u kome je primarna funkcija očuvanje radnih mesta, a ne usluga žrtvama.

531 Blic, [Iza rešetaka četiri službenika Ministarstva za rad zbog požara u staračkom domu u Barajevu](#), 13. februar 2025.

532 Videti više u odeljku ovog izveštaja o migraciji i azilu.

533 Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, [Izveštaj o materijalno finansijskom poslovanju za 2024. godinu](#), mart 2025.

Radna eksploatacija (ni) je trgovina ljudima

Od početka godine ASTRA je zabeležila trend porasta prijave na sumnju na trgovinu ljudima u svrhu radne eksploatacije. ASTRA je podnela 30 prijave kojima je obuhvaćeno čak 97 stranih radnika (20 žena i 77 muškaraca) poreklom iz Turske, Egipta, Nepala, Zimbabvea, Kine, Uzbekistana, Tadžikistana itd. koji su bili angažovani u različitim industrijama (građevinski sektor, uslužne delatnosti, briga o deci, pomoć u kući).

Ovi radnici su se sa dolaskom na rad u Srbiju susreli sa mnogobrojnim problemima – neregulisanim radnim statusom, nehumanim uslovima smeštaja, prekovremenim radom, neisplaćenim, zadržanim ili neopravdano umanjenim zaradama, nezakonitim oduzimanjem putnih isprava, pretnjama (otkazom, deportacijom i dr.). U razgovoru sa saradnicama ASTRE radnici su tvrdili da su u svojim državama bili informisani o propisima na snazi, ali da je ta informisanost i podrška izostala po njihovom dolasku u Srbiju.

Kao organizacija koja radi direktno na terenu sa žrtvama trgovine ljudima, ASTRA je uočila brojna kršenja zakona koja poslodavci pravdaju najrazličitijim argumentima – od toga su putne isprave zadržane jer im radnici duguju novac; da su im dokumenta potrebna radi regulisanja boravka (iako u realnosti nisu ni planirali da radnicima obezbede jedinstvene dozvole); da radnike u Srbiju dovode agencije koje za tu delatnost nisu licencirane od strane nadležnog Ministarstva; da se radnici „iznajmljuju” drugim firmama „na dan” itd. Tokom terenskog rada, zaposlene ASTRE su u više navrata trpele pretnje i zastrašivanja od strane ovih poslodavaca i njihovih advokata, sa jedne, i pasivnosti državnih organa, sa druge strane.

Postupanje nadležnih institucija, počev od Centra, preko policije, do tužilaštva, ukazuje na ozbiljne nedostatke u koordinaciji, transparentnosti i efikasnosti, naročito kada je reč o zaštiti stranih radnica i radnika koji dolaze u Srbiju, a neretko postaju žrtve prevare, zloupotrebe, zlostavljanja kao i potencijalne trgovine ljudima.

Centar i pored punog kapaciteta popunjenih radnih mesta, često, suprotno važećem Standardnim operativnim procedurama za postupanje sa žrtvama trgovine ljudima⁵³⁴ ne izlazi na teren u roku od 24h, ali i nedosledno primenjuje postojeće indikatore u postupku identifikacije u gotovo istim okolnostima i bez obrazloženja. Takvo postupanje po zakonu se smatra za diskriminaciju, i čini da jedna osoba bude, a neka druga ne bude identifikovana kao žrtva. Iz tog razloga je neophodno da se u obrazloženju odluke kojom nije utvrđeno da je osoba žrtva trgovine navedu prepoznati indikatori i razlika u odnosu na kršenje radnih prava.

Jedan od najilustrativnijih primera nepostupanja policije u skladu sa zakonom je ASTRIN slučaj ID 7559 u kom je policija, umesto da je izašla na lice mesta povodom prijave da je jednom radniku poslodavac oduzeo pasoš, u prostorije poslodavca poslala stručne radnike Centra i ASTRE. Obaveza policije je da, u slučaju da je prijavljeno krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti, preduzme potrebne mere da se pronađe učinilac krivičnog dela, da se učinilac ili saučesnik ne sakrije ili ne pobegne, da se otkriju i obezbede tragovi krivičnog dela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokaz, kao i da prikupi sva obaveštenja koja bi mogla biti od koristi za uspešno vođenje krivičnog postupka. Slanjem predstavnica OCD na teren da proveravaju da li je potencijalni učinilac teškog krivičnog dela, kao što je trgovina ljudima, na adresi predstavlja ne samo potpunu pasivnost već i eksplicitno kršenje zakona od strane policije.

Tužioci u pojedinim gradovima tokom telefonskog razgovora sa policijskim službenicima odlučuju da li postoji biće krivičnog dela trgovine ljudima. Iako se radi o veoma kompleksnom delu, tužioci odluke donose ekspeditivno, bez obrazloženja, iako je to zakonska obaveza predviđena čl. 284 ZKP. Često na štetu žrtava utvrde da to delo ne postoji, ne ulazeći u to da li postoji neko drugo krivično delo – Protivpravno lišenje slobode iz čl. 132, Povreda slobode kretanja i nastanjivanja iz čl. 133, Oduzimanje tuđe stvari iz čl. 211, Prevara iz čl. 208, Prevara u obavljanju privredne delatnosti iz čl. 223. Indikatori moraju biti javno dostupni svima, a njihovo nepoštovanje prilikom utvrđivanja ovog dela vode u pravnu nesigurnost i to da se odluke tužilaca mogu smatrati paušalnim i nestručnim.

Zbog svih navedenih problema, a na inicijativu UG Atina i ASTRA, Nacionalni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima je organizovao sastanak 19. septembra 2025. godine. Predstavnice organizacija civilnog društva su iznele probleme sa kojima se susreću u neposrednom radu sa žrtvama. Nacionalni koordinator je uvažio komentare organizacija i obećao da će se u narednom periodu organizovati sastanak sa policijskim službenicima kako bi se obezbedila primena Uputstva o postupanju policije u slučajevima trgovine ljudima, da će se organizovati pojedinačni sastanci o slučajevima eksploatacije sa Vrhovnim javnim tužilaštvom i Komesarijatom za izbeglice i migracije i da će organizovati sastanak sa Ministarstvom spoljnih poslova kako bi se vršilo informisanje i prevencija u zemljama porekla budućih radnika.

534 MUP, *Standardne operativne procedure za postupanje sa žrtvama trgovine ljudima*, str. 26.

Nevidljiva eksploatacija – propusti u zaštiti radnica migrantkinja (ASTRA ID – 7477)

Državljanica Filipina došla je u Srbiju legalno, sa vizom D, na osnovu ugovora o radu zaključenog sa privatnom firmom. Kako se ispostavilo, firma je napravila samo fiktivan ugovor o radu, a angažman je posredovan preko neregistrovane agencije. Po dolasku, dočekali su je poslodavci, vlasnik firme i njegova supruga, i odveli je u svoj stan, gde je umesto u prijavljenoj firmi, radila kao kućna pomoćnica i dadilja. Radila je svakodnevno više od 12 sati, bez slobodnih dana, uz minimalne pauze vikendom. Plata joj je isplaćivana u gotovini „na ruke“, uz česte odbitke kada bi poslodavci procenili da je napravila grešku. Bila je izložena psihološkom pritisku, konstantnim optužbama, a takođe i seksualnom uznemiravanju. Kada je pokušala da raskine radni odnos, suočila se s zahtevom da „otplati dug“ od 3000 evra za navodne troškove njenog dolaska u zemlju. Ponuđeno joj je da radi još nekoliko meseci bez plate. U strahu od deportacije i nesigurne u svoj pravni status, obratila se za pomoć i slučaj prijavila policiji.

Nadležne institucije su informisane – uključujući ministarstva, inspeksijske organe, tužilaštvo i Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima. Pokrenut je postupak identifikacije, ali uprkos postojanju jasnih indikatora prinudnog rada i eksploatacije, Centar je zaključio da ona nije žrtva trgovine ljudima. Ipak, potvrda da je bila u postupku identifikacije doprinela je da prekršajni sud izrekne blažu kaznu.

Ova situacija ukazuje na ozbiljne sistemske nedostatke u zaštiti žrtava radne eksploatacije u Srbiji. I pored jasnih elemenata radne eksploatacije i kršenja prava, institucije nisu prepoznale žrtvu kao takvu. Niti je poslodavac sankcionisan, niti je posrednička agencija pozvana na odgovornost, a primena principa nekažnjavanja (član 26 Konvencije SE) nije ni razmotrena. Mehanizmi zaštite i identifikacije ostali su formalni, spori i nedelotvorni – posebno prema migrantkinjama koje su u praksi jedne od najranjivijih i ugroženijih grupa.

Na ASTRINE dopise upućene institucijama a koji se odnose na ovaj slučaj odgovorilo je jedino Ministarstvo za unutrašnju i spoljnu trgovinu, i to Sektor tržišne inspekcije, da je u konkretnom slučaju oglašavanje poslova na društvenim mrežama sprovedeno u skladu sa Zakonom o oglašavanju.

5.4.4. Statistika ASTRA Tima za podršku žrtvama u 2025. godini

I tokom 2025. godine ASTRIN Tim za podršku žrtvama je, bez finansijske pomoći države, nastavio da pruža sveobuhvatnu, direktnu i kontinuiranu podršku žrtvama trgovine ljudima kako kroz rad na terenu tako i putem SOS telefonske linije. U periodu od 1. 1. do 30. 9. 2025. godine, putem ASTRA SOS telefona preliminarno su identifikovane 24 žrtve trgovine ljudima, od čega sedmoro dece (5 devojčica, 2 dečaka), 17 punoletnih osoba (9 žena, 8 muškaraca).

Prema državljanstvu, 10 osoba je iz Srbije, dok je 14 žrtava stranog porekla, što uključuje osobe iz Filipina (4), Egipta (3), Sjeverne Leonea (3), Indije (1), Belorusije (1), Uzbekistana (1) i Ugande (1). Većina eksploatacije se dešavala unutar Srbije (79%), dok su u pojedinim slučajevima destinacije eksploatacije bile Rusija, Nemačka i Albanija.

Kada je reč o oblicima eksploatacije, najzastupljenija je bila radna eksploatacija (15), zatim prinuda na prosjačenje (4), seksualna eksploatacija (4 – uključujući dva slučaja višestruke eksploatacije: u jednom u kombinaciji sa prinudom na prosjačenje i vršenjem krivičnih dela, a u drugom sa radnom eksploatacijom), kao i prinuda na brak (1).

Da bi se sveobuhvatno razumeli trendovi u oblasti trgovine ljudima najbolje je pogledati statistiku u tabeli ispod.

Tabela 2: Pregled žrtava trgovine ljudima koje je identifikovala ASTRA po polu i uzrastu (2022–2025)

Godina	# identifikovanih žrtava	Muškarci	Žene	Deca
2022	25	9	11	5 devojčica
2023	29	10	12	7 devojčica
2024	32	17	10	5 devojčica
2025	24	9	8	7 (5 devojčica i 2 dečaka)

Izvor: ASTRA

Dakle, od 2022. godine pa do kraja septembra 2025. godine, ASTRA je identifikovala ukupno 110 žrtava trgovine ljudima. Od tog broja, 63 su osobe ženskog pola, uključujući 22 devojčice, što čini približno 57% svih žrtava. Osobe muškog pola, uključujući dva dečaka, čine preostalih 43%, odnosno ukupno 47 žrtava.

Kada je reč o zvaničnoj statistici nadležnih tela, u periodu od januara do kraja septembra 2025. godine Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima identifikovao je ukupno 45 žrtava trgovine ljudima. Većinu žrtava su činile punoletne osobe – njih 28 (18 žena i 10 muškaraca), dok je identifikovano i 17 dece među kojima je značajno veći broj devojčica (14) nego dečaka (3). Po statistici Centra, najveći broj žrtava je seksualno eksloatisano (16), a odmah iza nje po zastupljenosti je radna eksploatacija (15). Značajan je podatak da je među višestruko eksloatisanim žrtvama jedna maloletna devojčica. Žrtve radne eksploatacije uglavnom dolaze iz siromašnijih država – Indije, Uzbekistana, Zimbabvea, Filipina i Belorusije.⁵³⁵

PREPORUKE

- Ministarstvo unutrašnjih poslova treba da na svojoj internet stranici objavljuje kvartalne izveštaje o sprovođenju Akcionog plana za sprovođenje Programa za borbu protiv trgovine ljudima.
- Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, i to odeljenje za inspekcijski nadzor, treba da u najkraćem roku obavesti ASTRU o fazi u kojoj se nalazi njen zahtev za obnovu licence i da nakon toga donese odluku o zahtevu.
- Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja treba da organizuje sastanak sa predstavnicima OCD na kojem bi se razgovaralo o načinima i uslovima saradnje, uključujući i finansiranje usluga koje specijalizovane OCD pružaju žrtvama trgovine ljudima.
- Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima (Centar) treba da prilikom utvrđivanja da osoba nije žrtva trgovine ljudima donese obrazloženu odluku gde će izlistati indikatore i njihov doseg, a u slučaju da se radi o kršenju radnih prava da o tome obavesti Inspekciju rada.
- Centar treba da na početku svakog meseca na svojoj internet stranici objavljuje izveštaju o broju identifikovanih žrtava trgovine ljudima tokom prethodnog meseca.
- Policijski službenici prilikom svakog prijavljivanja potencijalnog slučaja trgovine ljudima treba da izađu na teren i sačine zapisnik u skladu sa Uputstvima o postupanju u slučaju sumnje na trgovinu ljudima.
- Nadležni javni tužioci treba da u svakom konkretnom slučaju uzmu u obzir sve okolnosti prijavljene radne eksploatacije i, u slučaju da utvrde da se ne radi o krivičnom delu trgovina ljudima, treba da razmotre postojanje nekog drugog krivičnog dela, a zatim predmet ustupe nadležnom javnom tužilaštvu.
- Nacionalni koordinator treba da organizuje sastanak sa Ministarstvom spoljnih poslova (MSP) na kojem će izvestiti o povećanom broju stranih radnika koji su potencijalne žrtve trgovine ljudima i da dogovori način na koje bi srpsko osoblje u diplomatskim misijama u državama odakle dolazi najveći broj stranih radnika bilo upućeno u prava koja stranci ostvaruju u radnopravnim odnosima u Srbiji. MSP treba da izradi elektronski preventivni materijal o uslovima rada i boravka kao i korisnim informacijama za podršku koji će se deliti uz D vizu.
- Zaštitnik građana treba da u svojstvu Nacionalnog izvestioca u oblasti borbe protiv trgovine ljudima vrši redovno i nepristrasno nadgledanje rada svih nadležnih institucija uključenih u suzbijanje ovog fenomena.
- Zaštitnik građana treba da se uzdrži od davanja paušalnih, neprimerenih i diskriminatornih izjava koje se odnose na potencijalne žrtve trgovine ljudima i organizacije civilnog društva.

535 Odgovor Centra na elektronski upit ASTRE, 16.10.2025.

5.5. BORBA PROTIV TERORIZMA I NASILNOG EKSTREMIZMA

Tokom izveštajnog perioda postalo je jasno da je vladajuća partija glavna antisistemska ekstremistička snaga u Srbiji koja svojim nasilnim delovanjem urušava poredak definisan Ustavom i zakonima Srbije. Iako se deklarativno i dalje zalaže za demokratiju i vladavinu prava, vladajuća partija u praksi ispoljava sve ključne elemente antisistemske ekstremizma: protivustavno delovanje; nacionalističko-autoritarni okvir „Srpskog sveta”; homogenizacija društva i delegitimizacija pluralizma; legitimizacija nasilja kroz teorije zavere o „obojenim revolucijama”, „stranim plaćenicima” i „napadima na državu”; paravojno organizovanje lojalista sastavljenih od kriminalnih i huliganskih struktura; sistematski govor mržnje i nasilje prema neistomišljenicima, uz relativizaciju i aboliciju nasilnika. U ovakvim okolnostima obesmišljava se izrada Nacrta Programa za sprečavanje i suzbijanje terorizma i svih oblika radikalizacije i nasilnog ekstremizma i prateći Akcioni plan, koji su predviđeni Reformskom agendom.

5.5.1. Vladajuća partija – glavna antisistemska ekstremistička snaga

Pad nadstrešnice u Novom Sadu u kojem je poginulo 16 ljudi i para-institucionalni odgovor režima na proteste građana koji su usledili, ogolili su prirodu vladavine Srpske napredne stranke (SNS). Postalo je jasno da vladajuća partija upravlja Srbijom na autoritaran ali i vaninstitucionalni način, obilato koristeći parapolicijske snage, verbalno i fizičko nasilje istovremeno legitimisajući svoje aktivnosti nacionalističkim okvirom i teorijama zavere.

Protivustavno delovanje predsednika Republike i lidera SNS

Iako se nominalno zalaže za demokratiju i vladavinu prava, vladajuća partija i predsednik Srbije su uspostavili paralelni sistem vladanja koji je u suprotnosti sa onim definisanim u Ustavu Srbije. Novouspostavljeni sistem upravljanja oslanja se neformalni sistem moći zasnovan na ličnoj lojalnosti predsedniku Republike, u kojem formalne funkcije služe kao pokriće i izvor resursa, dok se odluke donose van državnih institucija. Sprega bezbednosnih struktura sa para-političkim i kriminalnim akterima dodatno potiskuje podelu vlasti i vladavinu prava, pa stručnjaci ovaj poredak označavaju kao „politiku destrukcije” i „tihi državni udar”.⁵³⁶ Ova „politika destrukcije” najvidljivija je u konstantnom kršenju Ustava i zakona od strane predsednika Srbije.⁵³⁷

„Srpski svet” – nacionalističko-autoritarni okvir SNS

U poslednjih nekoliko godina vladajuća partija se intenzivno oslanja na koncept „Srpskog sveta”, koji je analogan „Ruskom svetu”, radi legitimizacije svoje vladavine koja klizi u autokratiju. Ovaj koncept podrazumeva kulturno, medijsko i političko jedinstvo Srba u Srbiji ali i u regionu pod vođstvom predsednika Republike, Aleksandra Vučića.⁵³⁸ To u praksi služi homogenizaciji stanovništva, militarizaciji društva i delegitimizaciji svake unutrašnje opozicije koja kritikuje vlast po bilo kom pitanju. Tako, ko se usprotivi ovako zamišljenom jedinstvu, neretko bude označen kao „strani plaćenik”, „izdajnik”, „rušitelj države”, „mrzitelj Srbije” i sl.⁵³⁹

Teorije zavere – teroristi srušili nadstrešnicu u Novom Sadu

Nacionalističko-autoritarni obrazac predstavlja plodno tle za širok spektar teorija zavere koje režim sistematski koristi da kriminalizuje studente, opoziciju, organizacije civilnog društva i nezavisne medije, kroz narative o „hibridnom ratu” protiv Srbije, „obojenim revolucijama” i „stranim plaćenicima”. Iako vladajuća partija ovu taktiku primenjuje godinama, jedan od najekstremnijih skorijih primera je pad nadstrešnice u Novom Sadu, koji su državni i partijski funkcioneri, uz prorežimske medije, bez dokaza predstavili kao „diverziju” i „teroristički napad”. Najdirektnija je bila Ana Brnabić, koja je izjavila da je „uverena” da nadstrešnica „nije slučajno pala”, već da je reč o „planiranoj diverziji” i „početku obojene revolucije”.⁵⁴⁰ Tu tezu su potom podgrejavale konstrukcije o „uređaju za vibracije” i insinuacije na račun opozicionog političara Miše Bačulova, navodno umešanog zato što je nekoliko sati

536 Milan Radonjić, „Predrag Petrović: U toku je tihi državni udar,” *Radar*, 3. 4. 2025; Nedim Sejdinović, „Aleksandar Vučić sprovodi državni udar”, *Vreme*, 24. 9. 2025.

537 „Čiplić: „Vučić je prekršio Ustav više stotina puta. Narod ima pravo na pobunu kada vidi da vlast ne poštuje Ustav”, *Nedeljnik*, 13. 6. 2021. Gordana Vidoković, „Predsednik Republike ponovo krši Ustav: Sve je počelo aferom Asomakum”, *Radar*, 2. 6. 2025.

538 „Vulin: Stvaranje srpskog sveta rešava nacionalno pitanje, ujedinjenje već počelo”, *N1 info*, 1. 5. 2021.

539 Predrag Petrović, *Strategic (Dis)Orientation of Vučić's Serbia: Reluctantly Moving West, Willingly Embracing the East*, Atlantic Initiative, Sarajevo, 2024.

540 „Brnabić: Pad nadstrešnice je 'diverzija'; opozicija traži reakciju tužilaštva”, *Radio slobodna Evropa*, 8. 10. 2025.

ranije prošao pored mesta događaja.⁵⁴¹ Oslanjanjem na teorije zavere vlast ne samo da premešta odgovornost sa sebe na neistomišljenike, već – što je ozbiljnije – ovim optužbama sistematski proizvodi atmosferu straha, mržnje i netrpeljivosti prema označenim „zaverenicima”. Time se kreira širi kontekst koji normalizuje govor mržnje i fizičke napade na neistomišljenike.⁵⁴²

Govor mržnje protiv neistomišljenika

Govor mržnje predstavlja centralni mehanizam kojim vladajuća partija targetira, dehumanizuje i kriminalizuje protivnike, čime se stvara opravdanje za fizičko nasilje. U tome prednjače najviši državni i partijski funkcioneri – Aleksandar Vučić, Ana Brnabić, Miloš Vučević i Vladimir Đukanović – koji kontinuirano koriste uvredljive i nasilne narative prema studentima, građanima i opoziciji, nazivajući ih „ekstremistima”, „teroristima”, „stranim plaćenicima” i „bandom zgubidana”.⁵⁴³ Vučić je studente označio kao „ljude koji žele zlo svojoj zemlji”,⁵⁴⁴ dok je Đukanović pozvao na obračun s njima: „Vreme je da se tom društvenom talogu stane na put... najpre u svakoj raspravi, a ne daj Bože ako zatreba i fizički.”⁵⁴⁵ Predsednik je novinare televizija N1 i Nova S označio kao „teroriste”, a izveštačicu RTS-a nazvao „imbecilom”, dok je poslanike Evropskog parlamenta na protestu u Novom Sadu više puta nazvao „ološem”.⁵⁴⁶ Ovakvi napadi funkcionera, pojačani kroz provladine medije, direktno doprinose normalizaciji i podsticanju nasilja prema kritičarima režima.

Zastrašivanje neistomišljenika lažnim dojavama o bombama

Pred veliki komemorativni skup obeležavanja godišnjice pogibije 16 ljudi u padu nadstrešnice u Novom Sadu, preduzeće „Srbijavoz” je saopštilo da je zbog anonimne dojave o bombama na svim vozovima i prugama obustavilo železnički saobraćaj širom zemlje. Ovo je već treći put da se masovna dojava o bombama događa pred velike komemorativne ili protestne skupove, na osnovu čega je osnovano pretpostaviti da lojalisti vladajuće partije putem lažnih dojava o bombama pokušavaju da onemoguće dolazak ljudi iz unutrašnjosti na skupove i istovremeno zastraše građane od mogućih bombaških napada.⁵⁴⁷

Lojalisti – ekstremistička paravojska vladajuće partije

Predsednik Srbije Aleksandar Vučić je krajem 2024. godine obavestio javnost o postojanju tvrde frakcije unutar SNS-a, koju je označio kao „lojaliste”. Prema njegovim rečima, ova grupa predstavlja „čuvare vatre” i broji oko 17.000 članova koji su se u crkvi zakleli krvlju na odanost aktuelnoj vlasti. Vučić ih opisuje kao pretežno proruski orijentisane te da se oni snažno suprotstavljaju „strujama koje dolaze iz zapadnog obaveštajnog sektora”.⁵⁴⁸ Radi se uglavnom o muškarcima čvrstih političkih uverenja, čiji je stepen radikalnosti toliki da ih i sam predsednik ocenjuje kao ekstremnu frakciju. Među njima su, kako je naveo Vučić, njegov brat Andrej i još jedan član njegove porodice.⁵⁴⁹

Među 17.000 lojalista ima ljudi različitih profila i uloga, ali javnosti je najvidljivija nasilna frakcija: ljudi u crnim kačketima i odeći, s maskama na licu, mahom iz kriminalno-huliganskih krugova i borilačkih klubova. Njihovo koordinisano nasilno delovanje, prema istraživačkim novinarima, organizovano je u nekoliko glavnih grupa koje predvode: Milan Radoičić i Luka Bojović, koji se terete za više teških krivičnih dela, Vladimir Mandić i Dane Šijan, bivši rukometaši i vlasnici firmi za privatno obezbeđenje, Bojan Terzin, kum predsednika SNS Miloša Vučevića, kao i Damir Zobenica, visoki funkcioner te partije.⁵⁵⁰ Ove grupe nasilnih lojalista deluju pod političkom komandom vladajuće partije i njoj bliskih struktura, s ciljem razbijanja protesta, izazivanja incidenata i zastrašivanja učesnika

541 Željko Bošnjaković, „Stručnjaci razbijaju teoriju zavere o padu nadstrešnice koju vlast plasira kroz Informer”, *Danas*, 14. 10. 2025.

542 Predrag Petrović, *Ekstremizam odozgo: Vladajuća partija u Srbiji kao glavna anti-sistemska ekstremistička snaga*. Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2025.

543 Tamara Marković Subota, „Brnabić ponovo nazvala studente teroristima, pozvala ih da vrate ‘ukradenu arhivsku građu’ iz SKC-a”, *Danas*, 28.07.2025.

544 „Vučić: Blokaderi su opasni i opaki zgubidani”, *vucic.rs*, 16. 7. 2025.

545 „Srbiji prete građanski sukobi! Đuka zapenio na Tviteru – izvredjao opoziciju, a SNS-ovce pozvao da budu spremni da biju”, *Glas javnosti*, 21.11.2024.

546 Predrag Petrović, *Ekstremizam odozgo: Vladajuća partija u Srbiji kao glavna anti-sistemska ekstremistička snaga*. Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2025.

547 „Srbijavoz potvrdio: Vozovi širom Srbije obustavljeni zbog dojave o bombama”, *Danas*, 31. 10. 2025.

548 Jelena Pejić Nikić (ur), „Izveštaj koalicije prEUgovor o napretku Srbije u Klasteru 1 – maj 2025”, *PrEUgovor*, Beograd, 2025.

549 „SNS lojalisti: ‘Malo ekstremni’, zaklinju se na krv, Vučićev brat među njima”, *O21*, 1. 1. 2025.

550 Petrović, P. (2025). *Ekstremizam odozgo: Vladajuća partija u Srbiji kao glavna anti-sistemska ekstremistička snaga*. Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku.

i kritičara režima. Iako mnogi među njima pripadaju kriminalnim i huliganskim miljeima, oni funkcionišu kao instrument režima u obračunu sa protivnicima vlasti, čineći tako zajedno organizovanu i nasilnu ekstremističku formaciju vladajuće partije.

Spontano nasilje podstaknuto govorom mržnje

Istraživanje Instituta za medije i različitosti – Zapadni Balkan pokazalo je da govor mržnje vladajućeg režima, preuzet i pojačan od strane prorežimskih medija koji imaju doseg do širokog dela javnosti, direktno podstiče i normalizuje fizičko nasilje.⁵⁵¹ Tako su zabeleženi brojni verbalni, ali i fizički napadi na učesnike protesta i medije u prethodnih godinu dana. Javnosti je najpoznatiji napad nožem na dekanu Filozofskog fakulteta u Nišu, Nataliju Jovanović. Napadačica je na sudu izjavila da je bila pod uticajem sadržaja televizije Informer koju je, kako je kazala, „gledala hiljadu puta”.⁵⁵² Sredinom jula, starija žena je nasrnula srpom na demonstrante, ali su je okupljeni sprečili da nekome nanese fizičke povrede.⁵⁵³ Nakon što je predsednik Republike označio novinare N1 i Nova S teroristima, zabeležen je i značajan porast napada na novinare ovih medija. Organizacija Reporteri bez granica dokumentovala je 34 fizička napada na medijske profesionalce u periodu kraćem od dva meseca, dok su oni izveštavali o protestima. Ova brojka prevazilazi sve godišnje zbirne podatke o fizičkim napadima zabeleženim u Srbiji još od najmanje 2020. godine.⁵⁵⁴ Koordinisana retorika vlasti i medija ne samo da legitimizuje neprijateljstvo prema kritičarima, nego stvara pogodne uslove za organizovane napade na novinare i učesnike protesta.

Štrajk glađu majke poginulog – na meti napada i govora mržnje lojalista

Majka jedne od žrtava poginulih u padu novosadske nadstrešnice, Dijana Hrka, započela je štrajk glađu početkom novembra zahtevajući istinu i odgovornost za smrt svoga deteta i drugih stradalih. Umesto saosećanja i dijaloga, vlast je reagovala kampanjom govora mržnje – najviši funkcioneri i prorežimski mediji označili su je kao „stranog plaćenika” i „rušitelja države”, pokušavajući da diskredituju njen čin očajničkog protesta. Tokom štrajka, lojalisti su joj danima puštali uvredljive pesme u kojima se ismeva smrt njenog sina, poput „*Pošla majka sina da potraži*”, s namerom da je ponize i psihički slome. Istovremeno, pristalice režima iz paravojnog kampa (tzv. Čacilend) fizički su napadale građane koji su joj pružali podršku kao i novinare koji su izveštavali, dok policija nije reagovala čime je vlast pokazala potpunu moralnu degradaciju i spremnost da nasiljem i poniženjem učutka i one koji tuguju.⁵⁵⁵

Organizovano nasilje prema neistomišljenicima

Fizičko nasilje prema studentima i građanima koji protestuju protiv vlasti nije bilo samo spontano, uzrokovano govorom mržnje funkcionera vladajuće partije i njima bliskih medija, već je ono od samog početka protesta bilo organizovano. Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS) sačinio je Mapu napada na učesnike protesta i blokada u kome je zabeleženo 96 fizičkih napada u periodu od 22. 11. 2024. do 9. 6. 2025. godine.⁵⁵⁶ Od toga čak 45 napada bili su naletanje automobilom na studente i građane koji protestuju a u kojima je teže i lakše povređeno desetine ljudi. Isprva su ovi napadi izgledali kao spontani akti besnih pojedinaca, nezadovoljni što studenti i građani blokiraju saobraćajnice na petnaest minuta u znak odavanja pošte stradalima u padu nadstrešnice.

Međutim, obrazac ponavljanja, učestalost i načini izvođenja kao i činjenica da su veliki broj napadača simpatizeri i aktivisti vladajuće partije ili su povezani sa njom, ukazivali su na suprotno. Vremenom se to i potvrdilo jer su napadi na studente i građane koji protestuju postali organizovaniji a napadači su često delovali u grupama, te su bili slično obučeni – crni kačketi, maske i crna odeća. Napadi na protestante su se dešavali istovremeno na više lokacija. Ilustrativan je slučaj napada na studente Fakulteta tehničkih nauka u Čačku, koje je napala grupa od 25 lojalista i tom prilikom povredila pet studenata i dvoje ljudi koji su im pritekli u pomoć.⁵⁵⁷ Važno je napomenuti,

551 Anja Andušić, [Monitoring Report on Hate Speech in Serbia](#), Media Diversity Institute Western Balkans, September 2025.

552 Miljana Isailović, „Nišlijka koja je nožem ubola dekanu optužila TV 'Informer': Zbog njih sam se posvađala sa porodicom i trovala se”, NOVA, 24. 7. 2025.

553 „Tokom studentske šetnje sinoć u Desimirovcu – žena nasrnula srpom na drugu ženu!”, *Instagram*, 14. jul 2025, pristupljeno 7. 11. 2025.

554 „RSF: Novinari u Srbiji proglašeni teroristima, napadi eskaliraju”, NOVA, 29. 8. 2025.

555 „Naprednjaci pevali Dijani Hrki pesmu – Pošla majka sina da potraži”, *OzonPress*, 3. 11. 2025.

556 „MAPA: Napadi na učesnike protesta i blokada”, *CINS*, 23. 1. 2025.

557 „SNS mafijaši i kriminalci napali čačanske studente”, *OzonPress*, 23. 03. 2025.

da Mapa napada koju je sačinio CINS obuhvata period od prvih 6 meseci studentskih i građanskih protesta i ne obuhvata fizičko nasilje koju je počinila policija. Upravo je od juna došlo do velikog povećanja inteziteta, obima i učestalosti fizičkog nasilja koji su počinili lojalisti iz partijske paravojske ali i lojalisti unutar policije.

Otmice i fizičko zlostavljanje

Krajem avgusta u centru Beograda, studentkinju Mariju (pseudonim) oteli su maskirani lojalisti vlasti. Dok je hodala ulicom, iz sivog vozila bez registarskih tablica izašao je muškarac, stavio joj kapuljaču preko glave i nasilno je ubacio u auto. Nakon kratke vožnje odvezli su je u improvizovani paravojni kamp simpatizera predsednika Srbije, poznat kao Čacilend. Tamo ju je dočekala grupa maskiranih muškaraca koji su je oborili na zemlju, šutirali, šamarali i vređali. Saznanje da poznaju njeno zdravstveno stanje dodatno ju je uverilo da je bila unapred targetirana i praćena. Ovo nije izolovani incident jer je opozicioni Zeleno-levi front javnost već ranije upozoravao na slične slučajeve zastrašivanja i nasilja prema devojkama od strane istih struktura.⁵⁵⁸

Među drastičnijim primerima skorije upotrebe lojalističkih paravojnih struktura u službi vladajuće partije nalazi se incident iz septembra 2025. godine, tokom fudbalske utakmice Srbija – Engleska. Tada su osobe bliske Milanu Radoičiću⁵⁵⁹ fizički napale navijače i njihovu decu nakon što je većina prisutnih na tribinama pevala pesmu „Ko ne skače, taj je čaci”⁵⁶⁰ i skandirala protiv predsednika Aleksandra Vučića.⁵⁶¹ Sličan model pritiska registrovan je i uoči mitinga vladajuće partije u Kosjeriću, mestu sa oko devet hiljada stanovnika, kada je Radoičić sa lokalnim funkcionerima SNS zastrašivao i pretio građanima.⁵⁶²

Mogući teroristički napad lojalista na mirnom javnom skupu

Na mirnom protestu 15. marta 2025. u Beogradu, na kojem se više od 300.000 ljudi okupilo tražeći odgovornost za smrt 16 osoba stradali u padu nadstrešnice novosadske železničke stanice, došlo je do incidenta tokom minuta ćutanja. Neidentifikovani uređaj za kontrolu mase izazvao je paniku i stampedo, pri čemu je povređeno više hiljada ljudi. Svedoci su govorili o „glasnoj tutnjavi poput aviona” i talasu toplote, dok su nevladine organizacije zabeležile više od 3.000 slučajeva fizičkih i psiholoških posledica.⁵⁶³ Policija je priznala da poseduje 16 akustičnih uređaja tipa LRAD 450XL i LRAD 100X, ali je negirala njihovu upotrebu 15. marta, ističući da LRAD nije zakonom dozvoljeno sredstvo prinude.⁵⁶⁴ Anonimni policijski izvori su takođe insistirali da policija nije koristila zvučni uređaj, ostavljajući tako otvorenom mogućnost da je neka neformalna grupa ilegalno upotrebila takav ili slični uređaj. Pažnja stručne javnosti je usmerena na takozvane lojaliste – ekstremističku, pro-rusku grupu koja je položila krvnu zakletvu u crkvi da će braniti predsednikov opstanak na vlasti.⁵⁶⁵ Incident sa neidentifikovanim zvučnim uređajem sadrži elemente više mogućih krivičnih dela – od izazivanja opšte opasnosti i zloupotrebe službenog položaja do mučenja i sprečavanja javnog okupljanja. Ipak, prema oceni pravnih stručnjaka, ovaj događaj najviše ima elemenata terorizma. Prema Krivičnom zakoniku, terorizam je, između ostalog, napad na život, telo ili slobodu drugog lica sa ciljem ozbiljnog zastrašivanja stanovništva ili ugrožavanja i povrede osnovnih ustavnih, političkih, ekonomskih ili društvenih struktura Srbije.⁵⁶⁶

558 „Šutirali su me i šamarali maskirani ljudi u Čacilendu”, *Kompas*, 13. 11. 2025.

559 Milan Radoičić, je dugogodišnji faktički gospodar severa Kosova, poznat po bliskim vezama sa vrhom sadašnje vlasti u Srbiji. Protiv njega se vode postupci i istrage za niz teških krivičnih dela, među kojima se izdvajaju ubistvo opozicionog političara Olivera Ivanovića 2016. godine i oružani napad na Kosovo u kojem su u septembru 2023. godine poginule četiri osobe, a koji je gotovo prerastao u ozbiljan oružani sukob između Srbije i Kosova. Krenare Cubolli, „Ko je Milan Radoičić”, *RSE*, 26. 9. 2023.

560 Čaci je oznaka za osobu koja je neobrazovana, nemoralna i podržava režim Aleksandra Vučića za novac ili neku drugu korist, a sve to opravdava pozivanjem na patriotizam. „Ko je 'Čaci' i kakve veze ima sa studentskim protestima”, *BBC*, 23. 1. 2025.

561 Nikola Pavlović, „Navijači: Pretorijanska garda Srpska napredna stranka”, *Radar*, 18. 9. 2025.

562 „Grupa građana: Milan Radoičić i lokalni funkcioneri pretili ljudima u Kosjeriću”, *N1 Info*, 23. 9. 2025.

563 Svedočanstva zvučnog napada, <https://zvuk.labs.rs/>.

564 Ivica Dačić, „Prvobitna izjava da MUP nema zvučni top je bila nespretna”, *Danas*, 18. 3. 2025.

565 Milan Radonjić, „U toku je tihi državni udar”, *Radar*, 4. 4. 2025.

566 Krivični zakonik, „Službeni glasnik RS” br. 85/2005, 88/2005 – ispravka, 107/2005 – ispravka, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 i 94/2024.

Relativizacija nasilja i abolicija nasilnika

Predsednik Republike, ali i funkcioneri vladajuće partije, nebrojeno puta su relativizovali i opravdavali fizičke napade partijskih lojalista na studente i građane koji protestuju, uključujući tu zaletanje kolima u njih i nanošenje fizičkih povreda. Tako je predsednik branio vozača koji je udario demonstranta (npr. „nisu pri svesti” oni koji traže hapšenje; „Kako bre da uhapsite čoveka koji nije kršio zakon? Išao čovek svojim putem”),⁵⁶⁷ umanjio je težinu napada nožem na dekanu Filozofskog fakulteta u Nišu („povreda... kao kada sečete krastavac ili luk”),⁵⁶⁸ a aktiviste SNS koji su polomili vilicu studentkinji nazivao je „junacima”.⁵⁶⁹ Potom je iskoristio svoja ustavna ovlašćenja da tu grupu aktivista oslobodi krivičnog gonjenja. Pre toga je pomilovao devojkicu koja je kolima uletela u masu studenata koji su protestovali.⁵⁷⁰ Ovakva odluka ne samo da obesmišljava rad pravosuđa i policije, već šalje poruku da brutalno fizičko nasilje nad mladima koji protestuju može proći nekažnjeno ukoliko je počinjeno u korist režima. Pored toga, relativizacijom nasilja i nekažnjivošću nasilnika ohrabruju se pristalice SNS da čine to isto prema kritičarima vlasti.

Policijska zaštita za nasilne lojaliste

Policijska u više gradova tolerisala je napade maskiranih lojalista na demonstrante kada su lojalisti koristili palice, flaše, kamenice, pa i „vodeni šmrk”, često nereagujući čak ni kada su povređivani policajci. U veoma retkim situacijama kada je intervenisala protiv nasilnih pristalica SNS, usledile su sankcije prema policiji. Tako je u Novom Sadu smenjen načelnik Policijske uprave Goran Radonjić nakon akcije protiv lojalista,⁵⁷¹ a posle napada SNS lojalista farbom na koncertu Beogradskog sindikata u Futogu suspendovan je policajac koji je priveo napadača.⁵⁷² Istovremeno, policija mesecima obezbeđuje paravojni kamp lojalista između zgrada Predsedništva i Skupštine, bez reakcije uprkos nasilnim incidentima i višestrukim novinarskim navodima da su učesnici bili čak i naoružani. Takvo postupanje proizvodi stabilan obrazac institucionalne zaštite nasilne lojalističke skupine i odvraća policijske službenike od profesionalnog i nepristrasnog delovanja.⁵⁷³

ALARM:

Paravojni kamp lojalista između Predsedništva i Skupštine

Još pre izbijanja masovnih i dugotrajnih protesta izazvanih padom nadstrešnice u Novom Sadu, lojalističke grupe bile su aktivne u zastrašivanju i fizičkim napadima na političke neistomišljenike. Kulminacija njihove masovne i javne aktivnosti dogodila se početkom marta, kada su u Pionirskom parku – prostoru između zgrada Predsedništva i Narodne skupštine – podigli više desetina šatora i uspostavili kamp. Novinarski izveštaji ukazivali su da su pojedini učesnici bili opremljeni oružjem, kao i vojnom i policijskom opremom, što je dodatno pojačalo uverenje javnosti o militarizovanom karakteru okupljanja.⁵⁷⁴ U takvim okolnostima, Pionirski park je faktički transformisan u paravojni kamp, sa kontrolisanim pristupom i infrastrukturom koja je omogućavala duži boravak većeg broja ljudi. Procene medija ukazivale su da je u kampu boravilo nekoliko stotina lojalista neposredno uoči velikog antirežimskog protesta u Beogradu 15. marta.⁵⁷⁵ Kamp je nastavio da funkcioniše i nakon tog događaja, mimo zakonskih ograničenja, uz povremeno popunjavanje i pražnjenje u skladu s procenama režima o političkoj potrebi njegovog održavanja.⁵⁷⁶ Do kraja izveštajnog perioda kamp nije rasformiran niti uklonjen.

567 „Vožnja čoveka na haubi za Vučića nije prekršaj: ‘Jeste li pri svesti, umijte se hladnom vodom’”, *N1 Info*, 1. 12. 2024.

568 Sonja Kamenković, „To je kao kad sečete krastavac”: Vučić relativizuje napad na dekanu i naziva je kriminalom, targetira rektora, studente...”, *N1 info*, 31. 3. 2025.

569 „Vučić podržava ideju Naprednjaka da se blokira sud u Novom Sadu”, *Radio Slobodna Evropa*, 20. 05. 2025.

570 „Abolicija i amnestija u Srbiji: Od Leke Rankovića, preko Draškovića i Džaje, do aktivista koji lome vilicu”, *N1 Info*, 05. 8. 2025.

571 Uglješa Bokić, „Napad na policiju bez posledica – ako dolazi iz SNS prostorija”, *Danas*, 31. 7. 2025.

572 Uglješa Bokić, „Suspendovan policajac koji je priveo jednog od napadača na Beogradski sindikat u Futog”, *Danas*, 2. 6. 2025.

573 Nada Vukajlović, „Zašto policija čuva Čacilend?”, *Danas*, 2. 9. 2025.

574 Jelena Mirković, „U Pionirskom parku hekleri i vatreno oružje, municija u kutijama od lekova: Tužilaštvo i policija se još ne oglašavaju”, *N1*, 26. 3. 2025.

575 „Iseljen Pionirski park u kome su boravili ‘Studenti 2.0’ i statisti – smeće razbacano po travi”, *N1*, 17. 3. 2025.

576 Milijana Rogač, „Pola godine Čacilenda: Radikalni reciklirani projekat, jer niko nikom ne veruje”, *Istinomer*, 9. 9. 2025.

5.5.2. Netransparentno, ali i suvišno usvajanje strateških dokumenata

U prvoj polovini godine, uz podršku Misije OEBS u Srbiji, MUP je izradio Nacrt Programa za sprečavanje i borbu protiv terorizma i nasilnog ekstremizma i prateći Akcioni plan u postupku lišenom osnovne transparentnosti. Reformskom agendom Vlada Srbije je predvidela da će usvojiti oba dokumenta do juna 2025. godine. Javnost je o procesu izrade i unapređenja dokumenata obaveštena isključivo putem obaveštenja na portalu e-Konsultacije, dok je rok za sugestije bio veoma kratak i postavljen tokom praznika i letnjih odmora. Javna rasprava na portalu e-Konsultacije trajala je od 18. juna do 8. jula 2025.⁵⁷⁷ Rezultat takvog dizajna procesa je mizerna participacija: do okončanja rasprave komentare je dostavila samo jedna organizacija – Globalna inicijativa za borbu protiv transnacionalnog organizovanog kriminala. Ni Program ni prateći akcioni plan nisu usvojeni do kraja izveštajnog perioda.

Još je veći problem što je vladajuća partija ključni antisistemski ekstremistički akter. Umesto da tužilaštvo i policija sprečavaju i procesuiraju nasilje provladinih „lojalista“, oni uživaju zaštitu institucija, što onemogućava stvarnu borbu protiv glavnih nosilaca nasilnog ekstremizma u Srbiji danas. U takvom okruženju nova stratejska dokumenta postaju puka forma bez kapaciteta za primenu.

Finansijsko-obaveštajna služba nije uklonila štetu koju je prouzrokovala nezakonitom istragom organizacija građanskog društva, medija i pojedinaca

Uprava za sprečavanje pranja novca (srpska finansijsko-obaveštajna služba) zloupotrebila je svoj mandat i nadležnosti kako bi utišala glasove organizacija građanskog društva i medija, koji se kritički odnose prema aktuelnoj vlasti, tako što je u julu 2020. godine od banaka zatražila da joj dostave sve finansijske podatke o 37 organizacija građanskog društva/medija i 20 pojedinaca (slučaj „Lista“).⁵⁷⁸ Da je Uprava zloupotrebila svoje nadležnosti i ovlašćenja, bilo je evidentno ne samo iz zaključaka glavnih (stručnih) organa u ovoj oblasti⁵⁷⁹ već i iz činjenice da je *Srpski telegraf*, tabloid blizak vladajućoj stranci, objavio (inače javnosti nedostupne) bankovne transakcije nekoliko organizacija kako bi one bile javno etiketirane kao izdajničke. Organizacije koje su se tada našle na meti podnele su kasnije krivične prijave protiv Uprave i glavnog urednika navedenog tabloida.⁵⁸⁰

Uprkos ovim činjenicama, finansijsko-obaveštajna služba i dalje odbija da objavi detaljan izveštaj o finansijskoj istrazi poslovanja 37 organizacija građanskog društva/medija i 20 pojedinaca, i da time, što bi javno priznala da one posluju u skladu sa Zakonom i obavestila poslovne banke u Srbiji o ovim saznanjima, popravi štetu koju je nanela ciljanim organizacijama i pojedincima.

PREPORUKE

Institucije i zvaničnici Evropske unije treba da:

- Nedvosmisleno osude nasilno ekstremističko postupanje državnih i partijskih funkcionera u Srbiji.
- Jasno identifikuju vladajuću partiju u Srbiji kao najjačeg nasilno ekstremističkog aktera te da u skladu s tim prilagode politike i instrumente delovanja prema njoj.
- Uvedu ciljane sankcije glavnim protagonistima nasilnog ekstremizma u okviru vladajuće partije i njihovih finansijera. U porediv pristup prema odgovornim političarima u Republici Srpskoj dao je merljive rezultate u promeni njihovog postupanja u Bosni i Hercegovini.
- Insistiraju na usvajanju novih strateških dokumenata zasnovanih na realnoj proceni stanja nasilnog ekstremizma, sa jasno definisanim, merljivim i sprovodivim merama.
- Pruže jasnu i jaku podršku svim akterima u Srbiji koji se zalažu za stabilnost institucija koje garantuju demokratiju, vladavinu prava, ljudska prava, poštovanje i zaštitu manjina.

577 „Program u oblasti sprečavanja i suzbijanja terorizma i nasilnog ekstremizma i Akcioni plan za njegovo sprovođenje“, *E-konsultacije*, (pristupljeno 11. 10. 2025).

578 Za dodatne informacije o slučaju „Lista“ videti: Jelena Pejić Nikić (ur.), *PrEUgovor Alarm Izveštaj o napretku Srbije u poglavljima 23 i 24 – maj 2021*, Koalicija prEUgovor, Beograd, str. 27–26 i 101–103.

579 Specijalni izvestioci Saveta za ljudska prava Ujedinjenih nacija, Međunarodne radne grupe za finansijske mere u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma (FATF) i Komiteta eksperata za procenu mera u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma (Moneyval).

580 „Organizacije građanskog društva podnele krivične prijave protiv Uprave za sprečavanje pranja novca i glavnog i odgovornog urednika Srpskog telegrafa“, *Južne vesti*, 25. 9. 2021.

O prEUgovoru

Koalicija prEUgovor je mreža organizacija civilnog društva osnovana radi praćenja politika koje se odnose na pregovore o pristupanju Srbije Evropskoj uniji, sa posebnim naglaskom na poglavlja 23 i 24. Cilj prEUgovora je da pomogne da se proces pristupanja EU iskoristi za ostvarenje suštinskog napretka u daljoj demokratizaciji srpskog društva

Organizacije članice prEUgovora su:

Akcija protiv trgovine ljudima (ASTRA)

www.astra.rs

Autonomni ženski centar (AŽC)

www.womenngo.org.rs

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP)

www.bezbednost.org

Centar za primenjene evropske studije (CPES)

www.cpes.org.rs

Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS)

www.cins.rs

Grupa 484

www.grupa484.org.rs

Transparentnost Srbija (TS)

www.transparentnost.org.rs

Glavni proizvod prEUgovora je [polugodišnji izveštaj](#) o napretku Srbije u Klasteru 1.

www.preugovor.org

prEUgovor

prEUgovor